

★ ★ ★ ★ **ФРАНСИС** ★ ★ ★ ★
БРЕТ ХАРТ

★ ★ **КАЛИФОРНИЙСКИ** ★ ★
РАЗКАЗИ

ФРАНСИС БРЕТ ХАРТ КАЛИФОРНИЙСКИ РАЗКАЗИ

Превод: Сидер Флорин

chitanka.info

МЛИС

I

Точно където Сиера Невада започва да се снишава в по-заоблени гънки и реките стават по-бавни, а водите им — по-жълти, на склона на висока червена планина се е проснало Смитовото находище. Погледнато по залез от червения път, в червената светлина на червения прахоляк, белите му къщи приличат на оголили се пластове кварц. Червената пощенска кола с насядалите отгоре на покрива пътници с червени ризи се губи от погледа десетина пъти, докато криволичи по надолнището, появява се изведнъж на най-неочаквани места и съвсем изчезва на стотина крачки от градчето. Може би тъкмо поради тази ненадейна извивка на пътя пристигането на нов човек в Смитовото находище обикновено се съпровожда от едно странно явление. Като слезе от колата пред кантората, твърде самоувереният пътник е склонен да се запъти направо вън от градчето под впечатлението, че то е разположено в съвсем друга посока. Разправят как един златотърсач срещнал такъв самонадеян пасажер с пътна чанта, чадър, списание „Харпър“ и други атрибути на „цивилизация и финес“ да крачи на две мили по пътя, по който току-що бил минал с дилижанса, и безуспешно да се мъчи да открие селището Смитовото находище.

Наблюдателният пътник можеше да намери известна компенсация за разочарованието си във фантастичния вид на тази местност. В склона имаше огромни цепнатини и размествания на червените пластове, които Напомняха повече хаоса на някакъв първичен катаклизъм, отколкото дело на човешки ръце, а на половината път надолу дълъг улей прехвърляше тясното си туловище с несъразмерни крака през урвата като грамаден скелет на забравено допотопно чудовище. На всяка крачка пътят се пресичаше от по-малки ровове, които криеха в жълтеникавите си дълбини грозни вади, тръгнали тайно да се съединят с буйния жълт поток долу, а тук-там личаха развалини на някоя хижа, от която бе останал здрав само коминът и зейналото под небето огнище.

Селището Смитово находище дължеше възникването си на находка, открита там наистина от един Смит. Пет хиляди долара извадил Смит оттам само за половин час. Три хиляди долара били похарчени от него и други за улея за промиване и за изкопи. И тогава се установило, че Смитовото находище е само случайна находка и както други такива находки подлежи на изчерпване. Колкото и да ровил Смит недрата на високата червена планина, тези пет хиляди долара били първата и последна награда за неговия труд. Планината продължавала да мълчи за златните си тайни, а улеят постепенно изгълтал остатъка от богатството на Смит. Тогава Смит се заловил с вадене на кварц, сетне с дробене на кварц, после с промиване и правене на изкопи, след това малко по малко стигнал до кръчмарството. Скоро се зашепнало, че Смит пие много, после станало известно, че Смит е закоравял пияница, след което хората започнали да мислят, както си им е обичаят, че той никога не е бил по-друг. Но селището Смитово находище, както повечето подобни селища, за щастие не зависело от късмета на първия си откривател — и други хора копаеха шахти и намираха залежи. Така Смитовото находище се превърна в селище с два модни магазина, два хотела, кантора за пощенски коли и две по-първи семейства. Случваше се единствената му дълга, безкрайна улица да зяпва, смаяна от великолепието на последната санфранцисканска мода, докарана по специална поръчка само за първите семейства, което правеше оскърбената природа с нащърбените ѝ очертания и изровена повърхност още по-неугледна и нанасяше лична обида на тази по-голяма част от населението, която неделният ден подсецаше само за необходимостта да се погрижи за чистотата и да си смени бельото, без да се замисля за разкрасяване. Освен това имаше методистка черква, досам нея комарджийница, малко по-нататък, на планинския склон — гробище, а отвъд — малка училищна сграда.

Една вечер „Учителят“, както беше известен на малките си възпитаници, седеше сам в училището с няколко отворени тетрадки пред него и грижливо изписваше онези отчетливи и закръглени букви, за които се смята, че съчетават в себе си най-висшата степен на краснописа и моралното съвършенство, и беше стигнал до „Богатството е измамно“ и разхубавяваше съществителното с лицемерна завъртулка, напълно в духа на текста, когато чу леко да се

почуква. Кълвачите се бяха трудили на покрива целия ден и този звук не смути работата му. Но вратата се отвори и почукването се повтори от вътрешната страна, което го накара да вдигне очи. Малко се изненада, като видя младо момиче с мръсни и опърпани дрехи. Въпреки това големите му черни очи, несресаната остра, лишена от блясък черна коса, която падаше на почерняло от слънцето чело, червените ръце и крака, омацани с червена пръст — всичко това му беше познато. Това беше Мелиса Смит — останалата без майка дъщеря на Смит.

„За какво ли може да е дошла?“ — помисли си учителят. Всички познаваха „Млис“, както я наричаха надлъж и шир из Червената планина. Всички я знаеха като непоправимо момиче. Буйният ѝ невъздържан нрав, безразсъдните ѝ приумици и разюздани обноски бяха така пословични, както слабостите на баща ѝ, и също така философски се приемаха от жителите на градчето. Тя се караше и биеше с учениците със зловни ругатни и не по-слаби мускули. Тя познаваше горските пътеки не по-зле от дърварите и учителят беше я срещал на много мили от селището, без обувки и чорапи, гологлава, по планинските пътища. Златотърсаческите станове покрай потока ѝ осигуряваха с щедри подаяния прехраната по време на тези волни странствувания. Не че на Млис не е била оказвана и по-рано по-съществена закрила. Преподобният Джошуа Макснагли, „официалният пастор“, беше я настанил като прислужница в хотела с цел да я пооблагороди и я беше завел при учениците си в неделното училище. Но тя замерваше съдържателя с чинии и даваше подобаващ отговор на пошлите духовитости на клиентите, а в неделното училище създаде възбуждение толкова неблагоприятно за правоверната скука и безметежност на това възпитателно заведение, че с надлежната почит към колосаните роклички и непорочната скромност на двете румени рожби на първите семейства, преподобният господин нареди тя да бъде безславно изключена. Такова беше миналото и такъв беше нравът на Млис, която стоеше пред учителя. Те личаха по окъсаната рокля, несресаната коса, кървавите драскотини на краката и молеха за милост. Те блестяха в черните ѝ безстрашни очи и му внушаваха уважение.

— Дойдох тука тая вечер — заговори тя бързо и смело, без да сваля студения си поглед от него, — защото знаех, че сте сам. Не исках

да дойда, когато са тука ония момичета. Аз ги мразя и те ме мразят. Ето защо! Вие водите училището, нали? Искам да ме учите!

Ако към парцаливостта на своето облекло и непривлекателността на разчорлената си коса и мръсно лице беше добавила и смирението на сълзите, учителят щеше да ѝ отдели мъничко съжаление и нищо друго. Но при естествените, макар и нелогични възприятия, присъщи на професията му, смелостта ѝ събуди у него частица от онова уважение, което всички самобитни личности изпитват подсъзнателно една към друга в по-малка или по-голяма степен. И той я загледа по-внимателно, когато тя продължи още по-бързо, с ръка върху дръжката на вратата и очи, впити в неговите.

— Казвам се Млис... Млис Смит! Жива, да не съм, ако не, е така. Баща ми е Стария Смит... Стария непрокопсан Смит... такъв си е той. Млис Смит... и искам да тръгна на училище!

— Е, и? — рече учителят.

Свикнала да ѝ се противопоставят и да я отблъскват, често пъти без причина и жестоко, с единствената цел да събудят буйните пориви на природата ѝ, тя явно бе смаяна от невъзмутимото спокойствие на учителя. Млъкна, започна да навива кичур коса на пръстите си и скованата линия на горната устна, изпълнала се върху зловните зъбчета, се отпусна и леко затрепера. После тя сведе очи и нещо като руменина се плъзна по бузите ѝ и се помъчи да пробие полепналата по тях по-червена пръст и слънчевия загар на много години. Изведнъж тя се втурна напред с възклик „господ да ме убие на място“ и загубила сили и безпомощна, захлупи лице върху писмената маса на учителя с ридания и стонове, сякаш сърцето ѝ щеше да се пръсне.

Учителят я вдигна благо и зачака този припадък да мине. Когато все още с извърнато лице тя заповтаря между риданията вечната *Mea culpa*^[1] на детинското разкаяние, че „щяла да бъде добра, че не искала да бъде лоша“ и така нататък, дойде му на ум да я запита защо е напуснала неделното училище.

Защо е напуснала неделното училище?... Защо? О, да. Защо той (Макснагли) трябваше да казва, че тя е лоша? Защо ѝ каза, че господ я мразел? Щом господ я мрази, защо да ходи на неделно училище? Тя не иска да бъде „задължена“ на някой, който я мрази.

Казала ли го е това на Макснагли?

Да, казала му го.

Учителят се изсмя. Изсмя се от сърце и този смях отекна тъй странно в малката училищна сграда, беше толкова различен и не подхождаше на въздишките на боровете вън, че той го пресече с въздишка. Обаче и въздишката бе съвсем искрена и след миг сериозно мълчание той я попита за баща и.

Нейният баща? Какъв баща? Чий баща? Какво е направил някога за нея? Защо я мразят момичетата? Хайде сега! Какво кара хората да казват „Млис на Стария непрокопсан Смит!“, когато тя минава край тях? Да, о, да! Би искала той да не е жив, тя да не е жива... никой да не е жив! И тя отново избухна в ридания.

Тогава учителят се наведе над нея и ѝ каза колкото можеше по-добре онова, което вие или аз бихме казали след такива неподходящи за детска уста приказки, само че той може би съзнаваше по-добре, отколкото вие или аз, колко противоестествени бяха и окъсаната ѝ рокля, и разкъравените крака и вездесъщата сянка на пияния ѝ баща. После той я изправи, загърна я със своя шал и като ѝ заръча да дойде рано сутринта, слезе с нея до пътя. Там ѝ каза „лека нощ“. Луната ярко осветяваше тясната пътека пред тях. Той остана, загледан в дребната фигура, която се запрепъва надолу, и дочака тя да отmine малкото гробище и да стигне завоя на хълма, където се обърна и постоя за миг — една шушка страдание, открила се срещу далечните търпеливи звезди. След това се върна да работи. Но редовете в тетрадката започнаха да се сливат в дълги успоредици на безкраен път, по който му се привиждаха с хлипане и плач да отминават в нощта детски фигурки. Тогава малката училищна сграда му се стори по-самотна от преди, той заключи вратата и си отиде у дома.

Сутринта Млис дойде на училище. Беше си измила лицето, а острата ѝ черна коса носеше следи от скорошна борба с гребена, от която явно бяха пострадали и косата, и гребенът. Предишният ѝ предизвикателен поглед проблясваше от време на време в очите, но тя се държеше по-кротко и по-потиснато. И се заниза редица от дребни изпитания и саможертви, в които учителят и ученичката участваха поравно и които затвърдиха доверието и взаимното разбиране помежду им. Макар и покорна под погледа на учителя, понякога през междучасията, засегната или уязвена от въображаема обида, Млис избухваше в необузdana ярост и не един разтреперан млад дивак, сблъскал се с равен на себе си побойник, отиваше при учителя с

раздрана дреха, издраскано лице и оплаквания от ужасната Млис. Жителите на градчето стигнаха до сериозни разногласия на тази тема: едни заплашваха да приберат децата си от такова пагубно общество, а други също толкова горещо подкрепяха поетия от учителя път за превъзпитаване. Междувременно, с неотстъпно постоянство, което после, като погледнеш назад, му се виждаше изумително, учителят постепенно изтръгна Млис от сянката наминалия ѝ живот така, сякаш това не беше нищо друго освен естествения ѝ напредък по тясната пътека, на която я беше извел в лунната нощ на първата им среща. Той не забравяше опита на пастора Мекснагли и грижливо избягваше спасителната скала на вярата, в която този бездарен лоцман беше разбил крехкото ѝ доверие. Но ако при четенето ѝ се случеше да срещне няколкото думи, които издигаха такива като нея над равнището на по-възрастните, по-мъдрите и по-благоразумните, ако тя научаваше нещичко за вярата, символът на която е страданието; и старият пламък в очите ѝ се смекчаваше, то не ѝ се представяше като урок. Неколцина от по-простичките хора събраха малко пари, с които дрипавата Млис можа да се премени с одеянията на почтеността и цивилизацията; а често пъти някое грубо ръкостискане и непресторена похвала от плещест мъжага с червена риза караха бузите на младия учител да пламнат и той се замисляше дали тази похвала е напълно заслужена.

Три месеца бяха минали от деня на първата им среща и учителят седеше късно една вечер над нравоучителните образци за краснопис, когато на вратата се почука и пред него отново застана Млис. Беше спретнато облечена и с чисто лице и нищо освен може би дългата черна коса и блестящите черни очи не му напомняше за предишното Плашило.

— Зает ли сте? — попита тя. — Можете ли да дойдете с мен? — и когато той изяви готовността си, добави със стария си своенравен тон: — Хайде тогава, бързо!

Те излязоха заедно на тъмния път. Когато навлязоха в градчето, учителят я попита накъде го води. Тя отвърна:

— Да видите баща ми.

Сега за първи път я чу да го нарича с това подобаващо му име, а не само „Стария Смит“ или „Стария“. За първи път от три месеца беше изобщо заговорила за него и учителят знаеше, че тя твърдо се бе държала настрана от него, откакто се беше така променила. Уверил се

от държането ѝ, че е безполезно да я разпитва за намеренията ѝ, учителят мълчаливо вървеше с нея. Воден от Млис, той влизаше и излизаше от затънтени свърталища, долнопробни изби, гостилници и кръчми, комарджийници и кабарета. Сред тютюнев дим и мръсни провиквания, хванало учителя за ръка, детето стоеше и тревожно се вглеждаше, явно без да съзнава нищо наоколо си, всецяло погълнато от единствен стремеж. Някои от гуляйджиите, като познаеха Млис, викаха я да им пее и танцува и я караха да пие, но учителят ги възпираше. Други, като познаеха него, мълком им даваха път да си излязат. Така мина един час. Тогава детето му пошепна на ухото, че имало една хижа отгатък потока, през който минаваше дългият улей, където мислела, че все още може да намери баща си. Те минаха отгатък — това беше уморителен половин час, — но напразно. Двамата вече се връщаха край потока и бяха стигнали подпорите на улея и гледаха светлините на града на отсрещния бряг, когато неочаквано в чистия нощен въздух проехтя изстрел. Ехото го подхвана, понесе го в кръг около Червената планина иразлая всички кучета край вадите. В покрайнините на градчето като че затанцуваха и бързо се раздвижиха светлинки, потокът край тях забълболи доста високо, няколко камъка се откъснаха от склона и пляснаха във водата, силен вятър сякаш премина през клоните на мрачните борове и след това тишината стана по-непроницаема, по-тежка, по-непоносима. Учителят се обърна към Млис в някакъв несъзнателен порив да я защити, но детето беше изчезнало. Обзет от необясним страх, той изтича надолу по пътеката до коритото на потока и от камък на камък стигна полите на Червената планина и покрайнините на градчето. На половината път, когато пресичаше потока, той погледна нагоре и дъхът му спря от ужас. Защото високо горе, върху тесния улей той видя да се мярка фигурата на доскорошната му спътница, която тичаше към мрака.

Той се покатери на брега и воден от няколко светлини, които сновяха към центъра на склона, скоро се видя, задъхан, в тълпа уплашени и посърнали мъже. Детето излезе от тълпата, хвана учителя за ръка и без дума го поведе към нещо, което изглеждаше като нащърбена дупка в планината. Лицето на Млис беше съвсем преbledняло, но възбудата в държането ѝ бе изчезнала, тя имаше вид на човек, комуто се е случило нещо очаквано много отдавна изражение, което за учителя в объркването му се стори почти като

облекчение. Стените на изкопа се крепяха отчасти на полуизгнили подпори. Момичето му посочи нещо, което приличаше, на куп парцаливи захвърлени дрехи, оставени в дупката от бившия, ѝ собственик. Учителят пристъпи по-близо със запалена лоена свещ и се наведе. Това беше Смит, вече изстинал, с пистолет в ръка и куршум в сърцето, проснал се до своето празно „находище“.

---

[1] Mea culpa (лат.) — „по моя вина“, признание. Б. пр. ↑

II

Мнението, изказано от Макснагли по отношение на „прелома“, уж настъпил у Млис, се поддържаше с много по-силни изрази по изкопите и шахтите. Там се мислеше, че Млис е „попаднала на златоносна жила“. И така, когато на малкото гробище се появи пресен гроб и със средствата на учителя на него сложиха малък надгробен камък с надпис, „Знамето на Червената планина“ излезе с много внушителна статия, в която се отдаваше дължимото на паметта на един от „нашите най-стари пионери“ и се намекваше доста тънко за това „проклятие на благородните умове“, но инак деликатно се отминаваше миналото на „нашия скъп събрат“. „Той остави единствено дете. — пишеше «Знамето», — да оплаква загубата му и това дете, сега е примерна ученичка, благодарение на усилията на преподобния Макснагли.“ Преподобният Макснагли наистина много се перчеше с промяната, настъпила у Млис, и по околен начин отдаваше на нещастното момиче самоубийството на бащата, подхвърляше в неделното училище трогателни намеци за благотворното влияние на „безмълвния гроб“ и с тези жизнерадостни размишления караше повечето от децата да онемяват, от ужас, а белоликите и розовобузести чеда на най-личните семейства се разреваваха безутешно и нищо не можеше да ги успокои.

Настъпи дългата лятна суша. Жареците дни догаряха един след друг в малки клъбца бисерносив пушек по планинските върхове и надигацият се ветреца разпръскваше червената им пепел околоръст, а зелената вълна, която рано на пролет бе заляла гроба на Смит, повяхна, изсъхна и пожълтя. В тези дни, когато се разхождаше из малкото гробище в неделните подиробеди, учителят понякога намираше с изненада пръснати на гроба диви Цветя, набрани във влажните борови гори, а по-често неугледни венци, закачени на дървения кръст, Най-често това бяха венци от една дъхава трева, която децата, обичаха да държат в чиновете си, преплетена с кестенови клонки, див люляк и съсънки, а тук-там учителят забелязваше по някоя тъмносиня качулка

на самакитката или смъртоносния аконит. В странното съчетаване на това пагубно растение с другите имаше нещо, което будеше у учителя болезнено чувство, по-дълбоко от естетично изживяване. Един ден, през време на по-дълга разходка, когато минаваше през обрасъл с гора рид, в самия гъсталак той се натъкна на Млис, кацнала върху повален бор, на фантастичен трон, образуван от кичури увиснали безжизнени клони; с куп треви и шишарки в скута, тя си тананикаше една от негърските мелодии на своето детство. Момичето го позна отдалече, направи му място на високия си престол и с тържествено гостоприемен и покровителствен вид, който щеше да бъде смешен, ако тя не се държеше толкова ужасно сериозно, го почерпи с лешници и киселици. Учителят използва този случай да ѝ разкаже за пакостните смъртоносни свойства на самокитката — тези тъмни цветове, които видя в скута ѝ — и изтръгна от нея обещание да няма работа с тях, докато е негова ученичка. След като свърши това — Учителят вече беше изпитал колко е честна, — той се успокои и странното чувство, обзело го, когато видя цветята, утихна.

От домовете, които пожелаха да приемат Млис, когато се узна, че тя е „започнала нов живот“, учителят предпочете този на госпожа Морфър — женствен и добросърдечен образец на югоизточна пищност, известна през моминството си като „Розата на прериите“. Понеже беше от тези които решително се борят против собствената си природа след дълга редица саможертви и усилия госпожа Морфър бе най-сетне подчинила вродената си немарливост на принципите на „реда“, който заедно с господин Александър Поуп^[1] смяташе за „Първия закон на небето“. Но колкото и правилно да беше собственото ѝ движение, тя не можеше веднъж завинаги да въведе ред в орбитите на сателитите си и дори собственият ѝ „Джиймс“ понякога се сблъскваше с нея. Пък и нейните стари навици се проявяваха в децата ѝ. Ликург „мишкуваше в бюфета по никое време“, а Аристид се връщаше от училище без обувки оставяше тези важни принадлежности на прага заради удоволствието да погази бос из траповете. Октавия и Касандра „не се носеха спретнато“. Така, само с едно изключение, колкото много и да подкастриаше, подреждаше и при стягаше „Розата на прериите“ избуялото си зряло великолепие, малките издънки растяха упорито диви и безредни. Това единствено изключение беше Клитемнестра Морфър петнадесетгодишна. Тя беше

осъщественият идеал на майка си за непорочна рожба — стегната, прибрана и скучна.

Една мила слабост на госпожа Морфър бе да си въобразява, че „Клити“ служи за утеха и пример на Млис. Послушна на тази заблуда, тя даваше Клити за пример на Млис, когато Млис беше „лоша“ и караше детето да ѝ се възхищава в моменти на разкаяние. Затова учителят съвсем не се изненада, когато чу, че Клити ще идва на училище, явно за да угоди на учителя и да служи за пример на Млис и другите. Защото Клити беше вече съвсем млада дама. Наследила физическите особености на майка си и подчинявайки се на климатичните закони на областта Червената планина, тя бе разцъфтяла рано. Младежите от Смитовото находище въздишаха по нея през април и чезнеха през май. Увлечени обожатели се навъртаха около училището към края на часовете. Неколцина я ревнуваха от учителя.

Може би тъкмо това обстоятелство отвори очите на учителя за друго. Той не можеше да не забележи, че Клити е романтична, че в училище иска да ѝ се обръща много внимание, че перата ѝ все нещо не са в ред и трябва да се оправят, че тя обикновено придружаваше молбата с известно очакване в погледа, което понякога превишаваше размера на услугата, която поискваше гласно, че понякога допускаше извивките на закръглената ѝ пълна бяла ръка да Се опрат на неговата, докато ѝ пишеше образеца по краснопис, че винаги се изчервяваше и отмяташе русите си къдрици в такива моменти. Не си спомням дали съм отбелязал, че учителят беше млад мъж, обаче това няма голямо значение — той беше минал през сурова школовка в училището, в което Клити взимаше първия си урок, и общо взето устояваше на меките извивки и превзетите погледи като истински млад спартанец. Може би недостатъчното количество храна го беше довело до този аскетизъм. Обикновено той отбягваше Клити, но една вечер, когато тя се върна в училището за нещо, което била забравила, и не го намери докато учителят не си тръгна заедно с нея, чух, че се е старал да бъде особено любезен — отчасти, както предполагам, и поради факта, че неговото поведение добавяше още яд и озлобление в препълнените вече сърца на обожателите на Клитемнестра.

Сутринта след този трогателен епизод Млис не дойде на училище. Стана пладно, но Млис я нямаше. Когато запита Клити по въпроса, учителят узна, че те излезли за училище заедно, но

своенравната Млис тръгнала по друг път. Тя не дойде и подир обед. Вечерта учителят отиде при госпожа Морфър, чието майчинско сърце бе наистина разтревожено. Господин Морфър цял ден ходил да я търси, без да открие някаква следа, която да го заведе при нея. Повикаха Аристд като вероятен съучастник, но това праведно отроче успя да убеди семейството в своята невинност. Живото въображение на госпожа Морфър ѝ подсказваше, че детето щяло да бъде намерено удавено в някой ров или, което беше почти също толкова ужасно, се е изпоцапало и омърляло така, че няма да го спасят никакъв сапун и вода. Натъжен, учителят се върна в училището. Когато запали лампата и седна на писмената си маса, той намери бележка, адресирана до него с почерка на Млис. Като че ли беше писана на лист, откъснат от някакъв стар бележник, и за да се запази от кощунствени ръце, бе запечатана с шест скъсани лепенки. Учителят я отвори почти с нежност и прочете следното:

Уважаеми Господине,

Когато прочетете това, мен няма вече да ме има. Ще съм избягала. И никога няма да се върна. Никога, никога, НИКОГА. Може да дадете моите маниста на Мери Дженингс, а моята „Гордостта на Америка“ (яркоцветна литография от кутия за тютюн) на Сали Фламдърс. Но да не давате нищо на Клити Морфър. Да не сте посмели. Знаете ли какво мнение имам за нея, то е, че тя е съвсем отвратителна. Това е всичко и засега нищо друго от уважаващата ви Мелиса Смит.

Учителят остана потънал в размисъл над това чудновато послание, докато луната издигна бляскавото си лице над далечните планини и освети водещата към училището пътека, здраво утъпкана от идващите и отиващите си крачета. Тогава, поуспокоил се, накъса писъмцето на парчета и ги пръсна по пътя.

По съмване на другата сутрин той крачеше предпазливо през палмовидните папрати и гъстите подрасти на боровата гора, стресна един заек, който хукна от дупката си, събуди свадливите протести на няколко безпътни гарги, които очевидно бяха гуляли цялата нощ, и

стигна до гъстака на рида, където веднъж беше заварил Млис. Там намери поваления бор с увисналите на кичури вейки, но тронът беше празен. Когато се доближи повече, нещо като уплашено животинче побягна през прациящите клони. То изтича нагоре по вдигнатите ръце на падналия властелин и се укри в благосклонно приелата го зеленина. Учителят отиде при стария престол и се увери, че гнездото е още топло — като надърна между преплетените клони той срещна черните очи на забягналата Млис. Те се загледаха един друг, без да проговорят. Тя наруши мълчанието първа.

— Какво искате? — запита тя рязко. Учителят беше си съставил план на действие.

— Искам малко киселици — отвърна той смирено.

— Няма да ви дам! Вървете си. Защо не ги поискате от Клитеменестра? — На Млис сякаш ѝ действуваше като утешение да изрази презрението си с добавяне на нови срички към и тъй дългото вече класическо име на тази млада жена. — Лош, лош човек!

— Гладен съм, Лиси. Не съм ял нищо от вечерята снощи. Умирам от глад! — И в състояние на забележително примаяване младият мъж се облегна на дървото.

Сърцето на Мелиса се трогна. В тежките дни на циганския си живот беше изпитвала чувството, толкова майсторски симулирано от учителя. Победена от плачевния му тон, но без да се освободи напълно от подозрението, тя отговори:

— Разровете пръстта в корените на дървото и ще намерите много, ама да не ме издадете — защото Млис си имаше свои запаси, също като плъховете и катериците.

Но учителят естествено не можеше да ги намери — вероятно сетивата му бяха притъпени от глада. Млис започна да се притеснява. Най-после тя надникна към него през листака като някоя самодива и го попита:

— Ако сляза да ви дам от тях, обещаваме ли да не ме пипате?

Учителят обеща.

— Дано да умрете, ако не удържите на думата си! Учителят се съгласи мигновено да загине, ако не устои.

Млис се плъзна долу от дървото. Няколко минути не се чуваше нищо освен дъвчене на киселици.

— Сега по-добре ли ви е? — попита Млис с известно съчувствие. Учителят потвърди, че се е посвзвел, сдържа но ѝ поблагодари и тръгна да си върви. Както и очакваше, след като направи няколко крачки, тя го повика. Той се обърна. Момичето стоеше там съвсем преbledняло, със сълзи в широко отворените очи. Учителят усети, че е дошъл решителният момент. Той отиде при нея, хвана я за двете ръце, загледа пълните ѝ със сълзи очи и промълви тъжно:

— Лиси, помниш ли първата вечер, когато дойде при мен?

Лиси помнеше.

— Ти ме попита дали може да идваш на училище, защото искаш да научиш нещичко и да станеш по-добра, а аз казах...

— Идвай — тутакси откликна детето.

— Какво би казала сега ти, ако учителят дойде при теб и каже, че му е самотно без малката му ученичка и иска тя да дойде да го научи да бъде по-добър?

Детето мълчаливо обори глава за няколко мига. Учителят търпеливо чакаше. Подлъган от тишината заек дотича близо до двамата, вдигна блестящите си очички, вдигна кадифените си предни лапки и клекнал, ги загледа. Катеричка слезе донякъде по сбръчканата кора на падналото дърво и спря.

— Ние чакаме, Лиси — рече шепнешком учителят и момиченцето се усмихна. Един повей на вятъра разклати върхарите на дърветата, дълга стрела светлина се промъкна през преплетените им вейки и озари изпълненото със съмнение лице и цялата нерешителна фигурка. Изведнъж тя хвана учителя за ръка с присъщото ѝ поривисто движение. Това, което каза, почти не можеше да се чуе, но учителят отметна черната коса от челото ѝ и я целуна; така, ръка за ръка, те напуснаха влажните пътеки и горските аромати и излязоха на заления от слънчев блясък път.

---

[1] Александър Поуп (1688–1744) — английски поет и сатирик.
Б. пр. ↑

III

Вече не толкова зла в общуването си с другите ученици, Млис запази нападателното си държане спрямо Клитемнестра. Може би чувството на ревност не беше съвсем заспало в страстните ѝ малки гърди. А може би и само поради това, че меките извивки и закръглените очертания предлагаха по-голяма повърхност за щипане. Но понеже учителят обуздаваше такива пристъпи, тя изразяваше от време на време враждата си по нов, неудържим начин.

Когато в самото начало преценяваше характера на детето, учителят не можа да разбере дали някога е имала кукла. Но той, както много други уж големи познавачи на характери, се чувствуваше по-сигурен в разсъжденията апо-стериори, отколкото априори. Млис имаше кукла, обаче тя беше подчертано нейна кукла — едно по-малко копие на самата нея. Нейното жалко съществуване бе тайна, случайно открита от госпожа Морфър. Тя е била другарка на Млис при скитанията ѝ в миналото и носеше очебийни белези на страданията. Първоначалният цвят на кожата ѝ бе отдавна измит от бурите и дъждовете и замазан с тинята на рововете. Тя много приличаше на Млис от онези дни. Единствената ѝ рокля от избелял плат бе мръсна и окъсана, каквато е била роклята на момичето. Млис никога не беше се обърнала към нея с някоя детска гальовна дума. Никога не беше се показала с нея сред децата. Безмилостно я слагаше да спи в една хралупа близо до училището и я изваждаше на бял свят само когато отиваше на разходка. Тя се държеше сурово с куклата, както спрямо самата себе си, и куклата не познаваше никакви излишества.

Госпожа Морфър се поддаде на похвален подтик и купи на Млис нова кукла. Момичето я прие мрачно и с любопитство. Като я погледна един ден, на учителя се стори, че вижда в закръглените ѝ румени бузи и кротките сини очи лека прилика с Клитемнестра. Не мина много време и се разбра, че Млис също е забелязала тази прилика. И така, когато беше сама, тя удряше целулоидната ѝ глава в камъните, а понякога връзваше канап през врата ѝ и така я влачеше на отиване и на

връщане от училище. Друг път я слагаше на чина си и превръщаше търпеливото ѝ и безобидно тяло в игленик. Дали го правеше да си отмъсти за това, което приемаше като допълнително, символично натрапване на превъзходството на Клитн, или имаше вроден вкус към обредите на някои други езичници и извършвайки тази „фетишистка“ церемония, си въобразяваше, че оригиналът на восъчното ѝ копие ще залинее и в края на краищата ще умре — това е метафизичен въпрос, на който няма да се спирам сега.

Въпреки тези нравствени приумици; учителят не можеше да не забележи във всичко друго, което вършеше Млис, бърза, неуморна и действена схватливост. Тя не познаваше нито колебанието, нито съмненията на детската възраст. В отговорите ѝ в клас винаги имаше една нотка дързост. Разбира се, не беше и непогрешима. Но смелостта и само-надеяността, които я караха да се впуска в мисловни дълбочини, надминаващи нейните възможности, както и възможностите на джапаците на плитко малки плувци около нея, натежаваха повече от всичките ѝ логически грешки. Децата не са подобри от възрастните в това отношение, както ми се струва, и всеки път, когато червената ръчица се стрелнеше над чина ѝ, настъпваше учудено мълчание и дори учителят понякога се измъчваше от съмнение в своя опит и преценка.

Въпреки това някои черти, които отначало го забавляваха и му се виждаха интересни, започнаха да будят у него сериозни опасения. Той не можеше да не си даде сметка, че Млис е злопаметна, непочтителна и своенравна. Че имаше само едно по-добро качество, което се дължеше на полудивашкия ѝ характер — физическа устойчивост и себеотрицание, — и още едно, макар то да не е винаги отличителен белег на благородния дивак — правдивост. Млис беше и безстрашна, и искрена; може би за характер като нейния двете прилагателни да означаваха и едно и също нещо.

Учителят много беше мислил по този въпрос и бе стигнал до заключение, напълно естествено за всички, които мислят искрено, че е роб на собствените си предразсъдъци и реши да се обърне за съвет към преподобния Макснагли. Това решение донякъде накърняваше гордостта му, понеже той и Макснагли не бяха приятели. Но той мислеше за Млис и за вечерта на първата им среща; и може би с извинителната суеверна мисъл, че не само случаят бе довел

своенравните ѝ крачета до училището, а може би и със самодоволното съзнание за рядкото великодушие на тази си постъпка, той потисна своята неприязън и отиде при Макснагли.

Преподабният се радвал да го види. Толкова повече — както той забеляза, — че учителят изглеждал „кисел“ и той се надявал, че учителят се е отървал от „невралгията“ и „ревматизъма“. И него самия нещо го втресло след последното молитвено събрание. Но той се научил „да се бори с молитва“.

След като позамълча, за да даде на учителя възможност да запише в страниците на паметта си неговия безпогрешен начин да се лекува от треска, господин Макснагли се осведоми за сестра Морфър.

— Тя е скъпоценно олицетворение на християнството и има надеждно подрастващо семейство — добави господин Макснагли, — пък и тази възпитана млада девойка... с такова добро държане... госпожица Клити.

В същност съвършенствата на Клити като че ли му правеха такова дълбоко впечатление, че той ги превъзнася няколко минути. Учителят бе смутен от две обстоятелства. На първо място, всички тези хвалебствия за Клити подчертаваха разликата между нея и бедната Млис. На второ място, имаше нещо неприятно интимно в тона му, когато говореше за първородното чедо на госпожа Морфър. И затова, след няколко безуспешни опита да каже нещо естествено, учителят намери за по-удобно да си спомни, че трябва да свърши и някаква друга работа, и си отиде, без да потърси желаня съвет, но сетне в размишленията си малко несправедливо се оправдаваше, че господин Макснагли отказал да му го даде.

Може би този отказ поднови предишната близост между учителя и ученичката. Детето сякаш забеляза промяната в държането на учителя, което бе станало напоследък принудено, и при една от дългите им следобедни разходки Млис неочаквано спря, качи се на един пън и го загледа изпитателно право в лицето с големите си очи.

— Да не сте ядосан? — рече тя и тръсна въпросително черните си плитки.

— Не.

— Нито разтревожен?

— Не.

— Нито гладен? — Гладът беше за Млис болест, която човек може да изпита всеки миг.

— Не.

— Нито мислите за нея?

— За кого, Лиси?

— За онова бяло момиче — Това беше най-новият епитет за Клитемнестра, измислен от Млис, която бе много тъмна брюнетка.

— Не.

— Честна дума? — Нов заместител за „Дано да умрете, ако не е вярно“, предложен от учителя.

— Да.

— Кълнете ли се?

— Да.

Тогавя Млис буйно го целуна, скочи долу и побягна. В течение на два или Три дена след това тя благоволи да се държи повече като другите деца и да бъде, както тя го казваше, „добра“.

Бяха минали две години от идването на учителя в Смитовото находище и понеже заплатата му не беше висока, а изгледите Смитовото находище да стане столица на щата — не съвсем сигурни, той помисли за промяна. Беше осведомил поверително училищните настоятели за намеренията си, но тъй като образовани млади мъже с неопетнено име бяха рядкост, той се съгласи да продължи работата си в училището и тази зима до ранна пролет. Никой друг не знаеше за намерението му освен единственият му приятел, някой си доктор Дюшейн, млад лекар-креол, познат на жителите на Уингдам като „Дюшени“. Не беше го споменал нито на госпожа Морфър, нито на Клити, нито на някого от учениците си. Сдържаността му се дължеше отчасти на присъщото му нежелание да досажда на хората, отчасти на желанието да си спести въпросите, просташкото любопитство и догадките, а отчасти и на това, че никога не вярваше наистина, че ще направи нещо, преди да го е направил.

Не му се искаше да мисли за Млис. Може би егоистичен подтик го караше да убеждава себе си, че чувството му към Млис е глупаво, романтично и неразумно. Дори се мъчеше да си представи, че тя ще се развие по-добре под надзора на по-възрастен и по-строг учител. Тя беше около единадесетгодишна и след няколко години, според мерилата на Червената планина, щеше да бъде жена. Той бе изпълнил

дълга си. След смъртта на Смит беше изпратил писма на сродниците му и бе получил отговор от една от сестрите на майката на Мелиса. Тя благодареше на учителя и съобщаваше за намерението си след няколко месеца да се пресели със съпруга си от брега на Атлантика в Калифорния. Това беше несигурната надстройка на въздушния замък, който учителят си рисуваше като дом за Млис, но не беше трудно да си представи, че някоя любяща, отзивчива жена, която е освен другото и сродница, би могла по-добре да възпита това опако същество. Обаче докато учителят ѝ четеше писмото, Млис слушаше разсеяно, прие го покорно, а сетне изрязва с ножица от него фигури, които трябваше да представляват Клитемнестра, надписани „бялото момиче“, за да не стане грешка, и ги забодде върху външната стена на училищната сграда.

Когато лятото беше към края си и последната жътва в долините прибрана, учителят намисли да прибере няколкото узрели плодове на младата мисъл и да отпразнува своя Ден на жътвата или да проведе изпит. И тъй учените и специалистите от Смитовото находище бяха събрани да вземат участие в осветения от времето обичай да се докарват плахите деца до притеснение и да бъдат тормозени като в съдилище. Както става обикновено, почестите се паднаха на най-смелите и най-самоуверените. Читателят ще се досети, че в дадения случай Млис и Клити бяха на първо място и разделяха всеобщото внимание — Млис с яснотата на реалистичните си схващания и положителността си, Клити със спокойното си самомнение и поведение на светица. Другите дечурлига се свиваха и правеха грешки. Съобразителността и блестящите знания на Млис, разбира се, плениха повечето присъстващи и предизвикаха гръмко одобрение. Миналото на Млис несъзнателно бе събудило искрено съчувствие у тези хора, чиито атлетически плещи подпираха стените или чиито хубави брадати лица надзъртаха през прозорците. Но популярността на Млис бе провалена от едно непредвидено обстоятелство.

Макснагли беше се самопоканил и се занимаваше с приятното развлечение да плаши по-кротките ученици с най-неясни и двусмислени въпроси, задавани с внушителен погребален тон; Млис беше се зареяла в астрономията, проследяваше пътя на порочното ни кълбо в космоса и движейки се с ритъма на небесните тела, определяше отредените на планетите орбити, когато Макснагли величествено се изправи.

— Милиси, ти говори за въртенето на нашата земя и за движението на слънцето и струва ми се, каза, че така си вървяло от сътворението на света, а?

Млис потвърди с пренебрежително кимване.

— Добре, наистина ли е било така? — попита Макснагли и скръсти ръце.

— Да — каза Млис и стисна малките си червени устни.

Хубавите лица на прозорците се наведоха по-напред в стаята и един лик, приличащ на рафаеловите светци, с руса брада и кротки сини очи, принадлежащ на най-големия нехранимайко между златотърсачите, се обърна към детето и пошепна:

— Няма да отстъпваш, Млис!

Преподобният отрони дълбока въздишка, хвърли съчувствен поглед към учителя, после към децата и най-сетне спря очите си върху Клити. Тази млада личност грациозно вдигна закръглената си бяла ръка. Прелъстителните ѝ извивки се подчертаваха от разкошна масивна гривна, подарък от един от най-покорните ѝ обожатели, сложена в чест на този случай. За миг настъпи мълчание. Заоблените бузи на Клити бяха много румени и меки. Големите очи на Клити бяха много ясни и сини. Бялата муселинена рокля на Клити с дълбоко деколте лежеше меко на белите ѝ пълни рамена. Клити погледна учителя и учителят кимна. Тогава Клити изрече нежно:

— Исус Навин заповядал на слънцето да спре и то спряло!

Тихи възгласи на одобрение се чуха в класната стая, тържествуващо изражение се изписа на лицето на Макснагли, сянка помрачи лицето на учителя и комично разочарование се отрази в прозорците. Млис бързо запрелиства учебника си по астрономия и шумно го захлопна. Един стон се изтръгна от Макснагли, смайване обзе класната стая, а от прозорците се чу задружен вик, когато Млис стовари червеното си юмруче на чина и категорично заяви:

— Това е мръсна лъжа. Аз не го вярвам!

IV

Продължителният дъждовен сезон беше към края си. Настъпването на пролетта личеше по набъбналите пъпки и буйните потоци. От боровите гори лъхаха по-свежи аромати. Азалиите вече бяха напъпили, миртата се готвеше да облече лилавата си ливрея за пролетта. Из зелените ливади, които се катереха по Червената планина откъм юг, дългите копия на самакитката бяха се стрелнали от широколистната си основа и пак заклатиха тъмносините си камбанки. Гробът на Смит отново бе залян от мека зелена вълна с полюшващи се на гребена маргаритки и лютичета. Малкото гробище бе подслонило неколцина нови обитатели през изминалата година и купчинките пръст се редяха две по две край ниската ограда и стигаха почти до гроба на Смит, който стоеше самичък отделно. Общото суеверие караше хората да го избягват и мястото до Смит оставаше свободно.

Тук-там в града бяха разлепени няколко афиша, с които се съобщаваше, че едикога си прочута драматична труппа ще играе няколко дена редица „ужасно смешни“ и „безкрайно забавни“ фарсове, че за приятно разнообразие ще има няколко мелодрами и голям дивертисмент, включващ песни, танци и прочее. Тези съобщения предизвикаха голямо вълнение сред малките и станаха тема на много възбудени разсъждения и предположения сред питомците на учителя. Той беше обещал на Млис, за която такова нещо бе невиджано и нечуто, да я заведе и тази паметна вечер учителят и Млис „присъствуваха“.

Представлението, както повечето от този род, беше скучно и посредствено — мелодрамата не бе достатъчно лоша, за да събуди смях, нито достатъчно добра, за да развълнува. Но когато се обърна с отегчение към детето, учителят бе изумен и почувствува нещо като вина, забелязвайки силното въздействие върху впечатлителната природа на Млис. Руменина избиваше на бузите ѝ при всеки удар на разтуптяното сърчице. Страстните устнички бяха леко отворени, за да улесни ускореното дишане. Широко отворените очи бяха повдигнали и

извили черните ѝ вежди. Тя не се смееше на плоските духовитости на комика, защото рядко се смееше. Нито проявяваше сдържана трогнатост, която да я кара да допира до очите си крайчеца на бяла кърпичка, както меко сърдечната „Клити“, която приказваше със своето „момче“ и същевременно отправяше нежни погледи към учителя. Но когато представлението свърши и зелената завеса падна на малката сцена, Млис дълбоко пое дъх и обърна към учителя сериозно лице с наполовина виновна усмивка и един уморен жест. След това каза:

— Изпратете ме сега у дома! — И клепачите се спуснаха над черните ѝ очи, сякаш за да може още веднъж да изживее във въображението си видяното на театралната сцена.

На път към дома на госпожа Морфър учителят сметна, че ще е правилно да осмее цялото представление. Нямало да се изненада, ако Млис мисли, че младата дама, която игра толкова хубаво, е наистина влюбена в младия господин, който беше с толкова хубави дрехи. Да, ако е влюбена в него, то ще е много печално!

— Защо? — попита Млис и вдигна отпуснатите си клепачи.

— Ами той не би могъл да издържа жена си при сегашната му заплата и да плаща толкова пари седмично за хубавите си дрехи, пък и заплатите им щяха да бъдат по-малки, ако бяха женени, а не само любовници, искам да кажа — добави учителят, — ако не са вече женени за други, но аз мисля, че съпругът на красивата млада графиня проверява билетите на входа или вдига завесата, или секва свещите, или прави нещо друго, също толкова изтънчено и елегантно. Колкото за младия мъж с хубавите дрехи, които са наистина хубави сега и трябва да струват не по-малко от два и половина или три долара, да не говорим за наметката от червен плат за пътеки, цената на който случайно зная, понеже веднъж бях купил от него за стаята си... та, колкото за този младеж, Лиси, той е доста добър човек и дори да се напива понякога, смятам, че не би трябвало хората да се възползват от това да му насиняват очите и да го бутат в калта. Съгласна ли си? Сигурен съм, че ако ми дължеше два и половина долара, бих си мълчал много дълго, преди да му го кажа в очите пред всички, както го направи онзи ден този в Уингдам.

Млис беше стиснала ръката му с двете си ръце и се мъчеше да надзърне в очите му, които младият мъж бе решително извърнал настрана. Млис имаше някаква представа за иронията, понеже самата

тя прибягваше до своеобразен язвителен хумор, който проличаваше еднакво в постъпките и изказванията ѝ. Но младият мъж продължи да говори в същия дух, докато стигнаха дома на госпожа Морфър и остави Млис на нейните майчински грижи. Той отказа поканата на госпожа Морфър да позакуси и да си почине и като си засени очите с ръка, за да се запази от погледите на синеоката сирена Клитемнестра, се извини и си отиде.

Два-три дена след пристигането на театралната труппа Млис все закъсняваше за училище и обичайната разходка на учителя в петък следобед този път се провали поради отсъствието на вярната му водачка. Когато оставяше книгите си и се канеше да излезе от училището, до него изписука едно тънко гласче:

— Може ли, господин учителю?

Учителят се обърна и видя Аристид Морфър.

— Е, големия човек — каза учителят нетърпеливо, — какво има? Казвай бързо!

— Господин учителю, аз и „Кърг“ мислим, че Млис иска пак да избяга.

— Какви ги разправяш? — възкликна учителят с онова несправедливо раздражение, с което винаги посрещаме неприятните новини.

— Ами, господин учителю, тя не стои у дома вече, а „Кърг“ и аз я видяхме да приказва с един от ония там актьори и е сега с него; и, господин учителю, вчера тя каза на „Кърг“ и на мен, че можела да държи реч също като госпоица Селърстина Монмореси и взе да ни декламира ей така, наизуст — И малкият спря съвсем изтощен.

— Какъв актьор? — попита учителят.

— Тоя, дето ходи с лъскава шапка. И с коса. И със златна игла на връзката. И златен ланец — добросъвестно обясни Аристид, като слагаше точки вместо запетайки, за да може да си поема дъх.

Учителят сложи ръкавиците и шапката си и излезе на пътя с чувството, че му се стяга сърцето. Аристид подтичваше край него, като се мъчеше с късите си крачета да не изостава от големите крачки на учителя; изведнъж учителят спря и Аристид се блъсна в него.

— Къде приказвах те? — попита учителят, сякаш продължаваше разговора.

— В „Аркадата“ — отвърна Аристид.

Когато излязоха на главната улица, учителят поспря.

— Тичай у дома — каза той на момчето. — Ако Млис е там, ела в „Аркада“ да ми кажеш. Ако я няма, остани си у дома, хайде!

И късокракият Аристид препусна към къщи.

„Аркада“ беше точно отсреща — дълга, строена безразборно сграда, в която имаше бар, билиардна и гостилница. Когато прекосяваше площада, младият мъж забеляза двама-трима от минавачите да се обръщат подир него. Той погледна дрехите си, извади носната кърпа и си избърса лицето, преди да влезе в бара. Там имаше обичайният брой безделници, които го загледаха при влизането. Един от тях го гледаше така втрещено и с такова странно изражение, че учителят спря и се озърна още веднъж и тогава видя, че това бе собственото му отражение в голямо огледало. Това го накара да си даде сметка, че може да има малко възбуден вид, затова взе един брой от „Знамето на Червената планина“ и се помъчи да си възвърне самообладанието, като прочете колоната с обявите.

След това мина през бара, през гостилницата и влезе в билиардната. Момичето не беше там. В това последно помещение до една от билиардните маси стоеше мъж с широкопола лъскава шапка на главата. Учителят позна в него съдържателя на театралната трупа — беше изпитал неприязън към него още при първата среща, поради особения начин да си подстригва брадата и косата. Като се увери, че тази, която търси, не е там, обърна се към човека с лъскавата шапка. Той беше забелязал учителя, но се помъчи да си даде вид, че не го вижда — обикновен трик, който никога не се удава на простите хора. С щека в ръка той се преструваше, че се цели в топка в центъра на масата. Учителят застана срещу него и го дочака да вдигне очи; когато погледите им се срещнаха, учителят се приближи.

Беше възнамерявал да избегне сцена или кавга, но когато отвори уста, нещо се надигна в гърлото му и му попречи да заговори; гласът му го уплаши — той прозвуча толкова чуждо, натъртено и екливо.

— Разбрах — започна той, — че Мелиса Смит, сираче и една от моите ученички, е говорила с вас и е казала, че иска да вземе вашата професия. Така ли е?

Човекът с лакираната шапка се наведе над масата и направи такъв фантастичен удар, че топката се завъртя около кантовете на

масата. Тогава той обиколи, взе топката и я сложи пак на място. Свършил тази работа, се приготви за нов удар и рече:

— Да речем, че е казала.

Учителят пак се задави, но стисна канта на масата с облечената си в ръкавица ръка и продължи:

— Ако сте джентълмен, мога само да ви кажа, че аз съм неин настойник и нося отговорност за бъдещето ѝ. Вие знаете не по-зле от мене какъв живот ѝ предлагате. Както можете да научите от кого да е тука, аз вече я избавих от едно съществуване по-лошо от смърт — от улицата и от заразата на покварата. Сега се мъча да го направя пак. Да говорим като мъже. Тя няма ни баща, ни майка, ни сестра, ни брат. Да не би да искате да ѝ ги заместите?

Човекът с лъскавата шапка провери върха на щеката, след това се огледа дали няма някой, който да се позабавлява заедно с него.

— Аз зная, че тя е странно, своенравно момиче — продължи учителят, — но сега е по-добра, отколкото беше. Смятам, че все още имам малко влияние върху нея. Затова ви моля и се надявам, че няма да предприемате нищо повече по този въпрос и като мъж и джентълмен ще я оставите на мен. Аз съм готов... — Но тука нещо отново се надигна в гърлото му и изречението остана недовършено.

Човекът с лъскавата шапка разбра погрешно мълчанието на учителя, вдигна глава и с дрезгав, груб смях каза на висок глас:

— Искаш я за себе си, а? Тая няма да я бъде, млади човече!

Оскърблението беше повече в тона, отколкото в думите, повече в погледа, отколкото в тона и повече от всичко това в животинската природа на човека. Най-подходящият аргумент за убеждаване на такъв скот е юмрукът. Учителят почувствува това и дал воля на цялата насъбрала се у него нервна енергия, удари грубиянина право в захиленото лице. Ударът запрати лъскавата шапка на една страна, щеката на друга и раздра ръкавицата и кожата на ръката на учителя. Той разкъса ъгълчетата на устата на пострадалия и развали за доста време чудноватата форма на неговата брада.

Разнесе се вик, ругатня, тръшкане и тропот на много крака. После тълпата се раздели надясно и наляво и се чуха два изстрела, бързо последвали един след друг. Тогава всички пак се струпаха около неговия противник и учителят остана сам. Той си спомняше как беше махнал парченца горяща набивка от патрон от ръкава на дрехата си с

лявата ръка. Някой го държеше за другата ръка. Като я погледна, видя, че тя още кърви от удара, но пръстите му стискат дръжката на блестящ нож. Не можеше да си спомни кога и как го е докопал.

Човекът, който държеше ръката му, беше господин Морфър. Той дърпаше учителя към вратата, но учителят се теглеше назад и се мъчеше да му обясни колкото можеше с пресъхналото си гърло за Млис.

— Всичко е наред, мойто момче — каза господин Морфър. — Тя си е в къщи! — И те излязоха на улицата заедно.

Докато вървяха, господин Морфър му разправи, че Млис пристигнала тичешком в къщи преди няколко мига и го измъкнала с думите, че някой се опитвал да убие учителя в „Аркада“. Учителят искаше да остане сам и обеща на господин Морфър, че няма да търси съдържателя на театъра тази вечер, раздели се с него и се запъти към училището. Когато наближи, с изненада видя, че вратата е отворена, още повече се изненада, когато видя вътре Млис.

Нравът на учителя, както намекнах и преди, подобно на повечето чувствителни организми, почиваше на егоистична основа. Жестоката подигравка, подхвърлена от днешния противник, още терзаеше сърцето му. Възможно беше — мислеше си той — привързаността му към детето, която бе глупава и донкихотска, да се тълкува по този начин. Освен това, не се ли беше тя доброволно отказала от опекунството и привързаността му? А какво ли са казвали всички други за нея? Защо трябва той самичък да се бори с мнението на всички и най-накрая да се види принуден мълчаливо да признае, че всичко, предречено от тях, е било вярно? А той е участвувал в просташко кръчмарско сбиване с един обикновен дръвник и е рискувал живота си, за да докаже какво? Какво е доказал? Нищо. Какво щяха да кажат хората? Какво щяха да кажат приятелите му? Какво щеше да каже Макснагли?

При това самообвиняване най-малко би искал да види Млис. Той влезе, отиде при писмената си маса, каза на детето с няколко студени думи, че е зает и иска да остане сам. Когато момичето стана, той седна на освободеното място и зарови глава в ръцете си. Когато пак вдигна очи, Млис все още стоеше пред него. Тя го гледаше в лицето с тревожно изражение.

— Убихте ли го? — попита момичето.

— Не! — отвърна учителят.

— Нали за това ви дадох ножа! — бързо промълви детето.

— Ти си ми дала ножа? — повтори сащисано учителят.

— Да, дадох ви ножа. Аз бях там под тезгяха. Видях ви да го удряте. Видях и двамата да падате. Той изтърва тоя нож. Защо не го намушкахте? — каза Млис бързо, с изразителен блясък в очите и движение на червената ръчица.

Учителят само я гледаше смаян.

— Да — продължи Млис, — ако бяхте ме питали, щях да ви кажа, че тръгвам с тия актьори. Защо щях да тръгна с актьорите? Защото вие не искате да ми кажете, че ще ни напуснете. Аз го знаех. Чух ви да го казвате на доктора. Нямахте да остана тук сама с тия Морфърови. По-скоро бих умряла.

С драматичен жест, който напълно съответствуваше на нрава ѝ, тя измъкна от пазвата си няколко повехнали зелени листа и като ги протегна напред, каза по своя стремителен, жив начин и с чудноватото произношение на предишния ѝ живот, към което се връщаше, когато беше прекалено възбудена:

— Това е отровната билка, за която казахте, че може да ме умори. Ще отида с актьорите или ще изям това и ще умра тука. Все ми е едно кое. Няма да остана тука, където ме мразят и презират! Пък и вие не бихте ми позволили да остана, ако и вие не ме мразехте и презирахте!

Пламенните малки гърди бурно се вдигаха и две големи сълзи избиха на крайчеца на клепачите ѝ, но Млис ги бръсна с ръба на престилката си, сякаш бяха оси.

— Ако ме сложите в затвор — с ожесточение каза Млис, — за да не тръгна с актьорите, ще се отровя. Татко се самоуби, защо да не се самоубия и аз? Вие казахте, че една шепа от тоя корен ще ме убие, и аз винаги го нося тук — и тя се удари в гърдите със стиснат юмрук.

Учителят си помисли за свободното място до гроба на Смит и за разпалената фигурка пред него. Той стисна ръцете ѝ в своите, загледа я право в правдивите очи и попита:

— Лиси, ще тръгнеш ли с мен?

Детето обви врата му с двете си ръце и каза радостно:

— Да!

— Но още сега... тази вечер?

— Тази вечер.

И ръка за ръка те излязоха на пътя — тесния път, който преди време беше довел уморените й крака до вратата на учителя и по който тя като че ли нямаше да мине пак сама. Звездите блестяха ярко над тях. За добро или за зло урокът е бил научен и училището на Червената планина затвори вратите си зад тях завинаги.

ПРОГОНЕНИТЕ ОТ ПОКЕРОВА ПАДИНА

Когато свърна по главната улица на Покерова падина сутринта на двадесет и трети ноември 1850 година, господин Джон Оукхърст, комарджия, долови някаква промяна, настъпила от предишната вечер в нравствената атмосфера на селището. Двама-трима мъже, които си приказваха задълбочено, се смълчаха, когато се доближи, и размениха многозначителни погледи. Във въздуха цареше неделна тишина, зловобна за селище, където обикновено не се поддаваха на неделни влияния.

По спокойното, хубаво лице на господин Оукхърст не пролича да го е много грижа за тези признаци. Дали си даваше сметка за някаква предизвикала ги причина, бе друг въпрос. „Трябва да са взели някого на око — размишляваше той, — може би мен.“ Господин Оукхърст сложи обратно в Джоба кърпичката, с която избърса червения прах на Покерова падина от спретнатите си обувки и невъзмутимо се отказа от всякакви по-нататъшни догадки.

Покерова падина действително беше „взела някого на око“. Напоследък беше понесла загубата на няколко хиляди долара, два скъпи коня и един виден съгражданин. Сега изживяваше гърч на добродетелна реакция, не, по-малко незаконна и необузdana от кое да е от породилите я деяния. Таен комитет бе решил да очисти градчето от всички непочтени лица. Решението бе окончателно за двама мъже, които вече висяха от клоните на платаново дърво в дерето, и временно за изгонването на няколко други нежелателни личности. За съжаление трябва да кажа, че някои от тях бяха дами. Обаче в защита на прекрасния пол дължа да заявя, че безнравствеността им беше професионална, а Покерова падина си позволяваше да произнеса присъди само за такива лесно доказуеми случаи на поквара.

Господин Оукхърст с право бе предположил, че е включен в тази категория. Неколцина от комитета бяха настоявали да го обесят като вероятен пример и сигурен начин да си възвърнат от джобовете му сумите, които е спечелил от тях.

— Не е право — каза Джим Уилър — да оставим този млад мъж от Ревящия стан, един съвсем чужд човек, да отнесе нашите пари.

Но някакво неизяснено чувство за справедливост в гърдите на онези, които бяха имали такъв късмет да спечелят от господин Оукхърст, се наложи над това по-тесногърдо предубеждение, породено от местен патриотизъм.

Господин Оукхърст изслуша присъдата си с философско спокойствие, още по-хладнокръвно поради обстоятелството, че му беше ясно колебанието на неговите съдии. Беше твърде много свикнал да залага всичко на една карта, за да не приеме повелите на съдбата. За него животът беше в най-добрия случай една несигурна игра и той не отричаше обикновения превес в полза на този, който раздава картите.

Отряд въоръжени мъже придружи прогонените представители на порочността от Покерова падина до покрайнините на селището. Освен господин Оукхърст, който беше известен като хладнокръвен и отчаян човек (за него бе предназначен въоръженият конвой), групата на прогонените се състоеше от една млада жена, всеобщо известна под името „Херцогимята“, друга, спечелила си името „Майка Шиптън“ и „Чичо Били“, подозиран в ограбването на злато от улеите за промиване и непоправим пияница. Кавалкадата не предизвикваше никакви бележки от зрителите, а и охраната не промълвяше нито дума. Чак когато стигнаха дерето, крайния предел на Покерова падина, водачът се обърна към тях кратко и без заобикалки. На прогонените се забраняваше да се върнат, ако им е мил животът.

Щом конвоят се скри от погледа, Херцогинята изля сдържаните си чувства в няколко истерични сълзи, Майка Шиптън^[1] в мръсни приказки, а Чичо Били запрати подир тях залп от ругатни. Единствено философски настроеният Оукхърст запази мълчание. Той изслуша спокойно желанието на Майка Шиптън да изтръгне нечие си сърце, многократните изявления на Херцогинята, че щяла да умре по пътя, и страшните клетви, които сякаш изтръгваха от Чичо Били. С лекия добродушен хумор, присъщ на хора от неговата професия, той настоя да смени ездитния си кон „Петорка“ с жалкото муле, на което яздеше Херцогинята. Но дори и тази постъпка не създаде чувство на по-голяма близост между четиримата. Младата жена пооправи доста орфаната си премяна с немошно, посърнало кокетство, Майка

Шиптън изгледа притежателката на „Петорка“ с озлобление, а Чичо Били буйно ги прокълна всичките вкупом.

Пътят за Песъчлив бряг — стан, който още не беше изпитал възрожденските влияния на Покерова падина и следователно като че ли обещаваще известна отзивчивост на емигрантите — водеше през стръмен планински хребет. Той отстоеше на един ден усилена езда. Беше вече късна есен и те скоро навлязоха от влажния, умерен климат на предпланините в сухия, студен, резлив въздух на Сиера Невада. Пътеката беше тясна и трудна. На пладне Херцогинята се търколи от седлото на земята, заяви, че няма намерение да продължи нататък, и те спряха.

Мястото беше изключително диво и величествено. Горист амфитеатър, заобиколен от три страни с голи отвесни гранитни скали, се спускаше под лек наклон към билото на друг отвесен гребен, който гледаше към долината. Това беше без съмнение най-подходящото място за спиране на стан, ако такова спиране беше разумно. Но господин Оукхърст знаеше, че бяха изминали само половината път до Песъчлив бряг и нямаха нито дрехи, нито храна, за да могат да се бавят. Той накратко изтъкна този факт на другарите си с философската забележка, че е глупаво „да хвърлят картите преди играта да е свършила“. Но те имаха запас от уиски, което в това критично положение можеше да им замести храна, гориво, почивка и предвидливост. Въпреки неговите възражения не се мина много време и те бяха, кой повече, кой по-малко, под влиянието на алкохола. Чичо Били много скоро премина от войнствено настроение към вцепенение, Херцогинята зарони сълзи, а Майка Шиптън захърка. Само господин Оукхърст остана прав и облегнат на една канара, спокойно ги наблюдаваше.

Господин Оукхърст не пиеше. Пиенето пречи на професия, която изисква хладнокръвие, безстрастно и самообладание и според собствения му израз, „той не можеше да си го позволи“.

Както гледаше налягалите си другари по изгнание, той се почувствува за първи път сериозно потиснат от самотността, която дължеше на долния си занаят, на своите навици, на порочния си живот. Той се зае да почисти черните си дрехи, да си измие ръцете и лицето и така нататък неща характерни за подчертаната му спретнатост — и за миг забрави раздразнението си. Мисълта да изостави по-слабите си и

по-жалки другари може би изобщо не му минаваше през ума. И въпреки всичко не можеше да не почувствува липсата на онази възбуда, която колкото и да е странно, му помагаше да запазва прочутата си спокойна невъзмутимост. Той загледа мрачните скали, които се издигаха отвесно на хиляда фута над обкръжилите го борове, злокобно заоблачилото се небе, долината долу, която вече тънеше в сянка. И изведнъж чу някой да го вика по име.

Някакъв конник бавно се качваше по пътеката. В свежото, открито лице на новодошлия господин Оукхърст позна Том Симсън от Песъчлив бряг, известен още като „Глупчото“. Беше се запознал с него преди няколко месеца при една „малка игра“ и най-хладнокръвно беше спечелил от този простодушен момък цялото му богатство, възлизащо на някакви си четиридесет долара. Когато играта свърши, господин Оукхърст дръпна младия комарджия зад вратата и се обърна към него със следните думи:

— Томи, ти си добро човече, но нищичко не разбираш от комар. Да не си се опитал пак да играеш.

След това му върна парите, избута го леко от стаята и спечели предан роб в лицето на Том Симсън.

Това пролича по момчешкото, му лице и прозвуча във въодушевения поздрав, отправен към господин Оукхърст. Бил тръгнал — каза той — към Покерова падина да си търси щастие. „Сам ли?“ Не, не съм сам; в същност (той се изкиска) бил избягал с Пайни Уудс. Не си ли я спомня господин Оукхърст? Пайни, дето прислужвала на масата във Въздържателното дружество? Те отдавна се сгодили, но старият Джейк Уудс бил против и затова двамата избягали и сега отивали в Покерова падина да се оженят и това е то. И били съмнени, и какъв късмет било да намерят място, където да спрат, и компания. Всичко това Глупчо, изрече едно през друго, а Пайни — набито, миловидно петнадесетгодишно девойче — се показа иззад един бор, където се беше спотайвала и червила, и се доближи с коня си до своя любим.

Господин Оукхърст рядко занимаваше ума си със сантименталности, а още по-малко с приличието, но изпита смътно чувство, че сегашното положение не е много удобно. Все пак той запази самообладанието си достатъчно, за да ритне Чичо Били, който се канеше да каже нещо, а Чичо Били беше достатъчно трезв, за да

усети в ритника на господин Оукхърст висша сила, която няма да допусне никакви шеги. След това господин Оукхърст се помъчи да убеди Том Симсън да не се бави повече, но напразно. Дори му изтъкна обстоятелството, че няма храна, нито необходимото за един стан. Обаче, за нещастие, в отговор на това възражение Глупчото ги увери, че имал още едно муле, натоварено с провизии и че е открил някаква недовършена колиба от трупи близо до пътеката.

— Пайни може да пренощува с госпожа Оукхърст — каза Глупчо и посочи Херцогинята, — пък аз сам ще се оправя.

И само предупредителният ритник на господин Оукхърст не позволи на Чичо Били да зареве от смях. При това положение той се почувствува принуден да се поразходи нагоре по клисурата, докато му поразмине смехът. Там разказа смешката на високите борове, като непрекъснато се пляскаше по бедрото, кривеше си лицето и си служеше с обикновените за него мръсни ругатни. Но когато се върна при другите, завари ги около огън (понеже въздухът бе странно захлаждал, а небето се бе заоблачило), явно подели дружески разговор. Всъщност Пайни говореше оживено, както говорят момичетата, на Херцогинята, която я слушаше с интерес и увлечение, каквито не бе проявявала от много дни насам. Глупчо се разглаголствуваше, очевидно със същия успех, с господин Оукхърст и Майка Шиптън, която бе видимо омекнала и станала дружелюбна.

— Това да не е някакъв пикник, дявол да го вземе? — подхвърли Чичо Били с прикрит присмех, като огледа идиличната група, лумналия огън и вързаните коне и мулета отпред. Изведнъж някакво хрумване проблясна през спиртните пари, замъглили ума му. Изглежда, че беше много забавно, защото го накара отново да се плесне по бедрото и да си затисне устата с юмрук.

Сенките бавно пълзяха нагоре по планината, лек ветрец полюшваше върхарите на боровете и стенеше между дългите им мрачни редици. Разнебитената колиба, позакърпена и покрита с борови вейки, бе предоставена на дамите. Когато любовната двойка се разделяше, целувката им бе непресторена, тъй честна и искрена, че сигурно можеше да се чуе над разлюляните борове. Разпуснатата Херцогиня и злобната Майка Шиптън вероятно бяха твърде много слисани, за да подхвърлят нещо относно това последно доказателство за простодушието им и затова, без да проронят нито дума, влязоха в

колибата. Мъжете стъкнаха огъня, налягаха пред вратата и след няколко минути бяха вече заспали.

Господин Оукхърст спеше много леко. Призори той се събуди вкочанен и премръзнал. Когато поразбърка гаснещия огън, излезлият сега силен вятър бръсна бузите му с това, което накара кръвта да се оттегли от тях — сняг!

Той скочи на крака с намерението да събуди спящите, понеже нямаше време за губене. Но като се обърна към мястото, където беше легнал Чичо Били, откри, че го няма. В ума му проблясна подозрение, а от устните се отрони проклятие. Той изтича там, където бяха вързали мулетата — тях ги нямаше. Следите бързо изчезваха под снега.

След моментното възбуждение господин Оукхърст се върна при огъня с обичайното си спокойствие. Той не събуди спящите. Глупчо дремеше мирно, с усмивка на добродушното си луничаво лице, непорочната Пайни спеше до по-безпътните си сестри тъй мирно, сякаш пазена от небесни закрилници, и господин Оукхърст зави раменете си с одеялото, приглади мустаците си и зачака зората. Тя настъпи бавно, понесла мъгляви вихри от снежинки, които заслепяваха и объркваха очите. Малкото, което можеше да се види от гледката, сякаш по чудо се беше променило. Той погледна към долината и прецени настоящето и бъдещето с две думи: „Всичко е заснежено!“.

Грижливата проверка на наличните провизии, които за щастие бяха оставени вътре в колибата и така бяха се изплъзнали от крадливите ръце на Чичо Били, установи, че при необходимата предпазливост и благоразумие може да им стигнат за още десет дни.

— Разбира се — каза господин Оукхърст полугласно на Глупчо, — ако си съгласен да ни храниш. Ако не си — а може би е по-добре да не си — ние ще почакаме докато Чичо Били се завърне с припаси.

По някаква непонятна причина господин Оукхърст не можа да събере сили да разкрие вероломството на Чичо Били и затова изказа предположението, че се е отклонил от стана и случайно е подплашил мулетата. Той предупреди тихичко Херцогинята и Майка Шиптън, които, разбира се, знаеха истината за подлото бягство на другаря им по съдба:

— Те ще разберат истината за всички ни, ако разберат и най-малкото — добави той многозначително, — а сега няма никаква полза да ги плашим.

Том Симсън не само остави всичките си земни притежания на разположение на господин Оукхърст, но и като че ли се зарадва на перспективата за принудителното им откъсване от света.

— Ще изкараме добре една седмица тука в стана, а после снегът ще се стопи и ще се върнем всички заедно.

Жизнерадостта на младия мъж и спокойствието на господин Оукхърст заразиха другите. С помощта на борови клони Глупчо импровизира покрив за колиба, а Херцогинята показа на Пайни как да я подредят вътре с такъв вкус и такт, че простичкото девойче направо я зяпна с широко отворени сини очи.

— Сигурно сте свикнали на фини неща в Покерова падина — рече Пайни.

Херцогинята рязко се извърна, за да прикрие нещо, което накара руменина да избие през професионалния руж на бузите ѝ, а Майка Шиптън се сопна на Пайни „да не дрънка“- . Но когато господин Оукхърст се завърна от уморителното търсене на пътеката, той чу скалите да повтарят ехото на весел смях. Той се поспря разтревожен и мислите му естествено се насочиха първо към уискито, което благоразумно беше скрил.

— И все пак това някак не ми звучи да е от уиски — каза си картоиграчът.

Чак когато зърна през все още заслепяващата буря яркия огън и насядалите около него, той окончателно се убеди, че това беше „честна и почтена веселба“.

Дали господин Оукхърст беше скрил заедно с уискито и картите си като нещо, на което бе забранен свободен достъп до обществото, не мога да кажа. Положително е само, че цялата вечер, както се изрази Майка Шиптън, той „не спомена картите нито веднъж“. За щастие, акордеонът, който Том Симсън доста тържествено извади от торбата си, помогна да убият времето. Въпреки известни затруднения при боравенето с този инструмент, Пайни Уудс сполучи да извлече от клавишите му няколко измъчени мелодии, акомпанирани с кестени кастанети от Глупчо. Но венецът на тазвечерното празненство бе един простоват религиозен химн, който двамата влюбени изпяха, хванати за ръце, много усърдно и гръмогласно. Боя се, че по-скоро предизвикателният донякъде тон и пуританският устрем в заключителните тактове, а не благочестивите му качества помогнаха

другите скоро да се заразят и най-после да се присъединят към припева:

Гордея се на господата да служи всеки ден и верен да умра във войнството божо.

Боровете се люшкаха, бурята беснееше и извиваше вихрушки над неколцината клетници, а пламъците от техния олтар се издигаха към небето, сякаш за да потвърдят този обет.

В полунощ бурята стихна, трупащите се облаци се разкъсаха и звездите заблестяха ярко над спящия стан. Господин Оукхърст, чиито професионални навици го бяха научили да живее с най-малкото възможно количество сън, като делеше нощното дежурство с Том Симсън, успя някак си да поеме по-голямата част на това задължение върху себе си. Той се извини пред Глупчо с това, че „често му се случвало да не спи по цяла седмица“.

— Заради какво? — попита Том.

— Заради покера! — отговори наставнически Оукхърст. — Когато ти провърви... имаш малко късмет... тогава не се уморяваш. Първо късметът те напуска. Късметът е много чудно нещо — продължи комарджията замислено. — Единственото сигурно нещо, което знаеш за него, е, че ще ти изневери. Можеш да се спасиш само ако разбереш кога ще ти изневери. На нас ни върви откакто напуснахме Покерова падина ... вие се присъединихте към нас и ето на, и на вас не ви провървя. Ако успееш да задържиш козовете до края, тогава си добре. Защото — добави картоиграчът весело, без всякаква връзка с разсъжденията си:

— Гордея се на господата да служи всеки ден и верен да умра във войнството божо.

Настъпи третият ден и слънцето, като хвърли поглед през забулената с бяло долина, видя пропъдените да отделят от бавно намаляващите си припаси храна за закуска. Една от особеностите на климата в тези планини беше, че слънчевите лъчи разпръскваха приятна топлина върху зимната гледка, сякаш със съчувствено съжаление за миналото. Но те осветиха натрупалите се високо около колибата пряспа връз пряспа — едно безнадеждно бяло море, без белег, без диря, проснало се под скалистите брегове, на които все още се крепяха прогонените. В удивително бистрия въздух на мили от тях се издигаше пушекът на идиличното селце Покерова падина. Майка

Шиптън го видя и от далечния зъбер на скалистата си твърдина запрати в тази посока прощалното си проклятие. Това беше последният ѝ опит да сквернослови и може би поради това то прозвуча в известна степен възвишено. От него ѝ олекна, както тя сподели тихичко с Херцогинята.

— Ти само иди там, тегли му една псувня и ще видиш. След това тя си постави задача да забавлява „детето“, както тя и Херцогинята с удоволствие наричаха Пайни. Пайни не беше вече бебе, но с тази утешителна и оригинална теория двете жени обясняваха факта, че тя не псуваше и се държеше прилично.

Когато нощта се промъкна отново през клисурите, пискливите звуци на акордеона се заиздигаха и заutihваха на спазматични пристъпи и проточено запъхтяване край припламващия огън. Но музиката не можеше да запълни съвсем болезнената празнина, оставена от недостатъчната храна и Пайни предложи ново забавление — да разказват приказки. Понеже нито господин Оукхърст, нито двете дами изпитваха желание да споделят личните си преживелици, този план щеше да пропадне, ако не беше Глупчо. Преди няколко месеца случайно беше попаднал на бог знае откъде дошъл екземпляр от „Илиадата“ в майсторския превод на господин Поуп. Сега той предложи да разправи главните епизоди в тази поема — след като беше запомнил всички подробности на съдържанието и горе-долу забравил езика — на простонародния говор на хората от Песъчлив бряг. И тъй, до края на тази вечер омировите полубогове отново слязоха на земята. Троянският побойник и лукавият грък се бореха в поривите на вятъра, а огромните борове в клисурата като че се прекланяха пред гнева на сина на Пелей. Господин Оукхърст мълчеше и слушаше с удоволствие. Особено много го интересуваше съдбата на Акулес, както Глупчо непрекъснато наричаше „бързоногия Ахилес“.

Така, с малко храна и много Омир и акордеон, над главите на прогонените се изниза една седмица. Слънцето пак ги изостави и от куршуменото небе на земята пак се посипаха снежинки. Ден след ден все по-близо до тях се сключваше снежният кръг, докато най-послед те гледаха от своя затвор през натрупали се ослепително бели стени, които се издигаха двадесет фута над главите им. Ставаше все по-трудно и по-трудно да поддържат огньовете си, дори от повалените дървета около тях, сега наполовина скрити в преспите. И въпреки това

никой не се оплакваше. Влюбените се извързваха от безрадостната гледка, заглеждаха се един друг в очите и бяха щастливи. Господин Оукхърст се примири хладнокръвно, че губи играта. Херцогинята, пожизнерадостна, отколкото досега, беше поела грижите на Пайни. Само Майка Шиптън — най-силната от всички преди — изглеждаше болнава и линееше. На десетия ден в полунощ тя повика Оукхърст при себе си.

— Аз си отивам — каза тя със слаб заядлив глас, — но не казвайте нищо за това. Недейте събужда децата. Вземете вързоп изпод главата ми и го отворете.

Господин Оукхърст го отвори. В него бяха дажбите на Майка Шиптън за последната седмица, недокоснати.

— Дайте ги на малката — рече тя и посочи спящата Пайни.

— Вие сте се докарали до смърт с гладуване — каза картоиграчът.

— Така му казват — отвърна старата заядливо, легна пак, обърна се с лице към стената и безмълвно издъхна.

Акордеонът и кастанетите бяха оставени настрана този ден и Омир бе забравен. След като заровиха тялото на Майка Шиптън в снега, господин Оукхърст дръпна Глупчо настрана и му показва чифт снегоходки, които бе измайсторил от стария самар.

— Съществува още едно на сто възможност да я спасиш — каза той и посочи Пайни. — Но тя е там — добави той и кимна към Покерова падина. — Ако можеш да стигнеш там за два дена, тя ще е спасена.

— А вие? — попита Том Симсън.

— Аз ще остана тук — бе краткият отговор. Влюбените се разделиха с продължителна прегръдка.

— Да не отивате и вие? — обади се Херцогинята, като видя, че господин Оукхърст явно се готви да го придружи.

— Само до клисурата — отговори той. После неочаквано се обърна и целуна Херцогинята, от което бледото ѝ лице пламна, треперещите ръце се сковаха от изумление.

Дойде нощта, но господин Оукхърст го нямаше. Тя доведе пак бурята и виелицата. Сетне, когато притуряше дърва в огъня, Херцогинята откри, че някой скришом беше струпал до хижата гориво,

колкото за още няколко дни. Очите ѝ се напълниха със сълзи, но тя ги скри от Пайни.

Жените спаха малко. Сутринта, като се погледнаха една друга в лицето, те прочетоха съдбата си. Нито едната, нито другата не проговори, но Пайни прие, че е по-силната, доближи се и прегърна Херцогинята през кръста. Те останаха така до края на деня. Тази нощ бурята стигна върха на настървението си, разкъса преградата на боровите дънери и нахълта в колибата.

Призори те видяха, че не могат да поддържат огъня, и той постепенно угасна. Когато жаравата бавно почерня, Херцогинята припълзя по-близо до Пайни и наруши мълчанието след дълги часове:

— Пайни, знаеш ли да се молиш?

— Не, миличка — просто ѝ отговори Пайни.

Херцогинята, без сама да знае защо, изпита облекчение, сложи глава върху рамото на Пайни и вече не проговори. И така легнали, помладата и по-чистата притиснала главата на своята порочна сестра към девствените си гърди, двете заспаха.

Вятърът стихна, сякаш от страх, че щети събуди. Пухкави облачета от снежинки, отгърсени от дългите борови вейки, политаха като белокрили птици и се стелеха около заспалите. Луната поглеждаше през разкъсаните облаци онова, което е било стан. Но всичко замърсено от човека, всички следи на земни мъки бяха скрити под неопетнената мантия, милостиво хвърлена от небето.

Те спаха целия този ден и следващия, и не се събудиха, когато гласовете и стъпките нарушиха тишината на стана. И когато състрадателни пръсти отмахнаха снега от изпитите им лица, съдейки по еднаквото спокойствие, лъхащо от тях, човек едва ли би могъл да каже коя от двете е била грешница. Дори и правосъдието на Покерова падина призна това, затвори очи и ги остави така, прегърнати двете.

Но в началото на клисурата, на един от най-големите борове те намериха двойка спатия, забодена на кората с ловджийски нож. С твърд почерк там беше написано с молив:

Под това дърво лежи тялото на
ДЖОН ОУКХЪРСТ комуто късметът изневери на 23
ноември 1850 г. и той се отказа от играта на 7 декември

1850 г.

И безжизнен и изстинал, с пистолет до себе си и куршум в сърцето, но също тъй спокоен, както и приживе, под снега лежеше този, който е бил най-силният и същевременно най-слабият между прогонените от Покерова падина.

---

[1] Майка Шиптън — легендарна йоркширска вещица и вещателка. Б. пр. ↑

КЪСМЕТЪТ НА РЕВЯЩИЯ СТАН

Ревящия стан бе обзет от възбуда. Надали поради някакво сбиване, защото в 1850 година това не беше нещо чак толкова необикновено, та да се събере цялото селище. Изоставени бяха не само рововете и периметрите, но и „Тътло-вата бакалница“ беше напусната от комарджиите, които както положително си спомняте, бяха спокойно продължили играта си в деня, когато Французина Пийт и Канаката Джо бяха си теглили куршума един на друг през бара в предното помещение. Целият стан се беше насъбрал пред неугледна хижа в края на поляната. Разговорите се водеха полугласно но често се споменаваха едно женско име. Това име — черокийката Сал — бе добре известно в стана.

Може би колкото по-малко се каже за нея, толкова ще е по-добре. Беше безпътна и боя се, много грешна. Но по това време тя беше единствената жена в Ревящия стан и тъкмо сега се намираще в окаяно състояние и имаше най-голяма нужда именно от женски грижи. Покварена, изоставена и пропаднала, тя страдаше от мъки, които щеше да ѝ е достатъчно тежко да понесе и под закрилата на женско състрадание, а сега бяха ужасни в тази самота. Проклятието, наложено на първата жена, я беше застигнало в същата самотност, която навярно е направила наказанието на първородния грях тъй страшно. Може би това, че в минутите, когато най-много ѝ липсваше присъщата на жените нежност и грижа, тя виждаше наоколо си само полупрезрителни лица на мъже, беше част от изкуплението на греха ѝ. И все пак неколцина от зрителите, струва ми се, бяха трогнати от страданията ѝ. Санди Типтън рече, че „не ѝ е леко на Сал“ и като се замисли за състоянието ѝ, забрави за миг факта, че има едно асо и две валета, скрити в ръкава.

Трябва да се вземе под внимание, че положението бе необичайно. Смъртните случаи не бяха в никой случай рядкост в Ревящия стан, но едно раждане беше нещо ново. Разни личности са били премахвани, от стана неумолимо, окончателно, така че нямаха

възможност да се върнат, но за първи път сега някой се появяваше а̀б шКю^[1]. На това се дължеше вълнението.

— Я влез там, Дундьо — рече виден обитател, известен под името Кентък, като се обърна към един от зяпачите. — Влез там и виж какво можеш да направиш. Ти имаш опит в тия работи.

Изборът може би беше сполучлив. Според мълвата Дундьо по други места бил глава на две семейства; фактически Ревящия стан — градът-убежище — дължеше неговото присъствие на някои правни нередности по тази част. Насъбралите се одобриха избора и Дундьо бе достатъчно разсъдлив да се преклони пред думата на мнозинството. Вратата се затвори зад набедения хирург и акушер, а Ревящия стан насяда навън, запуши своите лули и зачака да види какво ще стане.

Бяха се струпали към сто мъже. Единдвама действително се укриваха от правосъдието, някои бяха престъпници и всички бяха нехранимайковци. Външно нищо у тях не подсказваше за миналия им живот и за характера им. Най-големият разбойник имаше рафаеловско лице и буйна руса коса; комарджията Оукхърст имаше меланхоличния вид и интелектуалната задълбоченост на някакъв Хамлет; най-хладнокръвният и най-смелият между тях беше по-нисък от средния ръст и говореше с мек глас и смутено, кротко изражение. Името „негодници“, с което ги наричаха, беше по-скоро почетно звание, отколкото характеристика. Може би някои по-дребни подробности, като пръсти, уши и прочее, и да не достигаха в стана, но тези незначителни липси не намаляваха съвкупната им мощ. Най-силният имаше само три пръста на дясната си ръка, най-добрият стрелец имаше само едно око.

Такъв беше външният вид на мъжете, пръснали се около хижата. Станът бе разположен в триъгълна долина, между две планини и река. Да се излезе можеше само по стръмна пътека през върха на планината, която се издигаше пред хижата и сега беше сгряна от изгряващата луна. Страдащата жена, сигурно можеше да я види от твърдото легло, на което лежеше — да я види как се извива като сребърна нишка, докато се загуби сред звездите горе.

Огън от сухи борови клони създаде по-интимна обстановка за събралите се. Малко по малко те си възвърнаха присъщото за Ревящия стан лекомислие. Започнаха да предлагат и приемат облози за изхода на събитието. Три срещу пет, че „Сал ще го устиска“, дори и това, че

детето ще остане живо; странични облози за пола и цвета на кожата на пристигащия нов обитател. Сред оживен спор някой от онези, които бяха най-близо до вратата, възкликна и станът се умълча да слуша: Над люшкането и стененето на боровете, бързото кълколене на реката и пращането на огъня се издигна рязък, жалостив вик — и този вик не приличаше на никой друг, който бяха чували преди в стана. Боровете спряха да стенат, реката спря да кълколи, а огънят да пращи. Като че природата беше спряла и тя да се послуша.

Станът се вдигна на крак като един човек! Някой предложи да запалят бъчва с барут, но с оглед на състоянието на майката надделяха по-разумните съвети и бяха дадени само няколко револверни гърмежа, защото дали поради примитивната хирургия на стана, или поради някоя друга причина, черокийката Сал бързо отпаднаше. За един час тя сякаш се качи по каменистата пътека до звездите и така напусна Ревящия стан с неговата греховност и позор завинаги. Мисля, че съобщението за това не ги разтревожи много, освен по отношение съдбата на детето. „Ще остане ли живо сега?“ — питаха те Дундьо. Отговорът бе колеблив. Единственото друго живо същество в стана с пола и майчинското състояние на черокийката Сал беше една магарича. Изказаха се няколко предположения доколко това ще е подходящо, но направиха опит. Оказа се по-малко проблематично, отколкото в древния случай с Ромул и Рем и явно не по-малко сполучливо.

Когато свършиха с тези подробности, които отнеха още един час, вратата се отвори и нетърпеливите мъже, които вече се бяха наредили на опашка, започнаха да влизат един по един. До ниското легло или пейка, на която под одеялата сковано се очертаваше тялото на майката, стоеше маса от борово дърво. На нея беше сложен сандък от свещи, а в него, повит с яркочервена фланела, лежеше най-новият обитател на ревящия стан. До сандъка беше сложена шапка. Предназначението ѝ скоро бе обяснено.

— Господа — заговори Дундьо със странна смес на меродавност и ехидно самодоволство, — господа, моля минавайте през предната врата, около масата и излизайте през задната врата. Тия, дете пожелаят да пожертвуват нещо за сирачето, ще намерят там шапка.

Първият влезе с шапка, обаче, като се огледа, я свали и с това несъзнателно даде пример на следващия. В такива общности и

добрите, и лошите постъпки са заразителни. Както минаваше редицата, чуваха се забележки, критики, насочени може би по-скоро към Дундьо, който играеше ролята на директор на цирк:

— Това ли е той?

— Дребно парче!

— Само боята ѝ е взел!

— Колкото един пистолет!

[# По задължение (лат.). Б. пр.]

Пожертвованията бяха не по-малко типични: сребърни табакера, испанска жълтица, моряшки револвер със сребърна инкрустация, много красиво бродирана дамска кърпичка (от комарджията Оукхърст), парче самородно злато, брилянтена игла за връзка, брилянтен пръстен (подсказан от иглата, със забележка от дарителя, че „го бие с две бройки“), топуз на каишка, библия (дарителят остана неизвестен), златна шпора, сребърна лъжица (монограмът за съжаление не беше на дарителя), хирургически ножици, ланцет, английска петфунтова банкнота и около двеста долара в насипно злато и сребърни монети. Докато ставаше всичко това, Дундьо запази мълчание, безстрастно като на покойницата от лявата му страна, и със сериозност, неразгадаема като на новороденото отядно. Само едно произшествие наруши мълчанието на това чудновато шествие. Когато Кентък се наведе над сандъка от свещи, детето се обърна и при болезненото си гърчене се хвана за протегнатия му пръст и го стисна за миг. Кентък доби глупав и объркан вид. Нещо като руменина се опита да залее обгорените му от слънцето бузи.

— Проклетото хлапе! — рече той и освободи пръста си може би с повече нежност и внимание, отколкото човек би допуснал, че е способен да прояви.

Той излезе с изпънат пръст и любопитно го разгледа. Това разглеждане го накара да повтори същата забележка по адрес на детето. В същност като че ли му доставяше удоволствие да я повтаря.

— То ме стисна за пръста — каза той на Типтън и пак изпружи пръст, — проклетото хлапе!

Чак в четири часа — сутринта Ревящия стан се успокои и легна да спи. В хижата, където останаха да бдят няколко души, светеше и Дундьо не си легна цялата нощ. Нито Кентък. Той пиеше безспир и разказваше с голямо увлечение преживелицата си, като неизменно

завършваше с все същото възклицание по адрес на новодошлия обитател на стана. То като че ли го освобождаваше от всякакво несправедливо обвинение, че се е разчувствувал, а Кентък страдаше от слабостите на по-силния пол. Когато всички си легнаха, той слезе долу при реката и замислено си заподсвирква. После се качи нагоре по дерето, край хижата, като продължаваше да си подсвирква с показно безразличие. Той спря при една огромна секвоя, върна се обратно и пак мина край хижата. На половината път до брега на реката отново спря, върна се и почука на вратата. Отвори му Дундьо.

— Как я карате? — попита Кентък, с поглед, устремен покрай Дундьо към съндъка от свещи.

— Всичко е спокойно — отговори Дундьо.

— Нещо да е станало?

— Нищо.

Двамата млъкнаха. Настъпи неловка пауза, — а Дундьо продължаваше да държи вратата. Тогава Кентък се сети за пръста си и го вдигна пред Дундьо.

— То ми го стисна... проклетото хлапе — каза той и си отиде.

На другия ден на чернокийката Сал бе устроено просто погребение, каквото можеше да й устрои Ревящия стан. След като прахът ѝ бе заровен на планинския склон, се състоя официално събрание на стана, за да обсъдят какво да правят с детето ѝ. Решението да го осиновят бе взето с пълно единодушие и голямо въодушевление. Но веднага възникна оживено разискване относно начина и възможностите да се задоволят нуждите му. Забележителното беше, че в спора липсваха онези ожесточени лични нападки, които обикновено придружаваха разискванията в Ревящия стан. Типтън предложи да изпратят детето в Червеното куче, на четиридесет мили, където можеха да го поверят на грижите на някоя жена. Но несполучливото предложение бе посрещнато с ожесточена и единодушна съпротива. Ясно беше, че всеки план, водещ до раздяла с новата им придобивка, ще бъде тутакси, отхвърлен.

— Освен това — каза Том Райдър — ония от Червеното куче ще го подменят и ще ни пробутат някое друго.

Липсата на вяра в честността на другите селища господствуваше в Ревящия стан, както и другаде.

Довеждането на бавачка в стана също не се прие. Изтъкна се доводът, че никоя почтена жена не би се съгласила да приеме Ревящия стан за свое местожителство и говорещият подчерта, че „други жени вече не им трябва“. Този нелюбезен намек за починалата майка, колкото и груб да изглеждаше, беше първият спазъм на почтеност, първият симптом на моралното възраждане на стана. Дундьо не се обаждаше. Може би изпитваше известна неловкост да се намесва в избора на свой заместник по длъжност. Но когато го запитаха, смело заяви, че той и „Джини“ — споменатото по-горе млекопитаещо — ще се справят с отглеждането на детето. Имаше нещо оригинално, независимо и героично в този план, което се хареса на стана. Дундьо запази длъжността си. За някои неща изпратиха в Сакраменто.

— И не забравяй — каза касиерът, като тикна торбичка със златен прах в ръцете на куриера, — най-хубавото, което може да се намери, нали знаеш, с разните там украшения, воланчета, и по дяволите цената!

Колкото и да е чудно, детето заякваше. Може би здравословният климат на планинския стан компенсираше много други липсващи неща. Природата закърми намереничето от своите по-пълни гърди. В прекрасните условия на предпланините на Сиера Невада — този въздух, наситен с балсамов аромат, този неземан еликсир и ободряващ, и животворен — то беше намерило несекващ извор на храна или някакви потайни сили на химията превръщаха магарешкото мляко в калций и фосфор. Дундьо беше склонен да вярва, че то се дължи на химията и на доброто гледане.

— Аз и тая магарница — казваше той — сме му станали баща и майка! — И добавяше, като се обръщаше към безпомощното вързопче пред него: — Пък да не вземеш някой ден да се отречеш от нас!

Когато приближаваше да навърши един месец, стана ясно, че се налага да му се даде някакво име. Общо взето той беше известен като „Малкия“, „Момчето на Дундьо“, „Койотът“ (намек за гласовитостта му) и дори като „Проклетото хлапе“ — гальовния и грубоват израз на Кентък. Но тези названия звучаха някак неопределено и незадоволително и най-после бяха отхвърлени под влиянието на други съображения. Комарджиите и авантюристите са обикновено суеверни и един ден Оукхърст заяви, че бебето донесло „късмет“ на Ревящия стан. Напълно вярно беше, че напоследък им вървеше. „Късмета“ беше

името, на което се установиха, като сложиха пред него за по-голямо удобство „Томи“. Нищо не се споменава за майката, а бащата беше неизвестен.

— По-добре ще е — каза философски настроеният Оукхърст — да започнем играта съвсем наново. Ще го наречем „Късмета“, та дано му потръгне.

Така определиха съответно деня на кръщавката. Как я разбираха тази церемония, читателят, който вече е добил известно впечатление за отчаяната нечестивост на Ревящия стан, може лесно да си представи. Церемониалмайстор беше някой си „Бостън“, всеизвестен зевзек, и тържеството като че обещавахе смях до припадане. Този изобретателен сатирик си игра два дена да приготви пародия на църковната служба с хапливи местни закачки. Хорът бе надлежно обучен и Санди Триптън бе избран за кръстник. Но след като шествието стигна с музика и знамена до горичката и детето бе сложено пред пародия на олтар, Дундьо излезе пред очакващата тълпа.

— Не е в моите обичаи да развалям веселбите, момчета — смело заговори този човечец, загледал открито лицата на заобиколилите го, — но ми се вижда, че тая работа не е съвсем честна. Доста подло е да разиграваме комедия с това детенце, дете не може да я разбере. А пък ако има тука нравствеността и общественото здравеопазване. „Томи“, който, както се смяташе, прекарваше цялото си съществуване в непрекъснати опити да заспи, не биваше да бъде тревожен от шум. Викането и кряскането, които бяха спечелили на стана злополучното му име, бяха забранени около хижата на Дундьо. Златотърсачите си приказваха шепнешком или пушеха със сериозната важност на индианци. Ругатните по негласно споразумение бяха изоставени в тези свещени предели и в целия стан вече не се употребяваха общоприетите възклицания като „Да му се не види и късметът!“ и „Ех, че проклет късмет!“, понеже бяха добили ново значение. Вокалната музика не беше забранена, тъй като се предполагаше, че притежава успокояващи и приспивни качества, а една песен, която пееше Джек Матроса, английски моряк от австралийските колонии на нейно величество, стана много популярна като приспивна. Това беше печален разказ за подвизите на седемдесет и четири топовната „Аретуза“, в полугласен минор, завършващ с проточен и замиращ припев „На борда на «Аретуза»“ в края на всеки куплет. Чудесна гледка беше да видиш

Джак с Късмета на ръце да се поклаща от една страна на друга, сякаш от движението на кораба, и да пее монотонно тази моряшка песенчица. Дали поради това особено поклащане на Джак, или поради дължината на песента му — тя съдържаше деветдесет куплета и той най-съвестно ги изкарваше всичките до печалния им край, — но обикновено пеенето постигаше желания ефект. Докато той пееше златотърсачите се изтягаха под дърветата в мекия летен здрач, пушеха лулите си и слушаха прехласнати мелодичните звуци. Станът живееше с неясната представа, че това е някакво идилично щастие.

— Това е, както си мисля, божествено — каза Симонс Лондончанина. То му напомняше Гринуич.

През дългите летни дни обикновено изнасяха Късмета в дерето, откъдето Ревящия стан попълваше златните си ресурси. Там той лежеше върху одеялото, постлано върху борови клони, а златотърсачите работеха в изкопите долу. Напоследък се правеха грубовати опити да се украсява това ложе с цветя и дъхави вейки и често някой му донасяше китка диви орлови нокти, азалии или пъстри цветове на тигрови лилии. Тези мъже изведнъж си дадоха сметка, че подобни дреболии, които толкова дълго бяха тъпкали нехайно с крака, криеха в себе си красота и някакъв смисъл. Люспица лъскава слюда, късче пьстър кварц, яркоцветно камъче от дъното на потока добиваха прелест за прояснилия се, станал по този начин по-сигурен поглед и неизменно се запазваха за „Късмета“. Да се не начуди човек колко съкровища предлагаше гората и планината, които „ставаха за Томи“. Заобиколен от играчки, каквито никое дете от страната на приказките не бе имало, трябва да се надяваме, че Томи беше доволен. Изглеждаше да е напълно щастлив, макар никакви зачатъци на сериозност, някаква унесеност в погледа на кръглите му сиви очи понякога и да тревожеха Дундьо. Беше винаги послушен и кротък, трябва да се отбележи обаче, че веднъж, като изпълзя от своя „корал“ — ограда от оплетени борови клони, която заобикаляше леглото му, — той се търколи надолу по брега, заби глава в меката пръст и най-невъзмутимо остана в това положение, вирнал пъпчивите си крачета във въздуха, не по-малко от цели пет минути. Вдигнаха го без да гъкне. Не се решавам да отбележа много други случаи на схватливостта му, които, за съжаление, почиват само върху разказите на пристрастните му приятели. В някои от тях не липсва и отглас на суеверие.

— Качвам се аз ей-сега нагоре — разправяше един ден Кентък, задъхан от възбуда — и човек да не съм, ако не го видях да приказва с една сойка, дето беше кацнала на скута му. Ей тъй, едно отпуснато, по другарски, дето се казва, и си бърбрят като две хоругвимчета.

Така или иначе, дали се прехвърляше през боровите клонки, или лежеше мързеливо по гръб и примигваше под надвисналия листак, птичките му пееха, катеричките дърдореха и цветята цъфтяха. Природата беше негова бавачка и другар по игра. За него тя плъзваше между листата златни стрели слънчева светлина току до пръстчетата му и изпращаше да го навести блуждаещ зефир и да му донесе уханието на лаври и смола; на него дружелюбно и сънливо кимаха високите секвои, бърмчаха земните пчели, а враните грачиха приспивен акомпанимент.

Такова беше златното лято на Ревящия стан. Това бяха дни на изобилие... и Късмета беше с тях. Периметрите бяха дали огромно количество злато. Станът ревниво пазеше правата си и гледаше с подозрение всеки новодошъл. Притокът на заселници не се насърчаваше, а за да заградят още по-сигурно, те побързаха да закупят земите от двете страни на планините, които обкръжаваха стана като стена. Това и славата им за изключителното владееие на револвера пазеха ненарушими границите на Ревящия стан. Куриерът — единствената им връзка с околния свят — разправяше понякога удивителни неща за стана. Той казваше:

— Та и в Ревящия, имат една улица, каквато в Червеното куче не са и сънували. Те имат виещи се растения и цветя около къщите и се мият по два пъти на ден. Но не си поплюват с външни хора и се кланят на едно индианче.

Благоденствието породило и стана желание за нови подобрения. Решено бе напролет да се построи хотел и да се поканят да се заселят там едно-две почтени семейства, с мисълта, че общуването с жени може да подействува благотворно на „Късмета“. Голямата цена на отстъпката, направена от тези мъже пред прекрасния пол, на чиято добродетелност и полезност те гледаха извънредно скептично, можеше да се обясни само с обичта им към Томи. Някои все още се противяха. Но решението можеше да се изпълни едва след три месеца и малцинството смилено отстъпи, с надеждата, че може да възникне някаква пречка. И тя възникна.

Зимата на 1851 година задълго ще се запомни в полите на планината. Снегът затрупа Сиера Невада и всяко планинско поточе стана река, а всяка река — езеро. Всяко ждрело и дере се превърна в буен бързей, който хлуеше от стръмнините, изкореняваше гигантски дървета и пръскаше отломки и парчета из равнината. Червеното куче претърпя две наводнения и това бе предупреждение за Ревящия стан.

— Водата е довякла златото в тия дерета — каза Дундьо. — Имало го е тука едно време и ще го има пак!

И тази нощ Северния ръкав неочаквано излезе от бреговете си и помете триъгълната долина на Ревящия стан.

В хаоса на устремилата се вода, сгромолясващите се дървета, пращящите клони и тъмнината, която сякаш течеше заедно с водата и сееше разруха в прекрасната долина, не можеше да се направи почти нищо, за да се събере разпръсналият се стан. Когато се развидели, разбраха, че хижата на Дундьо, която бе най-близо до речния бряг, я няма. По-нагоре в дерето намериха трупа на злощастния ѝ притежател, ала гордостта, надеждата, радостта, Късмета на Ревящия стан бе изчезнал. Те се завръщаха с покрусени сърца, когато някой ги повика от брега.

Беше спасителна лодка от долното течение на реката. Били извадили — казаха те — близо две мили по-надолу един мъж и малко дете, и двамата на издъхваме. Дали някой не ги познава и дали не са тукашни?

Само като погледнаха, познаха Кентък, смазан и пребит, но все още с Късмета на Ревящия стан в прегръдките. Когато се наведоха над тази мъчно съвместима двойка, разбраха, че детето е мъртво и изстинало.

— Той е умрял — рече някой. Кентък отвори очи.

— Умрял ли? — попита той със слаб глас.

— Да, драги и ти също умираш.

В очите на издъхващия Кентък се появи усмивка.

— Умирам — повтори той, — Късмета ме взема със себе си... кажи на момчетата, че Късмета е у мене сега — И силният мъж, хванал се за неукрепналото детенце, както се казва за давящия се, че се хваща за сламка, затвори очи, понесен от призрачната река, която тече неспирно към морето на забравата.

[1] От самото начало (лат.) Б. пр. ↑

МАЙКА НА ПЕТ ДЕЦА

Тя беше майка — и то майка за пример — на пет деца, при все че самата бе едва деветгодишна. Две от тези деца бяха близначета и тя обикновено говореше за тях като „децата на господин Амплач“, като имаше предвид един извънредно почтен господин от съседното селище, който, както имам основание да вярвам, никога не беше зърнал нито нея, нито тях. Близначетата напълно естествено, си приличаха, понеже в предишното си съществуване са били две кегли и все още в дългите рокли имаха малко неопределен и недоразвит вид надолу от ниските си рамена, но бяха също така солидни и топчести в главите и не липсваха хора, които твърдяха, че забелязват в това безпогрешна прилика с предполагаемия им баща. Другите деца бяха кукли с различна възраст, пол и състояние, обаче за близначетата може да се каже че бяха несъмнено нейни собствени рожби. Въпреки това майчинското ѝ отношение бе толкова чудесно и безпристрастно, че тя никога не правеше разлика между тях. „Децата на господин Амплач“ бе по-скоро описание, отколкото отличие.

Самата тя бе останалото без майка дете на Робърт Фаукс, работлив, но с широка ръка кочияш на експресния дилижанс между Големия завой и Рено. Всекидневните му задължения, когато тя не беше с него в колата, довеждаха понякога до положението самата тя и потомството ѝ да се пръснат по пътя и по крайпътни станции между тези две точки. Но семейството обикновено се събираше от груби, но добри ръце, свикнали вече да се занимават с нейните деца. Много живо си спомням Джим Картър да влиза тежко в една кръчма, след като бе трамбовал пет мили във виелицата с едно от децата на Амплач в джоба.

— Нещо трябва да се направи — изръмжа той, — че да накараме Миери да внимава малко повече с тия деца на Амплач. Дигнах едно от снега на една миля оттатък Големия завой.

— Я гледай! — сепнато вдигна глава един случаен пътник. — Аз пък не знаех, че господин Амплач е женен. Джим заговорнически ни

намигна над чашата си.

— Нито пък аз — отвърна той мрачно, — ама де да ги знаеш какво вършат тия почтени дърдорковци, дето знаят само да пеят псалми.

Като се разправи така с репутацията на Амплач, сетне, когато остана насаме с Мери или „Миери“, както го произнасяше той, този нехранимайко я разчувствува с разказа за страданията на невръстния Амплач във виелицата и с едва чутите му вопли „Миери! Миери!“ до такава степен, че истински сълзи избиха на очите на Мери.

— Това да ти е обица на ухото — заключи той и сърчно измъкна кеглата от джоба си, — защото ми дотрябва горе-долу цяла бутилка от най-силното уиски, за да свестят детето.

Мери не само твърдо му повярва, но и седмици наред след това държа „Джулиан Амплач“ — това нещастно близначе — в спящо положение в колата, понеже смяташе, че е придобило безпътни навици в резултат на това героично лечение.

Многобройната ѝ челяд бе създадена само за две години и последва първото ѝ дете, което бе донесено срещу значителни разноски от Сакраменто от някой си господин Уилям Дод, също кочияш, за седмия ѝ рожден ден. С рядката изобретателност, срещаща се само в детския речник, тя веднага я кръсти „Мизерия“ — вероятно комбинация на „Миси“, както самата тя е била по-рано наричана от разни хора, и „Мисури“ — родният ѝ щат. Отначало това беше една извънредно голяма кукла — господин Дод беше се погрижил да получи нещо, което да си струва цената, — но времето и може би прекалените майчински грижи бяха поправили този недостатък и тя много бързо отслабна и изгуби известни неизползувани части от крайниците си. След това обемът ѝ се намали още от падането под пощенската кола и минаването на целия впряг и дилижанса отгоре ѝ, но колкото и да е странно, измършавяването ѝ личеше най-много в главата и рамената — лицето ѝ се обели в дебел слой, а сетне изчезна и подложката на тази изключителна по състава си смес. Това продължи докато главата и рамената станаха твърде малки дори за намалелото ѝ тяло и всички хитрини на детското шапкарско изкуство — шал, закрепен с добре заковани кабърчета, и шапка, която се килваше ту назад, ту напред и като че никога не оставаше под един и същ ъгъл — не сполучваха да възстановят симетрията. Докато една ужасна сутрин,

след неблагоприятна баня, изчезна цялата горна надстройка и останаха два откатителни железни зъбеца, щръкнали направо от гръбнака. Дори и дете с въображение като Мери не можеше да приеме такова нещо за глава. По-късно през деня Джак Роупър, ковачът на „Кръстовището“, бе разтревожен от жалостивия вид на появилото се пред ковачницата му момиченце с яркосиня престилчица в същия тон с очите му, стиснало в прегръдките чудовищното си чедо. Джак го позна и веднага разбра положението.

— Нямах ли у дома друга глава — благо запита той, — някакви остатъци?

Мери тъжно поклати глава: дори и нейното плодовито майчинство не бе достигнало до създаване на детски резервни части.

Ами нещо подобно на глава? — съчувствено настоя той.

Обичливите очи на Мери се наляха със сълзи. — Не можеш ли да я използваш с долната част нагоре? — продължи той замислено. — Бихме могли да направим чудесни крака от тия железни — добави той, като докосна двата зъбеца с художествено вдъхновение. — Ето на, виж... — Той посегна да обърне куклата с краката нагоре, но слабо възклицание на женска тревога и бързо движение на ръчица, подобаващо на всяка почтена жена, предвариха нескромността му. — Разбирам — каза той сериозно. — Е, ела пак утре сутринта и ще измислим нещо да я нагласим.

Джак беше замислен до вечерта, по-нетърпелив от обикновено с някои упорити мулета, които подковаваше, и дори затвори ковачницата един час по-рано, за да отиде до Големия завой при един конкурент. Но на другата сутрин, когато доверчивата и загрижена майка се появи пред огнището, от нея се изтръгна възглас на възторг. Джак беше майсторски прикачил куха желязна топка от колонка на някакви стари железни перила на двата зъбеца и я бе боядисал с огнеупорна боя. Наистина цветът на лицето беше твърде румен, горната част натежаваше и в крайна сметка другите кукли доста страдаха от неизбежното за тях общуване с тези непреклонни и неумолими глава и рамене, но това не намаляваше радостта на Мери от подновеното й първо чедо. Дори и, пълното отсъствие на черти на лицето не беше кусур в семейството, където чертите бяха толкова недоловими; и най-посредственият привърженик на еволюцията можеше да види, че

кеглите Амплач бяха законната следваща стъпка от топчестоглавата „Мизерия“.

Мисля, че за известно време Мери дори я предпочиташе пред другите. Както и да е, беше много хубава гледка да я види човек някой слънчев след обяд седнала на крайпътен пън, с другите ѝ деца, послушно наредени около нея, и с твърдата безчувствена глава на Мизерия, притисната силно към любещото ѝ сърчице, как се поклаща от една страна на друга и тананика жаловита приспивна песен.

Нищо чудно, че пчелите подхващаха тази песен и ѝ акомпанираха със сънено бръмчене или високо над главата ѝ огромните борове, раздвижени в гъстака си от лекия полъх на Сиера — или бог знае от какво друго, — оставяха трепкащи светлосенки да играят върху чугуненото лице и караха детето, загледано в него с живата преобразяваща сила на обичта, да мисли, че то се усмихва.

Другите два члена на семейството бяха по-незабележителни. „Глориана“ — произнасяна като две думи: Глори и Ана — беше творение на баща ѝ, който ѝ беше дал и името, представляваше просто цилиндрично навито парче брезент от покрива на дилижанса, стегнато с връв така, че да се набележи врат и кръст, с грубо изписано с мастило лице, съвсем слабосилно и жалко мъжко изделие; и „Скъпия Джони“, който вероятно трябваше да представлява Джон Доримъс, млад собственик на дюкян, който понякога я снабдяваше със сладкиши. Мери никога не признаваше това и понеже всички, които живееха край този път, бяхме джентълмени, ние оставахме слепи за тази прилика. „Скъпия Джони“ по начало беше малка френологична отливка от пластмаса на глава и бюст от някоя витрина в малкото градче, изпросена от Мери, с тяло, направено явно от самата нея. Многозначителен беше фактът, че „Скъпия Джони“ винаги беше облечен като момче и имаше безспорно най-човешки вид от цялото ѝ потомство. Наистина, въпреки четливо изписаните по цялата му гладка, бяла, гола глава психически способности, той имаше ужасяващо жив вид. Мери го оставяше понякога яхнал някой клон на крайпътно дърво и се случваше ездачи да скачат от конете си и да го разглеждат, а после да се връщат с озадачена усмивка, и беше всеобщо известно как Юба Бил спрял веднъж експресния дилижанс по искане на любопитни и молещи се пътници, след което тържествено настанил „Скъпия Джони“ до себе си на капрата и на Големия завой го връчи

пред всички на Мери, която широко отвори очи от смущение и ние за първи път видяхме издутите ѝ кръгли, обгорени от слънцето бузки да се изчервяват. Може да ви се види чудно, че при голямата ѝ популярност и широко известните ѝ майчински инстинкти тя не е получавала достатъчно истински и по-обикновени кукли, но много скоро се разбра, че тя не ги харесва — зарязва възрастните им лица, затварящи се очи и буйна коса в канавки или ги съблича голи, за да може да облече по-необичайните рожби на своята фантазия. Така стана, че строго класическият профил на „Скъпия Джони“ надзърташе изпод модна момичешка сламена моряшка шапка, с което напълно се заличаваха изключителните му интелектуални способности; близнаците Амплач носеха бонета на кеглените си глави и дори бе направен опит да се закрепят лепенорус скалп върху желязната глава на Мизерия. Но нейните кукли бяха винаги нейна собствена творба — привързаността ѝ към тях ставаше толкова по-голяма, колкото повече трябваше да напряга въображението си. Може да кажете, че това донякъде противоречи на навика ѝ да ги изоставя в гората или в канавките. Но тя хранеше безгранично доверие към милостивите майчински чувства на природата и затова доверяваше децата си на лоното на Великата майка със същата вяра, с която се оставяше самата тя в своето сиротство. Плъхове, мишки, охлюви, диви котки и пуми никога не закачаха безпризорните ѝ деца. Дори и стихии бяха благосклонни: едно от близначетата Амплач, затрупано от виелица високо в планината, се появи усмихнато отново напролет, запазило непокътнатото дървото и боята на тялото си. Тогава ние всички бяхме пантеисти и вярвахме безусловно в това. Мери имаше от какво да се бои само когато се излагаше на по-безобидните сили на цивилизацията. Но дори и тогава, когато домашният козел на Патси О'Конор рече да провери вкуса на загубената Мизерия, трябваше да отстъпи със загуба на три предни зъба, а мулето на Томпсън завърши схватката си срещу това чудо с желязна глава с навехнат заден, крак, рана и подут глезен.

Но това бяха простите идилични дни на пътя между Големия завой и Рено; прогресът и благоденствието — уви! — доведоха подире си промени. Вече се мълвеше, че Мери би трябвало да тръгне на училище и господин Амплач — все още в щастливо неведение за волностите по отношение на името му, — като настоятел на училището

в Дъквил беше намекнал, че бохемското скиторене на Мери било скандал за околията. Тя растеше в невежество, ужасно незнание на всичко освен на кавалерството, безкрайната нежност, деликатност и себеотрицание на простите работници около нея и не знаеше друга вяра, освен вярата в неизмеримата щедрост на природата към нея и нейните деца. Разбира се, между „момчетата“ от станове край пътя и няколкото женени двойки от селището се разгоряха ожесточени разисквания по този въпрос, но, разбира се, прогресът и „сополизацията“, както момчетата предпочитаха да я наричат, възтържествуваха. Проектирането на железопътна линия реши въпроса: на Робърт Фаукс, назначен за надзирател на строителен участък, дадоха да разбере, че дъщеря му трябва да получи образование. Нерешен остана ужасният въпрос за семейството на Мери. Никое училище не би отворило вратите си за тази разнородна сбирка и сърчицето на Мери щеше да бъде разбито от грубо разпръсване или героично изгаряне на децата ѝ. Изобретателността на Джак Роупър намери средно решение. Позволиха ѝ да си избере едно, което да вземе със себе си в училището, другите бяха осиновени от разни нейни приятели, а на нея ѝ разрешиха да им идва на гости всяка събота следобед. Изборът беше жестоко изпитание, толкова жестоко, че, като знаехме несъмненото ѝ предпочтение към първото ѝ чедо Мизерия, ние за нищо на света не бихме се намесили, но в неочакваното ѝ решение да вземе „Скъпия Джони“ и най-чуждият на светския живот между нас позна първия проблясък на женска тактичност — първото ѝ подчинение на света на благоприличието, в който сега навлизаше. „Скъпия Джони“ без съмнение бе най-представителен, нещо повече — имаше и един образователен елемент в очебийните му, набеязани френологически органи. Приемните бащи бяха верни в попечителството си. Трябва да се каже, че години след това ковачът пазеше желязноглавата Мизерия на груба поличка, като олтар, близо до леглото си; никой освен самия него и Мери никога не узна за тайните, скришни и вълнуващи свиждания през първия ден на раздялата им. Узнаха се обаче някои факти за също такава вяръност на Мери към друго нейно дете. Разправят, че един съботен следобед, когато началникът на новата линия седял в кабинета си в Рено на поверителен делови разговор с двама директори, на вратата леко се почукало. Тя се отворила за напрегнато лице, две сини оченца и синя

престилчица. За изумление на директорите в изражението на началника настъпила промяна. Той хванал нежно детето за ръка, завел го до бюрото си, на което били пръснати документите на новата линия, и отворил едно чекмедже, от което извадил голяма кегла, чудновато облечена като кукла. Изумлението на двамата господа пораснало при последвалия необикновен разговор между началника и детето:

— Тя се оправя много бързо въпреки лошото време, но трябваше да гледам да не лудува — казал началникът с укорителен поглед към кеглата.

— Да — живо отговорила Мери. — И Скъпия Джони, и той е така, кашля ужасно нощем. Но Мизерия е добре. Току-що ходих да я видя.

— Има много скарлатина по тия места — продължил началникът със спокойна загриженост — и трябва много да внимавам. Но утре ще я поразходя малко надолу по линията.

Очите на Мери блеснали и се напълнили сякаш със синкава влага. Последвала една целувка, лек смях, свенлив поглед към двамата любопитни непознати; синята престилчица изхвъркнала вън и разговорът приключил.

Тя беше еднакво внимателна в грижите си към другите, но парцаленото бебе Глориана, намерило подслон в хижата на Джим Картър на Билото, живееше твърде далече за всекидневни посещения, затова Джим го донасяше редовно в събота следобед у Мерини, сложено да спи в пътните му дисаги или яхнало гордо отпред на седлото. В неделя имаше парад на всичките кукли, който поддържаше духа на Мери през следващата седмица.

Но дойде една събота и неделя, когато Мери не се появи и по целия път стана известно, че е била повикана в Сан Франциско да се види с някаква леля, която току-що била дошла „от щатите“. Беше празна неделя за „момчетата“, много отегчителна, някак си лишена от празничност неделя без тази фигурка. Но следващата неделя и последващата бяха още по-лоши и тогава се узна, че ужасната леля много харесала Мери и решила да я прати в аристократическо училище — манастирско училище в Санта Клара, — където, според слуховете, момичетата придобивали толкова съвършено възпитание, че собствените им родители не можели да ги познаят. Но ние знаехме, че това е невъзможно за нашата Мери и писмото, което дойде от нея в

края на месеца, преди манастирът да затвори вратите си зад синята престилчица, ни увери в това и беше утеха за закопнелите ни сърца. То беше типично за Мери: не беше адресирано до никого в частност и ако не беше предвидливата ѝ леля, щяло е да бъде изпратено отворено и изобщо без адрес. Беше отделен лист, който баща ѝ ни връчи без думи, но когато си го предавахме от ръка на ръка, разбрахме го така, сякаш бяхме чули гласа на загубената ни другарка по игра.

„Във Фриско къщите са толкова, няма де камък да фърлиш, а жените не мож преброи, ама мулета и магарета няма съсем, нито ковачници — нийде не се видят. Заеци и катерици, мечки и пуми не ги познават, забравили са ги от улиците и неделните училища. Джим Роупър, ти трябва да бъдеш много добричък с Мизерия, щото аз ни съм там, и да ни си назлобиш сърцето, щото се килвала от тежкята гльва и туй ни е верно и е просто една никаква лъжа, квито ти винаги казваш. Аз си имам канарчи, дето пей чудесно, ама ни е овесарка, квито аз знам, както ще ричеш. Скъпи госпоин Монтгомъри, недейти държа Джулън Амплъч толко многу затворин в канторски чикмеджета, то ни е хубаво зъ белити му дробови и зъ гърдити. И не му цапайти главъта с мастило! И вий ни сте по-добър от другити. Скъпи Джони, ти трябва да бъдиш много добър с приемния си татко, а ти, Глори Ана трябва много да обичаш добричкия Джими Картър, дето? толко често ти разхожда на коня. Аз си возих с файтон с един фицер, дето убивал индианци, истина!

Аз скоро ще си върна с много обич, та чакайти и ни ми забравяйти.“

Но минаха три години, докато тя се върна и това беше последното ѝ и единствено писмо. „Приемните бащи“ на децата ѝ обаче оставаха верни и когато новата линия бе открита и се разбра, че Мери щяла да присъствува с баща си на церемонията, те всички се уговориха и дойдоха на гарата да посрещнат старата си другарка по игра. Бяха се наредили на перона, бедният Джек Роупър малко претоварен с вързопа, който носеше в лявата си ръка. И тогава едно момиче, свежо в първата си младост и безупречната чистота на муселинената рокля, макар и възкъсичка, но прекрасно ушита, с хубави обувки и ръкавици, скочи леко от влака и протегна нежна ръчица поред на всекиго от старите си приятели. Не можеше да има нищо по-хубаво от усмивката на бузите, които вече не бяха почернели

от слънцето; не можеше да има нищо по-ясно от сините очи, които гледаха открито в техните. И въпреки това, когато грациозно си тръгна с баща си, лицата на четиримата приемни бащи бяха толкова червени и объркани, колкото бе нейното в деня, когато Юба Бил беше пристигнал пред всички насъбрали се със Скъпия Джони на капрата.

— Да не си бил толкова глупав — обърна се Монтгомъри към Джак Роупър — да домъкнеш със себе си Мизерия?

— Бях — отвърна Роупър с пресилен смях. — А вие? — Току-що беше забелязал главата на една кегла да надзърта от джоба на началника.

Монтгомъри се изсмя и четиримата мълком се обърнаха да си вървят.

„Мери“ наистина беше се върнала при тях, но не и „Майката на пет деца“.

ИЛИАДАТА НА ПЯСЪЧЕН БРЯГ

Още нямаше девет часа, когато по цялата река вече бе станало известно, че двамата съдружници от „Участъка на дружбата“ са се скарали и разделили на съмване. По това време вниманието на най-близкия им съсед било привлечено от звуци на пререкания и два последователни изстрела с пистолет. Той изтичал навън и смътно видял в сивата мъгла, която се вдигала от реката, високата фигура на Скот, единия от съдружниците, да слиза по склона към дерето; миг след това Йорк, другият съдружник, излязъл от хижата и тръгнал в противоположна посока към реката и минал на няколко крачки от любопитния наблюдател. По-късно се узна, че един сериозен китаец цепел дърва пред хижата и станал свидетел на част от кавгата. Но китаецът беше упорит, безразличен и необщителен. „Мен сече дърва, мен не се бие“ — бе невъзмутимият му отговор на всички развълнувани въпроси. „Но какво казваха те?“ Китаецът отговаряше „Мен не набе“. Полковник Старботъл бързешком изброи различните често употребявани епитети, които едно невзискателно обществено мнение би приело като основателно предизвикателство за сбиване. Но китаецът не можа да каже дали ги е чул.

— И това е добиче — рече полковникът доста настървено, — на което, според някои, би следвало да се позволи да дава показания против белите! Махай се... езичнико!

И така скарването остана необяснено. Това, че двама мъже, чиято дружелюбност и съдържана тактичност им бе спечелила званието „Миротворците“ в среда не чак много разположена към пасивните добродетели, че тези двама изключително предани приятели неочаквано и остро са се скарали, с право можеше да възбуди любопитството на стана. Неколцина от по-любопитните посетиха местопроизшествието, сега изоставено от предишните си обитатели. В спретнатата хижа нямаше никакви следи от безредие или боричкане. Нерендосаната маса беше наредена като за закуска — тавичка с жълта питка още стоеше на огнището, угасналият огън би могъл да послужи

за олицетворение на пагубните страсти, развихрили се тук едва преди един час. Ала очите на полковник Старботъл, макар и малко кръвясали и насълзени, търсеха по-съсредоточено практически указания. При обследването си той откри дупка от куршум в касата на вратата и още една — почти насреща, в касата на прозореца. Полковникът обърна вниманието на другите върху факта, че едната „отговаряла“ по калибър на револвера на Скот, а другата на пистолета на Йорк.

— Трябва да са стояли горе-долу така — каза полковникът, — на не повече от три фута един от друг, и не са улучили!

В извивката на гласа му прозвуча лека нотка на негодувание, която, не остана без ефект. Слушателите потръпнаха от тънкия намек за отишлите на вятъра намерения.

Но на Пясъчния бряг бе съдено да преживее по-голямо разочарование. Двамата противници не бяха се срещнали след скарването, а се носеше неопределен слух, че случи ли им се да се срещнат втори път, всеки от двамата бил твърдо решил да убие другия, „щом го зърне“. Ето защо всички бяха обладани от, известно възбуждение и, боя се да кажа, не малко задоволство, когато в десет часа Йорк излезе от кръчмата „Магнолия“ на единствената дълга, криволичеща улица на стана, а в същия миг Скот напусна ковачницата при разклона на пътя. От пръв поглед ставаше ясно, че срещата можеше да се избегне само ако единият от тях се върне.

В миг вратите и прозорците на близките кръчми се изпълниха с лица. По необясним Начин над речните брегове и канари изникнаха глави. В една празна каруца на кръстопътя се накачиха хора, които сякаш бяха изскочили изпод земята. Други тичаха и се блъскаха на склона, господин Джак Хамлин бе дръпнал поводите на коня си и стоеше прав върху седалката на кабриолета, А двамата причинители на това всепоглъщащо внимание се приближаваха един към друг.

— Йорк е срещу слънцето... Скот ще го закове на това дърво... Той го чака да си извади пистолета... — долетя от каруцата и настъпи тишина.

Но над това човешко безмълвие реката ромолеше и пееше, а вятърът шумолеше във върхарите на дърветата с безразличие, което като че се натрапваше. Полковник Старбо-тъл го долови и в момент на върховно съсредоточение, без да се озърне, закани се с бастуна зад гърба си на цялата природа и рече:

— Шшт!

Двамата мъже бяха сега на няколко крачки един от друг. Една кокошка пресече пътя пред единия. Крилата семенна кутийка литна от крайпътно дърво и падна в краката на другия. И без да обърнат внимание на тази ирония на природата, двамата противници продължиха да се приближават, изправени и сковани, впили очи един в друг, и... се разминаха!

Полковник Старботъл трябваше да го вдигнат от каруцата.

— Тоя стан си е изпял песента — промълви той мрачно и се остави да го заведат в „Магнолия“. С какви други изрази е щял да прояви чувствата си, не може да се каже, защото тъкмо тогава към групата се присъедини Скот.

— На мен ли казахте нещо? — запита той полковника и сложи ръката си уж със случайна фамилиарност на рамото на този господин.

Полковникът долови някаква тайнствена лекота в допира и някаква непонятна тежест в погледа, с които беше зададен въпросът, и се ограничи само да отговори с достойнство:

— Не, драги.

На двадесетина крачки от тях поведението на Йорк бе също толкова типично и своеобразно.

— Ти имаше чудесна възможност, защо не му тегли куршума? — попита Джак Хамлин, когато Йорк се приближи до кабриолета.

— Защото го мразя — беше отговорът, който можа да чуе само Джак.

Противно на общото убеждение, този отговор не беше изсъскан между зъбите на говорещия, а казан с най-обикновен тон. Но Джак Хамлин, който умееше да наблюдава хората, забеляза, че ръцете на Йорк са студени, а устните пресъхнали, когато му помогна да се качи на кабриолета, и прие този очевиден парадокс с усмивка.

Когато Пясъчен бряг се убеди, че скарването между Скот и Йорк не може да се уреди по обичайния местен начин, хората престанаха да се занимават с него. Но скоро се плъзна слух, че за „Участъка на дружбата“ било заведено дело и че двамата съдружници нямало да пестят средства при оспорването на притежаването му. Тъй като беше добре известно, че въпросният участък е „изчерпан“ и няма стойност и че съдружниците, които вече бяха забогатели от него, само един-два дена преди скарването бяха говорили за изоставянето му, това дело

можеше да се отдаде само на с нищо неоправданата злост. Сетне в простодушната Аркадия се появиха двама санфранцискански адвокати и хората започнаха да се запознават с тях по кръчмите и — което беше кажи-речи същото — започнаха да ги запознават с местните събития и клюки. Последниците на тази погрешна интимност проличаха в многото призовки за съда, и така, когато делото за „Участъка на дружбата“ бе насрочено, всички обитатели на Пясъчен бряг, които не бяха задължени да се явят в околийския град, отидоха там от любопитство. Деретата и изкопите с мили наоколо бяха изоставени. Нямам намерение да описвам това без друго прочуто вече дело. Достатъчно е и това, по думите на защитника на ищеца, че „то не беше от обикновените дела, засягащи неотменимите права на това неуморно трудолюбие, разработило неизтощимите източници на тази златна земя“, или изказано по-непретенциозно от полковник Старботъл, „разправия, която двама джентълмени са могли да уредят за десет минути по приятелски с чаша в ръка, ако са имали сериозни намерения, или за десет секунди, ако са искали да се позабавляват“. Делото бе решено в полза на Скот и Йорк веднага обжалва. Говореше се, че се бил закълел да похарчи и последния си долар в борбата.

Така Пясъчен бряг започна да смята скарването на бившите съдружници за доживотна вражда и това, че някога са били приятели, се забрави. Малцината, които бяха очаквали да разберат от делото какво е породило скарването, бяха разочаровани. Сред разните догадки, тази, която приписваше Причината на някакво тайнствено женско влияние, естествено, беше популярна в стан, склонен към съмнително преклонение пред слабия пол.

— Готов съм да се закълна, господа — каза полковник Старботъл, който е бил известен в Сакраменто като джентълмен от старата школа, — че в дъното на тая работа има някое прекрасно създание.

След това доблестният полковник продължи да илюстрира теорията си с разни сочни истории, каквито джентълмените от старата школа обикновено разправят, но които от уважение към джентълмени от по-нова школа, ще се въздържа да възпроизвеждам тука. Но по всичко изглеждаше, че дори и теорията на полковника беше погрешна. Единствената жена, която би могла да упражни влияние с личността си върху съдружниците, беше хубавата дъщеря на „стареца Фолинсби“ от

Сиромашко находище, в чийто гостоприемен дом (който предлагаше известни удобства и финес, редки за тази изостанала цивилизация) и Йорк, и Скот бяха чести посетители. Но пък в това пленително прибежище Йорк влезе една вечер, месец след кавгата, и като видя Скот да седи там, обърна се към хубавата домакиня с резкия въпрос:

— Обичате ли тоя човек?

Младата жена, запитана по този начин, му даде незабавно отговора, — едновременно и предизвикателен, и уклончив, — който би дошъл на ум на повечето от моите читателки при такива обстоятелства. Без да добави нито дума, Йорк напусна къщата. „Госпожица Джо“ отрони възможно най-леката въздишка, когато вратата се затвори след къдриците и широките плещи на Йорк и след това като добро момиче се обърна към оскърбения си гост.

— Но можеш ли да ми повярваш, мила — разказваше тя после на една интимна приятелка, — тая, другата твар, след като ме изгледа кръвнишки, се изправи на задните си крака, взема си шапката и също си отиде и оттогава не съм видяла нито единия, нито другия.

И така, при всяка своя постъпка те игнорираха докрай всички други интереси и чувства, за да задоволят сляпата си омраза. Когато Йорк купи земята под новия участък на Скот и го задължи срещу големи разноски да направи много обиколен отводнителен канал около този парцел, Скот си отмъсти, като направи яз, който наводни, участъка на Йорк край реката. Скот беше този, който заедно с полковник Старбот тъл пръв организира енергична съпротива срещу китайците, която завърши с пропъждането на монголските работници на Йорк; Йорк беше този, който прокара коларски път и уреди куриерска служба и с това направи излишни мулетата и керваните на Скот; Скот беше този, който възобнови Комитета за бдителност и пропъди приятеля на Йорк Джак Хамлин; Йорк беше този, който създаде „Вестник на Пясъчен бряг“ и в него заклеими горната постъпка като „крещящо беззаконие“, а Скот като „горски бандит“; Скот беше този който начело на двадесет маскирани мъже в една лунна нощ захвърли оскърбителните печатарски форми в жълтата река и разпиля шрифтовете на пращния път. Тези събития се посрещнаха в далечните и по-цивилизовани затънтени градчета като смътни признаци на напредък и жизнеспособност. Пред мен лежи „Основател на Бедняшко находище“ от 12 август 1856 година, в който под

заглавието „Благоустрояването в околията“ редакторът пише: „Новата презвитерианска черква на улица «С» в Пясъчен бряг е завършена. Тя се издига на мястото, заемано преди от кръчмата «Магнолия», тъй тайнствено опожарена миналия месец. Храмът, който сега се е издигнал като феникс от пепелта на «Магнолия», е в същност безвъзмездно дарение от гн Х. Дж. Йорк от Пясъчен бряг, който откупи мястото и подари дървения материал. Има и други строежи по тези места, но най-представителна е пивницата «Слънчев юг», вдигната от капитан Мат. Скот почти срещу черквата. Капитан Скот не е пестил средства за обзавеждането на тази пивница, която обещава да бъде едно от най-приятните места за почивка в старата Туолумне. Наскоро той е докарал два нови първокласни билиярда с коркови кантове. Старият ни познат Планинеца Джони ще приготвя напитките на бара. Препоръчваме на читателите да погледнат рекламата в другата колона. Посетителите на Пясъчен бряг трябва на всяка цена да се отбият при Джими.“ Сред местните съобщения се срещаше следното: „Г-н Х. Дж. Йорк дава 100 долара награда за откриването на лицата, задигнали стъпалата на новата презвитерианска черква на ул. «С» в Пясъчен бряг през време на божествената служба миналата събота вечер. Капитан Скот добавя още сто долара за залавянето на злосторниците, счупили великолепните огледала на прозорците на новата пивница следващата вечер. Говори се за реорганизирането на стария Комитет за бдителност в Пясъчен бряг.“

След като в течение на много месеци безоблачно време безмилостното изцъклено слънце на Пясъчен бряг беше редовно залязвало над непримиримата ненавист на тези мъже, започна да се поговорва за вмешателство. В частност пасторът на черквата, която току-що споменах — искрен, безстрашен, но може би не достатъчно осведомен човек, — с радост реши да се възползува от великодушието на Йорк и да се опита да помири бившите съдружници. Той прочете задълбочена проповед за голямата греховност на раздора и омразата. Но прекрасните проповеди на преподобния Дос бяха предназначени за едно идеално паство, каквото нямаше в Пясъчен бряг — паство от същества без смесени пороци и добродетели, с праволинейни импулси и съвършено логични подтици, с изключително простодушие, с вяра на дете и чувство за отговорност на възрастен. Тъй като, за съжаление, хората които посещаваха черквата на господин Дос, бяха повечето с

много човешки качества, донякъде хитри, повече склонни да се самоизвиняват, отколкото да се самообвиняват, сравнително добродушни и положително слабохарактерни, те спокойно оставиха настрана тази част от проповедта, която засягаше самите тях, и приели Йорк и Скот (а и двамата предизвикателно присъствуваха) като интересни образци на идеалните създания, за които споменах по-горе, изпитваха известно удовлетворение, което, боя се, не беше съвсем християнско, от тегленото им „конско евангелие“. Ако господин Дос беше очаквал Йорк и Скот да си стиснат ръка след проповедта, той беше разочарован. Но не се отказа от намерението си. С това спокойно безстрашие и решителност, които му бяха спечелили уважението на мъже, много склонни да смятат благочестието за синоним на женственост, той атакува Скот в собствения му дом. Какво му е казал, не е било записано, но се страхувам, че е било част от проповедта му. Когато той завършил, Скот го погледнал без лошо чувство над чашите на своя бар и казал по-почтително, отколкото звучат думите: „Млади човече, вашият стил доста ми харесва, но когато опознаете Йорк и мен, както сте опознали всемогъщия бог, тогава ще му е времето да говорим.“

И така, враждата се задълбочаваше; и така, както в по-известни случаи, частната и личната непримиримост на двама изтъкнати мъже доведе постепенно до затвърдяването на някакъв недооформен принцип или убеждение. Не се мина дълго и стана ясно, че тези убеждения съвпадаха с известни общи принципи, формулирани от съставителите на американската конституция, както ги тълкуваше разсъждаващият държавнически А., или представляваха от себе си плаващи пясъци, на които корабът на държавата може да претърпи крушение, както предупреждаваше красноречивият Б. На практика всичко това завърши с издигане кандидатурите на Йорк и Скот да представляват в законодателните тела двете противни фракции на Пясъчен бряг.

Няколко седмици наред лозунги с големи букви призоваваха гласоподавателите от Пясъчен бряг и съседните станове към „ОБЕДИНЕНИЕ!“. Напразно грамадните борове, чиито дънери бяха принудени да носят този и други подобни надписи по кръстопътищата, стенеха и протестираха от ветровитите си стражници. Но един ден в триъгълната горичка в началото на дерето пристигна шествие с музика

и барабани и яркоцветни плакати. Събранието бе открито от полковник Старботъл, който, понеже беше някога упражнявал законодателни функции и общо взето минаваше за „опитен политикан“, се смяташе за ценен привърженик на Йорк. Той завърши призива да гласуват за приятеля му с един-два анекдота, толкова отявлено непристойни, че дори и боровете, ако можеха, щяха да го обсипят с шишарките си от възмущение. Но той възбуди смях, който спечели популярност на неговия кандидат, и когато Йорк стана да говори, той бе посрещнат с одобрителни викове. Ала за общо изумление новият говорител веднага се впусна в ожесточени нападки срещу съперника си. Той се спря не само върху деянията и поведението на Скот, познати в Пясъчен бряг, но заговори за факти, свързани с предишния му живот, досега неизвестни на слушателите. Към голямата точност на епитетите и прямотата на изложението ораторът добави привлекателността на новостта и разобличаването. Тълпата се провикваше, крещеше и беше във възторг, но когато тази изумителна филипика приключи, вдигна се единодушен повик „Скот!“. Полковник Старботъл се опита да се противопостави на това явно неуместно желание, но напразно. Отчасти поради неясно чувство за справедливост, отчасти поради подолна жажда за възбуда, събралите се бяха непреклонни и Скот бе домъкнат и с блъскане и дърпане качен на трибуната. Когато чорлавата му глава и несресана брада се появиха над перилата, стана ясно, че е пиян. Но преди още да си отвори устата, стана ясно и това, че пред тях стоеше ораторът на Пясъчен бряг, единственият човек, който можеше да събуди съчувствието на тези нехранимайковци (може би защото беше в състояние и да им се примоли). Съзнанието за тази сила придаваше известно достойнство на фигурата му, а не съм сигурен дали и физическото му състояние не им правеше впечатление на нещо като царствена безцеремонност и голямо благоволение. Както и да е, когато този неочакван Хектор се вдигна от рова, мирмидонците на Йорк се разтрепериха.

— Няма нищо, господа — заговори Скот, като се наведе напред на перилата, — няма нищо в казаното от тоя човек, което да не е вярно. Мен наистина са ме изпъдили от Кайро, аз наистина съм бил разбойник, аз наистина дезертирах от армията, аз наистина заряха жена си в Канзас. Но има едно нещо, в което той не ме обвини или

може да го е забравил. Цели три години, господа, аз бях съдружник на тоя човек!

Дали е възнамерявал да каже още нещо, не мога да кажа — буря от одобрителни викове артистично закръгли и подсили тази кулминационна точка и фактически осигури избирането на този оратор. Есента той отиде в столицата на щата Сакраменто, Йорк замина в чужбина и за първи път от много години разстоянието й новата атмосфера разделиха двамата противници.

С много малко промени в зелената гора, сивите скали и жълтата река, но с много размествания на човешки личности и с нови лица в пределите му, отминаха три години в Пясъчен бряг. Двамата мъже, били едно време неразделна забележителност на селището, като че ли бяха съвсем забравени.

— Вие никога няма да се върнете в Пясъчен бряг — каза госпожица Фолинсби, „Лилията на Бедняшко находище“, когато срещна Йорк в Париж, — защото Пясъчен бряг вече го няма. Сега го наричат Крайречие и новият град се издига по-високо на речния бряг. Между другото, Джо разправя, че Скот спечелил делото за „Участъка на дружбата“ и живеел в старата хижа и повечето време бил пиан. О, моля да ме извините — добави тази весела дама, когато руменина заля жълтеникавите бузи на Йорк, — но, честна дума, аз мислех, че отдавна сте се помирили. Сигурна съм, че трябва да е така.

Три месеца след този разговор, една приятна лятна вечер дилижансът от Бедняшко находище спря пред верандата на хотел „Юнион“ в Пясъчен бряг. Сред пътниците имаше един явно нов човек, както отсъдиха местните жители по добре ушитите дрехи и гладко избръснатото лице, който поиска отделна стая и рано си легна. Но преди да съмне на другата сутрин стана, извади някакви дрехи от пътната си чанта и се облече с бели дочени панталони, бяла дочена риза и сламена шапка. Когато завърши тоалета си, той върза на клуп червена кърпа и я сложи свободно на рамената. Преобразяването бе пълно. Когато се промъкна тихичко надолу по стълбите и излезе на пътя, никой нямаше да познае в него елегантния гост от миналата вечер и малцина познаха лицето и фигурата на Хенри Йорк от Пясъчен бряг.

В несигурната светлина на този ранен час и поради промените, настъпили в селището, наложи се да спре за миг и да си спомни къде

се намира Пясъчен бряг останал в спомените му, лежеше под него, по-близо до реката, сградите около него бяха от по-късно време и с по-нова архитектура. Като се запъти към реката, забеляза тук училище, а там черква. Малко по-нататък пред него се показва „Слънчевия юг“, превърнат в ресторант, с побледняла позлата и олющена боя. Сега разбра къде се намира, изтича пъргаво по едно нанадолнище, мина през един ров и се намери пред долната граница на „Участъка, на дружбата“.

Сивата мъгла се вдигаше бавно от реката, закачаше се за върхарите на дърветата и пълзеше нагоре по планинския склон, където я спираха скалистите олтари и я принасяха в жертва на издигащото се слънце. В краката му земята, жестоко насечена и изпонаранена от неговите забравени машини, беше се покрила от тогава насам тук-там със слаба зеленина и му се усмихваше с прошка, като че му казваше, че в края на краищата всичко не е било чак толкова лошо. Няколко птички се къпеха в рова, сякаш с приятно чувство, че това е нещо ново, създадено специално за тях от природата, а един заек изтича в преобърнат улей за промиване на злато, като че той беше сложен там за тази цел.

Не беше още посмял да погледне в една определена посока. Но слънцето вече беше достатъчно високо, за да изрисува могилката, на която стоеше хижата. Въпреки самообладанието, сърцето му заби по-силно, когато вдигна очи към нея. Прозорецът и вратата бяха затворени, от кирпичения комин не излизаше пушек, но иначе си беше същата. Когато стигна на няколко крачки, той вдигна счупена лопата, сложи я на рамо, с усмивка се запъти към вратата и почука. Отвътре не се чу нито звук. Усмивката замря на устните му и той нервно бутна вратата.

Една фигура скочи ядно насреща му — фигура, чиито кръвясали очи внезапно се вторачиха, с празен поглед, чиито ръце бяха първо протегнати напред, но след това се вдигнаха с предупреждаващ жест, — фигура, която внезапно изпъшка, задави се и залитна напред, загубила съзнание.

Но преди той да падне, Йорк го изнесе на чист въздух и слънце. Сборичкали се, двамата паднаха и се претърколиха на земята. Но след миг Йорк вече седеше и държеше сгърченото тяло на бившия си съдружник на коленете си и бършеше пяната от неразбрано бърбещите

му устни. Постепенно тръпките се разрешиха и спряха и силният мъж остана в безсъзнание в прегръдките му.

Няколко мига Йорк го държа неподвижно тъй и се вглежда в лицето му. Далечно звънтене на дърварска брадва — само ехо от звук — единствено нарушаваше тишината. Високо в планината сокол неподвижно висеше над тях. Сетне се чуха гласове и се появиха двама мъже.

— Сбихте ли се?

— Не, припаднал е. Няма ли да ми помогнете да го занеса в хотела?

И там цяла седмица покореният съдружник лежа, без да усеща и вижда нищо освен виденията, изплитани от болестта и страха. На осмия ден по изгрев той се съвзе, отвори очи, погледна Йорк и му стисна ръка, след това заговори:

— Това си ти. Аз мислех, че е от уискито.

В отговор Йорк само хвана двете му ръце и с радостна усмивка ги задържа по момчешки напред-назад, опрял лакти в леглото.

— Ти си бил в чужбина. Как ти хареса Париж?

— Горещо-долу! На теб как ти хареса Сакраменто?

— Екстра!

И това беше всичко, което можаха да измислят да си кажат. След малко Скот отново отвори очи.

— Нямам никакви сили.

— Скоро ще се оправяш.

— Няма много да се оправя.

Настъпи дълго мълчание, през което те чуваха звуци от цепене на дърва и това, че Пясъчен бряг вече се раздвижва за идващия ден. После Скот бавно и трудно обърна лице към Йорк и каза:

— Можех да те убия тогава.

— Съжалявам, че не си го направил. Те пак си стиснаха ръце, но Скот явно отпаднаше. Той като че събра сили за едно особено изказване.

— Приятелю!

— Кажи!

— Ела по-близо!

Йорк наведе глава към гаснещото лице.

— Помниш ли оная заран?

— Да.

Весели искри припламнаха в ъгълчетата на сините очи на Скот и той пошепна:

— Друже, в оня хляб наистина имаше прекалено много сода!

Говори се, че това са били последните му думи. Защото, когато слънцето, което беше толкова често залязвало над безсмислената вражда на тези глупави мъже, ги погледна пак сдобрени, то видя ръката на Скот да пада студена и безчувствена от ръката на бившия му съдружник и разбра, че враждата в Пясъчен бряг е свършила.

НАЙ-ВИСОКИЯТ ПРИЛИВ

Когато приливът се оттечеше от блатото Дедлоу, нямаше нищо по-безрадостно от неговия безкрай. Мочурливата му ниска повърхност, застоялите мастилени вировете, криволичещите тресавища, проточили като змиорки тинестия си път към открития залив — това беше обикновена гледка. Не по-весели бяха малкото зелени туфи с оскъдните им стръкчета трева, с морската миризма и отблъскваща влажност. Ако ли пък речехте да дадете воля на въображението си — въпреки че плоското еднообразие на блатото Дедлоу не вдъхновяваше за това, — лъкатушната черта на довлеченото от морето пораждаше неприятно съзнание за секналите води и превръщаше неизбежната сигурност за завръщането на прилива в потискащи разсъждения, които не можеха да се разсеят от никакъв слънчев блясък в момента. По-зелените ливади като че бяха угнетени от тази мисъл и не правеха никакъв опит да насърчат растителността, докато не завърши пресушаването им. Човек можеше да си въобрази, че открива в горчивите плодове на ниските храстчета червени боровинки някакво сладко начало, пресечено и подкиселено от безразсъдния приток на прекалено много студена вода.

Гласовете на блатото Дедлоу бяха също тъжни и подтискащи. Задгробният вик на голямата чапла, писъкът на свиреца, крякането на минаваща черногуша гъска, крясъкът на свадливо бърне, резкият раздражен протест на подплашен жерав и еднообразното оплакване на дъждосвиреца не могат да се опишат с перо. Нито можеше да се намери нещо ободряващо или вдъхновяващо във вида на тези печални птици. Положително не у синята чапла, която, нагази до колене във водата, безразсъдно нехаеше за мокрите си крака, настинката и последиците от нея; нито у наскърбения свирец, омърлушения бекас или угнетения дъждосвирец, които смятаха за уместно да се присъединят към нея в самоубийствените ѝ размишления; нито у безстрастното рибарче — този Мариус на птичия свят, — загледан в пустинния простор; нито у черния гарван, който непрекъснато

кръстосваше над лицето на блатото, но очевидно не можеше да реши дали водата е спаднала и се чувствуваше потиснат от мисълта, че след толкова усилия няма да може да даде определен отговор. Тъкмо обратното — още от пръв поглед ставаше ясно, че отегчителната шир на блатото Дедлоу действуваше отрицателно върху птиците и по-старите очакваха времето за отлитане с чувство на облекчение и задоволство, а току-що оперилите сес вълнуващи предчувствия. Но ако блатото Дедлоу беше безрадостно при най-ниските води на отлива, трябваше да го видите при пълноводен стремителен прилив. Когато влажният въздух се понесеше пронизващо над студения лъснал безкрай и забулеше лицата на тези, които гледат към морето, като някакъв втори прилив, когато стоманен отблясък набележеше ниските падини и криволичещия предел на тресавището, когато огромни дънери на паднали дървета с полепили се по тях раковини се надигнеха отново, плувнеха и подхванеха отегчителните си безсмислени лутания и без да стигнат някаква определена цел, се озоваваха в началото на отлива или края на деня на същото място, подобно на прокълнатия Скитник-евреин от легендата, когато лъскавите патици се занижеха беззвучно, без да оставят кръгове или бразди по блещукащата повърхност, когато мъглата нахлуеше с прилива и закриеше синевата горе, а водата погълнеше зеленината долу, когато лодкари, загубили се в тази мъгла, започваха да гребат напосоки, стряскани от звуци като на водни духове, които дращят по кила на лодката, и плашени от снопове трева, плувнали наоколо като коса на удавник, разбираха по всичко това, че са се заблудили в блатото Дедлоу и трябва да прекарат нощта — и то каква зловеща нощ — там, тогава щяхте да имате донякъде представа за блатото Дедлоу по време на прилив.

Позволете ми да ви разкажа една история, свързана с току-що описаната гледка, която винаги възникваше в спомените ми при дългите ловджийски излети в блатото Дедлоу. Тази случка е била съобщена накратко в околийския вестник, но пък аз я чух с всичките красноречиви подробности от устата на главното действащо лице. Надали бих могъл да предам богатите нюанси на изразяването и своеобразния колорит в разказа на една жена — защото го чух от жена, — но ще се помъча да предам поне същината.

Тя живееше на половината път между голямото тресавище в блатото Дедлоу и доста широка река, която се вливаше в лиман, образуван от Тихия океан, на дълъг песъчлив полуостров, заграждащ откъм югозапад обширен залив. Сградата, в която живееше, беше малка паянтова хижа, сложена върху яки колове няколко фута над блатото на три мили от селищата край реката. Мъжът ѝ беше дървар — доходен занаят за околия, където главният поминък е производството на дървен материал.

Беше ранна пролет, когато мъжът ѝ тръгнал със сал трупичи при връхната точка на прилива, за да ги откара както винаги до долния край на залива. Както стояла на вратата на хижичката, когато салджиите потеглили, тя забелязала, че небето е много навъсено на югозапад и си спомняше как мъжът ѝ казал на другарите си, че трябва да се помъчат да завършат плаването преди да се е разразила канещата се югозападна буря. И тая нощ излезе вихрушка и задуха по-силно от всеки друг път, та в гората паднаха няколко огромни дървета, а къщата се люлееше като бебешка люлка.

Но колкото и да ревеше бурята около хижичката, тя знаеше, че всеки клин и кол са били забити от силната ръка на човека, в когото вярваше, и че боеше ли се заради нея, той нямаше да я остави. Така и домакинските ѝ задължения, и грижите за болнамото ѝ детенце помагаха да не се замисля за времето, освен, разбира се, да се надява, че мъжът ѝ е стигнал благополучно пристанището Ютопия далече там в тъмата. Но през деня, когато излезе да нахрани кокошките и прегледа кравата, тя забеляза, че приливът се е качил до ниската ограда на градината им и че може ясно да чуе рева на прибоя на отдалечения на няколко мили южен бряг. Тогава си помисли, че би искала да може да поговори с някого за всичко това и си рече, че ако не беше толкова далеко и не беше бурята и непроходимата пътека, щеше да вземе детето и да отиде до семейство Рикман, най-близките ѝ съседи. Но после, разбирате ли, мъжът ѝ може да се върне в бурята, целият мокър, и да няма кой да се погрижи за него, пък и пътят беше дълъг за бебето, което не беше добре и кашляше.

Но тази нощ, самата тя не знаеше защо, не ѝ се спеше, дори не ѝ се лягаше. Бурята беше малко стихнала, но тя „седеше и седеше“ и дори се опита да чете. Не зная дали е била библията, или някое светско списание, но най-вероятно второто, защото думите се сливаха пред

очите ѝ и се получаваше нещо толкова объркано, че тя се видя принудена да остави това четиво и да се обърне към по-скъпата за нея книга, която лежеше в люлката със заглавната си страница, бяла и още незацапана, и да се помъчи да прозре напред, в тайнственото ѝ бъдеще. Така тя полюляваше люлката и мислеше за какво ли и кого ли не, но все тъй свършено будна.

Беше близо полунощ, когато най-сетне легна, както си беше облечена. Колко дълго е спала, не може да си спомни, но се събуди, защото нещо ужасно я душеше в гърлото, и се видя, че стои, цялата разтреперана посред стаята, притиснала детето до гърдите и „нещо разправя“. Детето плачеше и тя закрочи насам-натам, за да го успокои, и тогава чу да се драще на вратата. Тя я отвори със страх и се зарадва, като видя, че това е само Пийт, тяхното куче, който се промъкна целият мокър в стаята. Искаше ѝ се да погледне навън — не със слабата надежда, че ще види мъжа си да се завръща, а да види какво става там, — но вятърът задърпа вратата тъй буйно, че почти не можеше да я задържи. Тя поседна за малко, после пак закрочи, а след това отново си легна, но само за малко. Както лежеше близо до стената на малката хижа, стори ѝ се веднъж-дваж да чува как нещо стърже о дъските на външната облицовка, също като клони. После се чу лек клокочещ звук, „като бебето, когато преглъща“, сетне започна да се чува „кълкъл“ и „пляспляс“ и тя седна в леглото. Когато се надигна, вниманието ѝ бе привлечено от нещо друго, което сякаш пълзеше от задната врата към средата на стаята. Не беше по-широко от кутрето ѝ, но скоро набъбна, стана колкото ръката ѝ и се ширна по целия под — беше вода.

Тя изтича до входната врата, широко я отвори и не видя нищо друго освен вода. Изтича при задната врата, отвори и нея и не видя нищо друго освен вода. Изтича при страничния прозорец, отвори го и не видя нищо друго освен вода. Тогава си спомни, че мъжът ѝ беше казал, че нямало нищо опасно в прилива, понеже се повтарял редовно и хората могли да пресметнат кога ще дойде и той би предпочел да живее близо до залива, а не до реката, която могла да излезе от бреговете си съвсем непредвидено. Но дали това беше приливът? Тогава тя изтича пак при задната врата и хвърли вън една съчка. Тя заплава към залива. Тя загреба шепа вода и тревожно я поднесе до устата си. Беше прясна и сладка. Беше от реката, не от прилива!

Тогава туй беше... О боже, бъди благословен за своята добрина! Нито ѝ прилоша, нито припадна и тогава — слава на Спасителя, защото не друга, а неговата ръка я беше докоснала и подкрепила в този ужасен миг, — тогава страхът ѝ се стопи като мъгла и тя престана да трепери. Тогава, от този миг тя не загуби самообладанието си през всичките изпитни на тази грозна нощ.

Тя придърпа леглото към средата на стаята, сложи отгоре му масата, а на нея люлката. Водата на пода вече стигаше до над глезените ѝ и къщата един-два пъти се помръдна толкова доловимо и сякаш се заклати така, че се отвориха вратите на килера. После тя чу същото стържене и блъскане в стената, погледна вън и видя голямото изкоренено дърво, което бе лежало близо до пътя в горния край на пасбището и беше доплавало до къщата. За щастие дългите му корени се влачеха по земята и не го оставяха да се движи с бързината на течението, защото, ако беше се блъснало в къщата с пълния си устрем, дори и яките пирони и клинове в коловете нямаше да устоят на удара. Кучето беше скочило на възлестия дънер и свило се до корените, трепереше и скимучеше. Лъч надежда проблесна в ума ѝ. Тя дръпна дебело одеяло от леглото, уви с него малкото и преджапа по надигащата се вода на пода. Когато дървото се обърна пак надлъж, от което малката хижа изскърца и се разклати, тя скочи на него. С божията милост успя да се задържи върху хлъзгавия му ствол вкопчи се с едната си ръка в корените, а с другата притисна стенещото си дете. Тогава нещо изпращя до входната врата и цялата предна част на къщата, която току-що бе напуснала, се сгромоляса напред, също както кравите падат на колене, преди да легнат, и в същия миг огромната секвоя се завъртя и заплава с живия си товар в мрака на нощта.

Въпреки цялата възбуда и опасност, въпреки успокояването на плачещото детенце, въпреки свиренето на вятъра, въпреки цялата несигурност на положението ѝ, тя все пак се обърна да погледне изоставената и наводнена хижа. Тя си спомня и се чуди колко глупава е била дори и тогава да мисли разни такива неща: че съжалява, дете не си е сложила друга рокля и не е облякла детето с най-хубавите му дрешки, и се е молила водата да пощади къщата, та когато се върне мъжът ѝ да има къде да се прибере и да не му е толкова самотно, и как ли би могъл да узнае някога какво е станало с нея и детето? И при тази мисъл ѝ прилоша и тя загуби сили. Но трябваше да мисли за много

други неща, освен вайкането, защото всеки път, когато дългите корени на дървото срещнеха препятствие, целия дънер се завърташе в полукръг и на два пъти я потопа в черната вода. Кучето, което непрекъснато я стряскаше с тичането си нагоре-надолу по дървото и с виенето си, най-после падна при едно от тези сблъсквания. То плува известно време до нея и тя се опита да вдигне нещастното животно на дървото, но то „постъпваше глупаво“ и буйно и най-после го изгуби от погледа си завинаги. Така тя и детенцето останаха сами. Светлината, която бе горяла известно време в изоставената хижа, Изведнъж угасна. Сега тя вече не можеше да разбере накъде я влачи течението. Очертанията на белите дюни на полуострова се открояваха неясно напред и тя реши, че дървото се движи успоредно с реката. Сигурно беше вече между прилива и отлива и вероятно беше приближила водовъртежа, образуван от застигането на прилива с прелелите води на реката. Не спаднеше ли приливът скоро, тя се изправяше пред опасността да бъде отнесена в реката, а оттам в морето или смачкана от носените от водата дървета и парчетии. Избегнеше ли тази заплаха, ако отливът я отнесееше към залива, можеше да се надява да се натъкне на някоя от гористите издатини на полуострова и да остане там до съмване. Понякога ѝ се струваше, че чува гласове и викове от реката, мучене на говеда и блеене на овце. После пак оставаше само звъntenето в ушите и туптенето на сърцето. Приблизително по това време откри, че така се е смръзнала и схванала в неудобната си поза, че едва може да се помръдне, а детето само плачеше, когато му даваше гърдата си и тя разбра, че млякото ѝ е секнало — това така я уплаши, че закри главата си с шала и за първи път горчиво заплака.

Когато пак вдигна глава, чу бученето на прибоя зад себе си и разбра, че нейният ноев ковчег отново се беше обърнал. Тя гребна от водата да си разхлади пресъхналото гърло и откри, че е солена като сълзите ѝ. Но в това имаше нещо утешително, защото то ѝ подсказа, че плава с течението. И тогава вятърът стихна и започна да я гнети великото и страшно безмълвие. Не се чуваше и ромол край набръчкания и огромен дънер, наоколо царяха черен мрак и тишина. Тя заговори на детето, само за да чуе себе си и да се увери, че не е загубила гласа си. Тогава си помисли — беше странно, но мисълта ѝ се натрапи сама — колко страшна трябва да е била нощта, когато големият ковчег на отец Ной е плавал над азиатския връх Арарат и

звучите на всичко живо били затрити от света. Помисли си също за моряците, вкопчили се в мачти и рейки, и за нещастни жени, вързани на салове и шибани до смърт от свирепото море. Помъчи се да благодари на бога, че така я е пощадил, и вдигна очи от детето, унесло се в неспокоен сън. Внезапно далече на юг голяма светлина пламна в мрака — блесна, примигна и пак блесна и примигна. Сърцето ѝ затуптя бързо под хладната бузка на бебето. Това беше фарът при входа на залива. Докато все още се чудеше, дървото неочаквано се поразклати, повлече се малко и след това сякаш остана да лежи мирно и тихо. Тя протегна ръка и течението забълбука срещу нея. Дървото беше заседнало и според разположението на светлината и бученето на прибойа, беше заседнало в блатото Дедлоу.

Ако не беше детето, което беше болно и кашляше, ако не беше секнал този нежен извор на храна, щеше да сметне, че се е отървала и спасила. Може би тъкмо това я караше да вижда всичко откъм печалната и мрачната страна. Приливът бързо спадаше, огромно ято черногуши гъски с писъци и крясъци прелетя край нея. После се вдигнаха дъждосвирци, извиха се със скръбно пиукане около дънера и най-после безстрашно кацнаха на него като сив облак. След това една чапла взе да обикаля над и около нея с протестиращи вопли и най-сетне стъпи на мършавите си крака само на няколко крачки. Ала което беше най-чудновато — хубава бяла птица, по-голяма от гълъб, подобна на пеликан, но не пеликан закръжи около нея. Накрая кацна на едно коренче на дървото, току над рамото ѝ. Тя протегна ръка и погали хубавата ѝ бяла шийка, но птицата не се помръдна. Тя остана там толкова дълго, че жената рече да вдигне детето да я види и да се помъчи да привлече вниманието му. Но когато го направи, детето се беше толкова смръзнало и имаше такива сини сенки под мигличките, които изобщо не повдигна, че майката изпищя, птицата отлетя, а самата тя загуби свят.

Е, може би това беше най-лошото, а може в края на краищата и да не е било чак толкова лошо за никого освен за самата нея. Защото, когато дойде на себе си, слънцето ярко грееше и водата се беше оттекла. Чуваше се объркана глъч на гърлени гласове около нея и една стара индианка пееше приспивна песен и се поклащаше от една страна на друга пред огън, напален в блатото, край който тя, спасената съпруга и майка, лежеше безсилна и уморена. Първата ѝ мисъл беше за

детенцето и вече щеше да заговори, когато друга млада индианка, която изглежда, също беше майка, отгатна мислите ѝ и донесе нейният „мауич“, блед, но жив, в чудновата малка люлка от върбови пръчки, повит също както малкото на индианката, и тя се засмя и заплака едновременно, а старата и младата индианки със смях — едрите им бели зъби лъснаха, черните им очи заблестяха — заговориха една през друга „Той стане добре, малката мауич“, „Твоята мъж много скоро тука дойде“ и тя беше готова да разцелува мургавите им лица от радост. И тогава разбра, че те брали боровинки в блатото със смешните чудновати кошници и видели полата ѝ да се развява далече на дървото; старата индианка не могла да устои на изкушението да се сдобие с нова дреха, отишла там и открила бялата жена и детето. И разбира се, тя даде полата на старата индианка, а когато най-сетне дойде гой, състарил се с десет години от страховете си, тя пак толкова отмаля, че трябваше на ръце да я занесат до кануто. Защото видите ли, той не знаел нищо за наводнението, докато не срещнал в Ютопия индианци и по описанието разбрал, че нещастницата е неговата жена. А още със следващия Прилив той довлече дървото до хижата си, макар то и да не заслужаваше толкова труд, и изгради нова къща като използва старото дърво за основи и устои, и нарече къщата на нейно име: „Ноевият ковчег на Мери“. Но сигурно ще се досетите, че тази къща бе изградена над точката на най-високия прилив. И това е всичко.

Не е чак толкова много, може би, като вземем под внимание коварните свойства на блатото Дедлоу. Но човек трябва да го преброди пеша при отлив или да го прекоси с лодка при прилив, или да се загуби един-два пъти в мъглата, както ми се е случвало на мен, за да може да разбере както трябва приключението на Мери или да оцени правилно каква благодат е да живееш над точката на най-високите води.

СЪДРУЖНИКА НА ТЕНЕСИ

Струва ми се, че никога не сме знаели истинското му име. Това незнание положително никога не ни е създавало някакви неудобства при общуване с него, защото в 1854 година повечето хора в Пясъчен бряг получаваха нови имена. Понякога тези прякори произхождаха от някаква отличителна черта в облеклото, както бе в случая с Дочения Джак, или от някаква особеност в навиците, както например у Содения Бил, наречен така поради прекаленото количество от този химикал, което слагаше в насъщния си хляб, или от някоя несъзнателна грешка, както стана с Железния Пират. Този кротък, безобиден човечец, получил това мрачно звание заради злополучното неправилно произнасяне на термина „железен пирит“. Може това да са били началата на примитивна хералдика, но аз съм склонен да вярвам, че така ставаше, понеже в онези времена името на човека зависеше само от неподкрепеното твърдение на неговия носител.

— Разправяш, че името ти е Клифорд, а? — с безкрайно презрение се обърна Бостън към един свит новодошъл. — Пъкълът е пълен с такива Клифордовци!

След това той ни представи нещастника, чието име, както излезе, бе наистина Клифорд, като „Чарли Дърдоркото“ — внезапно хрумнал му прякор, който му се лепна до края на живота.

Но да се върнем към Съдружника на Тенеси, когото никога не сме познавали иначе освен под името, което го свързваше с друг човек; че той изобщо може да съществува като отделна личност със своя собствена индивидуалност, ние научихме доста по-късно. Разправят, че в 1853 година той тръгнал от Покерова падина за Сан Франциско с изричното намерение да си намери съпруга. Но не стигнал по-нататък от Стоктън. В това градче той се захласнал по една млада особа, която прислужвала на масата в хотела, където той се хранил. Една сутрин той ѝ казал нещо, което я накарало да се усмихне, и то доста любезно, да счупи с известно кокетство чиния с препечен хляб върху обърнатото му нагоре към нея сериозно простовато лице и да се оттегли в кухнята.

Той тръгнал подире ѝ и се показал след няколко мига увенчан с нови филии препечен хляб и с победа. Една седмица след това мировият съдия ги оженил и те се върнали в Покерова падина. Ясно ми е, че бих могъл да направя от този епизод нещо много по-интересно, но предпочитам да го опиша така, както обикновено го разказаха в Пясъчен бряг, по изкопите и кръчмите, където всяка сантименталност се измъташе от острото чувство за хумор.

За семейното им щастие се знае много малко, може би поради това, че Тенеси, който тогава живееше при Съдружника си, един ден се възползувал от удобен случай да каже на младоженката на своя глава няколко думи, на които, както се говори, тя се усмихнала, и то доста любезно, и целомъдрено се оттеглила — този път чак в Мерисвил, където Тенеси отиде подире ѝ и където те заживяха без помощта на мировия съдия. Съдружника на Тенеси прие загубата на съпругата си просто и сериозно, както си му беше обичаят. Но за всеобща изненада, когато Тенеси се върна един ден от Мерисвил без съпругата на Съдружника си (понеже тя се усмихнала и се оттеглила с някой друг). Съдружника на Тенеси пръв му стисна ръката и го посрещна с искрена радост. Момчетата, които се бяха събрали в дерето да видят как ще се мерят един в друг, естествено бяха възмутени. Възмущението им можеше да се излее в сарказъм, ако не беше един особен поглед в очите на Съдружника на Тенеси, по който се познаваше, че не ще може да оцени техния хумор. В същност той беше мрачен човек, обстоен до най-големи подробности в постъпките си, което не беше приятно при разногласия.

Междувременно в Пясъчен бряг общото мнение против Тенеси се изостри. Беше известен като комарджия, беше заподозрян като крадец. Тези подозрения бяха насочени направо и против Съдружника на Тенеси — продължилата му близост с Тенеси след гореспоменатия случай можеше да се тълкува само с предположението за съучастие в престъпления. Най-после виновността на Тенеси стана крещящо явна. Един ден той настигнал непознат човек на път за Червеното куче. След това непознатият разказа как Тенеси го забавлявал с интересни истории и спомени, но съвсем непоследователно завършил срещата със следните думи:

— А сега, млади човече, потрудете се да ми дадете своя нож, пистолет и пари. Виждате ли, вашето оръжие може да ви създаде

неприятности в Червеното куче, а парите са съблазън за хора с престъпни наклонности. Вие май казахте, че живеете в Сан Франциско. Ще се помъча да ви посетя там.

Може да се спомене, че Тенеси притежаваше тънко чувство за хумор, което не му изневеряваше изцяло и при изпълняването на каквито и да било сериозни задължения.

Това беше последният му подвиг. Червеното куче и Пясъчен бряг обединиха силите си против грабителя. За Тенеси направиха хайка, която много приличаше на хайка за неговия прототип — мечката гризли. Когато примката започна да се затяга около него, той направи отчаян опит да се измъкне от Пясъчен бряг, като изпразни револвера си в тълпата пред кръчмата „Аркада“ и препусна в Мечото даре, но в горния му край го пресрещна един дребен мъж на сив кон. Двамата се гледаха за миг без да проговорят. И двамата бяха безстрашни, хладнокръвни и самоуверени, и двамата бяха типове, които в цивилизацията на седемнадесети век са щели да минават за смели, но в деветнадесети се смятаха направо за „безразсъдни“.

— Какво държиш в ръката?... Да си открием картите — каза спокойно Тенеси.

— Две валета и едно асо — каза също толкова спокойно другият и показа два револвера и ловджийски нож.

— Тогава аз губя играта — отвърна Тенеси и с тази комарджийска шега захвърли безполезния пистолет и препусна обратно под конвоя на другия.

Беше топла вечер. Хладният ветреца, който обикновено излизаше, щом слънцето залезе зад увенчаната с гъстълаци планина, този път не стигна до Пясъчен бряг. В малкото даре не се дишаше от нагорещени смолести миризми, а от гниещите на брега клонаци и коренища, донесени от реката, идваше лек гаден лъх. Трескавата възбуда на деня и развихрилите се страсти още не се уталожваха в селището. Светлинки не спираха да се движат по брега на реката, без да бъдат отраженията в кафявите й води. На фона на черните борове ярко светеха прозорците на стария таван над пощенската кантора и през незакритите им с пердета стъкла насъбралите се долу безделници виждаха фигурите на онези, които тъкмо сега решаваха съдбата на Тенеси. А над всичко това в тъмното небе се открояваше Сиера

Невада, която се издигаше далечна и безстрастна, увенчана с още по-далечни и по-безстрастни звезди.

Делото на Тенеси се разглеждаше дотолкова безпристрастно, доколкото можеха да бъдат безпристрастни съдия и съдебни заседатели, които се чувствуваха донякъде задължени да оправдаят с присъдата си допуснатите нередности при задържането и обвиняването му. Правосъдието на Пясъчен бряг бе неумолимо, но не и отмъстително. Възбуждението от гонитбата и личните чувства бяха стихнали след като Тенеси беше вече в ръцете им и те бяха готови търпеливо да изслушат защитата, която, както се бяха уверили, не беше достатъчно обоснована. Понеже за самите тях не съществуваха никакви съмнения, те нямаха нищо против да изслушат каквито и да било доказателства в полза на обвиняемия. Убедени в положението, че той трябва да бъде обесен, по принцип те като че ли му предоставяха по-голяма възможност да се защитава, отколкото той търсеше с наглата си безогледност. Съдията сякаш беше по-загрижен от престъпника, който равнодушен във всяко друго отношение, явно изпитваше мрачно удоволствие от създадените от него отговорности. „Аз не участвувам в тая игра“ — беше неизменният, но добродушен отговор, който даваше на всички въпроси. У съдията — същия човек, който го беше хванал — за миг се мярна леко съжаление, че не бе го застрелял на самото „място“ тази сутрин; но веднага потисна тази човешка слабост като недостойна за един съдия. Въпреки това, когато на вратата се почука и се узна, че Съдружника на Тенеси дошъл да се изкаже в полза на обвиняемия, той бе веднага допуснат, без всякакви уговорки. Може би по-младите съдебни заседатели, на които съдебната процедура бе започнала да се вижда отегчително мудна, го посрещнаха с облекчение.

Защото той положително не беше внушителна фигура. Нисък и дебел, с ъгловато лице, станало свръхестествено червено от слънцето, облечен с торбеста дочена блуза и панталони, нацапани и изпопръскани с червеникава кал, при всякакви обстоятелства би имал чудноват вид, а сега беше направо смешен. Когато се наведе, за да остави в краката си донесената тежка чанта, от полузаличените надписи и знаци по кръпките на панталоните му се разбра, че използваният за тях плат е бил по начало предназначен за не чак толкова възвишени цели. Но той пристъпи напред много тържествено

и след като се ръкува с пресилена сърдечност с всички в стаята, избърса сериозното си смутено лице с голяма червена кърпа, мъничко по-светла от цвета на лицето му, отпусна мощната си ръка на масата, за да се опре, и така се обърна към съдията.

— Минавах оттук — заговори той, сякаш за да се извини, — пък рекох да се отбия, да видя какво става тук с Тенеси ... моя съдружник. Много е горещо тая нощ. Не си спомням да сме имали някога такова време на Пясъчен бряг.

Той позамълча, но тъй като никой не го подкрепи с някой друг метеорологичен спомен, той пак прибегна до носната си кърпа и една-две минути усърдно бърса лицето си.

— Имаш да кажеш нещо в защита на обвиняемия? — най-после го попита съдията.

— Точно тъй — с облекчение каза Съдружника на Тенеси. — Додох тук като съдружник на Тенеси... нали го зная едно на друго от четири години, и тъй и инак, и пиян и трезвен, и в добри времена и в лоши. Туй, дет го върши, не винаги ми допада, ама няма нещо, дет да не го зная за тоя младеж, и няма някоя магария да е направил и аз да не я знам. И вий ми казвате, нали, казвате ми, ей тъй, доверително, като един мъж на друг: „Имаш да кажеш нещо за негова защита?“ И аз ви казвам, нали, казвам ви доверително, като един мъж на друг: „Какво трябва да знае човек за съдружника си?“

— Това ли е всичко, което можеш да кажеш? — попита съдията нетърпеливо, може би усетил, че опасното съчувствие, събудено от хумора, започва да прави съда по-отзивчив.

— Така е — продължи Съдружника на Тенеси. — Не съм аз тоя, дет ще каже нещо против него. А сега какво е станало? На тоя Тенеси му трябва пари, много му трябва, пък не ще да поиска от съдружника си. Добре, и какво прави Тенеси? Той пресреща един непознат и го хваща тоя непознат. А вие пресрещате него и го хващате него; ето че козовете са равни. И аз оставям вий, като далновиден човек, да прецените, и вие, господа, като далновидни хора, да прецените не е ли то така.

— Обвиняеми — каза съдията, като прекъсна Съдружника на Тенеси. — искате ли да зададете някакви въпроси на този човек?

— Не! Не! — побърза да продължи Съдружника на Тенеси. — Аз я играя тая игра сам. Да дадем на главното, работата стои така: тоя

Тенеси е играл нечестна игра, скъпа за непознатия, и е играл нечестна игра спрямо това селище. А сега кое ще е справедливо? Някои ще кажат повече, други по-малко. Ето ви сухо злато и един часовник за хиляда и седемстотин долара... това е горе-долу колкото съм спастрил... и да кажем, че сме квит! — И преди някой да може да вдигне ръка да го спре, той изпразни съдържанието на чантата върху масата.

За миг животът му беше в смъртна опасност. Единдвама от мъжете скочиха на крака, няколко ръце затърсиха скрито оръжие и предложението „да го изхвърлят през прозореца“ остана неизпълнено само защото съдията вдигна ръка и ги спря. Тенеси се изсмя. А Съдружника на Тенеси, явно неспособен да разбере защо се вълнуват, използва момента пак да си избърше лицето с кърпата.

Когато редът бе възстановен и Съдружника на Тенеси със силни изрази и красноречие бе накаран да разбере, че провинението на Тенеси не може да се изкупи с пари, лицето му стана по-сериозно и доби кървавочервен отенък, а тези, които бяха най-близо до него, забелязаха, че коравата му ръка леко трепери на масата. Той се подвоуми за миг, докато бавно прибираще златото в чантата, сякаш не беше още напълно схванал възвишеното чувство за справедливост, завладяло съда, и се бореше с мисълта, че не е предложил достатъчно много. Сетне се обърна към съдията с думите „Това си е моя лична игра, аз я играя сам и без моя съдружник“, поклони се на съдебните заседатели и щеше вече да излезе, когато съдията го върна.

— Ако имаш да кажеш нещо на Тенеси, няма да е зле да му го кажеш сега.

За първи път тази вечер очите на обвиняемия и чудноватия му защитник се срещнаха. Тенеси се усмихна, показа белите си зъби и рече:

— Тоя път загубих, друже! — и му протегна ръка. Съдружника на Тенеси я стисна и каза:

— Отбих се тука на минаване само да видя как стоят нещата — Той пусна безсилно ръката, добави, че нощта била много гореща, избърса си пак лицето с кърпата и без да добави друга дума, излезе.

Двамата никога вече не се срещнаха приживе. Защото небивалото оскърбление да се предложи подкуп на съдията Линч (който, бил той фанатичен, слаб или тесногръд, оставаше поне

непокварен) окончателно премахна в ума на тази митична личност всяко колебание при определяне съдбата на Тенеси и на съмване той бе отведен да я посрещне под силна охрана на хълма Марли.

Как я е посрещнал, колко е бил хладнокръвен, как е отказал да каже каквото и да било, колко безупречно е било уредено всичко от комитета — всичко това бе съответно съобщено с добавка нравоучителни предупреждения за назидание на всички злоумишленици в бъдеще в „Гласа на Червеното куче“ от редактора му, който присъствува и чието живо изложение с удоволствие препоръчвам на читателя. Но красотата на тази лятна сутрин, благословеното съзвучие на земята, въздуха и небето, събудилият се живот на необятните гори и планини, радостното многообещаващо обновление на природата, а над всичко — безграничният покой, изпълващ всичко живо, не бяха съобщени понеже не бяха част от поуката за обществото. И въпреки това, когато лишено от основание и безсмислено деяние бе извършено и един живот с неговите възможности и отговорности пресекна в обезобразеното нещо, което се клатушкаше между небето и земята, птичките пееха, цветята цъфтяха, слънцето грееше все тъй весело, както и преди и възможно е „Гласът на Червеното куче“ да е бил прав.

Съдружника на Тенеси не беше между хората, които заобикаляха злокобното дърво. Но когато те се обърнаха, за да се разпръснат, вниманието им бе привлечено от странния вид на неподвижна запрегната с магаре каручка, спряна край пътя. Когато се доближиха, те веднага познаха престарялата Джени и двуколката, принадлежаща на Съдружника на Тенеси, които той използваше за извозване на промитата пръст от периметъра, а на няколко крачки, седнал под един кестен, самият собственик бършеше потта от пламналото си лице. В отговор на един въпрос той каза, че дошъл за тялото на „покойния“, „ако комитетът няма нищо против“. Не изкал да „притеснява никого“, можел „да почака“. Днес не работел и когато господата свършат с „покойния“, щял да го вземе.

— Ако има тука някой — добави той простиичко и сериозно, както му беше обичаят, — дето може да иска да дойде на погребението, може да дойде.

Може би поради чувството за хумор, което, както вече отбелязах, беше черта, присъща на Пясъчен бряг, може би дори поради нещо още

по-хубаво, но две трети от безделниците веднага приеха поканата.

По пладне тялото на Тенеси бе предадено на неговия Съдружник. Когато каручката спря под съдбовното дърво, ние забелязахме, че в нея имаше грубо скован продълговат сандък — явно направен от парче улей за промиване и наполовина напълнен с кора и кичури борови игли. Самата каручка бе украсена с върбови клонки и дъхав цвят от див кестен. Когато тялото бе положено в сандъка, Съдружника на Тенеси го покри с парче насмолен брезент, мрачно се качи на тясната капра, сложи краката на стръките и подкара магаричката. Колата потегли бавно, с този благопристоен ход, който бе обичаен за Джени дори при по-малко тържествени обстоятелства. Златотърсачите — наполовина от любопитство, наполовина от чувство за справедливост, но всички доброжелателно — закрачиха край каручката, едни пред нея, други малко зад непретенциозната катафалка. Но дали поради това, че пътят се стесни, дали поради събудило се чувство на благоприличие, постепенно изостанаха двама по двама отзад и се заточиха в крак, съвсем като погребално шествие. Джак Фолинсби, който при тръгването се беше опитал да имитира, че свири погребален марш на въображаем тромбон, се отказа поради липса на съчувствие и одобрение и може би защото не обладаваше качеството на истинския шегаджия да му стига собственото удоволствие от направената шега.

Пътят минаваше през Мечото дере, загърнало се по това време с траурни наметала и сенки. Секвоите, заровили обутите си с мокасини нозе в червеникавата пръст, наредили се в индийска нишка край пътеката, изпращаха с простодушната благословия на провисналите си клони отминаващия ковчег. Заек, безпомощно скован от изненада, седеше на задните си крачета и трепереше в папратите до пътя, докато шествието се изреди. Катерички бързаха да се качат на безопасните погорни клони, за да видят какво става, и сойки, разперили криле, прелитаха пред тях като предвестници, докато стигнаха покрайнините на Пясъчен бряг и самотната хижа на Съдружника на Тенеси.

Погледната при по-благоприятни обстоятелства, тя нямаше да има по-приветлив вид. Непривлекателното място, грубите и грозни очертания, неугледните подробности, с които се отличава гнездото на калифорнийския златотърсач, бяха всичките налице, с добавена към тях гнетяща разруха. На няколко крачки от хижата имаше грубо заградено място, което в кратките дни на семейното щастие на

собственика е било използвано като градина, но сега беше обрасло с папрат. Когато се приближихме, с изненада разбрахме, че това, което бяхме взели за нов опит да засади нещо, беше прясно изкопана пръст от отворен гроб.

Каручката спря пред оградата, Съдружника на Тенеси със същата независима самоувереност, която бе проявил от самото начало, се отказа от чужда помощ, нарами нерендосания ковчег и го сложи съвсем сам в плиткия гроб. След това закова дъската, която служеше за капак, качи се на купчината пръст до него, свали шапка и бавно избърса лицето си с кърпата. Дошлите златотърсачи приеха това за предисловие на реч и в очакване се разположиха кой на пън кой на камък.

— Когато човек е скитал на свобода цял ден — бавно заговори Съдружника на Тенеси, — какво е обикновеното нещо да направи? Ами че да се върне у дома си. Ами ако не е в състояние да се върне у дома, какво може да направи най-добрият му приятел? Ами да го заведе у дома му! И ето, Тенеси е бил на свобода и ние го довеждаме от скитането — Той замълча, вдигна парченце кварц, затърка го замислено на ръкава си и продължи: — Не за първи път го водя ей в тая хижа, когато не е могъл да дойде сам, не за първи път аз и Джини го чакаме там на бърдото и го натоварваме и докарваме у дома, а той ме може да говори, нито да ме познае. А сега това е за последен път, щото... — той замълча и потърка кварца леко в ръкава — ... знаете, то е някак тежко за съдружника. А сега, господа — добави той рязко и вдигна лопатата с дълга дръжка, — представлението свърши и аз ви благодаря, и Тенеси ви благодари, задето дойдохте.

Той отказа всички предложения за помощ и се залови да заравя гроба, обърна гръб на златотърсачите, които след кратко колебание си тръгнаха. Когато преваляха малкия рид, който скриваше от погледа Пясъчен бряг, като се обърнаха, на едни се стори, че виждат Съдружника на Тенеси, свършил работа, да седи върху гроба с лопата между коленете и заровил лице в червената кърпа. Но други възразиха, че човек не може да види разликата между лицето и кърпата му от това разстояние, и този въпрос остана неразрешен.

Когато улегна трескавата възбуда на този ден, Съдружника на Тенеси не беше забравен. Тайно разследване изключи всякакво негово съучастие в провинението на Тенеси и остави само известно съмнение

в здравия му разум. Пясъчен бряг се почувствува задължен да го спохожда и да му прави разни недодялани, но доброжелателни услуги. Ала от този ден непоклатимото му здраве и неизтощима сила започнаха да отпадат, — когато настъпи дъждовният сезон и от каменистия насип върху гроба на Тенеси започнаха да надзъртат тънки стръкчета трева, той легна болен.

Една нощ, когато боровете около хижата се огъваха от бурята и прокарваха тънките си пръсти по покрива, а отдолу долиташе ревът и напорът на придошлата река, Съдружника на Тенеси вдигна глава от възглавницата и каза:

— Време е да ида да прибера Тенеси, трябва да впрегна Джини в каручката — И щеше да се вдигне от леглото, ако не беше го задържал този, който го гледаше. Като се боричкаше, той продължи да бълнува тази чудновата приумица: — Хайде, хайде, полека, Джини, полека, дружке моя! Ей, че е тъмно! Внимавай в коловозите... и гледай да не го прегазиш, Джини. Понякога, нали знаеш, като се напие като кютук, току се просне на пътя. Карай право нагоре към бора на върха на рида. Ето на — нали ти казах! — ей го... идва насам... съвсем самичък, трезвен и лицето му свети. Тенеси! Съдружнико!

И така те се срещнаха.

НАЧАЛНИЧКАТА НА ПОЩАТА В ЛАВРОВ ПЪТ

Пощенската кола беше току-що минала през Лавров път — толкова бързо, че виещата се пушилка, довлечена от нея по стръмнината от върха, остана да виси над равнището дълго след като колата беше изчезнала, а после, когато започна да се разпръсва, бавно посипа с червен прахояк напеклата се рампа пред пощенската станция.

От този облак след малко изникна изящната фигура на началничката на станцията и пощенският чувал, ловко хвърлен в краката ѝ от покрива на дилижанса. Десетина зяпачи с готовност протегнаха ръка да ѝ помогнат, но предупреждението „Правилникът не позволява да ги пипа никой друг освен нея, момчета“ на едното от събралите се и кокетното кимване с глава на самата началничка — много по-резултатно от всички официални забрани — ги накараха да се отдръпнат.

Чувалът не беше тежък — Лавров път бе твърде ново селище, за да привлича много кореспонденция — и младата жена се нахвърли на плячката си някак импулсивно, като котка, замъкна го не без усилия в станцията, зад преградката, и заключи вратата. Хубавото ѝ лице, което за малко се мярна през прозорчето, бе леко поруменяло от напрежението, а свободните кичури руса коса, овлажнели от пот, бяха се навили на челото ѝ в прелъстителни къдрички. Но капакът на прозорчето веднага се спусна и мигновеното пленително видение изчезна от погледа на очакващите.

— Правителството трябва да има повече ум и да не кара една жена да мъкне пощенски чували от пътя — каза съчувствено Джоу Симонс. — Това без друго не влиза в задълженията ѝ, правителството би трябвало да ѝ ги поднася като на дама, то е достатъчно богато и достатъчно гадно.

— Не правителството, ами много важност си дава дружеството на дилижансите — прекъсна го един новодошъл. — Мислят, че е

много красиво да пердашат тука в галоп и да карат всички да им гълтат прахоляка само защото по договор тука няма спирка. Ами че ако тоя куриер, дето е хвърлил чувала, имаше някакво чувство към дама ... — Но тука той млъкна, като видя захилените лица на слушателите.

— Струва ми се, че не знаете това-онова за чувствата на тоя куриер, друже — каза мрачно Симонс. — То би трябвало да го видите как го друмка той тоя чувал като някое бебе, когато се носи по надолнището, а после се изправя и един вид го подхвърля на госпожа Бейкър, сякаш е петдоларов букет! Чувствата му към нея! Та той е така хлътнал по нея, че само го чакаме да се сбърка и самият той да падне в краката ѝ.

Междувременно от другата страна на преградката госпожа Бейкър беше избърсала червения прах от заключения с катинар чувал и махнала нещо, което; изглежда, беше допълнителен пакет, прикачен към него с тел. Като го отвори намери хубаво шише парфюм, явно подарък, добавен от предания куриер. Тя го сложи настрана, като промърмори с лека усмивка: „Глупости!“. Но когато отключи чувала, дори и неговите свещени глъбини се оказаха осквернени с укрит от началника на пощенската станция в съседния „Горял рид“ пакет, в който имаше масивна златна брошка и билети за цирк. Това също бе сложено настрана при другото. То също беше проява на суетност и дразнеше.

Писмата бяха всичко на всичко седемнадесет, пет от които за самата нея — и все пак тази сутрин съотношението беше малко. На две от тях имаше надпис „Служебно“ и те бяха незабавно отделени с женска прозорливост, но в друга преградка, а не при подаръците. Тогава капакът се вдигна и започна раздаването на писмата.

То се придружаваше от своеобразен церемониал, превърнал се в навик в Лавров път. Когато връчваше ред по ред писмата на мъжете, търпеливо чакащи в редица по един, младата жена използваше тази проста работа като възможност за благосклонен, макар и кратък разговор на определени или общи теми — весели или сериозни, според случая или темперамента на събеседника. Че от страна на мъжете това почти винаги бяха комплименти, е близо до ума, но в думите им неизменно се долавяше елемент на вежлива сдържаност и дали по някакво неизречено разбирателство или поради чувство на

лично достойнство, те никога не прехвърляха границите на общоприетото внимание или известно почтително внимание.

Поради това получаването на пощата се позабавяше, но след три или четириминутния си разговор с хубавата началничка на пощата — разговор, който понякога не вървеше поради стеснителност или плахост само от негова страна или често ограничил се само до боязливи усмивки, — всеки от тях безропотно отстъпваше мястото си на следния. Това бе официален прием, смекчен от непокварена тактичност, голямо добродушие и безкрайно търпение и щеше да бъде забавен, ако не беше винаги ужасно сериозен и понякога затрогващ. Защото беше присъщ на мястото и епохата и в същност се дължеше на изживяното от госпожа Бейкър.

Тя беше съпруга на Джон Бейкър, надзирател в „Последният шанс“, който от една година лежеше погребан под половин миля срутила се и задръстена шахта на Горял рид. Един ден, тъкмо по горещо пладне, внезапно от дълбините на земята се беше чул вик и Джон се втурнал от хижата си, като се мъчел да се откопчи от младата си, глупава, вечно флиртуваща жена, за да се отзове на отчаяния вопъл на загиващите си миньори. Имаше още един изход, за който знаел само той и който може би би могъл да се задържи отворен между свиващите се стени и клатещите се подпори достатъчно дълго, за да излязат те на свобода. Само за миг силният мъж се подвоумил между умолителната прегръдка и отчаяния вик на събратята си. Но изведнъж тя се изправила с преbledняло лице и каза:

— Върви, Джон, аз ще те чакам тук.

Той отишъл и миньорите се спасили, а тя останала да го чака!

Но въпреки постигналото я бедствие и борбата с мизерията, настъпила в разорения стан, тя почти не се беше променила. Ала златотърсачите се бяха променили. Макар че, доколкото можеше да се види, беше си останала същата лекомислена, хубава Бетси Бейкър, която бе толкова много нарушавала спокойствието на по-младите мъже, тя сякаш вече не ги тревожеше. Всички бяха завладени от някакво сдържано благоволение и почит, като че мъченическият дух на Джон Бейкър все още я обгръщаше с ръката си. Те стаяваха дъх, когато край тях минаваше тази хубава жена, чийто краткотраен траур като че не беше засегнал нейната веселост и дори закачливост. Но тя беше останала в хижата си и в стана — единствена жена сред четиридесет

мъжепрез най-мрачните минути на техния живот. Беше им помагала да перат и да готвят, и в домашните нужди, но не порочността на нейната хижа оставаше ненарушена, сякаш тя беше неговият гроб.

Никой не знаеше точно защо — това беше някакъв негласен подтик — дори и тези единдвама, които не се бяха срамували да ухажват Бетси Бейкър, докато Джон Бейкър бе жив, избягваха и намек от фамилиарност спрямо жената, която бе казала, че „ще го чака там“.

Когато настъпиха по-светли дни и селището се увеличи с едно-две семейства, а неизползувани капитали бяха вложени за освобождаване и разкриване на все още затрупаните богатства на Горял рид, нуждите на селището и правата на вдовицата на Джон Бейкър бяха толкова добре изложени пред официалните власти, че пощенската станция в Лавров път бе създадена специално за нея. Всички до един участваха в строежа на красивата и солидна сграда — единственото обществено здание в Лавров път, — което се издигаше в крайпътния прахоляк на половин миля от селището. Там тя прекарваше само определени часове от деня, защото не можеха да я убедят да напусне хижата на Джон, и там с цялото добавъчно уважение, дължимо на държавен служител, беше сигурна, че никой няма да я обезпокои.

Но сляпата преданост на Лавров път към вдовицата на Джон Бейкър не свършваше с това. В стремежа си да уверят властите в необходимостта от пощенска станция и да осигурят постоянна служба на началничката те вършеха много прекалени чудатости. През първата седмица продажбата на пощенските марки в станцията на Лавров път надхвърли всички суми, отбелязани в анализите на Министерството на пощите. За новоизлезли марки се плащаха фантастични цени, те се купуваха лудо, безразсъдно, без нужда и по какъв да е повод. Любезното сбогуване на малкото прозорче неизменно завършваше с „и за още един долар марки, госпожо Бейкър“.

Смяташе се за висш израз на внимание да се купуват марки само с най-високите стойности, без да се мисли дали отговарят на необходимата такса — мислеше се само за количеството, — изходящата кореспонденция се облепваше в страхотно несъответствие с тежестта на писмото и дори с размерите на плика. Когато госпожа Бейкър изтъкна колко глупаво е това и колко вероятно е да се отрази на доброто име на Лавров път в Главната дирекция на пощите, марките

започнаха да се употребяват като местна валута и дори за украсяване на огледалата и стените на хижите.

Всички пишеха писма, обаче с едничкия резултат, че броят на изпратените смехотворно и подозрително превъзхождаше броя на получаваните. За да се избегне това, избрани лица правеха бързи преходи до Хикори Хил, най-близката пощенска станция, с писма и реклами, адресирани до самите тях в Лавров път. Не се знае колко щяха да продължат тези крайности, но чак след като се разчу, че вследствие на усилената работа министерството стигнало до заключение, че за тази служба ще бъде по-подходящ един мъж, те понамаляха и с Главната дирекция на пощите се постигна споразумение на началничката на станцията да се определи постоянна заплата.

Такава беше историята на госпожа Бейкър, която току-що бе привършила следобедния си прием, кимнала с усмивка за сбогом на последния си клиент и затворила прозорчето. Тогава тя се зае със собствените си писма, но преди да ги прочете, с мило нетърпение хвърли поглед на двата служебни плика, адресирани също до нея, които беше оставила настрана.

Обикновено те съдържаха „сума нови разпоредби“ или уведомления, или „глупави“ въпроси, които нямаха нищо общо с Лавров път и само я ядосваха и от които „я заболяваше глава“ и тя обикновено ги препращаше на своя обожател, съседа от Хикори Хил за обяснение, а той обикновено ѝ ги връщаше с кратък надпис „Хартии за претопяване, не се тревожете“ или „Дрънканици, не им обръщайте внимание“.

Сега тя си спомни, че той не беше ѝ върнал последните две. Със смръщени вежди тя остави настрана частната си кореспонденция и отвори първия плик. В писмото с рязък официален тон се споменаваше, че не е отговорила на съобщение от миналата седмица и за това, че са „принудени да ѝ напомнят точка 47 от правилника“. Пак тоя ужасен правилник! Тя отвори второто писмо, веждите ѝ се ключиха повече, погледът стана съсредоточен.

Това беше списък на ценни писма, съдържащи пари, които изчезнали по пътя и за които ѝ бяха вече съобщили. За миг бузите ѝ пламнаха. Как смеят! Какво искат да кажат! Нейните ведомости и описи бяха винаги изправни, тя знаеше името на всеки мъж, жена и

дете в своя район, в Лавров път не са били изпращани писма на тия адреси.

Това беше долен намек! Тя веднага ще подаде оставка! Ще накара „момчетата“ да напишат оскърбително писмо до сенатора Слокъм — госпожа Бейкър имаше женска представа за правителството като съвсем частно предприятие — и ще разузнае кой ги е получил на това заяждане, тая подла дързост! Сигурно е тая кривогледа дърта жена на пощенския началник в Кръстовището на старото дърво, която я ревнува.

Напомнят ѝ за изпратеното от тях съобщение, на което не е отговорила, гледай ги ти! Но къде ли е пък това съобщение? Тя си спомни, че го е изпратила на обожателя си в Хикори Хил. Чудно, че не ѝ е отговорил. Разбира се, той е знаел за тая подлост — може ли и той да се е осмелил да я заподозре! Тази мисъл я накара отново да се изчерви като божур. Той, Стантън Грийн, беше от Лавров път, приятел на Джон, малко „празноглав“ и „самонадеян“, но все пак стар познат, от основателите на стана! Защо не ѝ го е казал открито?

В дебелия прах на пътя се чу мек приглушен тропот на конски копита, звънтене на шпори на отседналия ездач и твърди крачки по рампата. Без съмнение някой от момчетата се беше върнал да размени още няколко думи. Това се беше случвало и преди и тя с възмущение го наричаше „дебнене“, но сега беше петимна да излее мъката си пред първия срещнат. Беше вече импулсивно сложила ръка на вратата на преградката, но се спря с ново чувство на накърнено достойнство. Можеше ли да изповяда това пред своите обожатели?

Но в този миг вратата се отвори направо пред лицето ѝ и влезе един непознат.

Беше петдесетгодишен, набито, здраво сложен. Квадратна, леко прошарена брада започваше от тънките устни на все пак хубавата му уста, очите му бяха черни, весели, но гледаха изпитателно. Ала отличителното в държането му, което направи впечатление на госпожа Бейкър, бе съчетанието на градска непринуденост и откровеността на човека от новите покрайнини. Явно беше човек, който бе видял градове, но познаваше и живота във вътрешността на страната. И при все че беше облечен с удобните прости дрехи на пътуващ с кон калифорниец, нейните неопитни, но женски очи откриха, че основното, което му придаваше този почтен вид, беше грижливо

вързаната широка вратовръзка. Мъжът от Сиера предпочита гърлото му да бъде свободно, нестегнато от нищо.

— Добро утро, госпожа Бейкър — заговори той любезно, със свалена вече шапка. — Аз съм Хари Хоум от Сан Франциско.

Докато говореше, очите му огледаха одобрително пространството зад преградката, старателно вързаните книжа, спретнатите преградки на писалището, саксията с цветя, закачените на стената копринена наметка и възхитителна сламена шапчица с панделки, след това розовото й поруменяло лице, блестящите сини очи, прилепналите къдрички, а сетне ... се спряха върху кожения пощенски чувал, който все още лежеше върху масата. Тука очите му се заковаха върху нещастната тел на влюбения куриер, която продължаваше да виси от пиринчените халки на катинара, и той протегна към тях ръка.

Но дребничката госпожа Бейкър го изпревари и грабна чувала в прегръдките си. Бе твърде много погълната от грижите си и объркана, за да се противопостави още при нахълтването му зад преградката, но това свойско отношение със свещеното за нея служебно имущество — макар и празно — сложи капак на всичките злини.

— Как смееете да го докосвате! — възкликна тя с възмущение. — Как смееете да влизате тука! Впрочем кой сте вие? Излезте вън, веднага!

Непознатият отстъпи, развеселен, с жест на молба и беззвучен смях.

— Боя се, че в края на краищата не сте ме познали! — заговори той любезно. — Аз съм Хари Хоум, пълномощник на министерството в Сан Франциско. Моето известие с името ми на плика като че ли също се е загубило.

Дори както беше уплашена и изумена в ума на госпожа Бейкър проблесна, че и това известие беше пратила в Хикори Хил. Но въпреки това у нея се събуди инстинктивната женска предпазливост и тя си замълча.

— Трябваше да ви обясня — продължи с усмивка инспекторът. — Но вие сте свършено права, госпожо Бейкър — добави той и кимна към чувала. — Доколкото се простираха вашите сведения, аз нямах право да се доближа до него. Радвам се да видя, че толкова добре защитавате имуществото на Чичо Сам. Бях само малко любопитен да

узная — и той посочи телта — дали това нещо е било на чувала, когато са ви го предали.

Госпожа Бейкър не виждаше причина да укрива истината. В края на краищата този чиновник беше мъж като всички други и нямаше да е никак зле да разбере силата ѝ.

— Това е само една от глупостите на куриера — каза тя и малко кокетно тръсна глава. — Той смята, че е много фино да връзва по някоя глупост с телта на чувала, когато го хвърля от дилижанса.

Господин Хоум, загледан в хубавото ѝ лице, май не го сметна за нечовешка или непростима прищявка.

— Щом не бърка вътре в чувала, мисля, че трябва да се примирите с това — каза той със смях.

Ужасяващият спомен, че пощенският началник в Хикори Хил бе използвал вътрешността на чувала за изпращане на своите глупости, се мярна в ума ѝ. Това съвсем не би могла да признае сега.

Лицето ѝ вероятно бе издало известно вълнение, защото инспекторът продължи с полубащински, полууспокояващ тон:

— Но, стига за това. Сега госпожо Бейкър, да поговорим за работата, заради която съм дошъл тук. Накъсо казано, тя съвсем не ви засяга вас, освен доколкото може да освободи вас и някои други, които министерството познава също толкова добре, от известна отговорност и може би опасения. Ние там сме много добре осведомени за всичко, отнасящо се за Лавров път, и ми се струва — отбеляза той с лек поклон, — че знаем всичко за вас и за Джон Бейкър. Единствената ми задача тук е да заема вашето място при приемането на пощенския чувал, който, както знаете, пристига тук в девет и половина, нали?

— Да, господин Хоум — побърза да отговори госпожа Бейкър — но в него никога няма нищо за нас освен... — тя изведнъж се прекъсна, като си спомни за приношенията, изпращани сегиз-тогиз от въздиращия по нея Грийн, — освен съобщения от пощенската станция в Хикори Хил. Дилижансът тръгва оттам — додаде тя, като искаше да се покаже точна — в осем и половина и пътят е около един час, седем мили.

— Да, вярно — каза господин Хоум. — аз ще приема чувала, ще го отворя и ще го пратя нататък. Вие, ако желаете, можете да се чувствувате свободна.

— Но... — заговори госпожа Бейкър, като си спомни, че целият Лавров път държеше винаги да присъствува на вечерния ѝ прием, понеже тогава тя беше по-малко заета — ... има хора, които идват да си получат писмата, нали знаете.

— Мисля, вие току-що казахте, че по това време няма писма — тутакси ѝ отвърна господин Хоум.

— Не... но... но... — с малко истерично запъване промълви тя, — момчетата идват въпреки това.

— О! — сухо рече господин Хоум.

— И... о, боже! — Но в този миг тя си представи вероятното объркване на момчетата от Лавров път, когато видят в прозорчето брадатото лице на господин Хоум, вместо нейните загладени бузи и това, подсилено от нервното ѝ възбуждение, ѝ подействува така, че тя закри лицето си с престилчицата с воланче в пристъп на истеричен смях. Господин Хоум, поразвеселен, търпеливо дочака края на пристъпа и когато тя се успокои, отново заговори:

— Сега бих искал да попрегледам за миг първото ми съобщение до вас. Под ръка ли ви е? Лицето на госпожа Бейкър посърна:

— Не, аз го препратих на господин Грийн в Хикори Хил за сведение.

— Какво!

Стресната от неочаквано сериозния тон на инспектора, тя все пак успя да обясни с пресичащ се глас, че както беше свикнала, не беше отворила официалните писма, а ги беше изпратила на по-опитния си колега за съвет и осведомяване, че самата тя никога не можела да ги разбере, от тях я заболявала глава и това ѝ пречело да изпълнява другите си задължения, а гой ги разбирал и ѝ обаждал какво да прави. А като си спомни обикновения стил на бележките му, тя пак се изчерви.

— И какво ви каза той?

— Нищо, не ми ги върна.

— Естествено — рече господин Хоум с някакво особено изражение. Няколко мига той мълком поглаждаше брадата си и рязко се обърна към младата жена. — Вие ме карате — да говоря с вас пооткрито, отколкото възнамерявах, госпожо Бейкър. Без да искате, мисля, вие сте дали сведения на човек, когото правителството подозира в злоупотреба. Без да знаете, вие сте предупредили

пощенския началник в Хикори Хил, че е заподозрян, а тъй като може да сте провалили нашия план да проследим редица обсебвания до истинския им извършител, сигурно разбирате, че може много да сте навредили и на самата себе си като негова единствена съседка и следващо отговорно лице. Направо казано, ние проследихме изчезването на ценни пратки до точка някъде между тия две станции. Без всякакво колебание мога да ви кажа, че не подозираме Лавров път и никога не сме го подозирали. Дори последиците на лекомислената ви постъпка, макар тя и да го е предупредила, потвърждават подозренията ни в неговата виновност. Колкото за самото предупреждение, то не му е подействувало или дързостта му е пораснала, защото още едно писмо се е загубило след това. Тази вечер обаче ще разреши всички съмнения по този въпрос. Когато отворя чувала в тая станция довчера и не намеря в него едно белязано писмо, което е било проверено за последен път в Кръстовището на старото дърво, ще зная, че е останало в ръцете на Грийн в Хикори Хил.

Тя беше се облегла на стола си, пребледняла, със спрял дъх. Инспекторът я погледна благо и взе шапката си.

— Хайде, госпожо Бейкър, не се тревожете за това. Както ви казах още отначало, няма от какво да ви е страх. Дори лекомислието и незнанието на правилата са допринесли за доказване на личната ви невинност. Никой никога няма да узнае за това, ние в министерството не разгласяваме нашите работи. Нито един жив човек освен вас не знае истинския повод за моето посещение тук. Аз ще ви оставя за малко сама, за да разсея каквито и да било съмнения. Вие ще дойдете както винаги вечерта да се видите с приятелите си, аз ще бъда тук само когато пристигне чувалът, за да го отворя. До виждане, госпожо Бейкър, това е неприятна работа, но и тя е част от нашето всекидневие. Виждал съм и по-лоши случаи и — слава богу — вие не сте замесена.

Тя чу стъпките му да се отдалечават във външното помещение и да замират на рампата — звънтене на шпори и глух тропот на конски копита, който сякаш отекна тъпо в сърцето ѝ — и тя беше сама.

Вътре беше много горещо и много тихо, тя чуваше как се свиват и скърцат дървените шинди на покрива под намаляващия пек на почти хоризонталните слънчеви лъчи. Часовникът на станцията удари седем. В последвалото сковано безмълвие един кълвач поднови прекъснатата

си работа на покрива и като че изчукваше монотонно в слуха ѝ последните думи на посетителя. Стантън Грийн — крадец!

Стантън Грийн, един от „момчетата“, които Джон бе спасил от срутвация се тунел! Стантън Грийн, чиято стара майка все още му пращаше писма от източните щати в Лавров път, след няколко часа ще бъде опозорен и погубен завинаги! Тя си спомни сега, както си спомня една лекомислена жена, приказките за неговия разпуснат и разгулен живот, на които не беше обръщала внимание, с чувство на срам, за подаръците, които ѝ изпращаше и които, сега си даваше ясно сметка, са надминавали далече неговите възможности. Какво щяха да кажат момчетата? Какво ли щеше да каже Джон? Ах, какво ли щеше да направи Джон?

Внезапно тя скочи, пребледняла и изстинала, както в деня, когато се беше разделила с Джон Бейкър пред тунела. Сложи си шапката и наметката, отиде до малката желязна каса в ъгъла, отключи я и извади цялото ѝ съдържание в злато и сребро. Беше стигнала при вратата, когато ѝ хрумна друга мисъл, и като отвори чекмеджето на масата, прибра всичките марки до сетния лист и ги нави на руло под дрехата си. Тогава с един поглед към часовника и след като огледа бързо пътя от рампата, слезе от нея и сякаш потъна в чакащата я гора отвъд.

Стигнала веднъж в покровителствената сянка на дългия пояс от борове, госпожа Бейкър не напусна закрилата им, докато малкото селище Лавров път не остана далече вдясно, и излезе на един от откритите склонове на Горял рид, където както знаеше, щеше да намери мустангът на Джоу Симонс Синята светкавица мирно да пасе. Често го беше яздила и преди и когато откачи петдесетфутовото ласо от оглавника, той ѝ позволи и по-нататъшната фамилиарност да вплете пръстите си в синкавата му грива и да се качи на гърба му. Бараката за инструменти на тунела „Горял рид“, където винаги висяха седлото и юздечката на Джоу, се стигаше с кратък галоп.

Никой не я забеляза и там — още един трик от старите времена, — тя преправи мексиканското седло на Симонс в дамско с помощта на едно одеяло. Тогава възседна, бързо свали наметката си и я върза на кръста, затъкна я под едното коляно и я остави да виси на хълбоците на коня. По-това време у Синята светкавица също пробляснаха някакви конски спомени и той наостри уши. От госпожа Бейкър се изтръгна

кратък чуруликащ звук, който той си спомни, и в миг двамата се понесоха в кариер през рида.

Пътеката, която тя беше избрала, макар и стръмна, трудна и на места опасна, спестяваше цели две мили от големия път. Имаше по-малка вероятност някой да я проследи или да срещне някого. Подълбоките проломи вече тънеха в сянка, боровете по далечните ридове се отделяха от общата маса и се открояваха всеки със своите очертания срещу небето, но въздухът все още бе топъл и хладният лъх на нощта, както тя прекрасно знаеше, не бе още почнал да струи надолу по планината. По-ниските от Горял рид бърда не бяха още затъмнени от настъпващата сянка на планината отпред.

Без часовник, но с този познат и бавно променящ се циферблат, проснал се пред нея, тя знаеше с точност до минута колко е часът. Билото на старото дърво, една по-малка височина в далечината, вече бе заличено от стрелката на сянката — седем и половина! Пощенската кола щеше да стигне в Хикори Хил малко преди осем и половина; трябваше да я изпревари, ако може — тя щеше да спре за десет минути, за да сменят конете, — трябваше на всяка цена да стигне преди тя да тръгне!

Имаше не по-малко от две мили равнище преди нагорнището на следващия хребет. Хайде, Синя светкавица, колкото можеш! А то беше много — с малката сламена шапчица и пърпорещите панделки, наведена почти до синкавата грива и коприната на наметката ѝ, развяваща се почти в една линия с гърба на коня, тя прекоси дългото плато като литнала сойка. Още няколко птичи гмуркания и изпитания нагоре през доловете и тя стигна дългото убийствено изкачване на Вододела.

С кожа, смъдяща от пот и спекла се прах, Синята светкавица залиташе в хлъзгавата, изпепелена пръст на пътя, пияно се препъваше в прашната червена мараня, кашляше, пръхтеше, отмяташе глава, клюмваше изведнъж, провличаше безсилно отпуснати крака на лесни наклони или необуздано и конвулсивно се втурваше по стръмни нагорнища, но през ума му минаваха никакви мисли и спомени. О, и нея ако не я биваше за лудории — това леко притискащо се, галещо, придумващо, гукащо създание, — хайде, напред! Той си я спомни сега. Е, чудесно тогава. Карай!

И с внезапни скокове като на заек, с ритане, ту в буен тръс, ту с лек ход, ту препускайки на три крака, като някакво ново същество — както може да го прави само един калифорнийски мустанг, — непобедим, Синята Светкавица най-после спря тържествуваш на върха. Вечерницата току-що беше блеснала през златистата мъгла на хоризонта — осем часът. Сега тя щеше да стигне! Но неочаквано я обзе първото съмнение.

Тя познаваше коня, познаваше пътеката, познаваше себе си — но познаваше ли мъжа, при когото препускаше! Полази я студена тръпка, а след това затрепери от внезапен порив на вятъра — нощта най-после се спускаше от невидимата вече Сиера и завладяваше всичко, което допреше. Но до Хикори Хил оставаше сега само едно дълго надолнище и тя слезе благополучно на крилете на нощта. Осем и половина! Светлините на селището бяха точно пред нея, но там бяха и двата фенера на чакащия дилижанс пред пощенската станция и хотела.

За щастие тълпата безделници бе се събрала пред хотела и тя се промъкна в пощенската станция незабелязана, през задния вход. Когато влезе зад преградката, единственият човек там — хубав млад мъж с червеникави мустачки — се обърна към нея, пламнал от радостна изненада. Но изражението му се промени при вида на пребледнялото решително лице и блестящите очи, които изобщо не се обърнаха към него, а се заковаха върху големия чувал, който зееше още отворен, опрян на писалището му.

— Къде е транзитната парична пратка, която пристигна с тоя чувал? — бързо запита тя.

— Какво ... какво искате ... да кажете? — запелтечи той, с лице, станало в миг по-бледо от нейното.

— Искам да кажа, че то е клопка, че е белязано в Кръстовището на старото дърво и че господин Хоум от Сан Франциско сега чака в моята станция, за да разбере дали сте го взели!

Смехът и лъжата, които се канеше да изрече, не можаха да стигнат до устните му. Защото, замаян от сковаващия ѝ правдив поглед, той се обърна почти машинално към писалището и извади един пакет.

— Боже мой! Вие вече сте го отворили! — възкликна тя, като сочеше счупения восъчен печат.

Изржението й, повече от всичко казано, го убеди, че тя знае всичко. Той запелтечи от новата уплаха, породена от отчаяния й тон.

— Да!... Бях задлъжнял на инкасатора за някои сметки... инкасаторът чакаше тука парите и аз извадих малко от пакета. Но щях да оправя всичко със следващата поща... кълна се!

— Колко пари сте взели?

— Дребна работа. Аз...

— Колко?

— Сто долара!

Тя извади от джоба си парите, които беше донесла от Лавров път, отброи сумата и я сложи в отворения пакет. Той изтича веднага за червения восък, но тя го отстрани с ръка и пусна пакета обратно в пощенския чувал:

— Не! Щом парите са в чувала, пакета може да се е скъсал случайно. Сега поразкъсайте мъничко един-два от тия, другите пакети ... така.

Тя извади пачка писма и затъпка служебната им опаковка с крачето си, докато шнурът, с който бяха вързани, се разхлаби.

— Дайте ми сега нещо тежко! — Грабна пиринчените два фута от везните и със същата трескава, но съсредоточена припряност ги уви с хартия, запечатана и адресира с едри печатни букви до себе си в Лавров път и ги пусна в чувала. После затвори чувала и го заключи, той понечи да й помогне, но тя пак го отстрани с ръка.

— Изпратете да повикат куриера и се махнете оттука за една-две минути — рязко му каза тя.

Предишният му разтреперан страх беше се смекчил с безволево възхищение и глупава страст. Той се подчини развълнувано, без да каже нито дума. Госпожа Бейкър избърса изпотеното си чело и напукани устни и изтръска полата си. Младият куриер имаше пълно основание да трепне, когато неочаквано видя в малкото прозорче тези искрящи очи и скромната усмивка на тези устица.

— Госпожа Бейкър!

Тя тутакси допря пръст до устните си и на лицето й се изписа неизказано дяволито изражение.

— Един важен големец от Сан Франциско седи на мойто място тая вечер в Лавров път, Чарли.

— Да, госпожо.

— И е много жалко, че пощенският чувал толкова много се е тръскал и блъскал вече докато дойде тука.

— Как?

— Казвам — продължи госпожа Бейкър натъртено и с трепкащи очи, — че би било ужасно, ако тоя прибран градски чиновник намери нещата един вид объркани вътре, когато го отвори. За нищо на света не бих му създала такава неприятност, Чарли.

— Не, госпожо, вие не сте способна на такова нещо.

— Тъй че ще бъдеш особено внимателен заради мен.

— Госпожа Бейкър — безкрайно сериозно отговори Чарли, — ако тоя чувал рече да се стовари и десет пъти, докато стигнем оттук до Лавров път, аз лично ще скачам долу и ще го вдигам.

— Благодаря ти! Дай си ръката!

Те се ръкуваха тържествено през прозорчето.

— А вие няма ли да дойдете с нас, госпожа Бейкър?

— Разбира се, не, не върви... защото аз не съм тука... не виждаш ли?

— О, да, разбира се. — Тя му подаде чувала през вратата, но въпреки голямата му предпазливост той се спъна и падна отгоре му два пъти, докато излезе на пътя, където, ако се съдеше по някои възклицания и крясъци, изглежда същото проклето злополучие го постигна и докато го качат на багажника. Тогава госпожа Бейкър се върна в кантората и когато колелата затрополяха, се отпусна на един стол и съвсем непоследователно за първи път даде воля на сълзите. Внезапно някой стисна ръката ѝ и тя видя Грийн, паднал на колене пред нея. Госпожа Бейкър скочи на крака.

— Не си отивайте — промълви той с истеричен устрем, — изслушайте ме, за бога! Аз съм загинал, зная, макар че току-що вие ме спасихте от изобличаване и позор. Аз бях луд... глупак, за да направя това, което направих. Аз зная, но вие не знаете всичко... вие не знаете защо съм го направил ... вие не можете да си представите изкушението, от което съм бил обладан. Аз се стремях да се сдобия с пари, честно, безчестно, както и да е, за да порасна във вашите очи... да стана достоен за вас... да стана богат, да мога да ви предложа дом и да ви отведа от Лавров път. Правил съм го всичко заради вас... от любов към вас, Бетси, скъпа моя! Изслушай ме!

Испаднала в бяс, оскърбена в чувствата си, с възмущението и безкрайната погнуса, които изпълваха дребничката ѝ снага в този миг, тя би трябвало да бъде снизходителна, царствена, подобна на богиня и властна. Но господ понякога си позволява да се пошегува със страдащи жени. Тя можа само да изтръгне с детинско кълчене ръката си от неговата, тя можа само да го загледа гневно с очи, светли от примамлив и пикантен блясък, тя можа само да плесне хваналата я ръка с пълничка и кадифяна длан, а когато успя да проговори, гласът ѝ прозвуча във висок фалцет. И единственото, което можа да каже, беше:

— Пуснете ме, безумецо, или ще викам! Той се изправи с малодушен, смутен смях, наполовина жалко престорен и наполовина от истински гняв и срам.

— Заради какво сте препускали тогава дотука? Заради какво поехте целия този риск? Заради какво сте се втурнали тука да спделите моя позор, защото сега сте замесена във всичко това, както съм и аз, ако не сте смятали да спделите всичко друго с мен? Заради какво сте дошли тука тогава, ако не заради мен.

— Заради какво съм дошла? — заговори госпожа Бейкър без капка кръв в лицето и с треперещи устни. — Заради какво ... съм дошла ... тук? Добре!... Дойдох тук заради Джон Бейкър! Заради Джон Бейкър, който застана между вас и смъртта на Горял Рид, както аз застанах между вас и позорния край в Лавров път, господин Грийн! Да, заради Джон Бейкър, които лежи, затрупан от половината Горял Рид, но който значи за мен днес повече, отколкото кой да е жив мъж, който пълзи по него вече ... вече ... вече ... — О, как ли да го кажа по-силно! — ... вече не знам колко години! Заради какво съм дошла тука? Аз дойдох тука като жива жена на Джон Бейкър, за да продължа делото на починалия Джон Бейкър. Да, може би мръсно дело тоя път, господин Грийн! Но неговото дело и само заради него... боже мой! Ето заради какво съм дошла тука, това е, заради което живея, това е каквото очаквам... да бъде достойна за него и за неговото дело, винаги! Това съм аз, Бетси Бейкър!

Тя закрочи бързо нагоре-надолу, като връзваше отново сламената си шапчица под брадичката. После спря, извади от джоба велурената си кесия и отривисто я сложи на писмената маса.

— Стантън Грийн, не бъдете глупак! Измъкнете се от това и станете пак мъж! Извадете от тая торбичка колкото ви трябва, за да се

разплатите с правителството, изпратете оставката си и запазете остатъка, за да започнете наново честен живот другаде. И дим да ви няма от Хикори Хил утре по това време.

Тя дръпна наметката си от пирона и отвори вратата.

— Вие си отивате? — с огорчение попита той.

— Да — Било защото не можеше да остане дълго сериозна във волните си приумици, било поради женската си тактичност, тя се помъчи да направи раздялата по-лека за него й ослепително се усмихна: — Да, със Синята светкавица ще се надбягвам до Лавров път с Чарли и тоя пощенски чувал и ще счупя рекорда.

Разправят, че го е счупила! Може би благодарение на това, че на връщане към Лавров път наклонът бе в нейна полза и че можеше да избегне дългото обиколно изкачване на пощенската кола до върха, или поради изключително трудното превозване на пощенския чувал, който трябваше на два пъти да бъде спасяван изпод колелетата на дилижанса, но тя влезе в станцията на Лавров път, когато пощенските коне още препускаха в тръс нагоре по стръмнината. Господин Хоум бе вече на рампата.

— Ще трябва да сложите баласт в следващия си пощенски чувал, началство — каза мрачно Чарли, когато чувалът още веднъж се изплъзна от ръцете му в прахоляка на пътя, — иначе ще трябва да сключвате нов договор с транспортното дружество. Загубихме десет минути в протежение на пет мили заради тоя скоклив чувал.

Хоум не отговори, но грабна плячката си и я отнесе в кантората почти без да забележи бледата и задъхана госпожа Бейкър, която стоеше до него. Когато чувалът бе отворен и те видяха бъркотията в него, госпожа Бейкър отрони лека въздишка. Хоум й хвърли бърз поглед, изпразни съдържанието на пода и вдигна скъсания и полупразен паричен пакет. След това събра разпръсналите се монети и ги преброи.

— Всичко е наред, госпожо Бейкър — каза той навъсено. — Този път се е отървал.

— Много се радвам — рече дребничката госпожа Бейкър и лицемерно си отдъхна.

— Аз също — отговори Хоум още по-сериозно и взе монетите, — защото, както разбрах тоя следобед, той май е бил един от първите заселници в Лавров път и приятел на мъжа ви, и струва ми се, по-скоро

глупак, отколкото мошеник! — Той помълча за миг, като подрънкваше с монетите, после добави нехайно: — Плюл ли си е на петите, госпожо Бейкър?

— Не мога да разбера за какво ми говорите — отговори високомерно госпожа Бейкър с вид на накърнено достойнство, но с малко намаляваща ефекта руменина. — Не разбирам защо аз трябва да зная нещо по този въпрос и защо трябва той да бяга.

— Ами — рече господин Хоум и леко сложи ръка върху рамото на вдовицата, — ами, виждате ли, приятелите му са могли да се сетят, че монетите бяха белязани! Това, без съмнение, би могло да му послужи за основание да приеме добрия им съвет и да се махне. Но, както казах и преди, госпожо Бейкър, вас това не ви засяга; каквото и да се случи, вие винаги ще имате подкрепата на правителството!

В ТРЪСТИКИТЕ

Никога в живота си не беше виждал параход. Роден и отрасъл в една от западните територии, далече от плавателна река беше познавал само лодка, издълбана от дънер на дърво, или кану като средство за преминаване през маловодните реки, толкова плитки, че можеше да се пребродят и без тях. Дългият тесен фургон, теглен от поклащащите се волове, общоизвестен като „корабът на прериите“ с който пътуваше през равнините на Калифорния в 1853 година, не можеше да създаде у него представа за такова водно превозно средство. И когато най-после се спусна в обетованата земя през един от южните планински проходи, той неволно спря на ниския бряг на голяма жълта река сред непроходим гъстак от някаква чудновата за него, подобна на камъш трева. Реката, която се разширяваше и се вливаше през много ръкави във величествен залив му се видя да е край на неговите странствувания. Той разпрегна воловете в края на пищните ливади, които без някаква забележима граница се сливаха с ширещите се води, сметна според своите разбирания и добития В прериите опит, това място за „добро“ и като превърне спрения фургон във временно жилище, реши да остане тука и да се „засели“.

Да направи това не беше никак трудно. Обработените участъци, край които бе минал, бяха малко и далече един от друг, тази земя щеше да бъде негово откритие и владение, навикът да живее сам и да се осланя единствено на самия себе си го правеше независим от съседи. Той се нахрани за първи път в новото си уединение под клонеста върба, но толкова близо до естествената си граница, че водата блъбукаше и шуртеше в тръстиките само на няколко крачки. Слънцето залязваше и сгъстяваше златния блясък на реката, така че човек можеше, да я вземе за златоносния Пакгол^[1]. Но Мартин Морз нямаше въображение, дори не беше златотърсач — за да дойде тука, просто се беше подчинил на скитническия инстинкт на човека от крайграничните области. Това беше целина, не беше заета от никого, беше негова, той беше сам. След като обсъди тези въпроси, той запуши

лулата си, загрижен много по-малко от промяната на жителството с три хиляди мили, отколкото градският жител, отишъл в нова квартира на съседната улица. Когато слънцето залезе, той се зави с одеялата на леглото си във фургона и спокойно заспа.

[# ШНта 1Ъи1е (лат.) — крайна граница, краен предел. Б. пр.]

Но скоро го събуди нещо, което не можеше да определи дали е звук, или някакво смътно усещане. Беше глухо туптене в безмълвието на нощта — туптене, което сякаш се предаваше и на коравото му легло. Когато наближи, то се раздели на напрегнато, еднообразно пъшкане, непрекъснато, ала различно от също толкова еднообразното, но по-слабо пликане на водата, сякаш по цялото течение на реката минаваше множество бързо топуркащи крака. Обзе го странно чувство — наполовина страх, наполовина любопитно очакване. Шумът идваше по-близо. Той стана, скочи припряно от фургона и изтича на брега. Нощта беше тъмна, отначало не виждаше пред себе си нищо освен стоманеночерното небе, осеяно нарядко с пръснати тук-там звезди. После отляво като че ли се зададе друго, по-симеггрично съзвездие — няколко червени и сини звезди високо над реката и три гъсти редици по-големи небесни светила, които блестяха насреща му, явно на едно и също равнище със самия него. То почти стигна до него, той неволно се дръпна назад, когато чудноватото явление се изравни с мястото, където стоеше, и взе формата на някаква тъмна и все пак въздушна грамада, отгоре на чиито призрачни очертания имаше две огромни кули и беше осветена от тези отворени квадрати светлина, които той бе взел за звезди, но както сега видя, бяха ярко осветени прозорци

Ослепителните им лъчи се стрелнаха през тръстиките и прерязаха широки резки през ливадата, неподвижния фургон и задрямалите волове. Но всичко това не беше нищо в сравнение с живота вътре, който откриха вдигнатите транспаранти и дръпнатите завеси и който бе най-смайващото и чудно зрелище. Елегантно облечени мъже и жени се движеха в ослепително осветени и потънали в позлата салони — в един слуги с бели жакети, поднасяха угощение, в друг на мраморни маси мъже играеха карти, в трети огледала и блестящи чаши и кани отразяваха светлините на разкошен бюфет, в по-малките отвори бегло се мяркаха гиздави бели завески и кадифени кушетки на по-интимни помещения.

Мартин Морз стоеше очарован и замаян. Сякаш някой невидим Асмодей^[2] бе разкрил пред този прост крайграничен преселник един несънуван от него свят. Това беше светът — един свят, за който никога не бе знаел в своето просто, чисто селско всекидневие и пълната откъснатост на западния заселник и който минаваше край него с устрема На някаква незнайна планета. Още миг и вече го нямаше — сноп от искри избликна от една от кулите му, посипа се навред около него и изчезна, също както фойерверк, който беше изчезнал в един запомнен от него Ден на независимостта в родното му далечно провинциално градче, когато е бил малко момче. А с него настъпи и тъмнина. Но той остана там, скован и стаил дъх от изумление, и чак когато го побиха, студени тръпки, се съвзе и видя, че стои почти до колене във вода, плиснала на ниския бряг при минаването на първия видян от него параход.

Той го причака на другата вечер, когато се появи малко по-късно от противоположната посока в обратния си път, причака го и на следващата вечер, и на по-следващата. Оттогава никога не го пропускаше, било на отиване, било на връщане, колкото и тежък и уморителен да е бил трудът му в този нов и самотен живот. Струваше му се, че не ще може да заспи, ако не го види, когато минава. Колкото и да е чудно, интересът и желанията му стигаха само дотук. Дори да беше имал времето и парите да си позволи едно пътуване с парахода и така да превърне в действителност този велик свят, който само нарядко се мяркаше пред очите му, пречеше му някаква горда стеснителност на простия човечец. Това не беше неговият свят: не можеше да се изложи на подигравки, предизвикани от неговото невежество и липса на опит и смътно си даваше сметка, както мнозина от нас съзнават в своето незнание, че навлезе ли в него, ще се лиши от привилегията да не бъде критикуван от чужди хора. Защото имаше много неща, които не разбираше, и някои, които засягаха самотната му независимост.

Една нощ, по-светла от предишните, той се забави по-дълго, загледан във фосфорисциращата следа на отдалечаващия се параход. Внезапно му направи впечатление, че долавя някакво неравномерно плискане на водата, съвсем различно от обикновеното, което идваше направо през вълните, отпратени към брега от парахода. Като се вгледа по-внимателно, той видя нещо черно да се преобръща във водата, сякаш делфин, а след това безпогрешно различи да се вдига черна ръка

в неумел опит да плува. Беше човек, който се бореше с вълните. Но веднага му стана ясно, че течението бе твърде силно и вълнението; твърде голямо за него. Без да се подвоуми, като беше само по риза и панталони, Морз нагази в тръстиките и след миг с предупреждаващ вик заплува към безумноборещия се за живота си човек. Но по някаква неизвестна причина, когато Морз се доближи, от него се изтръгна несвързан протест, той отчаяно се обърна назад и отблъсна протегнатата ръка на Морз.

Но Морз, опитен плувец, отдаде това само на безсилно гърчене на един давец се, успя да го хване за рамото и с протегнатата ръка го забута към брега, въпреки боричкането му, в което нещастникът влагаше толкова съпротива, колкото и непохватност. Когато краката им опряха в тръстиките и тинестото дъно, човекът престана да се бори и остана съвсем отпуснат в ръцете на Морз. Полупонесъл, полуповлякъл удавника, Морз успя най-после да излезе на ливадата и остави припадналия под върбата, а сам изтича при фургона да вземе уиски.

Но за негова изненада, когато се завърна, човекът вече седеше и изстискваше дрехите си. Тогава за първи път в ялната лунна светлина той видя, че непознатият бе елегантно облечен, с удивителна външност и явно принадлежеше към този блестящ свят, който бе наблюдавал в своята самота. Той с готовност пое поднесеното му тенекиено канче и изпи уискито. Тогава се изправи, направи няколко несигурни крачки напред и хвърли учуден поглед наоколо, към тихия неподвижен фургон, няколкото отсечени дървета и следи от „разчистване“ и дори грубата хижа от цели дървета и брезент, която започваше да се издига от земята няколко стъпки по-нататък, и нетърпеливо попита:

— Къде съм, дявол да го вземе? Мороз се поколеба. Не можеше да каже къде се намира жилището му. Той отговори кратко:

— На десния бряг на Сакраменто. Непознатият отпрати към него подозрителен поглед, в който се четеше и неприязън.

— Аха! — рече той със сериозна ирония. — И предполагам, че водата, от която си ме извадил, е реката Сакраменто. Благодаря.

Морз му обясни с бавното западняшко търпение, че се е заселил тук едва преди три седмици и това място няма име.

— Тогава кой е най-близкият град?

— Няма никакъв град. Има една ковачница и една бакалница на кръстопътя на двайсет мили оттук, но не съм чул да има име.

Подозрението изчезна в погледа на непознатия.

— Добре — заговори той със заповеднически тон, обаче като че повече по навик, отколкото поради създалото се положение, — трябва ми кон, и по-бързичко!

— Аз нямам коне.

— Нямах коне! Че как си стигнал дотука?

Морз посочи дремещите волове.

Непознатият пак го загледа учудено. След кратко замълчаване той каза с полусъжаляваща, полунасмешлива усмивка:

— Пайк... нали?

Дали знаеше, или не знаеше, че сред калифорнийците в това название на жител от земеделския Запад се влагаше известно презрение, но Морз отговори простишко:

— Аз съм от околията Пайк, щата Мисури.

— Добре — продължи отново нетърпеливо непознатият, — трябва да поискаш или да откраднеш кон от съседите си.

— Няма съсед по-наблизо от петнайсет мили.

— Тогава изпрати някого на петнайсет мили! Чакай! — Той разгърди полепналата още на тялото му риза и измъкна една кесия, която хвърли на Морз. — Дръж! Тук има двеста и петдесет долара. Сега ми трябва кон. Забе?

— Няма кого да пратя — спокойно рече Морз.

— Да не искаш да кажеш, че си тука съвсем сам?

— Да.

— И ти ме извади от реката... съвсем сам?

— Да.

Непознатият пак го заразглежда учудено. После неочаквано протегна ръка и стисна ръката на Морз.

— Добре, щом нямаш кого да изпратиш, сигурно можеш някак да отидеш утре.

— Тъкмо щях да кажа — простодушно отговори Морз, — че ако преспите тука, ще тръгна по изгрев, щом пусна добитъка, и ще ви докарам кон преди пладне.

— Така ще е добре — Обаче той продължи да гледа учудено Морз. — Никога ли не си чувал — промълви той със странна усмивка, — че най-лошият късмет, който може да ти се случи, е да спасиш давещ се?

— Не — все тъй просто отговори Морз. — Според мен най-лошият късмет е да не сполучиш да го спасиш.

— Зависи кого спасяваш — каза непознатият със същата двусмислена усмивка — и дали, като го спасиш, няма само да отложиш края. Виж какво — добави той, като рязко се върна към заповедническия тон, — не можеш ли да ми дадеш нещо сухо да облека?

Морз му донесе работен комбинезон и износена груба карирана риза, чисто опрана и миришеца на прост сапун. Непознатият ги облече, докато Морз се зае да събере сухи съчки и шума.

— Какво ще правиш? — попита изведнъж непознатият.

— Огън, да ви изсуша дрехите.

Непознатият мълком пръсна с крак купчинката.

— Никакви огънове тая вечер, ако ме питаш мен — грубо заяви той. Преди Морз да може да се намръщи на бързо променящото му се настроение, той продължи с друг тон, като се настани полулегнал под дървото: — А сега разправи ми всичко за себе си и какво правиш тука.

Получил това нареждане, Морз търпеливо разказа историята си от времето, когато бе напуснал колибата си в горските пущинаци, за да си избере място на речния бряг и „да се засели“. Той изтъкна колко плодородна е тази алувиална почва и колко е пригодна за отглеждане на добитък, с който се надявал скоро да се сдобие. Непознатият мрачно се усмихна, поизправи се, седна, извади от мокрите си дрехи джобно ножче и се залови да си чисти ноктите на ясната лунна светлина — занятие, което накара простодушния Морз да задълбае надълго и нашироко в разказа си.

— Но ти не знаеш, че в тая дупка ще настинеш и ще хванеш треска и накрая ще опънеш краката?

Морз беше живял и преди в маларийни места и не го беше страх.

— И никога ли не си чул, че някоя нощ цялата река ще се надигне и ще погълне и теб, и колибата ти, и добитъка?

— Не. Но аз смятам да преместя колибата си по-навътре. Непознатият затвори с щракане ножчето и се изправи.

— Щом ще трябва да станеш на съмване, по-добре ще е да си легнем. Предполагам, че можеш да ми дадеш едно-две одеяла.

Морз посочи фургона.

— Вътре има легло, можете да спите там. — Но се поколеба и с непоследователността и типичната за стеснителен човек несвързаност продължи предишния разговор: — Не ми се ще да се преместя много далече, щото тия параходи са голяма разтуха вечерно време. Никога не бях виждал параход преди да дойда тук.

И после с нелогичността на затворен човек, без нито дума за предисловие, се впусна в доверително описание на скорошните си преживелици. Непознатият го слушаше с изключителен интерес, вперил в него изпитателен поглед.

— Значи тъкмо сега, когато ме видя мен, ти си наблюдавал парахода много отблизо. Какво друго видя? Нещо преди това... преди да ме видиш мен във водата?

— Не... параходът беше вече доста отминал, преди да ви видя вас.

— А! — рече непознатият. — Е, аз ще си лягам. Той отиде при фургона, качи се в него и докато Морз стигне там с мокрите му дрехи, вече се беше завил с одеялата. След малко като че ли беше дълбоко заспал.

Едва тогава, когато гостът беше легнал безпомощен, напълно в неговата власт, Морз започна да си дава сметка за странното преживяване. Властното влияние на този човек бе така пълно, че Морз, макар и самостоятелен по природа и самоуверен, не беше си позволил да го запита с какво право се държи така, нито да се противопостави на грубостта му. Беше приел нехайното или преднамерено замълчаване на госта относно подробностите на произшествието като нещо естествено и дори на ум не му беше дошло да го пита за това. Той не се съмняваше, че то бе обикновена случка в този голям свят, толкова далечен от собствените му преживелици, и не помисли повече за нея. Появяването на самия човек бе нещо по-голямо за него, отколкото довелите го причини. Той още не съзнаваше съвсем пълното очарование, което този тайнствен непознат бе упражнил над него, но изпитваше плахо удоволствие дори от повърхностния интерес, проявен от него към личните му работи и още усещаше на ръката си топлата тръпка от лекото му, но изразително ръкостискане, сякаш на някоя жена. У някои самотни, са мовгълбени натури съществува едно просто, подсъзнателно чувство на дружба, което е почти еднакво с любовта от пръв поглед. Дори и безочливостта и дързостта на този непознат

действуваха на Морз така, както биха могли да го трогнат и пленят кокетството или деспотичността на някоя селска девственица. И този саможив и стеснителен заселник от покрайнините цялата нощ не го хвана сън и той обикаля смутено и плахо фургона, където бе намерил подслон неговият гост; сякаш беше самият Коридон, бдящ над сгряната от луната постеля на някоя задрямала Амарилис.^[3]

Той тръгна, щом се развидели, след като сложи скромна закуска до спящия още гост, и още преди пладне се завърна с кон.

Когато подаде на непознатия кесията му, олекнала с цената на коня, оня го попита кратко:

— Това за какво е?

— Остатъкът от парите. Аз платих само петдесет долара за коня.

Непознатият го изгледа с чудноватата си усмивка. След това сложи кесията обратно в пояса си, стисна още веднъж ръката на Морз и възседна коня.

— Значи името ти е Мартин Морз! Е, сбогом, Морзи! Морз се подвоуми. Руменина заля мургавите му бузи.

— Вие не ми казахте вашето име — рече той. — В случай че...

— В случай, че ме потърсят Е, можеш да ме наричаш капитан Джак. — Той се усмихна, кимна, пришпори мустанга и препусна в лек галоп.

Този ден Морз не свърши почти никаква работа, унасяше се и изживяваше наново събитията от предишната вечер докато взе да му се струва, че пак вижда странния си гост. Той сякаш пак беше на тясната ивица на ливадата. Ей го дървото, под което го беше първо сложил, ей там беше мястото, където го беше, видял седнал с мокрите му, но добре прилягащи дрехи. От грубото облекло, което бе носил, и му бе върнал, лъхаше на някакъв изтънчен сапун, миризмата на който надделяваше над соления дъх на неговия. Той отиде рано на брега със смътна надежда, и сам той не знаеше защо, че ще го види пак и ще го познае между пътниците. Като газеше между тръстиките в слабата светлина на изгряващата луна и си припомняше точно мястото, където за първи път беше видял непознатия, изведнъж го стресна преобръща нето във водата на нещо черно, което се бе закачило за брега, но неговото бродене го беше освободило. За негов ужас то донякъде приличаше на това, което първом бе зърнал предишната вечер. Но когато погледна отново безпомощно плувналата коса и издулите се

очертания, видя, че това беше мъртвец и по външност, и по телосложение съвсем различен от доскорошния му гост. Имаше следа от удар на челото и огромна рана на гърлото, обезкървена вече от водата, побеляла и като восъчна. Обзе го необясним страх не при вида на трупа, защото бе изживял индиански кланета и беше изнасял обезобразените до неузнаваемост тела на убити, а някаква душевна уплаха, която, колкото и да е чудно, се засилваше и задълбочаваше с далечното пуфтене на приближаващия се параход. Без да знае защо, той побърза да измъкне трупа на брега и го скри в тръстиките, сякаш за да скрие доказателствата за извършено от самия него престъпление. После, за свой безразсъден ужас забеляза, че пъшкането на парахода и ударите на лопатите в колелата му започнаха да се забавят, когато той неясно се очерта в далечината, докато внезапното им спиране изпрати огромна вълна, която като исполински удар на сърцето премина през тръстиките и наполовина го заля. Блясъкът на три-четири фенера на палубата и неподвижната редица изравнили се с него светлини заслепиха очите му, но той знаеше, че преградата от ниски върби напълно закрива къщата и фургона. Неясната глъчка на гласове от борда изведнъж бе прекъсната от рязка заповед и за негово облекчение завъртелите се бавно колела раздвижиха пак водата и големият корпус тежко пое напред. Сам той не знаеше защо, обзе го чувство на успокоение и той си даде сметка, че за първи път не бе имал желание да погледне парахода.

Когато луната се вдигна, той отново прегледа трупа и взе от дрехите му някои предмети, установящи самоличността, и някакви лични и служебни книжа, за които някак се досети, че имат нещо общо със законите, според изразите, употребявани в обявите на шерифите и във връзка с изборите, каквито беше чел във вестниците. След това погребва трупа в плитък ров, който изкопа на лунна светлина. Той не помисляше за някаква отговорност — през годините, прекарани в новозаселените земи, не се беше сблъсквал със съдебни следствия. С бързото погребване на покойника, за да го запази от хищните зверове, направи онова, което всеки жител на покрайнините щеше да направи за всеки друг — това, което се надяваше да направят и за него. Ако понякога след това изпитваше предишното си необяснимо чувство, то не беше поради това, а по-скоро защото се тревожеше как ли е щял да се чувства доскорошният му гост и съжаляваше, че не е бил там при

намирането на убития. Че това щеше по някакъв начин да му обясни и собствената му злополука, той не се и съмняваше.

Параходът не забави своя ход на следващата вечер и мина както винаги; все пак трябваше да минат три-четири дни, докато започне пак да очаква идването му със старото си смешно и възбудено любопитство — нещо, което за него бе най-близкото до въображението. Той започна да се вглежда по-съсредоточено, за да открие непознатия, когото беше започнал в гласните разговори със самия себе си да нарича „свой приятел“, но когото май не му бе съдено да види отново; докато един ден за негово изумление търговец на добитък му докара два чудесни коня. Било му „заръчано“ да ги остави там. Напразно Морз възразяваше и задаваше въпроси.

— Името ти е Мартин Морз, нали? — попита търговецът с рязка деловитост. — И не вярвам да има тука наоколо друг човек с това име?

— Няма — отговори Морз.

— Е, тогава те са твои.

— Но кой ги изпраца? — настояваше Морз. — Как се казва той и къде живее?

— Не съм знаел досега, че трябва да съобщавам родословието на купувачите — сухо забеляза търговецът, — но конете са от породата „морган“ и човек да не съм, ако не са! — Той се захили и си отиде.

Морз не се усъмни, че са били изпратени от капитан Джак, а това предвещаваше, че скоро ще го посети пак, и той живя няколко дена с тази мечта. Но капитан Джак не идваше. Конете му вършеха голяма работа при „прибирането“ на добитъка, който сега му беше лесно да пуска, на паша, и му спестяваха необходимостта да си вземе съдружник или ратай. В ума му дори се беше мярнала мисълта, че този изтънчен господин с фини дрехи може някой ден да се появи именно като съдружник, обаче той я отхвърли с въздишка. Но мисълта, че с късмет и трудолюбие с течение на времето може да се издигне до високото положение на капитан Джак, не го напусна и събуди енергията му. Обаче тази амбиция беше съвсем различна от стремежа на обикновения работник да спечели богатство и положение. Тя трябваше само да го направи по-достоеен за неговия приятел. Големият свят все още беше същият, какъвто му се виждаше в минаващия параход — нещо, на което да се чуди, да остане над него и да го критикува.

Въпреки всичко той преуспя в работата си. Но един ден се събуди целият скован и краката почти не го държаха докато си гледаше работата през деня. Вечерта тази отпуснатост се превърна в остра болка и треска, която като че ли го тласкаше към съдбоносната река, сякаш единствената му цел в живота бе да изпие водата ѝ и да се къпе в жълтия ѝ поток. Но колчем се опитваше да го направи, пред него се зареждаха странни видения на мъртвци, които се надигат с подпухнали и разкривени устни до неговата уста, когато се мъчи да пие, или на тайнствения му гост, който се боричка с него в течението и го блъска към брега. Или пък, когато отидеше да натопи пресъхналите си и попукани ръце и крака във водата, пред него се появяваше неподвижният параход със заслепяващи светлини и възряни в него изцъклени очи и той побягваше в безсмислен ужас. Колко продължи това, той не знаеше, но една сутрин се събуди в новата си хижа и до него седеше непознат мъж, а на вратата стоеше една негърка.

— Имал си остър пристъп на „тръстикова треска“ — каза непознатият, като пусна изтръпналата китка на Морз и отговори на въпросителния му поглед, — но сега си добре и ще се съвземеш.

— Кой сте вие? — едва можа да промълви Морз.

— Доктор Дюшейн от Сакраменто.

— Как сте се озовали тука?

— Поръчаха ми да дойда при теб и да доведа болногледачка, понеже си сам. Ето я — той посочи усмихнатата негърка.

— Кой ви поръча?

Докторът се усмихна с професионално търпение:

— Един от твоите приятели, разбира се.

— Как му е името?

— Наистина не си спомням. Но не се тревожи. Той е уредил всичко по царски. Трябва само да закрепнеш. Аз си свърших работата и мога спокойно да те оставя на сестрата. Само че когато оздравееш, препоръчвам ти... и той ти препоръчва, да се пазиш по-далече от реката.

И това беше всичко, каквото узна. Защото дори и сестрата, която го гледа през първите дни на бързото му оздравяване, не искаше да му каже нищо повече. Той скоро се освободи от нея и пак се залови да работи, защото простата му детинска обич към неговия благодетел навлезе в нова фаза, отчасти породена от болестта. Това

неравностойно приятелство започваше да му причинява болка — той смътно съзнаваше, че тайнственият му гост само студено се отплащаше за гостоприемството и добрината му, но странеше от всякакво общуване с него, като показваше неизмеримата пропаст, която пречеше на връзките им в бъдеще. Беше се въздържал от всякакво любезно известие или съчувствен поздрав, не беше му казал дори името си. Сърцето на стеснителния, горд, неук заселник страдаше от въображаемото пренебрежение, на което не можеше да отвърне нито с укор, нито с негодувание. Не можеше да върне конете, макар в пристъп на детинско възмущение да беше решил да не ги използва, не можеше да му се изплати за сметката на доктора, макар и да беше отпратил сестрата.

Изпита глупаво удовлетворение от това, че не се премести подалече от реката, с неясната надежда, че за това пренебрегване на съвета на капитан Джак може някак тайнствено да му бъде съобщено. Помисли дори да продаде мястото си и да го изостави, за да може да се избави от равнодушния надзор на безсърдечния си приятел. Всичко това беше, без съмнение, детинщина, но във всяко неузряло, дълбоко чувство се крие безгранична простота, а липсата на житейски опит правеше този заселник наивен като дете. В тази фаза на несподелената обич той се реши дори да потърси някакви сведения за капитан Джак в Сакраменто и да продължи глупавите си издирвания, като отиде оттам с парахода до Стоктън.

Това, което му се случи тогава, беше може би обикновената преживелица за такива натури. Щом се качи на парахода, илюзията за криещия се на него голям свят изцяло се стопи. Той откри, че този свят е шумен, неприветлив, неискрен и ако някога бе разбирал или употребявал в ограничения си речник тази дума — вулгарен. По-скоро може би му се стори, че преобладаващите чувства и постъпки на тези, които пътуваха с него и за които е бил построен, бяха по същество понизки от неговите. И колкото да е странно, това не събуди у него предишното чувство на критично превъзходство, а само го накара съвсем да се затвори в себе си. Той само бродеше с неугледните си дрехи на заселник от пуцинаците от палубата до кабината, от проветривите галерии до дългите салони, самичък, без някой да му заговори, без някой да го познава, сякаш ги обикаляше пак само духом, както толкова често бе правил това в мечтите си.

Присъствието му в края на някоя разприказвала се тълпа не ги караше да млъкнат — за него тези разговори бяха сякаш на друг език, с алюзиите им за неща, които не разбираше или още по-лошо, струваха му се несъвместими с тяхната разгорещеност и възбуденост. Колко различни от всичко това бяха спомените му за бавно приближаващи се впрягове, очертали се над ниския хоризонт на равнините през предишните му странствувания, малкото крачещи фигури, които се срещаха с него като човек с човек и разменяха сведения за пътя, следите, оставени от индианци, намирането на извор, откриването на пасище, предлагащо спокойно, безметежно гостоприемство за през нощта. А колко ожесточена беше тука тази непрекъсната борба за съществуване и надмощие дори през временното бездействие на пътуването. Защото над всичко и във всичко той долавяше трескавата припряност на бързането и напрежението.

Параходът трепереше, вибрираше и се клатеше при всеки удар на мощното бутало. Над смеха на множеството, над размяната на клюки и новини, над пиршеството на дългата трапеза, над вестниците и книгите в читалнята, дори над разкошните канапета в луксозните кабиничареше, трептеше и пулсираше непрекъснатият напор на демона на устрема и нетърпението. А когато най-после непреодолимо любопитство го накара да влезе в машинното отделение и видя в действие жестоката, безмилостна машинария, той като че разбра и позна в нея някакъв разумен, но безмилостен Молох, който влечеше по петите си този трескав свят.

По-късно, седнал в едно ъгълче на горната палуба, откъдето можеше да наблюдава еднообразните брегове на реката, разбра по някои белези, може би недоловими за другите, че приближава своето място. Знаеше, че хижата и разчистената площ нямаше да се видят зад редицата върби на брега, но вече можеше да различи точките, където няколко тополи се извисяваха зад тях с по-светлия си листак. Тука до слуха му долетяха гласове и той изведнъж забеляза, че двама мъже бяха прекосили от другия борт на парахода и стояха пред него, загледани в брега.

— Май че беше тука — каза единият с равнодушен тон, сякаш продължавайки отдавна подхванат разговор, — тука трябва да се е случило. Защото стана след като бяхме стигнали завоя, който току-що отминахме, когато помощникшерифът отиде долу в кабината точно

под нас и намери вратата заключена, а прозореца отворен. Но двамата, Джак Деспард и Сет Хол, шерифът, ги нямаше никакви. Претърсихме, парахода и не намерихме никаква следа. Предположението беше, че шерифът, след като настанил удобно задържания в кабината, свалил му белезниците и заключил вратата; че Джак, който беше много отчаян човек, се хвърлил през прозореца в реката, а шерифът, който не си поплюваше, скочил подир него. Други смятат, понеже столовете и всичко друго беше разхвърляно в кабината, че двамата са се счепкали там и Джак удушил шерифа и го хвърлил през прозореца, а след това скочил във водата и той, защото прозорецът на кабината беше точно пред лопатите на колелото и капитанът смята, че никой или никои не са могли да паднат пред лопатите и да останат живи. Както и да е, това е всичко, което изобщо можаха да научат.

— И от тях не са намерили никаква следа? — попига другият след дълго мълчание.

— Капитанът казва, че тия лопати просто са ги подхванали и са ги въртели и въртели, и са ги погребали в тинята на реката, и са ги затрупали с всичките други наноси от течението и те може да останат там с векове. Или пък колелата може да са ги влачили до Сакраменто, докато не е останало толкова, колкото да плувне и то е паднало, когато параходът спрял.

— Било е съвсем щур риск за човек като Деспард — пак заговори вторият и се извърна с лека прозявка.

— И дума да не става! Но той е бил натясно, а шерифът го беше хванал както трябва. Ама хората разправят, че бил суеверен и смятал, че човек, комуто е съдено да увисне на въжето или да умре от куршум, не може да загуби живота си във водата.

Двамата мързеливо се отдалечиха, но Морз остана скован и неподвижен. И може и да е странно, но това страшно откритие събуди у него само една мисъл — че неговият приятел все пак му е останал верен ... че това странно отчуждение и тайнствено мълчание си имаха своето обяснение и извинение. А след това се породила и повълнуващото хрумване, че този човек сега бе жив само за него. Той, Морз, беше единственият пазител на тайната му. Моралната страна на въпроса, макар и дълбоко да го тревожеше, по-скоро засягаше сигурността на капитан Джак и преимуществата, които даваше на неговите врагове, отколкото собствената му съвест. Предпочиташе

неговият приятел да бъде наистина престъпник, запазил безкористен интерес към него, отколкото високомерен джентълмен, който студено се отплащаше в знак на благодарност. Струваше му се, че сега разбира причината за странните му променливи настроения, дори и горчивото му суеверно предупреждение, за вероятното проклятие, което си е навлякъл, като е спасил удавник. Това съвсем не го безпокоеше, достатъчно бе да помисли, че загрижеността на капитан Джак от заболяването му е била подсилена от този страх, и това потвърждение на покровителствената му дружба приятно го вълнуваше.

Сега нямаше причина да не отиде веднага в стопанството си, където поне капитан Джак можеше винаги да го намери, и той се върна със същия кораб. Беше се съвсем съвзел от болестта и бе по-спокоен духом; той удвои усилията си, за да стигне положението да може да помогне на тайнствения беглец, когато му дойде времето. Отдалеченото стопанство трябваше да бъде винаги готов подслон за него и с тази надежда Морз не взимаше помощник отвън, за да бъде убежището на капитан Джак сигурно. И така мина дългият сух сезон, сеното бе прибрано, стадата докарани от пасбищата в стопанството и първите дъждове, които шареха като със сачми все по-широката повърхност на реката, бяха единственото нещо, което нарушаваше безкрайната му самота. В това принудително състояние на очакване го подсилваше и крепеше нова приумица. Не беше набожен, но смътно си спомняше поученията от някакво молитвено събрание в детството му и оттам у него възникна мисълта, че може да е бил избран да възроди духовно капитан Джак. Какво ли не би могло да излезе от тази среща и общуване в такова усамотение? За това, че нещичко се дължеше и на спомена за убития шериф, чиито кости гниеха в рова, край който минаваше равнодушно всеки ден, не се сещаше. Може би умът не му стигаше за такива сложни размисли. Приятелството и любовта — а щом заговорихме за това, и религията — са във висша степен еднопосочни.

Но една нощ се стресна в съня си. Ръката му, увиснала от леглото, се клатушкаше във вода. Той едва има време да скочи, потънал до кръста в нещо, което приличаше на бавно пълнещ се резервоар, преди вратата да падне сякаш от това вътрешно налягане и цялата му колиба се срути, като да беше от карти. Но стените се събориха навън, а покривът се хлъзна над главата му като дръпнат балдахин и той бе

повален върху него и се озова, би могло да се каже, в някакъв друг свят! Защото дъждът бе спрял и пълната луна осветяваше само една огромна, безгранична водна шир. Реката не беше излязла от бреговете, а беше се разрасла и умножила хилядократно и докато той се мъчеше да поеме дъх, вкопчал се в покрива, устремът на течението го понесе и той не знаеше накъде. Но то го носеше в своя център, защото, когато хвърли бърз поглед към ливадите си, Морз видя, че те бяха покрити от същия буен поток, по който се мяркаха плувналите му купи сено, и стигаше до гористите предпланини. Това беше голямото наводнение от 1854 година. Във всяващата си ужас всеобемност то можеше да му се види като библейски потоп.

Когато несигурният му сал се озова под една топола, той се хвана за увиснал клон, запълзя с отчаяни усилия по него и стигна най-сетне чатала на дървото. За момента там бе в безопасност. Но погледнато от тази височина, опустошението бе още по-ужасяващо. Всяка следа на разчистения от него участък, всеки белег на труда му през изминалата година беше изчезнал. Сега той долови за първи път мученето на няколкото говеда, които бе запазил, когато скупчили се на малко възвишение, те едно по едно се подхлъзваха в придошлата вода. Лъщящите трупове на удавилите се коне преплуваха, преобръщайки се пред неговия поглед. По-ниските клони на сикомората близо до него се огъваха под тежестта на разни дребни предмети от преобрънания се фургон и съборената хижа, заплели се в тях и останали там, а едно гребло се беше забило здраво в близък клон. Безлюдната обикновено местност сега странно се изпълни с плувнали хамбари, земеделски сечива и огради от незнайни и далечни съседи и до него долетя едва чуващ се далечен вик на някой нещастен стопанин, влачен върху греда от сринатата му и разнебитена къща. Когато се раздени, той беше премръзнал и гладен.

Минаваха часове в безнадеждно еднообразие, без да се намалят или понижат водите. Дори влачените от тях предмети станаха по-малко и най-последно празно море, без нещо да се движи на него, се просна пред очите му. Тегнеше му ужасното безмълвие. След обед върху този сив, мъгляв простор отново заваля дъжд и сякаш целият свят се превърна във водни пари. Сега той живееше само с една мисъл — за идването на вечерния параход — и щеше да запази всичките си сили, за да доплува до него. Едва по късно узна, че той вече не е могъл да върви по стария

талвег на реката и е минал далече извън обсега на неговото зрение и слух. На всичко отгоре, след като прекара на открито тази нощ, обхвана го пак старата треска. Ръцете и краката ту страхотно го боляха, ту изтръпваха и ставаха безчувствени. Едва можеше да се задържи в това положение — в отделни моменти почти не се и мъчеше, — размишляваше и дали да не сложи край на мъките си изведнъж, като се хвърли долу. В други моменти на мъчително прояснение си даваше сметка, че е бълнувал, че му се е привиждало мъртвото лице на убития шериф, когото наводнението изкарало от плиткия гроб, да се вира в него от водата; към това се добавяха и счуващи му се гласове. Чуваше един познат глас да вика името му — на капитан Джак!

Изведнъж той се стресна, ала в този съдбовен миг загуби равновесие и полетя надолу. Но преди водата да се склочи над главата му, мярна му се жестоко видение на приближаваща се помощ — пробляскваща светлина ... черен корпус на влекач само на няколко крачки... движещи се фигури ... усещане, че някой се е хвърлил във водата веднага след падането му, силна ръка, хващаща го за яката и ... безсъзнание!

Когато дойде на себе си, тъкмо го местеха от влекача на лодка и го подкараха по изоставените улици на голям град, после го внесоха през прозорец на втория етаж в полузатънал хотел и там остана да го лекуват. Но на всичките му въпроси отговаряха само, че влекачът — нает частно, не на Дружеството за обществено подпомагане — бил изпратен със специални нареждания да търси него от човек, който участвувал в екипажа и именно той се хвърлил да го спасява в последния миг. Той слязъл от влекача в Стоктън. Нямах ли нещо друго? Да, той оставил писмо. Морз го грабна трескаво. В него имаше само няколко реда:

„Сега сме квит. Ти си добре. Аз те спасих теб от удавяне и с това поех проклятието върху себе си Сбогом.

Капитан Джак.“

Изуменият Морз се опита да се вдигне... да извика... но падна пак на леглото в безсъзнание.

Минаха седмици преди да може да стъпи на крака, пък и тогава само като осиромашял човек със съсипано здраве. Нямах средства да обзаведе наново стопанството, разнебитено от спадащата вода. Един милостив керванджия му предложи да стане мулетар в керван, отиващ

в планините, защото той знаеше пътеките и проходите и можеше да язди. Планините му върнаха малко от жизнеността, която беше загубил в долината на реката, но не и мечтите и стремежите. Един ден, като търсеше загубило се муле, той спря да утоли жаждата си от малко кладенче — всичко, каквото лятото бе оставило от самотен планински поток. Като разширяваше дупката, за да може да напои и мулето, трябваше да откърти и изхвърли заедно с червената пръст няколко парчета шуплест камък с толкова чудноват вид и толкова тежки, че привлякоха вниманието му. Две от най-големите парчета той занесе в стана. То беше злато. От това място той изкопа цяло състояние. За суеверните калифорнийци това беше напълно естествено. Това беше „сиромашки късмет“ — късметът на глупавите, невежите, неопитните, на хората, които не го търсят, — присмехът на боговете!

Обаче простият, непоковарен човечец, устоявал на съблазните с търпеливо трудолюбие и самотно самовглъбяване, не издържа пред бързо добитото богатство. И така се случи, че един ден той се озова с куп прахосници и обичащи силните усещания другари в покрайнината на безпътно планинско градче. Там вече се беше събрала развилняла се буйна тълпа — щяха да линчуват един главорез! Като си пробиваше път през тълпата, за да може да види по-добре вълнуващото зрелище, променилият се безразсъден Морз бе спрял от въоръжени мъже чак пред талига, на която стоеше спокоен, смел мъж с клуп на врата си, и с презрение оглеждаше сганта, която държеше другия край на въжето, праметнато през дебел клон на дървото над него. Очите на обречения се срещнаха с очите на Морз... изражението му се промени ... блага усмивка светна на лицето му ... той наведе за пръв път гордата си глава в непринуден прощален поклон.

И тогава Морз се нахвърли с вик върху най-близкия от въоръжената охрана и започна безумна борба. Беше надвил противника си и се вкопчил в друг в безнадеждния си устрем към талигата, когато смаяната тълпа почувствува, че нещо трябва да се направи. И то бе направено: с рязък гърмеж и извил се нагоре пушек и отдръпване на охраната, Морз залитна напред свободен — с куршум в сърцето. Но дори и тогава не падна, докато не стигна талигата и там се просна с протегнати напред ръце и глава в краката на обречения.

Имаше нещо толкова възвишено и могъщо в тази безнадеждна проява на преданост, че ядката на множеството се скова и отстъпи

втрещена и една-единствена дума или жест от страна на самия осъден щеше да му даде свободата. Но казват — и то е достоверно описано, — че когато капитан Джак Деспард погледнал надолу към безполезната саможертва в краката му, очите му пламнаха и той запратил срещу тълпата проклятие, тъй ужасно и унищожително, че колкото и да били закоравели, кръвта им се смръзнала а след това буйно избила по бузите им.

— А сега — хладнокръвно казал той и затегнал клупа на шията си с дръпване на главата, — карайте, да ви вземе дяволът! Аз съм готов.

Този път те не се спряха. И Мартин Морз, и капитан Джак Деспард бяха погребани в един и същ гроб.

---

[1] Пактол — река в Лидия, източника ра златото на Крез. Б. пр. ↑

[2] Асмодей — библейски зъл дух, глава на демоните. Б. пр. ↑

[3] Амарилис и Коридон — обичайните имена на пастирка и пастир в старите латински пасторали (у Вергилий и др.). Б. пр. ↑

ЧИЧО ДЖИМ И ЧИЧО БИЛИ

Те бяха съдружници. С титлата чичовци бяха удостоени от Кедровия стан вероятно в знак на почит към улегналото им в известен смисъл добродушие, съвсем различно от спазмадичните буйни настроения на другите членове на стана, и може би към онова, което за младежките възприятия на другите се виждаше като напреднали години, които сигурно бяха не по-малко от четиридесет. Двамата бяха създали навици дори и в прахосничеството си, редовно всяка вечер губеха един на друг неизчислими и неизплатими суми на карти, всяка събота не пропускаха да прегледат за повреди улеите си за промиване на злато, но никога не ги поправяха. Дори бяха заприличали един на друг, както става със стари съпрузи или по-скоро както в семейните съжителства, така и у тях се проявяваше господството на по-силния характер, макар в техния случай май женственият чичо Били — възторжен, надарен с въображение и словоохотлив — да беше този, който командуваше мъжествения, разсъдлив и практичен чичо Джим. Те живееха в стана от основаването му в 1849 година и сякаш нямаше причина да не останат там до неизбежното му прерастване в миньорско градче. По-младите можеше да го напуснат поради неспокойни стремежи или жажда за промяна и разнообразие; чичо Джим и чичо Били не страдаха от такива дребнави желаниа. И въпреки всичко един ден Кедровия стан с изненада узна, че чичо Били щял да замине.

Дъждът ръмеше върху настлания с дървесна кора покрив на хижата с приглушено трополене като някакъв шум, долитащ през сън. Югозападният пасат бе топъл дори и на тази височина, което се усещаше през отворената врата, макар че в кирпиченото огнище мъждееше огън от борови кори и палеше ответни пламъчета по свежо лъснатите съдове на грубата полица, които чичо Джим бе почистил същата сутрин с обичайното си сериозно прилежание. Най-хубавите им дрехи, които ставаха и на двамата и които те носеха по ред в тържествени случаи, висяха на стени, покрити с грубо корабно платно

вместо летви и мазилка и разнообразени с картинки от илюстрирани списания и петна от влага. Две легла, подобни на моряшки койки — едно горно и едно долно, — заемаха стената към стряхата в това единствено помещение, а на дюшеците от грубо зебло, напълнени със сух мъх, бяха грижливо подредени съответните им одеяла и възглавници. Това бяха единствените предмети, които не се използват общо и частното притежание на които се зачиташе.

Чичо Джим, който седеше пред огъня, се изправи, когато едрата ъгловата фигура на съдружника му се появи на вратата с наръч дърва за през нощта. По това той позна, че е девет часът; от шест години насам чичо Били редовно внасяше дървата в този час, а чичо Джим също толкова редовно затваряше вратата подир него и нареждаше върху единствената маса тесте омазнени карти, които вадеше от чекмеджето, бутилка уиски и две тенекиени канчета. Към това се добавяше орфан бележник и огризка от молив. Двамата мъже придърпаха столчетата си към масата.

— Чакай малко — рече чичо Били.

Съдружникът му остави картите, а чичо Били извади от джоба малка кутийка, отвори я и с важен вид лапна едно хапче. Това бе явно нещо ново за редовното всекидневие, защото чичо Били беше винаги в отлично здраве.

— Това за какво е? — малко пренебрежително попита чичо Джим.

— Против треска.

— Че ти нямаш треска — каза чичо Джим с увереността на човек, напълно осведомен за здравословното състояние на съдружника си.

— Ама е много силно предпазно! Хинин! Видях я тая кутийка в дюкяна на Райли и му изръсих двацет и пет цента за нея. Можем да я оставим тука, за по-удобно, за вечерно време. Много успокоява след като човек е отработил тежък ден край реката. Лапни и ти.

Чичо Джим изтежко взе едно хапче, глътна го и върна кутийката на съдружника си.

— Ще я оставим на масата, като за гости, ако рече да се отбие някой от момчетата — каза чичо Били и взе картите. — Е, докъде сме?

Чичо Джим погледна в бележника.

— Ти ми дължиш шейсет и две хиляди долара от последната игра, а лимитът е седемдесет и пет хиляди!

— Я гледай ти, я! — възкликна чичо Били. — Я дай да видя.

Той прегледа бележника, направи слаб опит да оспори сборовете, но без да стигне до крайния резултат.

— Трябвало е да сложим лимит сто хиляди — каза той сериозно, — седемдесет и пет хиляди е дребна работа за игра като нашата. Ами сметна ли и моя периметър при Ейнджъл? — продължи той.

— Сметнах ти десет хиляди долара за него — отговори чичо Джим също така сериозно, — а то е фантастична цена.

Понеже въпросният периметър беше непроучен планински склон на десет мили, който чичо Джим никога не бе виждал, вероятно това изявление не беше далече от истината; въпреки това чичо Били отвърна със същия тон:

— Човек никога не знае какво може да изкара. Ами че ей тая сутрин наобиколих Източния връх, дето го знаеш, че е набъкан с кварц и злато, и без да искам си помислих колко много прилича на стария ми периметър при Ейнджъл. Трябва да отделя един ден да отида там и да направя някоя копка, ей тъй, за късмет. — Изведнъж той позамълча и добави: — Не е ли чудно, че тъкмо тая вечер ми заговори за тоя периметър? И това ако не е странно!

Той остави картите и загледа съдружника си с тайнствен вид. Чичо Джим прекрасно знаеше, че чичо Били вече много години редовно веднъж на седмица заявява за окончателното си решение да отиде при Ейнджъл, за да проучи периметъра си, и въпреки това наполовина прие твърдението на съдружника си, че има нещо тайнствено в тази работа, и в очите му се мярна безсмислено учудване. Но той се задоволи само да забележи предпазливо:

— Ти го спомена пръв.

— Това е още по-чудновато — доверително промълви чичо Били. — И съм го мислил и един вид съм се виждал там целия ден. Малко е чудно! — Той стана и затарашува между няколко изпокъсани и останали без корици книги в ъгъла. — Къде ли е отишъл тоя проклет съновник?

— Момчетата на Карсън го взеха назаем — отговори чичо Джим. — Без друго твойто не е било сън... само нещо като видение, а съновникът не се занимава с видения — Все пак той загледа

съдружника си с известно съчувствие и добави: — Това ме подсеща, че оная нощ сънувах, че съм във Фриско в един малък хотел с купища пари и цялото време ми беше някак страшно и объркано.

— Ами! — учуди се съдружникът му с интерес, но и с упрек. — Че ти нищо не си ми казал за това! Много чудно е, че си изпитвал такива чувства, защото и аз съм ги изпитвал. Ей на, и тая вечер, като се връщах от извора, видях две гарги да подскочат на пътеката и си рекох: „Ако видя още една, ще е на късмет, положително!“. И ти ще си помислиш, че лъжа, ама като отидох до дръвника, ето че там имаше трета, кацнала на една цепеница — видях я така, както те виждам теб. Ще кажеш, че хората ще ми се смеят, ама това е точно каквото Джим Филдж е видял вечерта преди да направи голямата си находка!

Двамата се усмихваха, но все пак със стаена вяра и сериозност, толкова необикновено жалки, колкото и несъвместими с тяхната възраст и умствени способности. Нямахме обаче нищо чудно, че при тяхното занятие и при обстановката, в която живееха — всеки ден в атмосфера на надежда, очакване и случайност, надявайки се всяка сутрин на сляп удар с мотиката, който може да ги направи богати, — те виждаха поличби в природата, и чуваха мистични гласове в заобикалящите ги непроходими гори. Още по-малко за чудене бе това, че те бяха особено чувствителни към по-явните прищевки на случая и бяха комарджии, които залагаха на едно обръщане на картата, както се уповаваха на онова, което можеше да им открие една лопата изкопана пръст.

Ето защо беше съвсем естествено да се върнат от недействителния свят на знаменията към масата и картите си. Но едва бяха седнали, когато чуха пращане на съчки под нечий стъпки отвън и незапънатото резе на вратата им се вдигна. Влезе един по-млад жител на стана. Той промърмори свадливо „Здравейте!“, което можеше да мине за поздрав, а можеше да бъде и лек протест, че е намерил вратата затворена, придърпа при огъня столчето, от което чичо Джим току-що бе станал, изтръска мокрите си дрехи като някое нюфаундландско куче и седна. Не беше в никой случай прост, нито недодялан и това държане бе по-скоро проява на небрежна, самонадеяна, младежка фамилиарност, отколкото на грубост. Хижата на чичо Джим и чичо Били се смяташе за народно или „обществено“ притежание на стана. Отделни златотърсачи си назначаваха срещи там. „Ще се видим при

чичо Били“ — беше обикновена уговорка. Към това се добавяше и недоизречената надежда за третейската намеса на съдружниците или правото да ги помолят да поизлязат вън, ако разговорът имаше частен характер. Въпреки всичко съдружниците никога не проявяваха никакви възражения и тази вечер, когато загледаха госта, в търпеливите, кротки добри очи на чичо Джим и чичо Били не се забеляза и сянка на неудоволствие от това нахълтване. Може би в погледа на чичо Джим проблесна искрица облекчение, когато видя, че никой не придружава госта и че това не е уговорена среща. Нямаше да е приятно за двамата съдружници да стоят на дъжда, докато гостите разменят лични тайни в хижата им. Доброжелателството им може и да беше безгранично, но желанието да се излагат на лошото време можеше да има граници.

Чичо Джим дръпна откъм огнището едно огромно дърво и седна на най-сухия му край, след като гостът зае столчето. Младежът, без да се откъсне от недоволните си ядни размишления над огъня, разсеяно посегна назад за бутилката с уиски и тенекиеното канче на чичо Били, които последният побутна към него с гостоприемната си ръка. Но когато оставяше канчето, погледът му падна върху кутийката с хапчетата.

— Това какво е? — рече той с мрачно презрение. — Отрова за плъхове?

— Хапчета хинин ... против треска — каза чичо Джим. — Най-новото нещо. Не пропуска влага като гумата! Вземи едно след уискито. Чичо ти Били и аз не сядаме да си починем вечер след работа, без да лапнем по едно. Вземи си, заповядай! Оставили сме ги тука за момчетата.

Колкото и да бяха свикнали съдружниците единият да възприема и да изказва пред хората мнението на другия, също както да разменят дрехите си, чичо Били все пак беше смаян и възхитен от въодушевляването, с което чичо Джим предлагаше неговите хапчета. Гостът взе едно и го лапна.

— Страшно горчи! — рече той и погледна домакините си с внезапно калифорнийско подозрение, че това може да е някой „номер“. Но честните лица на съдружниците го успокоиха.

— Тая горчивина, дето я усещаш — побърза да каже чичо Джим, — е точно туй, дето му дава силата. Някак я поболява маларията... и един вид наведнъж и с един удар прави вътрешностите непромокаеми!

Разбираш ли? Сложи си още едно в джобчето на жилетката, ще плачеш за тях като дете преди да стигнеш у дома си. Ха така! Е, как вървят работите на твоя периметър, Дик? Гребеш злато, а?

Гостът вдигна глава и я обърна колкото да запрати през рамо отговора си срещу домакините.

— Не зная какво наричаш да „греба златото“ — каза той намръщено, — май че вие двамата, като си седите тука удобничко край огъня и пет пари не давате какво става вънка, ще кажете, че да имаш два фута вода на периметъра си значи да „гребеш злато“; мисля, че вие бихте сметнали сто и петдесет фута улей отнесен и отишъл по дяволите на Южния разклон за нещо като реклама за проклетия ви стан; сигурно вие бихте го взели за подтик, насърчаващ капиталовложителите! Няма да се изненадам — продължи той още помрачно, когато струя дъжд, влязла през широкия комин, се изсипа в тенекиеното му канче, — много ще ви прилича на вас двамата, както сте седнали тук и се тъпчете с вашия хинин... ако кажете, че тоя дъжд, дето вали от три седмици, е нещо, с което можем да се гордеем.

Всички в стана имаха дружелюбния и успокоителен обичай без всякакво основание да държат чичо Джим и чичо Били отговорни за сегашното му местоположение, за злочестините, времето, за всяко природно нещастие и по същия начин двамата съдружници имаха навика съвсем без всякакво основание да приемат всички тези порицания и да се извиняват.

— Той е един дъжд, дето е мек и уталожващ — каза благо чичо Били, — прави жилите и мишците по-гъвкави. Забелязал ли си, Джим — обърна се той натъртено към съдружника си, — забелязал ли си някога, че като работиш на лево, потта ти е някак гъста като пяна? Сякаш порите ти се отварят!

— Всеки път така ми става — отговори чичо Джим, — по-хубаво отколкото от тия скъпите сапуния. Гостът горчиво се засмя:

— Е, то си е ваша работа. Аз смятам да зарежа всичко утре и да си вдигна парцалите, да потърся нещо друго. Все няма да е по-лошо от това тука.

Двамата съдружници изглеждаха огорчени, макар и да бяха свикнали с такива избухвания. Всеки, който намислеше да се махне от Кедровия стан, първо използваше решението си като закана срещу

тези търпеливи хорица, по примера на някакви избягали племенници, или разиграваше цяла сцена.

— Обмисли го още веднъж, преди да се махнеш — каза чичо Били.

— Виждам съм и по-лошо време, преди ти да дойдеш — бавно рече чичо Джим. — Вода бе заляла целия бряг, кал толкова дълбока, че не може човек да стигне при Ейнджъл за чувал брашно, та трябваше да ядем кедрови орехи и зайци. И въпреки това... оставахме в стана и пак сме си тука!

Мекушавият отговор като че вбеси госта. Той скочи на крака, отметна дългата си мокра коса от хубавото, но ядосано лице и опръска с няколко капки съдружниците.

— Да, тъкмо това е! Точно на това се чудя! Все тука си седите и не мърдате! И тука ще си седите и ще мухлясвате, докато не умрете от глад или се удавите! Тука сте си — двама мъже, които трябваше да бъдат в света и да играят ролята си като двама възрастни, — не се помръдвате оттука като деца, които играят на къща в гората, играете на работа в нещастните си кални изкопи и сте доволни. Двама мъже, още достатъчно млади, за да си отземете от удоволствията в живота, да ходите по балове или театри, или да ухажвате момичета, и все пак достатъчно стари, за да бъдете женени и да си имате семейства, а вие сте доволни да стоите в това Дивотино, стари ергени, животувате като просяци от някой приют. Точно на това се чудя! Казвате, че така ви харесва? Казвате, че се надявате с постоянството си да намерите златна жила — и какво значение ще има то за вас? Какви са вашите шансове? Колцина от нас са изкарали и изкарват повече, отколкото за прехрана? Казвате, че на драго сърце делите всичко поравно и го делите, а стига ли ви на двамата? В същност не се ли подяждате един друг? Не се ли тормозите един друг, не пресичате ли борбата един на друг, като затъвате все по-дълбоко и по-дълбоко в калта на този проклет стан? И както затъвате, не давате ли на другите тука със своята възраст и положение надежди, които сами знаете, че не може да се изпълнят?

Макар и да бяха свикнали на полураздразнените, полу-шеговити, но винаги пресилени критики на другите, в отправените им сега обвинения имаше нещо толкова ново, че за миг съдружниците не отговориха. Бузите на чичо Били се бяха леко изчервили, а лицето на чичо Джим бе малко преbledняло. Той заговори пръв. Но заговори с

известно достойнство, каквото нито съдружникът му, нито техният гост бяха забелязвали у него.

— Понеже нашият огън е той, дето така те е сгорещил, Дик Булен — започна той и бавно се изправи с ръка върху рамото на чичо Били, — и нашето уиски е, дето ти развърза езика, смятам, че трябва да се помирим с това, което ти казваш, също така, както сме успели да се помирим с нашия начин на живот, и да не се караме с теб под собствения си покрив.

Младежът видя промяната в изражението на чичо Джим и побърза да протегне ръка и с извиняващо се движение отметна дългата си коса.

— По дяволите всичко това, приятелю — рече той с глас, който звучеше и разкаяно, и развеселено, — не трябва да обръщаш внимание на туй, което току-що казах. Аз съм толкова разстроен, като си мисля за моето положение, а може би малко и за вашето, та съвсем забравих, че не ми влиза в работата да поучавам някого, а най-малко вас. Да се разделим като приятели, чичо Джим, и ти, чичо Били, и забравете това, което ви наговорих. В същност не знам защо изобщо заговорих... само че тъкмо бях минал край вашия периметър и се чудех колко ли още ще издържат старите ви улеи и откъде ли, по дяволите, ще вземете нови, като се издънят. Сигурно оттам се подведох. Това е то, приятелю!

Лицето на чичо Били засия от облекчение и негова беше ръката, която първа стисна ръката на госта; чичо Джим бързо го последва, с не по-малко честно ръкостискане, но с очи, които като че не гледаха Булен, макар от тях и да бяха изчезнали всички следи на яд. Той го изпрати до вратата, пак му стисна ръка, но остана известно време загледан в мрака, след като разрошената коса и широките рамене на Булен бяха вече изчезнали.

В това време чичо Били отново беше седнал на мястото си и изтръскваше лулата, като се подсмиваше при спомена за разговора.

— Подсеца ме някак за Джоу Шарп, когато собствените му съдружници го обраха на покер в собствената му хижа, като дойде тука да ни разстройва нас с тая работа! Какво му даде ти на него?

Но чичо Джим не отговори и чичо Били взе картите и се залови да ги бърка с неопределена, но все пак малко болезнена усмивка.

— В края на краищата, Дик много го мъчеше всичкото туй, дето го каза, и мен един вид ми дожаля за него. И знаеш, мен ми е доста

присърце човек, дето си казва, каквото мисли. То, знаеш ли, някак го освобождава от всичко, дето му се е насъбрало. То е също като да промиеш един черпак пясък: сипеш му вода и го въртиш и въртиш, и първо излиза калта и пръстта, после ситните камъчета, после черният пясък и тогава всичко се махне и на дъното лъсне люспица злато!

— Ще рече, ти мислиш, че е имало наистина нещо в това, което той казва? — попита чичо Джим и бавно се обърна към него.

Някаква странна нотка в гласа му накара чичо Били да вдигне очи.

— Не — бързо отговори той, като се мъчеше с инстинкта на отпуснат човек, който не обича да си разваля удоволствието, да избегне възможно трудно положение. — Не, мисля, че нямаше нищо вярно! Ами ти за какво си се умислил там? Няма ли да играеш? То вече минава девет и половина.

Смъмрен така, чичо Джим се върна при масата и седна, в това време чичо Били раздаде картите и откри вале — вале коз — но без онова обичайно възклицание на възторг, което винаги придружаваше сполуката му, нито пък чичо Джим откликна с обикновеното си престорено възмущение. Такова нещо не беше се случвало досега в историята на съдружието им. И двамата играеха в мълчание — мълчание, нарушавано само от изплющяването на по-едри дъждовни капки в комина.

— Трябва да сложим един-два камъка отгоре на комина, на ръб, както го е направил Джак Киртис. То запазва от дъжда, без да пречи на тягата — рече замислено чичо Били.

— Каква ще е ползата, ако ...

— Ако какво? — спокойно попита чичо Били.

— Ако не го разширим — отговори чичо Джим с известно отегчение.

Двамата вдигнаха очи към комина, но погледът на чичо Джим се плъзна по стената към леглата. Платното беше загубило цвят на много места, а изображението на богинята на свободата от някакво илюстрирано списание беше се покрило с влажен, подобен на шарка обрив.

— Ще залепя тоя смешен афиш за содата за пране, дето го взех от бакалницата оня ден, направо върху тая Свобода. Тя е много хубава жена, тая, дето пере, с къси ръкави — каза чичо Били. — Това им е

хубавото на тия картинки, че можеш винаги да сложиш нещо ново, пък и стената става по-дебела.

Чичо Джим мълком се задълбочи пак в картите. След малко той отново се изправи и закачи палтото си на вратата.

— Духа — кратко обясни той.

— Да — с готовност се съгласи чичо Били, — ама някак нямаше да е хубаво без тая пукнатина във вратата, дето влиза през нея слънцето сутрин. Знаеш, тя е нещо като слънчев часовник. Като стигне ивицата светлина до онова кюше, аз си казвам „часът е шест!“, като падне върху комина, казвам си „седем!“ и така си върви.

Наистина в стаята беше станало студено, а вятърът се засилваше. Свещта започна да се топи и запремига, жаравата в огнището току припламваше, сякаш се мъчеше да разпръсне сгъстяващите се сенки, но все не успяваше. Играта често се прекъсваше, за да постъкнат огъня. След като поседяха в тая мрачина и всеки от играчите придърпваше свещта към себе си, за да види картите си, чичо Джим се обади:

— Слушай!

— Какво? — откликна се чичо Били.

— Сигурен ли си, че си видял тая трета гарга на дръвника?

— Видях я така, както те виждам тебе сега... и много по-ясно.

Защо?

— Нищо. Само си мислех. Я погледни сега! Как са картите.

Чичо Били продължаваше да губи. — И пак имам да ти давам нещо към шейсет хиляди долара.

Чичо Джим замислено прегледа сметките в бележника.

— Да речем — заговори той бавно, но без да гледа съдружника си, — да речем, понеже става вече късно, че ще заложа моя дял за половината от периметъра срещу лимита... седемдесет хиляди, та да разчистим сметката.

— За твоята половина! — повтори чичо Били с усмихнато недоверие.

— Моята половина от периметъра ... и от тая къща ... половината от всичко това, дето Дик Булен нарече имот, от който не можем изкара и прехраната си — полуусмихнат потвърди чичо Джим.

Чичо Били се изсмя. Това беше ново хрумване — разбира се, всичко беше само „наужким“, както и цялата им игра, но въпреки това

и сега изпитваше едно такова странно чувство, че би искал Дик Булен да можеше да го чуе.

— Карай, приятелче — каза той. — Съгласен. Чичо Джим запали нова свещ, за да подсили мъждеещата светлина; падна се на чичо Били да раздава. Той откри вале спатия. Когато вдигна картите си и ги видя, той се изчерви и хвърли бърз поглед към съдружника си.

— Няма смисъл да играем — каза той. — На, виж! — И разкри картите си на масата. Бяха асо, поп и дама спатия и вале пика, от същата боя с коза, които заедно с откритото вале спатия бяха всичките печеливши карти!

— Да пукна макар! Ако играехме четирима, да речем ти и аз срещу други двама, щяхме да ги направим на пух и прах в тая игра и да спечелим цял куп пари, а? — И очите му заблестяха. В очите на чичо Джим също се мярна светлинка.

— А, не! Не съм видял три гарги днес следобед — добави чичо Били, тържествувайки, когато съдружникът му започна на свой ред да разбърква картите с най-голямо старание. А когато ги раздаде, откри купа за коз. Чичо Били вдигна картите си една по една, но когато свърши, лицето му стана толкова бледо, колкото червено беше преди.

— Какво има? — веднага го попита чичо Джим и започна също да пребледнява.

Чичо Били бавно, с дъх, пресекнал от суеверен страх, нареди картите си на масата. Бяха същата комбинация купи и вале каро. Той можеше да прибере всички ръце.

Те се вторачиха един в друг с безизразни лица и измъчени боязливи усмивки. До тях долиташе стенанието на вятъра в дърветата; изведнъж вратата затрака. Чичо Били скочи на крака, но чичо Джим го хвана за ръката.

— Недей оставя картите! Това е от вятъра, седни — каза той със снишен от страхопочитание глас. — Ти раздаваш, преди имаше две и две сега, това прави четири, трябва ти само една точка още, за да спечелиш играта. Карай.

И двамата си сипаха по едно канче уиски, леко усмихнати, но с някакъв ужас в очите. Ръцете им бяха студени, картите се изплъзваха от изтръпналите пръсти на чичо Били; след като ги разбърка, той ги подаде на съдружника си, да ги разбърка и той, но не проговори. Когато ги разбърка старателно, чичо Джим ги върна с обречен вид на

съдружника си. Чичо Били ги раздаде с треперещи ръце. Той откри купа.

— Ако си сигурен в тия ръце, ще знаеш, че си спечелил — едва чуто промълви чичо Джим.

Чичо Били не отговори, но плахо разкри асо, друг коз и карта от същата боя.

Беше спечелил!

И двамата ги обзе чувство на облекчение и те избухнаха в истеричен дрезгав смях. Макар че тяхната игра би могла да се види на страничния, наблюдател нелепа и детинска, за тях напрежението бе не по-малко, отколкото и най-големия комарджия, без да притежават обиграната съдържаност, хладнокръвие и самообладание на комарджии. Чичо Били нервно хвана отново картите.

— Недей — сериозно го спря чичо Джим, — няма смисъл ... късметът ти беше дотук.

— Само веднъж още — замоли се съдружникът му. Чичо Джим се загледа в огъня, чичо Били набързо раздаде картите и разкри две карти на масата. Бяха обикновени, прости карти. Той раздаде пак със същия резултат.

— Нали ти казах — обади се чичо Джим, без да вдигне очи.

Това беше направо скучна работа след предишните великолепни игри и след като се опита още веднъж, чичо Били бутна настрана картите и придърпа столчето си към огъня.

— Чудно нещо, нали? — заговори той с неразсеял се още суеверен страх. — Три пъти наред. Знаеш ли, през цялото време ме побиваха тръпки, Божке, какъв късмет! Никой от момчетата не би повярвал, ако им разправим... пък най-малко от всички тоя Дик Булен, дето без друго не вярва в късмета. Интересно какво щеше да каже! И божичко, как ли щеше да изглежда! Е, какво си ме зяпнал?

Чичо Джим се беше обърнал и гледаше добродушното простовато лице на чичо Били.

— Нищо! — отвърна той кратко и очите му пак се обърнаха към огъня.

— Тогава недей гледа така, сякаш виждаш кой знае какво... хваща ме страх — малко сприхаво му се сопна чичо Били. — Хайде да си лягаме, преди да е изгаснал огънят!

Съдбоносните карти бяха сложени обратно в чекмеджето, масата бутната към стената. След кратката процедура на събличането дрехите бяха сложени отгоре върху одеялата. Чичо Били се прозя:

— Интересно, какво ли ще сънувам тая нощ... би трябвало да е нещо, дете ще обясни тоя късмет — Това беше неговото „лека нощ“ за съдружника. Подир една-две минути беше дълбоко заспал.

Но не и чичо Джим. Той чу как вятърът постепенно стихна и в настъпилата гнетяща тишина можеше да долови спокойното дишане на съдружника си и далечно джафкане на койот. Когато очите му свикнаха с полумрака, в който проблясваха само гаснещите въглени на техния огън, той можеше да различи във всички подробности жалката им хижа и примитивната обстановка, в която бяха живели толкова дълго. Неприветливите кръпки на покрива от дървесна кора окаяните саморъчно изработени предмети от първа необходимост, тягостните неспирни неудобства — всичко това му стана ясно, без оптимистичната надежда, която го беше правила поносимо досега. А когато затвори очи, да не ги вижда, то беше само за да заслиза надолу по стръмния планински склон, по който бе крачил толкова често към периметъра край придошлата река, към купищата промит пясък, който го затрупваше като празни черупки от безсмислени, бездоходни дни, прекарани там в очакване някой случаен късмет да им сложи край. Видя отново прогнилия улей, през чиито безнадеждни пукнатини и дупки им се изплъзваше дори и оскъдната всекидневна печалба. Най-после той се надигна, безкрайно предпазливо слезе от горното легло, без да потревожи спящия долу съдружник, загърна се с одеялото си, отиде при вратата и безшумно я отвори. По положението на няколкото звезди, които блещукаха на север, разбра, че е едва полунощ — оставаха още дълги, неспокойни часове, докато се съмне! В трескавото състояние, до което се беше постепенно докарал, му се стори, че не може да дочака зората.

Но той грешеше. Защото още докато стоеше там, природата сякаш нахълта в скромната му хижа с волния си благоуханен полъх и го обгърна с щедрото си дружелюбие. Той усети отново в полъха й това странно чувство на свобода, тази тайнствена близост с птиците и животните, с храстите и дърветата в този отворил се пред него повелик дом. Тази взаимна връзка е била туй, което го е държало там, която още държеше тези отегчени от света, уморени труженици в

неугледните им хижи по склоновете наоколо; и той усети на челото си уханието, което всяка вечер даряваше на него и на тях сън и забрава. Затвори вратата, върна се, пак така безшумно се качи на леглото си и веднага се унесе в дълбока дрямка.

Но когато чичо Били се събуди на другата сутрин, той видя, че е вече късно, защото слънцето, проникнало през пукнатината на затворената врата, беше насочило ивица светлина към студеното огнище като кибрит, с който да запали отново прегорелите въглини. Първата му мисъл беше за чудноватия късмет предишната вечер и за разочарованието, че не е сънувал сън с очакваната разгадка. Той скочи на земята, но както застана изправен, погледът му падна към горното легло на чичо Джим. То беше празно. Не само това, но и неговите одеяла — личните одеяла на чичо Джим бяха изчезнали!

Внезапно обяснение за държанието на съдружника му вечерта го порази с жестокостта на юмручен удар; внезапно проумяване може би точно на търсената от него разгадка проблясна пред него като светкавица! Той обиколи хижата с обезумял поглед. Масата беше дръпната от стената малко накриво, сякаш за да му се набие в очите. На нея лежеше омазнената кесия от чортова кожа, в която държаха малкото злато, останало от „изкараното“ предната седмица. Златото е било грижливо разделено и половината взета! Но до кесията лежеше малкият бележник, отворен, с молива, сложен напреко. Дебела черта бе теглена през страницата, на която бяха записани въображаемите баснословни печалби и загуби, чак до заложената от чичо Джим половина от периметъра, която бе рискувал и загубил! Отдолу бяха набързо надраскани следните думи:

„Уредено след твоя късмет снощи, стари приятелю.

Джеймс Фосгър“

Мина почти цял месец преди Кедровия стан да повярва, че чичо Били и чичо Джим са разтурили съдружието си. Гордостта не беше позволила на чичо Били да сподели подозренията си за истината или да разкаже за събитията, станали преди тайното бягство на чичо Джим, а Дик Булен бе заминал същата сутрин с дилижанса за Сакраменто. Той обясни накратко, че съдружникът му бил повикан в Сан Франциско по много важна тяхна работа, която в същност можела да наложи и той да отиде там по-късно. За това голяма помощ му оказа писмо от изчезналия Джим с печата на Сан Франциско, в което го

молеше да не се тревожи за благополучието му, понеже се надявал в най-скоро време да се залови за доходна работа, но без да спомене нещо повече за прибързаното си заминаване, нито за причината.

Два-три дена чичо Били беше зашеметен и сащисан — с дълбокото си простодушие той се чудеше дали изключителният му късмет нея вечер беше го направил глух за някакво обяснение на съдружника му или, още по-страшно, дали не беше подхвърлил някакъв „низък“ и невероятен намек, че взема фантастичния залог на съдружника си за истински и обвързващ. В мъката си той написа на чичо Джим трогателно писмо с извинение, макар и малко несвързано, с мастилени петна и пълно с правописни грешки, златотърсачески думички и стари шеги от съвместния им живот. Но на това заплетено послание получи само повторни уверения от чичо Джим за блестящите му перспективи и за надеждите, че старият му съдружник ще има по-голям късмет, като е останал сам на периметъра. Цяла седмица, а може би и две, чичо Били ходеше навъсен, но непоклатимият му оптимизъм и добродушие надделяха и той взе да мисли само за благополучието на бившия си съдружник. Пишеше му редовно, но все на същия адрес — пощенска кутия в сан Франциско, — който на простоватия чичо Били говореше за някакво високо обществено положение. На тези писма чичо Джим отговаряше редовно, но кратко.

Поради това, че вътрешно някак се гордееше със съдружника си и го обичаше, чичо Били не показваше открито писмата му в стана, макар и да говореше доста за многообещаващото му бъдеще и дори им прочиташе къси извадки. Не е нужно да твърди, че станът не приемаше разказваното от чичо Били с доверие, лишено от всякакво подозрение. Тъкмо наопаки — в Кедровия стан се ширеха стотина предположения, шеговити или сериозни, но всичките фантастични. Съдружниците се скарали заради дрехите си — чичо Джим, който беше по-висок от чичо Били, отказал да носи панталоните на съдружника си. Скарали се, когато играли на карти, — чичо Джим открил, че чичо Били имал тесте с белязани карти. Скарали се заради това, че по невнимание чичо Били смял половин кутия „хапчета за жлъчка“ за сутрешното им кафе. Един черноглед мулетар мрачно подхвърли, че понеже никой в същност, не е видял чичо Джим да напуска стана, той бил още там и костите му все щели да се намерят в някой от изкопите, а един още по-лековерен златотърсач твърдеше, че

това, което той взел за крясък на кукумявка вечерта преди изчезването на чичо Джим, може да е било предсмъртен вик на убития. Във висша степен типично за този стан — както, впрочем, и за други станове в Калифорния — никой, дори изобретателните теоретици, не вярваха в своите приказки и никой не си даваше и най-малък труд да ги докаже или обори. За щастие, чичо Били никога не ги чуваше и се движеше в тази атмосфера на смехотворни подозрения без никакви съмнения. А после в отношението на стана към него и разтрогнатото съдружие настъпи удивителна промяна. Дотогава, без каквато да било причина, всички единодушно бяха хвърляли вината върху чичо Били — може би понеже беше там, за да я поеме. С време въздържаната мълчаливост и потиснатост в държането му, които отначало бяха отдавали на разкаяние и угризения на съвестта, започнаха да се приемат в негова полза. Ето, нещастният чичо Били се блъска в изкопите, а егоистичният му съдружник мързелува в лоното на разкоша в Сан Франциско! Възторжените разкази на чичо Били за успехите на чичо Джим само допринасяха за съчувствието, изпитвано сега към него, и презрението им към избягалия съдружник. В дюкяна на Бигс някой предложи да му изпратят писмо, в което да изразят възмущението на стана от безсърдечното му държане към бившия му съдружник Уилям Фол. На чичо Били поднасяха съболезнования, правеха недодялани опити да го разтушат в самотата му. Шествието от пет-шест души, което два пъти седмично се запътваше към неговата хижа, понесло собствените си бутилки с уиски, и завършваше с „мъжки танц“ пред вратата, беше достатъчно да разведри угасналата му веселост и да му напомни за по-щастливото минало. „Доброволни“ работни групи идваха на неговия периметър и с много шеги и закачки правеха спазмодични опити да му помогнат. Не беше нещо необичайно някой честен златотърсач да стане сред празните приказки в някоя хижа с извинението, че „смятал да отиде за един-два часа да попромива малко при чичо Били“. И въпреки всичко, както и преди, не беше никак за вярване, че кой да е от тези лекомислени благодетели наистина вярваше в собствената си искреност или в сериозността на положението. В същност в тези им постъпки имаше елемент на оптимистичен цинизъм: „Кой знае дали чичо Били не поддържа още старото съдружие и само се смее на нас, като му пише на чичо Джим за глупостите, дето ги вършим“.

Така мина зимата и дъждовете и настъпиха дните на безоблачното небе и звездните студени нощи. Водите все още прииждаха от снега, натрупан високо в проходите на Сиера Невада, и брегът се наводняваше, но и това мина и остана само слънчевият блясък. Колкото еднообразни и да бяха годишните времена, в стана настъпи леко раздвижване с обновяването на мъзгата в боровете и кедрите. И тогава един ден странна възбуда обзе брега на реката. Златотърсачите тичаха насам и натам, но главно се трупаха на периметъра на чичо Били, известен все още под името на бившите съдружници „Фол и Фостър“. Към възбудата се добавиха и няколко бързи револверни гърмежа явно отправени безцелно в небето и от някого в края на тълпата. Навалицата се разстъпи и се появи чичо Били, пребледнял, загубил ума и дума, залитащ по малко от потупванията по гърба и ръкостисканията на целия стан. Защото на чичо Били му беше проработил късметът — току-що беше попаднал на залеж, грубо преценен за около петнадесет хиляди долара!

Макар в този върховен момент да му липсваше лицето на стария му съдружник, той не можеше да не види непресторения възторг и ликуване в очите на всички, които го заобикаляха. За безгрижния; но несигурен живот на тези хора бе типично сполуката и късметът да не бъдат завист у неспоходените от щастието, а да се приемат като обещание и поличба за сбъждане на собствените им надежди. Златото беше там — природата бе открила тайната си. Щедростта й нямаше предписани граници. Толкова силно бе това убеждение, че един многострадален, но все още не изгубил надежда златотърсач се наведе и потупа един голям камък с възкликанието „Добричката майка лемя!“.

Откритието бе последвано от празнуване вечерта и припряно съвещание сутринта със специалист по минното дело и спекулант, привлечен в стана от добрите новини, а сетне, още на другата вечер за безкрайно изумление на Кедровия стан — чичо Били тръгна с чек за двадесет хиляди долара в джоба за Сан Франциско, като се сбогува завинаги с периметъра си и със селището.

Когато пристигна на кея в Сан Франциско, чичо Били беше малко сащисан. Златните врата отгтатък не се виждаха от идващата откъм морето мъгла, която беше забулила и целия град, и по сивите улици, които се изкачваха нагоре по още по-сиви песъчливи хълмове, блещукаха вече лампи. Като жител на Запада, израснал край вътрешни

реки, той бе изумен и омаян от морските кораби с високи мачти и някакво странно усещане за близостта на тайнствения океан който не бе виждал никога. Но елегантно облечените мъже и жени и минаващите каляски го стреснаха и изведнъж го, обзе чувството, че е чужд и далечен на всичко, което вижда. Беше мечтал да се яви при стария си съдружник с работните си дрехи и да тупне на масата пред него чек за десет хиляди долара — неговият дял от бившия им периметър. Но като гледаше тези блестящи минавачи, внезапно го обхвана неочаквана плахост. Беше чувал за един евтин общодостъпен хотел, много посещаван от завръщащи се златотърсачи, които влизаха през гостоприемната му врата, през която лесно се стигаше и до разни дюкяни, и след няколко часа излизаха като разкошни модни пеперудки, оставили там стария си пашкул. Натам се запъти той; оттам се появи след това с одеяния крещящо нови и не по мярка. Но не беше пожертвувал брадата си, та в хубавото му слабо лице все още имаше нещо представително и оригинално, което надделяваше над евтината баналност на дрехите. Когато стигна до пощата, той пак се смути от огромните размери на сградата и се обърка пред застъклените малки квадратни пощенски кутии, които заемаха цяла стена, и също толкова тъмни заключени дървени кутии с добре изписани номера. Сърцето му се разтуптя, той помнеше номера, а пред него имаше гише и чиновник на него. Чичо Били се наведе напред.

— Можете ли ми каза дали тоя човек, на когото е кутията шестстотин и деветдесет, е тук?

Чиновникът се облещи, накара го да повтори въпроса и се обърна назад. Но почти веднага пак се показва на прозорчето с две-три захилени лица до неговото, явно надвесили се зад рамената му. Той помоли чичо Били да повтори въпроса си още веднъж. Чичо Били го повтори.

— Защо не отидеш да видиш дали номер шестстотин и деветдесет е в кутията си? — запита първият чиновник, като се обърна с престорена строгост към един от другите.

Чиновникът се отдалечи, върна се и отговори много сериозно:

— Беше там преди един момент, но излезе да си поразтъпче краката. Човек се схваща там на тясно и той не може да го издържи повече от десет часа без прекъсване.

Но наивността си има граници. Чичо Били вече беше усетил колко грешно бе смятал, че съдружникът му е официално свързан с тази сграда; бузите му се изчервиха и пак пребледняха. Зениците на сините му очи многозначително се свиха и заприличаха на черни точки.

— Ако ме пуснете зад това прозорче, младоци такива — каза той със същата сериозност, — ще ви покажа как мога да ви смаля достатъчно, за да влезете в тая кутия, без да ви е тясно! Но аз само исках да зная къде живее Джим Фостър.

На тези думи първият чиновник отговори пак небрежно, но учтиво:

— С едно писмо, пуснато в неговата кутия, ще можете да получите сведения за това — каза той; — ето ви хартия и молив да го напишете веднага.

Чичо Били взе листа хартия и се зае да пише:

„Току-що пристигнах тук. Ела да се видим въвв...“ — Той се поспря. Хрумна му блестяща идея — можеше да смае стария си съдружник и тези хвалипръцковци на гишето: ще сложи името на най-новия „шикозен“ хотел в Сан Франциско, който бил приказан със своя разкош. Той добави „хотел «Ориентал»“ и без да сгъне листа, го мушна през прозорчето.

— Не искате ли плик? — попита чиновникът.

— Сложете марка там на ъгълчето — отговори чичо Били, като остави една монета и ще стигне и така.

Чиновникът се усмихна, но залепи марка и чичо Били си тръгна.

Но това беше краткотраен триумф. Чичо Били се разочарова, че намирането на посочения от приятеля му адрес с нищо не му помогна да открие къде живее той и му се стори, че с това чичо Джим става още по-далечен, че се загубва в големия град. Освен всичко друго сега трябваше да направи действителен собствения си адрес и да наеме стая в хотел „Ориентал“. И той отиде там. Мебелировката и украсата дори и за онези ранни дни на хотелските сгради в Сан Франциско бяха разточителни и прекомерно пищни и чичо Били се почувствува отритнат и самотен в тази чужда обстановка. Но нае хубав апартамент, плати още веднага в аванс и полууплашен излезе, за да блуждае безцелно из града с трескавата надежда да срещне стария си съдружник. Вечерта безпокойството му нарасна, той загуби смелост

пред дългата редица маси в украсената с колони столова, пълна с елегантно облечени мъже и жени, напусна спалнята си с тапицираните ѝ с атлазен бродирани столове и позлатено легло, избяга в скромната си квартира в странноприемницата „Добро настроение“ и утоли глада си в евтината ѝ гостилница сред бивши златотърсачи и новопристигнали емигранти от Изтока. Два-три дена минаха в това чудновато двойно съществуване. Три-четири пъти на ден той се отбиваше с престорена непринуденост и нехайство във великолепия хотел „Ориентал“, поискваше ключовете от чиновника, питаше за писмото, което все не идваше, отиваше в стаята си, гледаше разсеяно през прозореца минаващото долу множество с надеждата да види своя съдружник, когото не можеше да намери, и след това се връщаше в странноприемницата „Добро настроение“, за да си почине и да се нахрани. На четвъртия ден получи къса бележка от чичо Джим — беше в обичайния му жизнерадостен, но сбит и делови стил. Много съжалявал, но трябвало да замине от града по важна и доходна работа, обаче се надявал скоро да се върне и да се срещне със стария си съдружник. За първи път имаше и нещо шеговито — вярвал, че чичо Били няма „да види всички забележителности“ преди той, чичо Джим, да се върне. Колкото и разочаровано да бе това забавяне за чичо Били, в него просветваше и лъч надежда — писмото беше прехвърлило мост през тази бездна, която като че ли зееше между тях в пощата. Бившият му съдружник бе приел неговото идване в Сан Франциско без въпроси и беше намекнал за подновяване на старата им близост. Защото чичо Били с цялото му доверчиво простодушие се измъчваше от две терзаещи го съмнения: едното, дали чичо Джим с новата му елегантност на „гражданин“ — като тези, които виждаше из улиците — би приел недодяланата му дружба; другото, дали той, чичо Били, не би трябвало веднага да му каже за новото си положение. Но както всички слабохарактерни, неразсъждащи хора, не можеше да се откаже от старото желание да смае чичо Джим, като му даде неговия дял от намереното злато още щом спомене за него, и се съмняваше, може би с известно основание, дали Джим ще иска да го види, след като чуе за големия му късмет. Защото чичо Били още си спомняше със страх неочаквания устрем на чичо Джим към самостоятелност и непреклонната педантичност, която го накара упорито да изпълни задължението си при Играта на карти.

С цел да се просвети за компанията на чичо Джим, той „разгледа забележителностите“ на Сан Франциско, както би ги разгледало някое възрастно и възгупаво дете — с голямо любопитство, обаче без да съзира покварата и порока. Но струва ми се, че най-голямо удоволствие му правеше пристигането на корабите от Сакраменто и Стоктън на кейовете, с надеждата, че ще открие стария си съдружник между слизащите пътници. Тука, със старата си склонност към суеверие и инстинкта на картоиграч, той си предричаше голям успех в търсенето, ако някой от пътниците поне мъничко приличаше на чичо Джим, ако първият стъпил на брега бе мъж или жена или ако срещнеше нечий въпросителен поглед. В същност това се превърна в истинското му занятие през деня, от което в никой случай не би се отказал и което до известна степен всеки ден съживяваше в спомените сутрешната работа едно време със съдружника. Той си казваше: „Време е да ида да потърся Джим“ и отлагаше онова, което му беше приятно да смята за свое удоволствие, докато не свършеше това задължение.

При тази целенасоченост той завързваше много малко познанства, особено пък заангажиращи, нито пък посвещаваше някого в тайната на своята сполука, устоявайки вярно съдружникът му да бъде първият, който ще я узнае. За човек с природната му откровеност и простодушие това беше голямо изпитание и може би решаваща проверка на приятелската преданост. Когато се отказа от апартамента в хотел „Ориентал“, като ненужен поради отсъствието на съдружника му, той изпрати писмо със скромния си адрес до тайнствената пощенска кутия на чичо Джим, без страх или лъжлив срам. Щеше да му обясни всичко, когато се видят. Но понякога почерпваше несполучили или завръщащи се златотърсачи с вечеря и ги завеждаше на най-горния балкон в някой театър. Обаче въпреки че изпитваше живо съчувствие и разбираше бедняците, чичо Били, който дълги години беше се занимавал с прането, чистенето, кърпенето и готвенето за себе си и своя съдружник и не бе виждал в, това нищо унизително, сега донякъде непоследователно се дразнеше, като видеше мъже да вършат черна работа, и при все че даваше щедри бакшиши на келнерите и хвърляше по някой долар на уличните метачи, винаги някак стеснително гледаше да ги избягва. Ала една вечер на връщане от театър чичо Били сериозно се разтревожи, когато един от тези

метачи припряно се обърна пред тях и бе повален от минаваща каляска. Метачът се вдигна и побърза да закуцука настрани, но чичо Били бе изумен и още повече раздразнен, като чу от другаря си, че този вид черна работа често пъти била доходна и че метачите на някои от големите пресечки били вече богати хора.

Но няколко дена след това на чичо Били му се случи нещо поинтересно. Един следобед на улица „Монтгомъри“ той позна в един от елегантно облечените й чести посетители човек, който преди няколко години бе живял в Кедровия стан. Бившият златотърсач обаче отвърна на детинския възторг на чичо Били при тази среща, която сякаш запълни отсъствието на бившия му съдружник, само с половин уста и малко подигравателно. Съвсем разчувствуван, чичо Били му довери, че търси бившия си съдружник Джим Фостър, и премълчавайки своята сполука, с жар заговори за блестящите перспективи на съдружника си, но се оплака, че не може да го намери. Защото тъкмо сега той бил заминал по някаква важна работа.

— Струва ми се, че се е завърнал — сухо забеляза неговият познат. — Не знаех, че той има пощенска кутия, но мога да ти дам другия му адрес. Джим живее в Президиото, на Залива на перачките.

Той млъкна и погледна чичо Били с подигравателна усмивка. Но чичо Били свикнал с наименованията, давани в калифорнийските златотърсачески станове, не видя в това нищо странно и само повтори думите на познатия.

— Там ще го намериш! Сбогом! Прощавай, но аз бързам — каза бившият златотърсач и го остави.

Чичо Били твърде много се зарадва на възможността скоро да се види с чичо Джим, за да се докачи от надменното държане на познатия си или дори да се зачуди защо чичо Джим не му е съобщил, че се е завърнал. Не за първи път той почувствува колко широка е пропастта, която го дели от тези, другите, и това го караше да се стреми още повече към стария си приятел, както и към изпълнението на старото му хрумване да го изненада с чека. Но понеже щеше да го изненада в неговата квартира — вероятно много хубава, — чичо Били си каза, че ще го направи със съответния блясък.

Затова той отиде да си наеме ландо с чифт коне и колар негър. Разположил се в него, с най-хубавите си дрехи, които му стояха най-зле, той каза на коларя да го закара в Президиото и се облегна на

възглавниците с такова блажено изражение на добродушното си лице, че минувачите се усмихваха на препускащия по улиците екипаж и на чудатия му пътник. За тях това беше не съвсем необикновена та гледка на разпуснал се късметлия златотърсач. Простичкият чичо Били виждаше в техните усмивки само естествено и сърдечно разбиране за неговото щастие и кимаше и отвърщаше на усмивките им с нищо неподозираща искреност и наивна закачливост. „Има си и тука във Фриско момчета, дето ги бива“ — каза си той полугласно зад гърба на захиления колар.

Минаваха по добре застроени улици към предградията или по-скоро към тази част на града, която изглеждаше затрупана от подвижни дюни с проглеждащи от тях полузасипани огради и ниски къщурки, едва-едва очертали линията на пътя. Непреодолимият пасат — виновникът за тези промени — духаше остро в лицето му и малко охлаждаше неговия плам. При един завой пред тях се откри морето и спускащото се към него голямо Гробище на Самотната планина с бели колони и мрамори, които блестяха на слънцето като платна на кораби, чакащи да бъдат спуснати надолу по склона във Вечния океан. Чичо Били потрепера. Какво ли, ако му е било съдено да търси чичо Джим там!

— Ей го вашто Президио! — рече черният колар след няколко мига и посочи с камшика си. — Ей там е и Заливът на перачките!

Чичо Били зяпна. На малко разстояние пред тях се издигаше огромен четвъртит форт; притиснат към скалите, със знаме, развяващо се над назъбените стени, той сякаш отблъскваше налитащите вълни; между ландото и форта, но по-навътре в сушата се виждаше лагуна с куп порутени, грубо закърпени хижи или бараки край брега, като изхвърлени от морето коренища. Но нямаше солидна постройка, група къщи, улица или някакво друго жилище!

Първоначалното изумление на чичо Били бе последвано от чувство на облекчение. Вътрешно се беше страхувал от среща със стария си съдружник в някой моден курорт; каквото и да бе накарало чичо Джим да потърси това невзрачно убежище, това го засягаше съвсем малко, дори го развълнува смътен спомен за стария неприветлив стан, който и двамата бяха напуснали. Някакъв инстинкт — сам той не знаеше какъв, а още по-малко може би подсказан от деликатност — го накара да слезе от екипажа преди да стигнат първата

хижа. След като нареди на коларя да го почака, чичо Били влезе и една опърпана ирландка перачка, наведена над коритото си, го осведоми, че Джим Фостър или Джим Арканзасеца живее в четвъртата барака, „ей-там“. Бил в къщи, „щото си навехнал крака“. Чичо Били забърза нататък, спря пред вратата на бараката, надали по-неугледна от старата им хижа, и доста плахо я отвори. Един глас изръмжа отвътре, някаква фигура бързо се надигна, облегна се на бастун, и се опита да побегне, но в същия миг се отпусна обратно на стола с истеричен смях и чичо Били се озова пред лицето на стария си съдружник! Но когато чичо Били се спусна напред, чичо Джим се надигна пак, този път с протегнати напред ръце. Чичо Били ги хвана, стисна ги с все сила и сякаш изля и преля цялата си искрена душа в душата на съдружника си. Така стояха те и, стиснали ръце, се люшкаха напред, назад и настрани, докато чичо Били погледна превързания глезен на чичо Джим и насила го натисна да седне на стола си. Пръв проговори чичо Джим:

— Спипа ме, да те вземат мътните! Трябваше да зная, че си същият глупак като мене! Да ти кажа, Били Фол, знаеш ли какво направи ти? Пропъди ме от улиците, където честно си припечелвах хляба денем от три кръстовища! Да — изсмя се той с тон на опрощение, — пропъди ме оттам денем, само щото си мислех, че някой път може да се навра в проклетите ти очи — ново изсмиване и ръкостискане, — а после, да те вземе дяволът, не ти стигаше дето ми развали работата през деня, та като взех да работя вечер, ти пък взе да излизаш и по тъмно, че пак ми сложи крак! Да ти кажа ли и друго какво направи? Човек да не съм, ако те лъжа! За тоя навехнат крак си виновен ти с твоята, пък и с моята проклета глупащина, щото точно като бягах от тебе една вечер след театъра се блъснах в една кола и тя ме прегази.

— Видиш ли — продължи той, без да забележи, че лицето на чичо Били пребледнява, с наивност, макар може би не и деликатност, равна на тази на другаря му, — трябваше да те залъгам с тая пощенска кутия и тия писма, щото не исках да знаеш какво съм намислил, че можеше да не ти харесва, можеше да речеш, че излагам старата фирма, разбираш ли? Нямах да се заловя с това, ама душа не ми беше останала и сега вече мога да ти кажа, приятелю, че, когато ти писах онова, първото разпалено писмо с номера на пощенската кутия,

не бях хапнал нищичко от два дена. Но сега то няма значение — той се засмя. — Тогаз се залових в тая работа ... мислех я за никаква... за най-долното нещо... а знаеш ли, драги, не бих го казал никому освен на теб... и квото е право, пазех го да го кажа само на теб... спестил съм деветстотин пейсет и шест долара! Да, господинчо, деветстотин пейсет и шест долара! Суха пара в банката Адамс & сие, само от тоя занаят.

— Какъв занаят? — попита чичо Били. Чичо Джим му посочи ъгъла, където стоеше голяма тежка метла за метене на улици:

— Тоя занаят.

— А, да — рече чичо Били и побърза да се засмее.

— То е работа на открито — продължи чичо Джим сериозно, без да покаже с нещо, че му е неловко или че се извинява, — а и няма кой знае ква разлика дали метеш кръстопът с метла, или ровиш пясък с гребло, само че квото изкараш с метлата, ти го дават в ръката и няма нужда да го изравяш и изваждаш от мокри камънаци и струята на улея и много по-малко те боли гърбът.

— Е, да, дума да няма! — обади се чичо Били с въодушевление и все пак някак нервно и разсеяно.

— Радвам се, че го казваш, щото, видиш ли, не знаех изпърво как ще я вземеш тая моя работа, преди да съм понатрупал пари. И ако не бях понатрупал, никога вече нямаше да ти се мерна пред очите, стари приятелю, никога!

— Нали няма да се сърдиш, ако изляза за малко — каза чичо Били и се изправи. — Знаеш, има един приятел, дето ме чака вънка ... та трябва... — запелтечи той, — само ще поизляза да му кажа да си върви, че да мога да си приказвам спокойно с теб.

— Да няма някой, комуто да имаш да даваш пари — каза сериозно чичо Джим, — някой да те тормози да му платиш, а? Че аз мога ей сега да седна да ти напиша чек за банката!

— Не — отговори чичо Били.

Той се измъкна през вратата и затича като сръндак към чакащата каляска. Там мушна двадесетдоларова жълтица в ръката на коларя и му каза с прегракнал глас:

— Не я искам тая кола засега, можеш да ходиш където щеш и да си правиш удоволствието без мен, докато се стъмни, тогава ще дойдеш и ще ме чакаш ей-там, на върха.

Освободил се така от великолепия си екипаж, той забърза обратно при чичо Джим, стискайки чека за десет хиляди долара в джоба. Беше нервен, уплашен — трябваше да се отърве от чека и от цялата си история и да ѝ сложи край. Но преди да успее да заговори, чичо Джим го пресече.

— Виж кво ще ти кажа, драги Били — каза чичо Джим. — Имам да ти разправа нещо и що да не го разправа сега, та да ми олекне, и тогава можем да започнем пак с чиста съвест. То — продължи той с принуден смях, — не ми ли стига ма мен, да се преструвам че съм богат и въртя голяма търговия, и да хитрувам с тая пощенска кутия, че да не можеш да откриеш къде се спотайвам и кво върша... не ми ли стигна на мен цялото това театро, ами и ти, глупав дългокрак мошенико, и ти трябва да почнеш да лъжеш и да разиграваш театро!

— Аз да разигравам театро? Аз да лъжа? — хлъцна чичо Били.

Чичо Джим се облегна назад на стола си и се засмя.

— Смяташ, че можеш да ме излъжеш мене? Смяташ, че можеш да ме измамиш мене? Мислиш, че не я разбрах аз тая твоя игра с отиването в тоя моден „Ориентал“, също като че си имал голям късмет със златото, а цялото време не си нито спал, нито ял там, ами си оплюсквал манджата и си се тръшвал да спиш в „Добро настроение“! Мислиш, че не съм те следил и не съм го разбрал, магаре с магаре?

Той се разсмя и се смя, докато очите му се насълзиха; чичо Били се смя също, макар че смехът някак застина на лицето му и ще не ще, трябваше да го закрие с носната си кърпа.

— И все пак — каза чичо Джим, след като пое дълбоко дъх, — божичко! Беше ме хванал страх... само за малко! Помислих си, че може наистина да си намерил злато... като получих първото ти писмо... и си реших кво ще правя! А после си спомних, че си от тия незаприщени улеи, дето не могат нищо да задържат и сигур щеше да го издрънкаш на мен на първо място. Затова чаках. И те открих, дърти грешнико!

Той се наведе напред и ръгна чичо Били в ребрата.

И какво щеше да направиш? — попита чичо Били след пристъп на истеричен смях.

Чичо Джим стана пак сериозен.

— Аз щях... щях... щях да се махна! От Фриско! От Калифорния! От Америка! Нямах да мога да го понеса! Мисля, че

нямаше да ти завидя на късмета! Никой друг нямаше да се зарадва като мен — Той пак се наведе напред и сложи гальовно ръка върху рамото на съдружника си. — Мисля, че не бих искал да взема нито един цент... но аз... ех! Нямаше да мога да го понеса! Да те видя теб, теб, дете те заряхах, да дойдеш тук, гъбясал от пари и с нови съдружници, нови приятели и да ме намериш мене... и тая барака... и... — Той посочи с жест на отвращение към ъгъла на стаята, отвращение, още по-нелогично и непоследователно след всичко казано току-що. — ... И... и... тая метла!

В стаята настъпи мъртвешка тишина. И на чичо Били му се стори, че се е пренесъл пак в неугледната хижа в Кедровия стан онази съдбоносна вечер и пред него е лицето на съдружника му със странното непоколебимо изражение като тогава. Дори като че ли му се счу бученето на вятъра в боровете навън (той не разбра, че това беше далечното море.

Но след един миг чичо Джим отново заговори:

— Разбира се, ти си поспечелил малко, иначе нямаше да си тук?

— Да — с радост отговори чичо Били. — Да! Имам... — той се пресеке и довърши със запъване: — Имам ... ъ-ъ-ъ... няколкостотин долара.

— Охо! — весело възкликна чичо Джим. Той позамълча и после додаде сериозно: — Слушай! Дали са ти останали след всичките ти проклетни щуротии в „Ориентал“ поне петстотин долара?

— Имам — започна чичо Били и се изчерви при първата си преднамерена и пресилена лъжа, — имам цели петстотин седемдесет и два долара. Да — довърши той колебливо, загледан плахо в съдружника си: — Толкова са ми останали.

— Я гледай ти! — възкликна със смях чичо Джим. След, това разпалено: — Виж какво, приятелю! Тогава всичко се нарежда! Аз имам деветстотин, добави към тях и твойге петстотин, пък аз зная едно малко ранчо, дете можем да го вземем за хиляда и двеста. Ето това е, за което съм пестил ... това е, което си бях намислил! Никакво търсене на злато вече за мен! Там има колиба, два пъти по-голяма от старата ни хижа, близо деветстотин акра земя и два мустанга. С двама китайци можем чудо да направим! Кво ще кажеш... а? — Той протегна ръка.

— Дадено — светна чичо Били и стисна ръката на чичо Джим. Но усмивката му угасна и две бръчки прерязаха чистото, открито чело.

За щастие чичо Джим не забеляза това.

— Е, тогава, стари приятелю — каза той радостно. — тая вечер ще се повеселим както едно време, ще си направим празник! Имам тука малко уиски и тесте карти и ще му дръпнем една игра, разбираш ли, ама не на пари тоя път! Не, драги, ще играем на бобчета.

Изведнъж лицето на чичо Били отново просветна, но той каза с мрачно отчаяние:

— Не тая вечер! Трябва да ида в града. Тоя мой приятел ме чака да отидем на театър, (разбираш ли? Но утре ще съм тука, щом съмне и ще я уредим тая работа с ранчото.)

— Види ми се, че си нещо хлътнал по тоя приятел — изсумтя чичо Джим.

Сърцето на чичо Били се разтуптя от тази ревност на съдружника му.

— Не, но... трябва, нали разбираш — отвърна той и се позасмя.

— Слушай... да не е някоя тя, а? — рече чичо Джим. Чичо Били успя дяволито да му намигне и потвърди предположението с изчервяването си при тая лъжа.

— Били?

— Джим!

И под прикритието на тази празнична галантност чичо Били се измъкна. Той се затича в сгъстяващия се здрач и с труд се изкачи по подвижните пясъци до върха на дюната, където намери чакащото го ландо.

— Кой — попита чичо Били коларя с доверително снишен тон, — кой вие, тукашните, смятате за най-добър, най-голям и най-опасен игрален дом? Нещо най-модно, нали разбираш?

Негърът се захили. Това беше обикновеният случай с нямащ мяра прахосникзлатотърсач, макар може би и да беше очаквал по-друг въпрос и нареждане.

— Има „Полка“, „Елдорадо“ и пивница „Аркада“, господарю — отговори той, като пляскаше замислено с камшика. — Повечето господа от мините предпочитат „Полка“, щото има, освен друго, и танцуване с момичета. Ама истинската първа ръка за 'спода, дет 'грят най-наедно, дет'грят истински комар, то е „Аркада“.

— Карай там като светкавица! и скочи в каляската.
заповяда чичо Били.

Верен на думата си, чичо Били пристигна в бараката на съдружника си рано сутринта. Изглеждаше малко уморен, но щастлив и беше донесъл със себе си чек за петстотин седемдесет и пет долара, което както обясни, било целият му капитал. Чичо Джим беше във от себе си от радост. Щели да тръгнат за Нейпа още същия ден и да купят ранчото; навехнатият крак на чичо Джим беше достатъчно основание да напусне сегашното си занятие, аможел да спечели малко и като отстъпи мястото си. Въпросът за домакинството не представлявал никакви затруднения — нямало нищо за вземане, всичко било за оставяне. И същия следобед по залез двамата събрали се отново съдружници седяха на палубата на кораба за Нейпа, когато той навлезе в талвега.

Чичо Били с вид на облекчение се беше загледал замислено през релинга към Златните врата, където потъващото слънце сякаш чертаеше по океана златна река към него и тя непрекъснато прииждаше от залива и града на трите хълма край него. За какво мислеше чичо Били или за какво го подсещаше тази река, не можа да се разбере, защото чичо Джим, който, обзет от празнично настроение, блаженствуваше с вечерния вестник в ръце, изведнъж проточено изсвири и се попридърпа по-близо до умисления си съдружник.

— Я виж тук — каза той и посочи едно съобщение, което явно беше току-що прочел, — само го чуй и кажи нямаме ли късмет, ти и аз, че сме такива, каквито сме си... осланяме се само на тежкия си труд... и не мислим за „сполуки“ и „находки“. Я си отпуши ушите, Били, да ти прочета това, дето ей-сега видях във вестника и да разбереш на какви загубени глупаци могат да се направят някои. И тоя тук репортер, дето го е написал, трябва наистина да го е разбрал.

Чичо Джим се поизкашля, доближи вестника до очите си и бавно зачете на глас:

„Една вълнуваща сцена, която напомняше за охолните дни на четиридесет и девета година, можеше да се види снощи в пивница «Аркада». Непознат мъж, сякаш излязъл от онази безгрижна епоха, и който по всичко приличаше на сполучил златотърсач от околията Пайк, дошъл «да се повесели», се появи до една от масите с черен колар, понесъл две тежки торби злато. Той избра за център на свои те действия място, където играеха на фараон, и започна да залага големи суми с очевидно безразличие, докато играта му накара всички да затаят

дъх. За няколко минути той беше спечелил различно преценяваната сума между осемдесет и сто хиляди долара. В залата се разпространи слух, че това било по-скоро скроен опит да се докара банката до фалит, отколкото пиянската прищявка на западен златотърсач, заслепен от намереното злато. Правдоподобността на тази теория се потвърждаваше от нехайното и безразлично отношение на играча към печалбите му. Обаче опитът, ако действително е бил такъв, не сполучи. След като спечели десет пъти наред, късметът му измени и нещастният «развейпрах» остана не само без спечеленото, но и без основния си капитал, който може да се прецени грубо на около двадесет хиляди долара. Тази изключителна игра бе наблюдавана от тълпа развълнувани играчи, на които дори огромните ставки правеха по-малко впечатление, отколкото съвършеното хладнокръвие и безразличие на играча, който както се разправя, в края на играта хвърлил двадесетдоларова жълтица на крупиеото и си отишъл с усмивка на уста. Той не бил познат от никой между посетителите на заведението.“

— Ето! — промълви чичо Джим, след като сдъвка набързо френската дума на края. — Виждал ли си някога такава тъпоглава глупащина?

Чичо Били откъсна замисления си поглед от течението, което все още струеше невъзвратимото си злато към залязващото слънце, и отрони с укорна усмивка:

— Никога!

Дори в дните на благоденствието, споходило голямото земеделско стопанство „Фол и фостър“, той никога не сподели тайната и със своя съдружник.

МИГЪЛС

Бяхме осем заедно с коларя. Не бяхме проговорили последните шест мили, след като друсането на тежката кола по все по-лошия път беше развалило последния поетичен цитат на съдията. Високият мъж до съдията спеше, прокара ръка през олюляващата се ремъчна дръжка и сложил на нея глава — някакъв съвършено отпуснат предмет с безпомощен вид, сякаш се беше обесил и са го свалили от въжето твърде късно. Французойката на задната седалка също спеше, но с полусъзнателно приличие в позата, проличаващо дори в положението на кърпичката, която притискаше до челото си и която отчасти закриваше лицето ѝ. Дамата от Вирджиния Сити, която пътуваше с мъжа си, отдавна бе загубила всички отличителни белези в невъобразимата бъркотия от панделки, воали, кожи и шалове. Не се чуваше друг звук освен тракането на колелата и плющенето на дъжда по покрива. Изведнъж дилижансът спря и ние дочухме неясни гласове. Коларят, изглежда, беше се впуснал в оживен разговор с някого на пътя — разговор, от който през бурята от време на време долитаха такива откъслечи като „мостът се е срутил“, „двайсет фута вода“, „не можеш мина“. После настъпи затишие и тайнствен глас извика от пътя прощален съвет:

— Опитай при Мигълс.

Ние зърнахме за миг предния чифт коне, когато колата бавно обърна, и един конник, който се загуби в мъглата, и явно поехме към Мигълс.

Кой и къде беше Мигълс? Съдията, нашият авторитет, не си спомняше това име, а той познаваше тия места от край до край. Пътникът от Уошо в Невада реши, че Мигълс трябва да държи хотел. Ние знаехме само, че пътят ни е пресечен от вода пред нас и зад нас и този Мигълс беше единственото ни прибежище. След десетина минути джапане по криволичещ черен път, по който широкият дилижанс едва можеше да мине, спряхме пред залостена дъсчена порта в широка

каменна стена или ограда, висока около осем фута. Явно това бе имотът на Мигълс и явно Мигълс не държеше хотел.

Коларят слезе от капрата и опита портата. Беше здраво заключена.

— Мигълс! Хей, Мигълс! Никакъв отговор. — Миигълс! Чуй, Мигълс! продължи коларят с нарастващ яд.

— Мигглс! — присъедини се настойчиво пощенският куриер. — Хайде, Миги! Миг?

Но очевидно безчувственият Мигълс не се откликваше.

Съдията, който най-после бе свалил прозореца, подаде глава навън и зададе редица въпроси — ако беше получил определени отговори, те щяха без съмнение да изяснят цялата мистерия, ала коларят отвърна само, че „ако не искаме да седим в колата цялата нощ, по-добре ще е да слезем и да повикаме Мигълс“.

Ние слязохме и завикахме „Мигълс“ в хор, след това поотделно. И когато свършихме, един спътникирландец от покрива се провикна „Мейгелс!“, което разсмя всички ни. Докато се смеехме, коларят извика:

— Шъ-ът!

Ние се послушахме. За наше безгранично изумление хоровото ни „Мигълс“ се повтори отвъд стената, чак до последното, добавъчно „Мейгелс“.

— Удивително ехо — каза съдията.

— Удивителен мръсник! — изрева с презрение коларят. — Стига си се занасял, Мигълс, я излез! Бъди мъж, Мигълс! Не се крий там на тъмното. Аз да съм на тебе, щях да изляза, Мигълс — продължаваше Юба Бил, който вече подскачаше от неудържима ярост.

— Мигълс! — не млъкваше гласът. — Хей, Мигълс!

— Драги мой! Господин Мигхейл! — заговори съдията, като се мъчеше да смекчи колкото може резките звуци в това име. — Помислете си колко негостоприемно е да откажете подслон от суровото време на беззащитни жени. Наистина, любезни господине... — Но неколкократно провикване „Мигълс!“, което завърши с буйно кикотене, заглуши гласа му.

Юба Бил не му мисли повече. Той вдигна тежък камък от пътя, разби вратата и влезе с куриера в двора. Ние ги последвахме. Не се виждаше никой. Единственото което можехме да различим в

сгъстяващия се мрак, беше, че сме в градина — ако съдехме по розовите храсти, които посипаха върху нас ситни капчици от натезжалите си от влага листа — и пред дълга, разлага дървена постройка.

— Познаваш ли го този Мигълс? — попита съдията коларя.

— Не, нито искам да го зная — отвърна Юба Бил отсечено, понеже чувствуваше, че този твърдоглав Мигълс е оскърбил в негово лице транспортното дружество „Пионер“.

— Но, драги мой! — протестира съдията, като се сети за залостената врата. — Вижте кво — каза Юба Бил с тънка ирония, — може би ще е по-добре да се върнете и да останете в калдта, докато ви представят? Аз влизам вътре! — И отвори вратата на сградата.

Дълга стая, осветена само от главните на огън, догарящ в голямо огнище в дъното, стените облепени с чудновати тапети и фантастично отражение на припламващия огън по тях; някой, седнал в голямо кресло край огнището. Всичко това видяхме, когато нахълтахме всички в стаята след коларя и пощенския куриер.

— Хей, ти ли си Мигълс? — попита Юба Бил самотния обитател.

Фигурата нито проговори, нито се помръдна. Бил гневно се доближи и обърна прозорчето на фенера от дилижанса към лицето на човека. Беше лице на мъж, преждевременно състарено и сбръчкано, с много големи очи, в които имаше изражение на напълно неоправдана важност, каквото съм виждал понякога в очите на бухал. Големите очи поместиха погледа си от Бил към фенера и окончателно се спряха на този светец предмет без проблясък на съзнание.

Бил с усилие се въздържаше.

— Мигълс! Глух ли си? Сигурно не си ням, а? — И Юба Бил разтърси безучастната фигура.

За наше дълбоко изумление, когато Бил отдръпна ръката си, почтеният непознат сякаш се свлече, смали се наполовина и се превърна в неопределен куп дрехи.

— Я! Да пукна дано! — рече Бил с умолителен поглед към нас и се дръпна.

Сега съдията пристъпи напред и ние вдигнахме тайнственото безгръбначно създание и го сложихме в предишното му положение. Бил бе изпратен с фенера да поразузнае навън, защото, като гледахме

този безпомощен самотник, очевидно беше, че наблизко трябва да има някой, който го гледа, и ние всички се събрахме около огъня. Съдията, който беше възвърнал своя авторитет и не бе ни най-малко загубил добродушната си приказливост, застанал гърбом към огнището, се обърна към нас, сякаш имаше пред себе си съдебни заседатели:

— Явно е, че почитеният ни приятел тука е стигнал до това състояние, за което Шекспир е казал „моят друп навлиза в сухагга и жълта шума“, или е пострадал от някакъв преждевременен застои в умственото си и физическо развитие. Дали е наистина този Мигълс ...

Тука го прекъсна едно провикване „Мигълс! Хей, Микълс! Миглизи! Миг!“ — цялата гама от възгласи „Мигълз“ със съвсем същия тон, с който бяха отправени към нас преди.

[# „Макбет“ — цитатът е взет от превод на Валери Петров. Б. пр.]

Смаяни, ние се загледахме един друг. Особено много се стресна съдията, понеже гласът като че ли дойде през рамото му, и бързо се дръпна от мястото си. Обаче скоро открихме виновника — това беше голяма сврака, кацнала на поличка над огнището и веднага потънала отново в гробовно мълчание, което рязко подчертаваше току-що секналата ѝ бързивост. Без съмнение именно нейния глас бяхме чули на пътя и отговорността за неучтивото държане не падаше върху нашия приятел. Юба Бил, който влезе в стаята след безуспешно търсене, не пожела да приеме това обяснение и все още поглеждаше безпомощния човек в креслото с подозрение. Беше намерил сушина, където бе оставил конете, но беше се върнал мокър до кости и скептично настроен.

— Няма друг освен него на десет мили около тая колиба и да ме вземат мътните, ако тоя негодник не го знае.

Но убеждението на млозинството се оказа напълно основателно. Бил още не беше спрял да ръмжи, когато чухме бързи крачки отвън и влаченето на мокра пола вратата рязко се отвори и в стаята с блеснали бели зъби и искрящи черни очи, без всякаква церемония или стеснителност, влезе млада жена, затвори вратата и задъхана опря гръб на нея.

— О, моля да ме извините, аз съм Мигълс! Това, значи, беше Мигълс! Тази млада жена със светнали очи и закръглена гушка, чиято мокра рокля от груб син плат не можеше да скрие женствените

извивки, към които беше прилепнала, у която всичко, като се започнеше от кестенявата коса със нахлупена отгоре ѝ моряшка мушамена шапка до изящните крачета и глезени, скрити някъде в дълбините на грубите ѝ момчешки обувки, беше грациозно — такава беше Мигълс, която стоеше пред нас и се смееше по най-весел, откровен и непринуден начин.

— Знаете ли, момчета — заговори тя съвсем запъхтяна, притиснала едната си ръчица към гърдите и без да обърне никакво внимание на онемялата от объркване компания, нито на съвсем забравилния се Юба Бил, на чието отпуснало се лице се беше изписало изражение на безпричинна глупашка веселост, — знаете ли, момчета, аз бях на повече от две мили оттука, когато вие минахте по пътя. Помислих си, че може да се отбиее тука и затова тичах през целия път, като знаех, че у дома няма никой освен Джим ... и... и... не мога да си поема дъх... и ... не мога повече.

С тези думи Мигълс дръпна мократа шапка от главата си с игриво движение, което запрати върху ни облак от дъждовни капки, опита се да отметне назад косата си, изтърва при това два фуркета, засмя се и седна до Юба Бил със скръстени на скута ръце.

Съдията се съвзе пръв и ѝ отправи многословен комплимент.

— Ще ви помоля да ми дадете тоя фуркет — рече изтежко Мигълс. Пет-шест ръце тутакси се протегнаха към падналия фуркет и го подадоха на хубавата му притежателка, а Мигълс прекоси стаята и се загледа напрегнато в лицето на болния. Неподвижният му поглед ѝ отвърна с изражение, каквото не бяхме забелязали дотогава. Живот и разум сякаш се мъчеха да проблеснат пак в изпитото лице. Мигълс отново се засмя — това бе чудноват, красноречив смях — и пак обърна черните си очи и белите си зъби към нас.

— Този нещастен човек е... — нерешително заговори съдията.

— Това е Джим — каза Мигълс.

— Вашият баща?

— Не.

— Брат?

— Не.

— Съпруг?

Мигълс метна бърз, полупредизвикателен поглед към двете пътнички, които, както бях забелязал, не взимаха участие в общото

мъжко възхищение от Мигълс, и отговори сдържано:

— Не, това е Джим.

Настъпи неловко мълчание. Двете пътнички се приближиха повече една до друга, съпругът на дамата от Уошо загледа разсеяно огъня, а високият мъж се вгълби в себе си, за да потърси изход от това трудно положение. Но смехът на Мигълс, който беше много заразителен, наруши тишината.

— Хайде — подхвърли тя живо, — трябва да сте гладни.

Кой ще ми помогне да приготвя нещо за похапване?

Намериха се достатъчно доброволци. След две-три минути Юба Бил беше се заел като някой Калибан да мъкне дърва за тази Миранда^[1], пощенският куриер мелеше кафе на верандата, на мен бе отредена трудната задача да нарежа на тънки филийки бекон, а съдията даваше на всекиго от мас своите добродушни и многословни съвети. А когато Мигълс, подпомогната от съдията и нашия „палубен пасажер“ ирландеца, нареди на масата всичките чинии и чаши, с които разполагаше, ние съвсем се бяхме развеселили, въпреки дъжда, който трополеше в прозорците, вятъра, който фучеше в комина, двете дами, които си шепнеха в ъгъла, и свраката, която току изгракваше язвителни бележки за разговора им от поличката си горе. В ярко разгорелия се огън можахме да разберем, че стените бяха облепени с илюстрирани списания с женски вкус и умение. За мебели се използваха или нагодени сандъци от свещи и други, облечени с шарена басма, или кожи на животни. Креслото на безпомощния Джим бе изобретателно използвана бъчва от брашно. В разните подробности на ниската дълга стая се забелязваше спретнатост и дори вкус към артистичното.

Вечерята беше кулинарен празник. И нещо повече — тя беше светско събитие, главно, струва ми се, благодарение на редкия такт, с който Мигълс насочваше разговора, задаваше всички въпроси сама и през цялото време с такава искреност, която не ни позволяваше и да помислим, че самата тя иска да скрие нещо, и ние говорехме за себе си, за плановете си, за пътуването, за времето, един за друг — за всичко, освен за нашите домакин и домакиня. Трябва да се признае, че приказките на Мигълс съвсем не бяха елегантни, нито граматически правилни и от време на време в тях се промъкваха думички, употребата на които, общо взето, се смята за право на нашия пол. Но когато се изгърваваше, зъбите и очите ѝ така блясваха и тя избухваше в

такъв смях — смях, присъщ на Мигълс, — толкова откровен и непресторен, че сякаш пречистваше моралната атмосфера.

По едно време, както вечеряхме, чухме шум, като че някакво тежко тяло се търкаше о външните стени на къщата. Скоро след това се чу дращение и сумтене на вратата.

— Това е Хоакин — каза Мигълс в отговор на въпросителните ни погледи, — искате ли да го видите?

Преди да успеем да ѝ отвърнем, тя отвори вратата и пред нас се появи младо мече гризли, което веднага се вдигна на задните си крака, с увиснали надолу предни лапи, в обичайната просешка поза, загледа Мигълс с обожавашъ поглед и така удивително заприлича на Юба Бил.

— Това е моят пазач — обясни Мигълс. — О, той не хапе — добави тя, когато двете пътнички побързаха да се свият в ъгъла — Нали, Мечо? — (Последният въпрос бе зададен направо на умния Хоакин) — Знаете ли, момчета — продължи Мигълс, след като нахрани своя пазач и затвори вратата подире ѝ, — имали сте голям късмет, че Хоакин не се е навъртал тука, когато сте дошли тая вечер.

— Че къде е бил? — запита съдията.

— С мен — рече Мигълс. — Бога ми, той припка с мен по тъмното също като че ли е човек.

Ние се смълчахме за малко, заслушани във вятъра. Може би всички виждахме пред себе си една и съща картина — как Мигълс върви през мократа от дъжд гора със своя див пазител. Съдията — спомням си — каза нещо за Уна и нейния лъв^[2], но Мигълс го прие, както и другите комплименти, спокойно и сериозно. Дали съвсем не забелязваше възхищението, което будеше (надали можеше да не ѝ направи впечатление обожанието на Юба Бил), не зная, но самата ѝ прямота говореше за чувството на пълно равенство с мъжете, което се възприемаше като жестоко унижение от по-младите ни другари.

Случката с мечето с нищо не издигна Мигълс в очите на нашите спътници. В същност, щом вечерята свърши, от двете ни дами появя такъв студ, че никакви борови цепеници, донесени от Юба Бил и хвърлени като жертвоприношение в огнището, не можаха напълно да го разсеят. Мигълс го усети и заявявайки изведнъж, че е време „за лягане“, предложи на дамите да им покаже леглата в съседната стая.

— Вие, момчета, ще трябва да се настаните тука, край огъня, кой както може — добави тя, — защото друга стая освен тая няма.

Нашият пол — разбира се, драги мой господине, аз имам предвид по-силната част от човешкия род — обикновено не подлежи на обвинения в любопитство или пристрастие към клюките. Въпреки това принуден съм да кажа, че, щом вратата се затвори зад Мигълс, ние се скупчихме заедно, зашепнахме с усмивки и хихикане и зараменахме подозрения, предположения и хиляди догадки за хубавата ни домакиня и странния ѝ съжител. Боя се, че дори поразбутахме този слабоумен паралистик, който седеше сред нас като безмълвен Мемнон^[3] загледан с безметежното безразличие на миналото в спрадалческите си очи в мирските ни сплетни. В разгара на възбуден спор вратата отново се отвори и Мигълс се върна при нас.

Но явно не същата Мигълс, която ни бе смаяла с появяването си преди няколко часа. Очите ѝ бяха сведени и когато се поколеба за миг на прага, понесла през ръка одеяло, можеше да се помисли, че е оставила зад гърба си непринуденото безстрашие, с което ни беше очаровала преди малко. Като влезе вътре, тя придърпа ниско столче до креслото на паралистика, седна, наметна се с одеялото и каза:

— Ако нямате нищо против, момчета, понеже сме доста натясно, ще остана тая нощ тука.

Тя взе сбръчканата ръка на болния в своята и обърна очи към догарящия огън. Едно несъзнателно досещане, че това бе само предисловие за по-доверителен разказ, и може би известно засрамване от скорошното ни любопитство ни караха да мълчим. Дъждът все още трополеше по покрива, заблудени пориви на вятъра ярко раздухваха тлеещите главни, докато при едно утихване на стихиите Мигълс изведнъж вдигна глава, отметна косата си през рамо, обърна лице към нас и запита:

— Не ме ли познава някой от вас? Никой не се обади.

— Я си помислете. В петдесет и трета година живеех в Мерисвил. Всички ме знаеха там и всички имаше защо да ме знаят. Аз държах пивницата „Полка“, докато не заживях с Джим. Оттогава има шест години. Може малко да съм се променила.

Това, че никой не я познаваше, като че ли я посмути. Тя пак се обърна към огъня и минаха няколко секунди, докато заговори отново, този път по-бързо.

— Е, мислех си, разбирате ли, че някой от вас трябва да ме знае. Както и да е, то не е толкова важно. Ето какво исках да ви разправам.

Вие и да не сте ме познавали, Джим ме знаеше — тя стисна ръката му с двете си ръце — и харчеше сума пари за мен. Май пропиляваше всичко, каквото имаше. И един ден — тази година ще станат шест години — Джим влезе в задната ми стаичка, седна на канапето, ей така, както го виждате сега на тоя стол, и вече не можа да се помръдне без чужда помощ. Преряза го изведнъж, та и сам той май не разбра какво му стана. Лекарите дойдоха и казаха, че то му е дошло заради живота, който е водил, защото Джим беше много разпуснат, невъздържан, и че нямало вече да се оправи и нямало да изтрае много дълго. Посъветвах ме да го изпратя във Фриско, в болницата, защото такъв никому не трябвал и щял да остане бебе целия си живот. Може да е било нещо в погледа на Джим, може пък защото никога не бях имала бебе, но аз казах:

„Не!“ Тогава бях богата, защото се харесвах на всички — господата като вас, сър, ми идваха на гости... та аз продадох заведението и купих ей тоя имот, понеже беше настрана от големия път, разбирате ли, и доведох бебето си тук.

С вроден женски такт и изтънченост, докато говореше, тя бавно променяше положението си така, че безмълвната фигура на съсипания мъж да остане между нея и слушателите ѝ и да се скрие в сянката зад него, сякаш за да го изтъкне като мълчаливо извинение за постъпката си — безпомощен, смазан, поразен от божия гняв, той въпреки всичко я прегръщаше с невидима ръка.

Скрита в мрака, но все още без да пусне ръката му, тя продължи:

— Много време мина, докато се приспособя тука, защото бях свикнала на много хора и оживление. Не можех да взема някоя жена да ми помага, а на мъж не смеех да се доверя, но с тия индианци наоколо и като ми се изпращаше всичко от Северния разклон, двамата с Джим успяхме да се справим. Докторът идваше сегиз-тогиз от Сакраменто. Искаше да види „бебето на Мигълс“, както наричаше Джим, а като си тръгваше, казваше: „Добър човек си ти, Мигълс, бог да те благослови!“. И след това не ми беше толкова самотно. Но последния път, когато беше тук, като отвори вратата да си върви, каза: „Знаеш ли, Мигълс, твоето бебе ще порасне и ще стане мъж, за чест и слава на майка си, но не тук, Мигълс, не тук!“. И ми се стори, че си отиде натъжен ... и... и... — Тук гласът и главата на Мигълс някак съвсем се загубиха в сянката.

— Хората тука наоколо са много добри — подхвана пак Мигълс, след като помълча и пак се подаде малко на светло. — Мъжете от Разклона обикаляха насам, докато най-последно разбраха, че не са желани, а жените са добри... и не идват. Беше ми доста самотно, докато един ден не намерих ей там в гората Хоакин, когато още не беше толкова висок, и го научих да се моли за храна, а пък и Поли — свраката, — какви ли не ги знае тя и вечерите стават доста весели с нейните приказки и аз не се чувствам като да съм единственото живо същество в стопанството. А пък Джим... — Мигълс се разсмя както преди и се показва съвсем на светлината от огъня. — Джим... ами че вие, момчета, бихте се смаяли да видите колко много разбира той за човек в неговото положение. Понякога му донасям цветя и той ги гледа също като че ги познава, а друг път, като седим сами, аз му чета ей тия неща от стената. Божичко! — рече Мигълс и пак от сърце се изсмя. — Тая зима му прочетох цялата тая стена, Не съм виждала човек да обича толкова да му четат като Джим.

— Защо не се омъжите за този човек, на когото сте посветили младостта си? — попита съдията.

— Ами, знаете ли — каза Мигълс, — не би било честно спрямо Джим да се възползувам от неговата безпомощност. А пък и ако сме мъж и жена, и двамата ще знаем, че аз съм длъжна да правя това, което сега правя по свое собствено желание.

— Но вие сте още млада и привлекателна...

— Става късно — сухо рече Мигълс — и по-добре ще е всички да си лягат. Лека нощ, момчета.

Тя се покри с одеялото презглава, легна до креслото на Джим, сложи глава на столчето му за крака и вече не се обади. Огънят бавно гаснеше в огнището, всеки от нас си взе одеялото мълком и след малко в дългата стая не се чуваше нищо освен трополенето на дъжда по покрива и тежкото дишане на спящите.

Беше почти съмнало, когато се събудих от неспокоен сън. Бурята бе отминала, звездите грееха и през прозореца, на който нямаше капаци, в стаята надзърташе вдигащата се над величествените борове пълнолика луна. Лъчите ѝ докосваха с безгранично състрадание самотната фигура в креслото и сякаш заливаха с пречистващ поток сведената глава на жената, чиято коса, както в прекрасната стара приказка, покриваше нозете на този, когото обичаше. Тя придаваше

някаква мила поетичност дори на ъгловата снага на Юба Бил, който, приповдигнал се на лакът между тях и своите пасажери, бдеше с безмилостно търпелив поглед. И тогава заспах и се събудих посред бял ден от кънтящия в ушите ми вик на застаналия над мен Юба Бил:

— Качвай се!

На масата ни чакаше кафе, но Мигълс я нямаше. Ние обиколихме къщата и се бавихме дълго, след като конете бяха запрегнати, но тя не се върна. Беше ясно, че искаше да избегне официалното сбогуване и беше ни оставила да си заминем тъй, както бяхме дошли. Ние настанихме дамите в дилижанса и се върнахме в къщата и един по един тържествено стиснахме ръка на парализирания Джим, като след всяко ръкостискане го слагахме тържествено в предишното положение. Тогава хвърлихме последен поглед на дългата стая, на табуретката, където беше седяла Мигълс, и бавно заехме местата си в чакащия дилижанс. Камшикът изплющя и ние потеглихме!

Но когато стигнахме големия път, опитните ръце на Юба Бил накараха шестте коня да приклекнат и дилижансът рязко спря. Защото там, на малка могилка край пътя, стоеше Мигълс с развяна коса и блеснали очи, размахала бялата си кърпа и с блеснали за сетно „сбогом“ бели зъби. Ние размахаме шапките си в отговор. И тогава Юба Бил, сякаш от страх да не ни задържи повече тази омая, бясно шибна конете си, те се понесоха напред и ние паднахме назад на местата си. Никой не промълви нито дума, докато стигнахме Северния разклон и колата спря пред „Дома на независимостта“. Тогава, със съдията начело, влязохме в бара и безмълвно се наредихме пред тезгяха.

— Пълни ли ви са чашите, господа? — запита съдияга и тържествено свали бялата си шапка. Чашите бяха пълни.

— Тогава за здравето на Мигълс. БОГ ДА Я БЛАГОСЛОВИ!
Може и да я е благословил. Кой знае?

---

[1] Калибан и Миранда — действащи лица от Шекспировата пиеса „Буря“. Б. пр. ↑

[2] Уна и нейният лъв — персонажи от алегоричната поема на англ. поет Едмъд Спенсър (1552–1599) „Кралицата на феите“, олицетворяващи Истината и Разсъдъка. ↑

[3] Египетският колос в Тива, който издавал скръбен звук само при изгрев слънце. Б. пр. ↑

ЦЕЛУВКАТА НА САЛОМИ ДЖЕЙН

Само един изстрел бе даден. Беше отишъл настрана от целта — главатаря на Комитета за бдителност — и Пийт Червения, който го бе дал, бе останал на тяхната милост. Защото ръката му се беше схванала от усиленото препускане, а погледът не можа да се съсредоточи поради неочакваното им нападение и така се стигна до неизбежното. Той мрачно се предаде; другарят му, скитник и конекрадец, се отказа от проточилата се борба с чувство, близко на облекчение. Дори и разгорещените и отмъстителни победители бяха доволни. Бяха хванали жертвите си живи. По всяко време през продължителното преследване можеха да ги повалят с един куршум от пушка, но това щеше да бъде недостойно, против правилата, и щеше да завърши с обикновено сбиване, вместо да послужи за назидание. А колкото за това, съдбата им бе вече решена. Техният край — вѐже, праметнато на някое дърво, — макар и не санкциониран от закона, щеше поне да претендира за правосъдието. Така Комитетът за бдителност щеше да отдаде дан на реда, който самите му членове бяха пренебрегнали при преследването и залавянето на провинените. И все пак тази странна логика на граничните области ги задоволяваше и придаваше известно достойнство на кулминационната точка.

— Ако имаш да кажеш нещо на твоите хора, кажи го сега, и то без да се бавиш — каза главатарят.

Пийт Червения се огледа. Бяха го хванали пред собствената му хижа на разчистената поляна, където няколко сродници и приятели, повечето жени и деца, бяха наизскачали вѐн и зяпаха заобиколилите ги двадесетина души от Комитета. Всички бяха свикнали на сцени на насилие, кръвна вражда, преследване и страдания — единственото, което ги бе изненадало, беше внезапността на нападението и бързата развръзка. Те гледаха с изумено любопитство и донякъде разочаровани — не беше имало кажи-речи никаква схватка, никакво зрелище! Едно момче, племенник на Пийт Червения, беше се качило върху бѐчвата за дъждовна вода, за да може по-добре да вижда какво става; високо,

хубаво, отпуснато момиче от Кентъки — дошла на гости съседка — стоеше облегнато на вратата и дъвчеше дъвка. Само едно жълто ловджийско куче бе озадачено и развъгнувано. То не можеше да разбере дали ловът току-що е свършил, или тепърва започва, тичаше възбудено напред-назад и се мятеше ту към преследваните, ту към преследвачите.

Главатарят повтори подканата си. Пийт Червения дръзко се изсмя и погледна жена си.

При този поглед съпругата му пристъпи напред. Изглежда, тя имаше много нещо да каже на главатаря — несвързано, яростно, озверено. Душата му щяла да се пържи в ада заради извършеното този ден. Той се смятал за мъж, един подлец, дето го е страх да се покаже около къща, пълна с жени и деца, освен с глутница други „копои“! Тя трупаше оскърбление връз оскърбление, хулеше niskия му произход, дедите му, съмнителното му раждане и най-последно бясно се погаври с болната му жена, бясна нападка на жена срещу жена, докато пребледнялото му лице се скова и единствено западноамериканският фетищ на неприкосновеността на слабия пол не позволи на гърчещите му се пръсти да се вкопчат в спусъка на пушката. Дори и мъжът ѝ го забеляза и с полузаповедническо „Хайде, стига за това, жено“ я потупа по гърба с освободената си лява ръка и така се сбогува с нея. Главатарят, все още блед от жигосващите ѝ думи, рязко се обърна към втория пленник:

— Ти също, ако имаш някого, с когото да се простиш, сега му е времето.

Той вдигна очи. Никой не се помръдна, нито проговори. Не беше от тези места, случаен съучастник на Пийт Червения, намерен от него и непознат на никого. Млад още, но крадец от бездомното си детство, в което бащата и майката бяха само забравена мечта, той, обичаше коне и ги крадеше, приемайки напълно крайграничното смъртно наказание за обсебването на това животно, от което толкова често зависеше човешкият живот. Но разбираше от коне, това личеше и по тоя, който бе яхнал — само допреди няколко дни собственост на съдията Бумпоинтър. Това беше единственото му положително качество.

Неочакваният въпрос го изтръгна за миг от състоянието:

на нехайно безразличие, защото това състояние бе част от неговия занаят. Но може би в този миг той се засегна, че представлява

от себе си нещо по-малко от своя другар и злоезичната му жена. Така или иначе, само поклати глава. И когато я поклати, погледът му случайно падна върху хубавото момиче до вратата, което го гледаше. Главатарят също може би се трогна от пълната, му самотност, защото и гой се поколеба. В същото време той видя, че момичето гледаше самотния пленник.

Хрумна му една глумлива мисъл.

— Саломи Джейн, няма да е лошо, ако додеш тук и кажеш „сбогом“ на един умиращ, и то без никой близък каза той.

В това като че имаше скрита нотка на поетичност и ирония, която доловиха и насъбралите се наоколо. Добре се знаеше, че Саломи Джейн не се имаше за каква да е и с небрежно презрение на нимфа държеше местните обожатели на разстояние. Въпреки това тя бавно се отдели от вратата и за всеобщо изумление с морна грация и протегната напред ръка се запъти към пленника. През сивата маска на безразличие на обречения изби руменина, когато дясната ръка хвана неговата лява, току-що освободена от преследвачите. Тогава тя се позабави, в плахите и очи на сърна блесна смелост и тя ги устреми към него. Тя извади дъвката от устата си, избърса червените си устни с opakото на дланта, с внезапен пъргав скок сложи крака си на стремето му, вдигна се на седлото, обгърна шията му с ръцете си притисна устните си към неговите.

Те останаха, така за един смълчан миг — мъжът пред прага на смъртта, младата жена В разцвета на младостт и хубостта, — притиснати един до друг. Тогава хората на около избухнаха в смях — пред дръзката безочливост на момичето те забравиха за близкия край на двамата мъже. Тя се хлъзна без да бърза на земята; всичките очи бяха устремени към нея — само към нея! Главатарят видя това и се възползува от този миг. Той извика: „Няма повече време... Напред!“, пришпори коня си до своите пленници и тутакси цялата кавалкада се понесе през поляната към пеещата гора.

Целта им беше Дърварското кръстовище, седалището на Комитета, където съветът още заседаваше и където двамата злосторници трябваше да изкупят престъплението, което съветът вече ги беше намерил виновни. Те препускаха с вихрен, стремглав устрем — устрем, към който, колкото и да е чудно, като че ли се бяха присъединили и пленниците. Може би този устрем не им позволи да

забележат странната промяна, настъпила във втория пленник след, епизода с целувката. Руменината му не беше избледняла, тя сякаш беше прегорила маската на безразличие, погледът му беше жив, буден и остър, устата полуотворена, като че целувката на момичето още не бе напуснала устните. А от това препускане всички бяха станали небрежни. Конят на този, който го водеше, се подхлъзна в дупка на сук, претърколи се, хвърли ездача си и дори смъкна вързания и безпомощен втори пленник от любимата кобила на съдията Бумпоинтър. В миг те бяха отново на крака, но в този върховен момент вторият пленник, усети, че въжетата, с които му бяха вързали ръцете, се бяха изхлузили на китките. Той притисна лакти до тялото си и помоли другите да му помогнат да възседне, благодарение на което те не го разбраха. Като яздеше близо до преследвачите си, където върволицата беше най-гъста, той продължи да укрива станалото, но бавно освободи ръцетеси от въжетата.

Пътят им вървеше презгорски пущинак, обрасъл до над коленете с папрати, чиито високи стъбла бръснаха хълбоците на конете при бесния им галоп и заглушаваха пляскането на освободилите се въжета на пленника. Мирната гледка, която подсещаше повече за приношения на нимфи и пастори отколкото за човешки жертви, беше в странно противоречие с вихреното препускане на суровите въоръжени мъже. Залязващото слънце пронизваше здрачната светлина и трептенето на листите с жълти копия, птиците подхващаха песни на сини и гълъбови крила, а от двете страни по пътя на тази търсеца отмъщение вихрушка се чуваше бълболене на скрити и мирни води. След няколко мига те щяха да стигнат откритото било, откъдето се спускаше надолу утъпканият път към Дърварското кръстовище, до което оставаше една миля. Обичаят на завръщащи се кавалкади бе да се спускат по този склон с главоломна бързина, с викове и крясъци, възвестяващи идването им. Този ден те се въздържаха от крясъците, като неотговарящи на тяхното достойнство, но когато излязоха от гората, мълъком се понесоха като лавина надолу по наклона. Бяха доста напреднали, когато вторият пленник измъкна дясната си ръка от въжетата и сполучи да хване поводите, увиснали на врата на коня. Едно неочаквано дръпване, типично за местните коняри и понятно за добре обучен кон, го накара да приклепне със здраво забити в склона предни крака. Цялата кавалкада отмина напред, човекът, който водеше

коня на пленника с ласо, помисли, че това е пак някое премеждие, и пусна въжето, за да не бъде смъкнат заднишком от седлото. Пленникът се завъртя и в следващия миг се носеше в бесен галоп нагоре по склона.

Това беше въпрос на един миг, обучен кон и опитна ръка. Кавалкадата измина почти петдесет ярда, преди да може да спре; освободилият се пленник беше напреднал с половината от това разстояние по нагорнището. Пътят бе толкова тесен, че можеше да се дадат само два изстрела, но куршумите се забиха в земята на два ярда пред беглеца. Не бяха посмели да се мерят ниско — конят бе поценното животно. Беглецът също го съзнаваше в безизходното си положение и с радост би приел някой куршум да улучи неговия крак, само и само да остане здрав конят. Пет души бяха изпратени да го хванат наново или да го убият. Второто изглеждаше неизбежно. Но той беше пресметнал възможностите си — преди те да успеят да напълнят отново пушките, бе стигнал пак гората и като криволичеше между извисилите се дънери на дърветата, не им позволяваше да се прицелят. Те знаеха, че неговият кон превъзхожда техните, и след два часа се завърнаха, защото той бе изчезнал, без да остави някаква диря. Краят бе кратко описан в „Сиерски новини“:

„Пийт Червения, всеизвестен конекрадец, избягвал толкова дълго правосъдието, бе хванат и обесен от Комитета за бдителност на Дърварското кръстовище миналата седмица; за съжаление съучастникът му успя да избяга със скъпия кон, принадлежащ на съдията Бумпоинтър. Съдията бе отказал да продаде коня за хиляда долара едва преди една седмица. Понеже крадецът, който все още не е заловен, трудно би могъл да пласира едно тъй скъпо животно, без да се издаде самият той, няма никакви изгледи да бъдат открити било единият, било другият.“

Саломи Джейн гледа кавалкадата, докато тя се изгуби от погледа ѝ. Тогава разбра, че на кратката ѝ популярност бе настъпил край. Жената на Пийт Червения, изпаднала в необузdana истерика, беше включила и нея в безразборните си клетви срещу цялата вселена, може би поради това, че девойката бе проявила чувство, на каквото самата тя не бе способна. У другите жени бе събудила омраза с това, че за момент се бе издигнала над тях, само децата все още ѝ се възхищаваха за това, че бе „въртяла любов“ с човек, „когото щяха да обесят“ —

проява на дързост, надминаваща и най-смелите им помисли. Саломи Джейн прие тази промяна с очарователно безразличие. Тя си сложи жълтото нанкиново боне — отвратителна шапка за слънце, която би загрозила всяка друга жена, но която само подчертаваше ликантността на свежата ѝ мургава кожа, — върза панделките, като остави смолистите плитки свободно да се подават изпод набраната периферия отзад, скочи на мустанга си, като остави да се покажат за миг пъргавите глезени с хубави бели чорапи, свирна на кучето, махна с ръка на току-що осиротелия, но възхитен от нея племенник — „Довиждане, малкия!“ — и отлетя с късата си кафява холандска рокля.

До бащината ѝ къща имаше четири мили. За разлика от хижата, която бе напуснала, това бе прекрасно жилище, с дълъг навес, отзад със стреха, която стигаше почти до земята и ѝ придаваше вид на нисък триъгълник. Имаше голям хамбар и обори, защото Мадисън Клей беше „голям“ скотовъдец и собственик на половин квадратна миля земя. В къщата имаше всекидневна и салонен хармониум, докарването на който с товарни коне е било цяло чудо. Смяташе се, че Саломи Джейн си придава прекалена важност поради тези неща, но сдържаността на момичето и недостъпността му за ухажването на местните ергени се дължеше по-скоро на студения и отпуснат темперамент и прекалено вгълбената му покровителствена обич към бащата, останал от няколко години вдовец. Защото животът на господин Мадисън Клей бе застрашен от една-две семейни вражди (говореше се, че не били без основание) и възможно бе печалната картина как баща ѝ ходи на гости с двуцевка пушка да я беше засегнала по-дълбоко и настроила против мъжете наоколо. Мисълта, че добитъкът, конете и половината квадратна миля земя ще станат един ден нейни, не нарушаваше спокойствието ѝ. Колкото за господин Клей, той приемаше, че тя е добра домакиня, макар и малко да му се „пречка“, но понеже си е „от неговата кръв“, не е без известни достойнства.

— К’ви са тия работи, дет’ ги чувам, че си правила при Пийт Червения? Нещо си се задявала с един конекрадец, а? — попита господин Клей на закуска подир два дена.

— Трябва да си чул истината — отговори Саломи Джейн невъзмутимо, без да се обърне.

— Как смяташ, кво ще каже Рюб за тая работа? Кво ще му кажеш на него? — подхвърли саркастично господин Клей.

„Рюб“ или Рюбен Уотърс беше обожател, който, както се говореше, се ползуваше с особената благосклонност на господин Клей. Саломи Джейн вдигна очи.

— Ще му го кажа, когато го поведат него да го бесят; тогава ще го целуна, но не и преди това — живо отвърна младата дама.

Тази блестяща духовитост допадна на чувството за хумор на господин Клей и той се усмихна, ала въпреки това в следващия миг се навъси.

— Но тоя твой конекрадец след това избягал, ама това е съвсем друга работа — мрачно добави той.

Саломи Джейн остави ножа и вилицата си. Това положително беше нещо ново и променяше положението. Никога не беше помислила за това преди и колкото ѝ да е странно, за първи път се заинтересува от този мъж.

— Избягал ли? — повтори тя. — Пуснали ли са го?

— Ами! — кратко отвърна баща ѝ. — Изхлузил въжетата и като слизали по надолницето, се заковал на място, също като някой вакеро, хванал с ласото бик, и малко останало да смъкне от седлото тоя, дето водел неговия кон, и тогава се втурнал нагоре. Колко за това, с тоя кон на съдията Бумпоинтър, стига да е искал, могъл е да смъкне на колене и цялата потеря! И така им се пада. Вместо да го обесят там пред вратата или да му теглят куршума, щом са го видели; ама трябвало да го закарат пред целия комитет „за назидание“. Да им се не види и „назиданието“. Стига и туй назидание, кога някой изневиделица се натъкне на човек, обесен на дърво и надупчен с куршуми. Това е назидание и гой знае значението му. Кво друго искаш? А пък тоя Комитет за бдителност все се хваща и се държи за някоя дреболия в закона, дето уж презира. Да ти се повдигне! Ами че кога Джейк Майърс застреля втория мъж на старата ти леля Вини и аз причаках Джейк след това в Ореховата котловина, вързах ли го аз на коня му, за да го заведа при хижата на леля ти Вини „за назидание“, преди да го пречукам? Не! — рече той с погнуса. — Не! Аз само се въртях там из гората, уж само така, докато той излезе, и направо отидох с коня си при него и му рекох...

Но Саломи Джейн беше чувала тази история от баща си и преди. Дори и най-скъпите роднини могат да дотегнат с приказките си.

— Зная, татко — прекъсна го тя, — но тоя тук човек... тоя конекрадец... можал ли е гой да се отърве съвсем без нищо да му направят?

— Отървал се е и стига да не е толко глупав да продаде коня, може да си отърве кожата. Та, виждаш ли, няма що да ги разправяш такива за „умиращ“ непознат на Рюб. Той няма да го преглътне.

— Няма значение, татко — весело отвърна девойката, — аз пак ще го кажа и ще кажа нещо повече — ще му кажа, че ако гой също сполучи да избяга, аз ще се омъжа за него, разбра ли! Ама няма да го видиш ти Рюб да се излага на такава опасност, да се остави да го хванат, нито пък да избяга след това!

Мадисън Клей мрачно се усмихна, бутна назад стола си, стана, целуна небрежно дъщеря си по косата, взе двуцевната си пушка от ъгъла и излезе с мирната самарянска задача — да отиде при една крава, отелила се в далечното пасбище. Колкото и да беше благосклонен към ухажването на Рюбен от гледна точка на материалното му състояние, той си даваше сметка, че на момчето — уви! — липсваха някои качества, присъщи на семейство Клей. Това положително би било един вид неравна женитба.

Останала сама, Саломи Джейн дълго гледа каната за кафе, а после повика двете индианки, които ѝ помагаха в домакинските задължения, за да приберат масата, докато самата тя се качи горе в своята стая да си оправи леглото. Тука, пред снимката на доста сериозен млад мъж с правилни черти — Рюбен Уотърс, — втъкната в рамката на прозореца, тя се замисли за вероятността да си постеле с упоритостта си това пословично легло, на което ще трябва сетне да легне. Саломи Джейн се усмихна на последната си шега за него и си я хареса като истински хуморист, сетне зърна собственото си хубаво лице в малкото огледалце и се усмихна пак. Но не беше ли забавно, че този конекрадец в края на краищата е успял да избяга? Божичко! Като си помисли как Рюбен ще чуе, че той е жив и се разхожда с нейната целувка на устните си! Тя отново се изсмя, малко по-замислено. И той беше ѝ отвърнал на целувката като мъж, беше я притиснал здраво, така, че тя почти не можеше дъх да поеме, и това, когато след малко трябваше да го обесят! Саломи Джейн е била целувана и друг път насила, случайно или с изхитряне. В една местна безобидна игра с наказания, известна като „Хванаха ме“, мнозина бяха ламтели да

„хванат“ Саломи Джейн за една сладка целувка, която тя винаги даваше, защото искаше да бъде честен играч. Никога не бяха я целували както този път... и никога нямаше да я целунат пак; и въпреки това този мъж беше жив! И колко странно — тя видя в огледалцето, че се изчервява!

Надали би могла да го познае, ако го види пак. Млад мъж с блеснали очи, с поруменели, изгорели от слънцето бузи, с някак сковано изражение на лицето и голобрад; не, поне тя не бе усетила да има брада. Въпреки това той съвсем не приличаше на Рюбен, ни най-малко. Тя взе снимката на Рюбен от прозореца и я сложи върху кутията си за ръкоделие. И само като си помисли, че не знае дори името на този млад мъж! Това беше чудновато! Да я целуне мъж, когото може би никога нямаше да познае! Разбира се, той знаеше нейното име. Тя се питаше дали го помни, ами самата нея? Но, разбира се, той е бил толкова щастлив, да си отърве живота, че надали е помислил за нещо друго. Все пак тя не отдели повече от пет-шест минути на тези размисли и като разумно момиче взе да мисли за друго. Но когато отвори килера и видя кафявата холандска рокля, с която бе преди два дена, рече си, че не ѝ много прилича, и съжали, че не бе сложила най-хубавата си рокля, когато беше отишла на гости у Пийт Червения. Тогава положително щеше да направи по-голямо впечатление.

Когато баща ѝ се върна вечерта, тя го попита чул ли е нещо ново. Не, още не били хванали втория конекрадец, който бил на свобода. Съдията Бумпоинтър говорел да се прибегне до презряното правосъдие. Оставало само да видят дали конекрадецът ще се окаже толкова глупав, че да се опита да се отърве от коня. Останките на Пийт Червения били предадени на вдовицата му. Може би, в духа на добросъседските отношения, би било редно Саломи Джейн да отиде на погребението. Но Саломи Джейн не одобри предложението, нито обясни на баща си, че понеже другият конекрадец е все още жив, съвсем не ѝ се иска да се изложи на ругатните на вдовицата за втори път. Въпреки това тя противопостави своето положение на положението на вдовицата с ново и чудновато задоволство. Избягалият е могъл да бъде Пийт Червения. Но му е липсвало безстрашието на непознатия. Тя вече бе установила геройството му.

— Ти не ме слушаш, Саломи. Саломи Джейн се стресна.

— Аз тука те питам дали си виждала това псе Фил Лараби да дебне наоколо днес.

Саломи Джейн не беше го виждала. Но това събуди интереса ѝ и я накара да се упрекне, защото знаеше, че Фил Лараби бе един от враговете на баща ѝ.

— Той не би посмял да мине оттук, освен ако знае, че те няма в къщи — веднага отговори тя.

— Точно това ми е чудно — каза баща ѝ и се почеса по прошарената си глава. — Той не ми излиза от ума целия ден, а един от ония китайци ми каза, че го видял на Дърварското кръстовище. Той беше нещо като приятел на жената на Пийт. Затова си рекох, че може да го разбереш дали е бил там — Саломи Джейн се упрекна още повече във връзка с интереса на баща ѝ от нейните „добросъседски чувства“. — Но това не е всичко — продължи господин Клей. — На далечното пасбище имаше дири, дето не бяха мои. Проследих ги, те обикаляха около къщата два или три пъти, сякаш някой е дебнел, а после пак ги загубих в гората. То му прилича на туй псе Лараби да ме дебне от засада и да го е страх да излезе честно и почтено срещу мен на открито.

— Трябва да се постайш един-два дни, татко, и да ме оставиш аз да поразузная — каза момичето със съчувствено възмущение в очите. — Ако е тоя мръсник, аз скоро ще го издебна и ще ти кажа къде се крие.

— Ти ще си стоиш тука, Саломи — решително заяви баща ѝ. — Това не е женска работа... макар и да не отричам, че имаш повече ум за такова нещо, отколкото някои мъже, дето ги зная.

Въпреки това вечерта, когато баща ѝ си легна, Саломи Джейн седна до отворения прозорец на всекидневната с вид на равнодушно съзерцание, но цялата превърнала се в зрение и слух. Беше хубава лунна нощ. Два бора близо до вратата, предна стража на гъстите редици на далечната гора, хвърляха към къщата дълги сенки като пътеки и дъхаха приятния си мирис в прозорците. Защото около жилището на Саломи Джейн нямаше лекомислени прищевки като виещи се растения и цветя. Поляната бе разчистена наскоро, животът бе твърде практичен за такива суетни неща. Но луната придаваше смътна загадъчност на всичко, смекчаваше скованите очертания на оборите, изписваше сенки по лишените от капази прозорци,

милостиво заглаждаше неугледните купища изоставен чакъл и неприветливите следи от изгорени дървета пред вратата. Тя подействува дори на Саломи Джейн и я накара да отрони нещо между въздишка и прозявка с диханието на боровете. После изведнъж тя се стегна.

Острият ѝ слух бе доловил далечно „чатчат“ по посока на гората; будният инстинкт и животът на открито ѝ помогнаха да определи, че това бе звънтене на конски подкови по каменистата почва; познаването на местността ѝ подсказа, че то идва оттам, където пътеката минава по оголен кремъчен пласт на по-малко от четвърт миля от къщата, в границите на сечището. Не беше някое залутало се говедо, защото копитата бяха подковани с желязо — беше някой конен нощен нарушител и не предвещаваше нищо добро за човек като Клей.

Тя стана, наметна шала на главата си, повече за да не бъде позната, отколкото за да я пази, и излезе навън. Внезапен подтик я накара да грабне бащината си двуцевка от ъгъла, където беше оставена — не защото се страхуваше от някаква грозяща я опасност, а като предупреждение за другия. Запъти се направо към гората, като гледаше да остава доколкото може в сянката на боровете. В началото на гората спря — който и да беше там, трябваше да мине край нея, преди да стигне къщата.

Цялата природа сякаш се стай в очакване. Всичко бе неподвижно замряло — дори и лунните лъчи като че ли не потрепваха; скоро се чу шумолене в папратите като от някой промъквач се звяр и в лунната светлина се появи човек. Беше конекрадецът — мъжът, когото беше целунала!

За един объркан миг странна мисъл завладя обикновено трезвия ѝ ум и наруши хладнокръвието ѝ. Новините, които са ѝ казали, не са били верни — той е бил обесен и това е неговият дух! Беше толкова бял и приличаше на призрак в лунната светлина, облечен със същите дрехи, с които го беше видяла миналия път. Той, изглежда, беше я видял да идва и бързаше да я пресрещне. Но при това бързане леко се спъна, тя си помисли изведнъж, че призраците не се спъват, и я обзе чувство на облекчение. И никакъв убиец на баща ѝ не дебнеше наоколо, а само този нещастен беглец. За миг руменина заля бузите ѝ, самообладанието и смелостта ѝ се върнаха и когато му заговори, в гласа ѝ имаше нотки на безочливост:

— Взех те за привидение.

— Можех и да бъда — отговори той, забил поглед в нея, — но мисля, че и тогава пак щях да дойда тука.

— Малко по-опасно е да дойдеш жив — отговори тя със закачливост, която замря на устните ѝ, понеже необяснима нервност, полустрах и полуочакване започваха да изместват краткотрайното облекчение. — Значи ти си бил тоя, дето е дебнел наоколо и е оставял дири в далечното пасбище?

— Да, когато се отскубнах, дойдох направо тука.

Тя усещаше погледът му да я изгаря, но не смееше да вдигне своя.

— Защо... — започна тя, подвоуми се и завърши нерешително: — Как можа да дойдеш тука?

— Ти ми помогна!

— Аз ли?

— Да. Тая твоя целувка вля живот в мен... даде ми сили да избягам. Аз се заклек в себе си, че ще се върна да ти благодаря, жив или мъртъв.

Тя би могла да очаква от него всяка дума, която казваше — толкова ясно ѝ се струваше цялото положение сега. И знаеше, че всяка дума, която той казваше, е истина. И въпреки това безстрастният ѝ здрав разум въставаше против тях.

— Какъв смисъл е имало да бягаш, щом се връщаш тука, за да те хванат пак? — дръзко запита тя.

Той пристъпи малко по-близо до нея, но ѝ се видя още постеснителен, когато тя възвърна самообладанието си. Гласът му също се пресичаше, сякаш от изтощение, и когато говореше, току поспираше да си поеме дъх.

— Ще ти кажа. Ти направи за мене повече, отколкото мислиш. Ти ме направи друг човек. Никога никой мъж, жена или дете не е направил за мен, каквото направи ти. Никога не съм имал приятел... само другари като Пийт Червеня, който ме прие да делиме „на равни начала“. Искам да се откажа от туй... каквото правя. Искам да започна, като направя нещо справедливо за теб... — Той замълча, тежко пое дъх и после довърши на пресекулки: — Конят ми е ей там, вързан. Искам да ти го дам на теб. Съдията Бумпоинтър ще ти даде хиляда долара за него. Не те лъжа, бога ми! Аз сам видях обявата, закована на едно

дърво. Вземи го, пък аз ще се измъкна пеш. Вземи го. Това е единственото нещо, което мога да направя за теб, и зная, че с това и наполовина не мога да се отплатя за туй, което направи за мен. Вземи го, баща ти може да получи наградата заради теб, ако ти не можеш.

Такава беше етиката в този чудноват край, че нито мъжът, който направи предложението, нито момичето, на което го направи, не бяха поразени от нещо, което да им се види нелогично или нетактично, или което да е в разрез с правосъдието или с искреността на желанието на конекрадеца да се отрече от престъпния си занаят. Въпреки това Саломи Джейн не се съгласи под друг и несъстоятелен предлог.

— Не ти го искам коня, макар че татко сигур би го искал. Но на теб ти прималява от глад. Аз ще ти донеса нещо. — Тя се обърна към къщата.

— Обещай първо, че ще вземеш коня — каза той, като я хвана за ръката.

При този допир тя усети, че се изчервява и се задържа, може би в очакване на втора целувка. Ала той пусна ръката ѝ. Тя се обърна отново с нехаен жест, рече „Почакай, ей сега ще се върна“ и се изплъзна — същинска сянка на свенлива, побягнала нимфа в лунната светлина — и така стигна къщата.

Тука тя грабна не само храна и уиски, но добави към тях и дълго палто и шапка на баща си. Те щяха да му послужат да се преоблече и да скрие тази безстрашна фигура, която, както тя мислеше, всички трябваше да познават, както я познаваше тя. Но той остави храната и уискито настрана.

— Слушай — рече той, — аз закарах коня във вашия корал. Ще го намериш там сутринта и никой няма да помисли друго, освен, че той се е загубил и се е присъединил към другите коне.

Тогава тя избухна:

— Ами ти... ги... какво ще стане с теб? Ще те хванат!

— Аз ще съумея да се измъкна — отговори той със снишен глас, — ако ... ако ...

— Ако какво? — запита тя, изтръпнала.

— Ако ти пак ми дадеш смелост... както тогава! — задъха се той.

Тя се опита да се изсмее, да се отдръпне. Не можа да направи нито едното, нито другото. Изведнъж той я притисна в прегръдките си

и я зацелува, а тя отвърщаше на целувките му пак и пак. После те останаха прегърнати, както са били прегърнати преди два дена, но вече не бяха същите. Защото хладната, отпусната Саломи Джейн се беше превърнала в друга жена — в страстно, необузвано същество. Може би някаква частица от бащината ѝ кръв беше се развилняла в нея в този върховен миг. Мъжът стоеше изправен, изпълнен с решимост.

— Как ти е името? — пошепна тя бързо. Това беше най-бързият начин една жена да определи чувствата си.

— Дарт.

— Малкото ти име?

— Джак.

— Пусни ме сега, Джак. Скрый се в гората до съмване. Аз ще дойда пак.

Той я пусна. Но тя пак се забави за малко.

— Сложи си тия дрехи — каза тя с внезапно блеснали от щастие очи и зъби — и се скрий, докато дойда! — И след това забърза към дома си.

Но наскоро пътя усети краката ѝ да забавят крачките и сърцето като че ли да я дърпа обратно. Тя спря, обърна се и погледна към мястото, където беше стоял той. Ако го беше видяла, може би щеше да се върне. Но той бе изчезнал. Тя отрони първата си въздишка и пак бързо затича. Трябва да беше към десет часът! Нямаше чак много време до сутринта! Беше вече на няколко стъпки от своята врата, когато спящата гора и безмълвният въздух като че ли се събудиха изведнъж от едно рязко „дан!“.

Тя спря парализирана. Последва още едно „дан!“, което отекна към далечния корал. Тя мигом се съвзе и хукна безумно пак към гората.

Докато тичаше, мислеше само за едно нещо. Той е бил издебнат от някой от старите си преследвачи и нападнат. Но дадени бяха два изстрела, а той нямаше оръжие. Изведнъж тя си спомни, че беше оставила бащината си пушка опряна на дървото, където бяха говорили. Слава богу! Може пак да го е спасила. Тя изтича до дървото — пушката я нямаше. Залута се насам-натам, обзета от ужаса при всяка крачка да попадне на безжизненото му тяло. Дойде ѝ нова мисъл — изтича до корала. Конят не беше там! Трябва да бе успял да го грабне и да избяга, след като бяха дадени изстрелите. Тя въздъхна дълбоко от

облекчение, но се пресече, доловила нова опасност. Баща ѝ, събуден от изстрелите, тичешком се приближаваше към нея.

— Какво става, Саломи Джейн? — попита възбудено той.

— Нищо — отговори с усилие момичето. — Нищо, поне аз не мога да намеря нищо. — Понеже беше безстрашна, обикновено тя не лъжеше и сега лъжата заседна в гърлото ѝ, обаче вече не беше безстрашна, защото мислеше да него. — Не бях си легнала, затова изтичах вън, щом чух изстрелите — каза тя в отговор на учудения му поглед.

— И си ми скрила някъде пушката, та не мога да я намеря — продължи той с укор. — Ако е бил тоя подлец Лараби и е дал тия изстрели, за да ме подмами да изляза, могъл е да ми тегли куршума, без да се покаже, десетина пъти през последните пет минути.

Тя вече не беше помисляла за врага на баща си! Може наистина да е нападнал Джак. Но тя веднага съобрази как да се възползува от забележката.

— Бягай вътре, татко, бягай вътре и си намери пушката, няма какво да се показваш тука без нея — Тя го хвана изотзад за рамената, като го прикриваше така откъм гората, и въпреки протестите и съпротивата му, го забута към къщата.

Но пушката не можа да се намери. Това беше странно — трябва да са я затурили в някой ъгъл! Сигурен ли е, че не я е оставил в хамбара? Но сега нямало значение. Нямало вече опасност — номерът на Лараби не сполучил, — сега той трябвало да си легне, а сутринта щели да я потърсят заедно. Същевременно вътрешно тя беше решила да стане преди него и да потърси сама в гората и може бис радостен страх, когато си спомни своето обещание! — да намери Джак жив и здрав да я чака!

Саломи Джейн спа малко тази нощ, малко спа и баща ѝ. Но призори той се унесе в дрямката на уморен човек и се събуди чак когато слънцето се беше вдигнало доста над хоризонта. Много по-различно беше положението с дъщеря му, — тя лежа с лице към прозореца, с глава, приповдигната, за да може да долови всеки звук: от скърцането на изкорубените от слънцето шинди над нея до далечния стон на засилващия се вятър в боровете. От време на време изпадаше в задъхан, полувъзторжен транс и преживяваше наново всеки миг от откраднатата среща: усещаше прегърналата я ръка на беглеца,

целувките му на устите си, чуваше гласът му да ѝ шепне на ухото — раждането на новия ѝ живот! Това бе последвано пак от период на мъчителен страх, че той може в този миг да лежи в гората в последните минути на живота си с нейното име на устните, а тя да почива тук бездейна, и тя се надигаше на леглото да му се притече на помощ. И така продължи докато в небето припламна възжълт отблясък, последван от още по-бледа розова светлина по върховете на бялата Сиера Невада — тогава тя стана и започна трескаво да се облича. И все пак толкова оптимистична бе надеждата ѝ да го срещне, че се забави още за миг, за да избере кафявата холандска пола и жълто боне, с което бе облечена, когато го видя за първи път. А беше го видяла само два пъти! Само дваж! Щеше да е жестоко, много жестоко да не го види пак!

Тя слезе тихичко по стълбите, като се заслушваше в проточеното дишане на баща си в спалнята, а после, на светлината на полустопила се свещ, му надраска бележка, с която го молеше да не излиза от къщи, докато тя не се върне от разузнаването си, остави му я ма масата и изтича в настъпващия ден.

Три часа след това господин Мадисън Клей се събуди от силно чукане. Първо той го възприе в съзнанието си като редовното сутрешно повикване на дъщеря му, изсумтя в знак, че го е чул, и се зави по-плътно с одеялата. Сетне се стресна и промърмори една ругатня при спомена за събитията от миналата вечер и намерението си да стане рано, ѝ скочи от леглото. По това време вече му стана ясно, че чукането идва от външната врата и като чу да го вика познат глас, побърза да си намъкне обувките и работните панталони и закопчавайки единствената презрамка, затрополя по стълбите към долната стая. Вратата беше отворена и на прага го чакаше неговият сродник и стар съратник в много кръвни вражди — Брекънридж Клей.

— И твойто ако не е направо дързост, Мад! — възкликна той с възторг и негодувание.

— Какво е станало? — попита обърканият Мадисън.

— Ти трябваше да си станал и да си си плюл на петите — мрачно заяви Брекънридж. — Чудесно е „да не знаеш нищо“, но приятелите на Фил Лараби преди малко са го намерили продупчен с куршум, пречукан и сега насъскват двамата му доведени братя срещу теб. А ти се държиш като последен глупак и оставяш ей тия работи в

храсталаците — продължи той ядно и свали палтото, шапката и двуцевката на Мадисън Клей от коня си, който стоеше оседлан при вратата. — Имаш късмет, че ги намерих в гората на идване тук. Имаш време само колкото да се прехвърлиш през границата в щата при твоите хора там, преди да са те сгасцили! Хайде, по-бързо, старче! Какво се туткаш и зяпаш там?

[# Става дума за щата Невада. Калифорния, макар и анексирана от Мексико, още не е щат. Тя става щат през 1850 г. Б. пр.]

Мадисен Клей стоеше втрещен и объркан — ужасен. Събитията от миналата вечер за първи път проблеснаха пред него ясно — безнадеждно! Изстрелът, сварването на Саломи Джейн самичка в гората, нейното смущение и желанието да се отърве от него, изчезването на пушката му, а сега това ново откритие, че е взела неговата шапка и палто, за да не може да я познаят! Тя е убила Фил Лараби, преоблечена с тези дрехи, след като е предизвикала неговия не причинил вреда изстрел! Тя, родната му дъщеря Саломи Джейн, се бе опозорила с мъжко престъпление, беше опозорила и него, като си бе присвоила неговото право и беше подло подвела един враг чрез измама!

— Дай ми тая пушка — промълви той дрезгаво. Брекънридж с учудване и бавно събуждащо се подозрение му протегна пушката. Мадисън я разгледа — едната цев беше изпразнена. Вярно беше! Пушката падна от ръцете му.

— Виж какво, драги — заговори Брекънридж с помрачняло лице, — тука не е имало нищо нагласено. Не е имало платени хора, някой упълномощен да извърши тая работа. Ти си го направил честно и почтено — самият ти?

— Да, кълна се! — избухна Мадисън Клей с прегракнал глас. — Кой е казал, че не съм?

Успокоил се, но все още с убеждението, че Мадисън Клей е бил подтикнат да го извърши от някоя излишна глътка уиски, повлияла на паметта му, Брекънридж отсече:

— Тогава събуди се и да те няма, ако искаш да държа на теб.

— Иди в корала и ми избери кон — бавно изрече Мадисън, все пак не без известно достойнство в държанието си. — Трябва да кажа нещо на Саломи Джейн преди да тръгна. — Той държеше в

треперещата си ръка надрасканата от нея бележка, която беше току-що намерил.

Поразен от поведението на сродника си и като познаваше взаимоотношенията между бащата и дъщерята, Брекънридж кимна и забърза към корала. Останал самичък, Мадисън Клей прокара пръсти през косата си, оправи листчето, на което Саломи Джейн беше надраскала бележката си, обърна го и написа на гърба:

„Могла си да ми кажеш, че ги си го направила, и да не караш стария си татко да се научава как си опозорила себе си, пък и него с безчестна, подла, женска хитрина! Казах, че съм го направил аз и поех върху себе си вината и цялото веруломство, в което ще ме обвиняват хората. Ако успея да се отърва жив (а мен ми е все едно какво ще стане), няма що да идваш подир мене. Къщата и стоката са твои но ти вече не си дъщеря на опозорения си баща

Мадисън Клей.“

Тъкмо беше свършил да пише, когато с трополене на копита, повел един кон, Брекънридж се появи отново пред вратата, сияещ от радост.

— Имаш дяволски късмет, Мад! Открих, че откраднатият кон на съдията Бумпоинтър е избягал и се е събрал с твоите коне в корала. Взимай го и си спасен — никой не може да го надбяга от тая страна на щатската граница.

— Аз не съм конекрадец — мрачно отговори Мадисън.

— Никой не казва, че си, но ти ще си по-лош... ще си глупак... ако не го вземеш. Аз съм свидетел, че си го намерил между своите коне, аз ще кажа на съдията Бумпоинтър, че той е у тебе и като се спасиш, можеш да му го изпратиш обратно. Съдията ще бъде много щастлив да си го получи и така ще си оправите сметките. Та, ако си написал на Саломи Джейн, ела.

Мадисън Клей не се двоуми повече. Саломи Джейн можеше да се върне всеки миг — това щеше да бъде част от нейните „женски похвати“, — а той нямаше настроение да се срещне с нея пред трето лице. Затова сложи бележката на масата, хвърли бегъл поглед на

къщата, която, както мрачно беше убеден, напускаше завинаги, след това отиде при вратата, метна се на откраднатия кон и препусна заедно със сродника си.

Но тази бележка остана недокосната на масата цяла седмица пред широко отворената врата. През горещите, безмълвни, празни дни в къщата нахълтаха листа, борови шишарки, птици и катерички, а нощем — плахи, спотайващите същества, но нито денем, нито нощем стъпи там пак някой от семейство Клей. В окръга се разчу, че Клей избягал през границата в щата, за дъщеря му се вярваше, че се е присъединила към него на следния ден, а за къщата се предполагаше да е заключена. Тя беше настрана от главния път и малцина минаваха оттам. Гладуващият в корала добитък най-после събори оградата и се пръсна в гората. А една нощ по-силен от друг път порив на вятъра премина през къщата и духна бележката от масата на земята, където, попаднала в пукнатина на пода, тя бавно изгни.

Но при все че жилото на бащиния укор ѝ бе така спестено, Саломи Джейн нямаше нужда от писмото, за да разбере какво се е случило. Защото, когато навлезе в гората в здрачната светлина на утрото тогава, тя видя фигурата на Дарт да се откъсва от сянката на един бор към нея. Непрестореният възглас на радост, изтръгнал се от нея, замря на устните ѝ, когато можа да види лицето му на светло.

— Ти си ранен! — промълви тя и поривисто го хвана за ръката.

— Не — отговори той. — Но нямаше да имам нищо против, ако...

— Мислиш, че ме е било страх да се върна снощи, когато чух стрелбата, но аз се върнах — трескаво продължи тя. — Аз дотичах тук, когато чух двата изстрела, но теб те нямаше. Отидох в корала, но конят ти не беше там и си помислих, че си избягал.

— Наистина бях избягал — каза посърнало Дарт. — Аз убих човека, понеже мислех, че гони мен, и бях забравил, че съм преоблечен. Той пък ме е взел за баща ти.

— Да — радостно каза момичето, — той дебнеше татко, ти... ти го уби! — Тя пак възторжено го хвана за ръката.

Но той не се откликна. Може би имаше някои въпроси на честта, по които този конекрадец някак смътно съчувствуваше на баща ѝ.

— Слушай — заговори Дарт мрачно, — хората мислят, че го е убил баща ти. Когато аз го направих — защото той стреля по мен пръв,

— изтичах пак в корала, защото мислех, че може да ме подгонят. Направих пълен кръг около къщата и като се уверих, че той е бил съвсем сам и никой не ме гони, върнах се тука и съблякох палтото и шапката. После чух, когато приятелите му го намериха в гората и сега знам, че са заподозрели баща ти. А след това друг човек мина през гората, докато аз се криех, и намери и прибра дрехите. — Той замълча, навъсено загледан в нея.

Ала всичко това беше непонятно за момичето.

— Татко щеше да му тегли куршума, ако не беше го направил ти — каза тя нетърпеливо, — не е ли все същото?

— Въпреки това — възрази три навъсено, — аз трябва да заема неговото място.

Тя не разбираше това, но се обърна към своя господар.

— Значи ти ще се върнеш с мен и ще му разкажеш всичко? — покорно попита тя.

— Да — отвърна Дарт.

Тя го хвана за ръка и двамата излязоха от гората заедно. Саломи Джейн предвиждаше хиляди затруднения, но най-главното бе това, че той не обичаше така, както обичаше тя. Ти нямаше да изложи щастието си на такива рискове.

Но напразни бяха етиката и героизмът. Когато излизаха от гората, те чува тропота на галопиращи копита и едва успяха да се скрият, преди Мадисън Клей върху откраднатия кон на съдията Бумпоинтър да прелети край тях със своя сродник.

Саломи Джейн се обърна към любимия си...

И тука, като добродетелен съчинител на романи, бих могъл да спра и да оставя виновното буйно момиче, избягало с безчестния си възлюбен, осъдено до края на живота на позор и мъки, криворазбрано от престъпен, придирчив баща. Но аз съм изправен пред известни факти, върху които почива тази любовна история. Около месец след това на един от изправените като стражи борове бе закачена обява, съобщаваща, че имотът ще бъде продаден на публичен търг от госпожа Дарт, дъщеря на Мадисън Клей, на този, който даде най-висока цена, и беше съответно продаден. Още по-късно — подир десет години — летописецът, написал тези страници, посети едно „говедовъдно стопанство“ в Страната на синята трева, прочуто с отгледаните там

ездитни коне. Казаха му, че собственикът бил „най-добрият познавач на коне в страната“.

— Нищо чудно — добавя осведомителят му, — защото разправят, че на младини, отвъд, в Калифорния, той бил конекрадец и се спасил само като избягал с дъщерята на богат стопанин. Но той е честен и почтен човек сега и мнението му за конете е неподкупно, а колкото за жена му, тя е истинска красавица! Като я видите на „Изворите“, издокарана по последна мода, никога няма да повярвате, че е живяла някога другаде, а не в Ню Йорк, или че не е жена на някой нюйоркски милионер.

ДЯСНОТО ОКО НА КОМЕНДАНТА

Лето Господне 1797 отминаваше на брега на Калифорния с югозападна буря. Заливчето Сан Карлос, макар и защитено от носовете Благословена троица, бушуваше и кипеше, морската пяна се люшкеше, сбила се под граничещата с морето градинска стена на мисията, въздухът бе изпълнен с пръски и пясък и както гледаше през дълбоката амбразура на прозореца в караулното помещение на президиото, сеньор команданте Херменгилдо Салватиера усещаше изсушените му от пушек бузи да се зачервяват от соления дъх на далечното море.

Комендантът, както казах, гледаше замислено през прозореца на караулното помещение. Може би прехвърляше в ума си събитията на приближилата края си година. Но и за гарнизона, и за президиото имаше много малко за припомняне. Годината, както и другите преди нея, бе изтекла без събития — дните бяха се изнизали с възхитителното еднообразие на простите задължения, ненарушавани от произшествия или пречки. Редовното повторение на празниците и дните на светиите, веднъж на шест месеца куриер от Сан Диего, нарядко някой транспортен кораб, а още по-рядко чуждестранен платноход, бяха само подробности в патриархалния му живот. Ако нямаше никакви постижения, положително нямаше и несполуки. Богата жетва и търпеливо трудолюбие обилно задоволяваха нуждите на президиото и мисията. Откъснати от семейството на народите, те се интересуваха много по-малко от войните, които разтърсваха света, отколкото от последното земетресение; борбата, която дари независимост на колониите в другия край на континента, не будеше у тях никакви помисли: Накъсо, беше онова великолепно сиромашко лято на калифорнийската история, което е все още забулено с толкова много поетична мъгла — тази мека, ленива есен на испанското владичество, която толкова скоро щеше да бъде последвана от зимните вихрушки на мексиканската независимост и съживяващата пролет на завоюването от Щатите.

Комендантът се извърна от прозореца и отиде при огъня, който гореше буйно в дълбокото, приличащо на пещ огнище. На масата лежаха куп тетрадки — трудът на училището в президиото. Той ги запрелиства с бащински интерес и заразглежда хубавите закръглени букви на библейските текстове — първите благочестиви ченгелчета на учениците от Сан Карлос, — от устните му се изтръгна гласна похвала: „Авимелех я взе от Авраама ...“ — о, малкия, отлично!... „Яков изпрати да видят брат му...“ — „Христебоже! Тая твоя извивка нагоре, Пакита, е великолепа, това ще го види губернаторът!“. Влага на честна гордост замъгли лявото око на коменданта — дясното, уви, преди двадесет години бе запечатано от една индианска стрела. Той леко го потърка с ръкава на кожената си дреха и продължи: „Измаилтяните, като пристигнаха ...“

Тука той спря, защото в двора се чува крачки, някой стъпи на прага и вътре влезе непознат мъж. С инстинкта на стар воин, след бегъл поглед към влезлия, комендантът бързо се обърна към стената, където висеше вярната му толедска сабя, или поне трябваше да виси. Но там я нямаше и той си спомни, че за последен път бе видял оръжието в ръцете на Пепито, невръстния син на Баутиста, майстора на тортилите, който я яздеше нагоре-надолу по галерията — комендантът се изчерви и се задоволи само да се намръщи на непознатия.

Ала държането на дошлия, макар и непочтително, бе несъмнено миролюбиво. Нямаше оръжие и носеше обикновена наметка от брезент и моряшки ботуши. С изключение на отвратителната миризма на риба, у него нямаше нищо особено.

Името му, както той осведоми коменданта на испански език, който беше повече свободен, отколкото елегантен или точен, било Пелег Скъдър. Бил капитан на шхуната „Върховен съд“ от пристанището Салем в щата Масачусетс, на търговско плаване за Южните морета, но принуден от бурното време да влезе в залива Сан Карлос. Молил за разрешение да изчака края на бурята под закрилата на носовете Благословена троица и нищо повече. От вода нямал нужда, понеже се запасил в Бодега. Познато му било строгото спазване на испанските пристанищни разпореждания по отношение на чуждестранните кораби и нямало да направи нищо против суровата дисциплина и добрия ред в селището. Имаше лека нотка на сарказъм в

неговия тон, когато погледна изоставения плац на президиото и портата, пред която нямаше часовой. Работата беше, че часовият Фелипе Гомес бе потърсил тихомълком убежище в началото на бурята и след това го намериха да спи в коридора.

Комендантът се поколеба. Пристанищният правилник беше строг, но той бе свикнал да упражнява лична власт и с изключение на една стара заповед от преди десет години във връзка с американския кораб „Колумбия“, нямаше друг прецедент, от който да се ръководи. Бурята беше стихийна и човечността го подтикваше да удовлетвори молбата на чужденеца. Ще бъде напълно справедливо спрямо коменданта да се каже, че безсилието му да наложи отказ не влияеше на неговата непоколебимост. Би отказал на двадесет и четири топовен кораб със същото безразличие към последиците, с което го даде толкова любезно на тази търговска шхуна на янките. Той постави единственото условие да няма никакви съобщения между кораба и брега.

— Що се отнася до вас, сеньор капитан — продължи той, — приемоте моето гостоприемство. Фортът е ваш, докато благоволите да го удостоявате с присъствието си със старомодна учтивост си даде вид, че напуска караулното помещение.

Капитан Пелег Скъдър се усмихна при мисълта за полусриналия се форт, двата зеления бронзови топа, отлети в Манила преди един век, и за некадърния гарнизон. За миг умът му бе обладан от безумната мисъл да приеме предложението на коменданта буквално — мисъл, породена от дръзкия дух на човек, който никога не позволява да му се изплъзне случай да върши търговия, — но дошлата навреме мисъл за незначителните размери на такава сделка го възпря. Той само пхна в устата си солидно парче тютюн за дъвкане, докато комендантът придърпа една пейка пред огъня и в чест на госта развърза черната копринена кърпа, вързана през прошарената му вежда.

На мен, като меродавен хроникьор на най-съществените моменти на историята, не ми прилича да разказвам какво е ставало между Салватиера и госта му тази нощ. Аз казах, че капитан Пелег Скъдър имаше дар слово, а под влияние на различни напитки, поднесени му от домакина, стана още по-приказлив. Само си представете човек с двадесетгодишен бюджет приказки за разправяне! Комендантът научи за първи път как Великобритания загубила колониите си, за френската

революция, за великия Наполеон, чиито подвизи капитан Скъдър описа може би по-ярко, отколкото това би се харесало на началниците на коменданта. А когато дойде ред Пелег да задава въпроси, комендантът се оказа напълно в неговата власт. Той постепенно научи всичко за мисията и президиото, всичките дребни клюки на тези идилични времена, за покръстването на езичниците, за училищата на президиото и дори разпита коменданта как е загубил окото си. Когато стигнали до този въпрос, капитан Пелег извадил от джобовете си разни дреболийки, джунджурийки и нови измишльотини и дори накарал домакина си да приеме някои от тях. По-нататък се твърди, че, под пагубното влияние на Пелег и няколко чащи агуардиенте комендантът загубил донякъде благопристойността си и се държал по начин, който не подходдал на неговото положение, декламирал високопарни испански стихотворения и дори пял с писклив висок глас разни мадригали и езически канцонети с любовно съдържание, главно за „малката“, която била неговият, на коменданта, живот. Тези твърдения, може би недостойни за отбелязване от един сериозен хроникьор, би следвало да се приемат с голяма предпазливост и са споменати тук само като мътва. Обаче това, че комендантът взел носна кърпа и се опитал да покаже на госта тайните на „семби куакуа“, като заподскачал много чевръсто, но недостойно из цялото помещение, било отречено. За целите на този разказ е достатъчно, че в полунощ Пелег помогна на домакина да си легне, с много уверения от негова страна за вечно приятелство, а след това, понеже бурята бе стихнала, се сбогува с президиото и побърза да се върне на борда на „Върховния съд“. Когато съмна, шхуната беше отплавала.

Не зная дали Пелег бе удържал на думата, дадена на домакина. Говори се, че тази нощ светите отци от мисията чули да се пее високо на площада — сякаш езичници пеели носово псалми, — че много дни след това в селището се носела миризма на солена риба, че у жената на хлебаря били намерени десетина твърди индийски орехчета, негодни нито за подправка, нито за семе, а няколко крини клечки за обувки, които приятно приличали на овес, но съвсем негодни за фураж, били намерени в обората на ковача. Но когато читателят поразмисли за светостта на думата, дадена от търговецянки, за строгостта и а испанските пристанищни разпоредби и за пословичната липса на

склонност у моите съотечественици да злоупотребяват с доверието на простите хора, той веднага ще отрече тази част от историята.

Звук на барабани, известяващи настъпването на 1798 година, събуди коменданта. Слънцето грееше ярко и бурята бе отминала. Той седна в леглото и по силата на навика потърка лявото си око. Когато си спомни за чудесната нощ, той скочи от леглото и изтича при прозореца. В залива нямаше кораб. Изведнъж му хрумна някаква мисъл и той потърка двете си очи. Като не се задоволи с това, посъветва се с металното огледало, което висеше до разпятието му. Нямаше грешка: комендантът имаше второ око — дясно око, — не по-лошо от лявото, само дето не можеше да вижда с него.

Каквато и да бе истината в тайната на това преобразяване, в Сан Карлос господствуваше само едно мнение. Това бе едно от онези редки чудеса, крито чрез застъпничеството на самия блажен Сан Карлос, удостоявали благочестивите католици, като едно доказателство за езичниците. Това, че възлюбеният им комендант, мирският защитник на вярата, е бил благословен с това чудотворно знамение, бе напълно подобаващо и пристойно. Самият комендант мълчеше — не можеше да изрече лъжа и не смееше да каже истината.

В крайна сметка, щом добрите хорица от Сан Карлос вярваха, че силата на дясното му око бе възстановена, дали би било разумно и целесъобразно да ги разубеди? За първи път в живота си комендантът помисли за линия на поведение, за първи път той цитира текста, който е съблазнявал толкова много добронамерени, но търсеци леснината християни: „да угоди на всички и всекиму“. — Горкият Херменегилдо Салватиера.

Защото малко по малко злокобна мълга се ширна в селцето. Дясното око на коменданта, макар и чудотворно, като че ли упражняваше пагубно влияние върху всеки, който го гледаше. Никой не можеше да го гледа, без да премигне. То беше студено, сурово, неумолимо и настойчиво. Нещо повече, то сякаш бе надарено с ужасно всезнание — една способност да чете неизречените мисли на онези, които загледа. Войниците от гарнизона се подчиняваха повече на окото, отколкото на гласа на коменданта и отговаряха по-скоро на погледа, отколкото на устните, когато им задаваше въпроси. Слугите не можеха да отбегнат вечно бдителното, но студено внимание, което като че ги преследваше. Децата от училището на президиото измърляха

тетрадките си под този страшен поглед, а бедната Пакита, първата ученичка, съвсем не можеше да направи тази чудесна извивка нагоре, когато покровителят ѝ застанеше до нея. Постепенно недоверие, подозрение, самообвинение и плахост изместиха доверието, увереността и спокойствието в целия Сан Карлос. Където да се спреше дясното око на коменданта, падаше сянка.

И самият Салватиера не беше напълно свободен от пагубното влияние на чудодейната си придобивка. Без да съзнава въздействието ѝ върху другите, той само съзираше в постъпките им потвърждение на известни неща, за които; му бе намекнал коварният Пелет в паметното навечерие на Нова година. Най-доверените му подчинени пелтечеха, запъваха се и се червяха пред него. Самообвинения, признания за дребни грешки и нарушения, прекомерни извинения и оправдания се сипеха в отговор на най-меките му запитвания. Дори и децата, които обичаше — любимата му ученичка Пакита — сякаш се чувствуваха виновни в някакъв скрит грях. Последниците от постоянното раздражение се проявяваха все по-рязко. През първата половина от годината, гласът на коменданта и окото си противоречаха. Той беше все още добър, благ и внимателен в приказките си. Обаче постепенно гласът му придоби суровостта на погледа и неговата скептичност и безстрастност, а когато годината отново наближи своя край, стана ясно, че комендантът се е нагодил към окото, а не окото към коменданта.

Може да се предположи, че тези промени не избягнаха бдителната загриженост на отците. Наистина, неколцината, които първи бяха приписали на дясното око на Салватиера чудотворен произход и особената милост на блажения Сан Карлос, сега говореха открито за магьосничество и посредничеството на Луцифер, Лукавия. Лошо щеше да си изпати Херменегилдо Салватиера, ако не беше комендант и беше подсъден на местните органи. Но преподобният отец брат Мануел де Кортес нямаше власт над политическия представител на правителството, а всички опити за духовен съвет претърпяха пълен неуспех. Той се върна объркан и смутен от първото си свиждане с коменданта, който сега като че ли изпитваше мрачно удоволствие от съдбовната сила на погледа си. Светият отец изпаднал в противоречия, изложил погрешността на собствените си доводи и дори, както се твърди, изповядал няколко несъмнени ереси. Когато комендантът се изправеше през време на литургия и служещият

свещеник видеше скептичното му и проникателно око, службата неминуемо се проваляше. Дори и силата на светата църква като че се беше стопила и сетното влияние върху предаността на хората и добрия ред — беше пропаднало в Сан Карлос.

С отминаването на дългото сухо лято ниските хълмове, които обкръжаваха белите стени на президиото, все повече и повече заприличваха по цвят на кожената куртка на коменданта, а самата природа сякаш бе заимствувала сухия му страшен вид. Земята бе напукана и сбръчкана от сушата, мана бе поразила овоцните градини и лозята, а дългочаканият и дългомоленият дъжд не идваше. В небето нямаше сълзи както в дясното око на коменданта. Слухове за недоволство, неподчинение и заговори сред индианците достигнаха до неговите уши — той само стисна по-силно и зъо, стегна възела на черната копринена кърпа и намери толедската си сабя.

Последният ден на 1798 година завари коменданта в часа на вечерната молитва да седи самичък в караулното помещение Той вече не посещаваше службите на светата църква а се оттегляше по това време на някое усамотено място, където оставаше в мълчалива размисъл. Светлината от огъня играеше по ниските греди и мертеци, но приведената фигура на Салватиера оставаше на тъмно. Както седеше така, той усети една ръчица да допира рамото му и когато погледна, видя малката индианка, ученичката Пакита.

— А, най-мъничката — каза комендантът с доста от старата си нежност, като забавяше речта си на гальовните умалителни форми на родния си език, — сладичката, какво правиш тук? Не те ли е страх от този, от когото всички се боят и го отбягват?

— Не — тутаки отвърна индианчето, — не и на тъмно. Чувам гласа ти, стария глас, усещам допира ти, стария допир, но не виждам твоето око, сеньор команданте. Само от него ме е страх и зная... зная, о сеньоре, о мой татко — каза детето и вдигна ръчиците си към него, — зная, че то не е твое!

Комендантът потръпна и се обърна настрана. После се съвзе, целуна печално Пакита по челото и й каза да си върви. Подир няколко часа, когато над президиото се възцари тишина, той легна в леглото си и мирно заспа.

Някъде около средната нощна стража тъмна фигура се промъкна през ниската амбразура в стаята на коменданта. Други фигури се

мяркаха по плаца, които комендантът сигурно щеше да види, ако не спеше така спокойно. Неканеният гост се доближи безшумно до леглото и се вслуша в дълбокото дишане на спящия. Нещо блесна в светлината на огъня, когато дивакът вдигна ръка, още миг и на всички неразрешими съмнения на Херменегилдо Салватиера щеше да дойде край, но дивакът внезапно се стресна и се дръпна назад, обзет от ужас. Комендантът спеше мирно, но дясното му око, широко отворено, втренчено и немигащо, гледаше студено бъдещия убиец. Индианецът падна на пода в безсъзнание и шумът събуди спящия.

Да скочи на крака, да грабне сабята, да обсипе с удари разбунтувалите се диваци, които сега се тълпяха в стаята, бе въпрос на минути. Междувременно пристигна помощ и непокорните индианци бяха скоро изтикани навън, обаче в схватката на коменданта бе нанесен удар в дясното око и когато вдигна ръка до този тайнствен орган, установи, че е изчезнал. Той никога вече не го намери и никога вече, за щастие или за нещастие, то не украси дясната очна кухина на коменданта.

Заедно с това се разтури и магията, която тежеше над Сан Карлос. Дъждът се върна да освежи безжизнената почва, свещеникът и войникът възобновиха разбирателството си, зелена трева скоро се люшна по пресъхналите планински склонове, децата пак се струпаха около войнствения си наставник, Те Деум^[1] бе изпят в черквата на мисията и идилично задоволство отново огря спокойните долини на Сан Карлос. А някъде далече пълзеше към юг „Върховният съд“ със своя капитан Пелег Скъдър, търгуваше с индианците с маниста и кожи и предлагаше на главатарите стъклени очи, дървени крака и други бостънски измислици.

---

[1] Те Деум Благодарствена хвалебна песен в католишката черква, Б. пр. ↑

ДЕДИТЕ НА ПИТЪР АТЪРЛИ

Трябва да се признае, че културното развитие на селището Криво-ляво не се отбелязваше с никакви решителни подобрения в нравствените условия на живота. С откриването на прочутата златоносна жила „Еврика“ настъпи обичайното нахлуване на комарджии и съдържатели на пивници, но това се прие като нещо напълно естествено. Обаче за много неприятно се смяташе, че след като бе построена черква и издигнато ново училище, изведнъж стана нужда да си заключват вратите, вместо да ги оставят безсрамно отворени, с което да будят критика и съблазън у минувачите, или това че не можеше вече да оставят движимо имущество нощем навън с предишното лековерно упование във всеобщото братство на хората. Обичаят да се взима това-онова назаем се пресече от притока на повече парични средства в селището и въвеждането на лихви — победните или крадяха това, от което имаха нужда, или също така безочливо го купуваха. По единствената проточила се надалеч улица можеше да се видят по-хубави дрехи, но на тези, които ги носеха, обикновено липсваше суровата добродетелност на първите заселници, а мяркащите се по-нежни лица бяха в повечето случаи начервени. В подобни мутации минаха една-две години, в течение на които, може да се каже, младежката недодяланост на Криво-ляво се бори със зрялата поквара на цивилизацията, а след това изчезна и самото му име. По нареждане на властите разрастващото се градче бе наречено „Атърли“ по името на Питър Атърли, собственика на мината „Еврика“, който придаде блясък на града със своите „Чешми“ и „Питейна зала“, както сега се наричаше новият хотел и украсеният му с богата позлата бар. Обаче чак до последния момент новото име „Атърли“ беше висяло на косъм. Романтичната дъщеря на пастора беше казала, че господин Атърли ще трябва да се нарича „Атърли от Атърли“ — една аристократическа титла, която толкова силно подсказваше за някакво нововъведение в демократичните принципи, щото опозицията се

примири едва след дискретното внушение, че всеки е свободен все пак да го нарича „Атърли от бившия Криво-ляво“.

Може би тази случка събуди у него съзнанието за цената на името му и известна загриженост за неговия произход. В общи черти бащата на Атърли бил само земеделец емигрант от Мисури, а майката отначало, след пристигането, прала дрехите на златотърсачите в стана. Когато прекосявало страната, семейство Атърли пострадало от суша и глад, а отгоре на това било взето в плен от индианци, които ги държали десет месеца. В същност господин Атърли старши не могъл да се съвземе от последиците на пленничеството си и умрял скоро след като госпожа Атърли родила близнаци — Питър и Джини Атърли. Това бяха оскъдните сведения, с които Питър можеше да прослави името си чрез непосредствените си родоначалници, но „Атърли от Атърли“ все пак звучеше приятно и както бе казала младата дама, имаше привкус на старите дни на феодализъм и на почести. Без съмнение, дори в простия им семеен летопис — на свободния лист на библията — се споменаваше, че пращадото на Петър Атърли бил англичанин, довел във Вирджинските владения на негово величество единствения си син, малко момче. Не беше отбелязано обаче към коя класа изгнаници е принадлежал: дали е бил изселен поради религиозно или съдебно преследване, или е бил само един от изпратените по договор „чираци“, от които до голяма степен се състояла американската имиграция от онези дни. Както и да е, „Атърли“ без съмнение беше английско име, което дори подсказваше почтено земевладелско потекло, и Питър Атърли се гордееше с него. Той гледаше малко накриво съгражданите си ирландци и германци и говореше доста много за „раса“. Смуцаваха го обаче две неща: по външност положително не приличаше на никой от типове съвременни англичани, които се срещаха било в дилижансите на Сан Франциско, било като истински туристи в златотърсаческите области, и говореше с несъмнен югозападен акцент. Беше висок и мургав, с дълбоко хлътнали очи на изключително неподвижното лице, снагата му беше изправена, но гъвкава и жилеста дори за неговите тридесет и няколко години и лесно можеше да мине за американец наред с всички други, ако не беше едничкото изключение — орловият му нос, който му придаваше благороден вид. Имаше у него нещо, което напомняше на Ейбрахам Линколн (а дори и

на Дон Кихот с високата му меланхолична фигура и дълги ръце и крака), но съвсем нищо, с което да прилича на англичанин.

Скоро след прекръстването на градчето с името Атърли се случи нещо, което първо го потресе, а сетне още повече затвърди мономанията^[1] му. Овдовялата му майка последните две години бе настанена в частен приют за алкохолици, поради известни навици, придобити, когато е била пречка на стана през първата година на вдовството си. Това е било винаги предмет на нескривано съчувствие в Криво-ляво, но в Атърли за него се говореше със спотаено порицание, макар и да беше известно, че богатият Питър Атърли е много щедър спрямо майка си и че и той, и сестра му „Джини“ или Джени Атърли често я посещават. Един ден го повикаха телеграфически и когато пристигна в приюта, завари я да буйствува в делириум. Благодарение на щедростта на сина си, тя подкупила една от болногледачките и се отдала скришом на пиянство. В по-спокойни мигове от делириума тя го повика по име, заговори буйно и тайнствено за „високопоставените му роднини“, направи намек, че той и сестра му били „от благородно потекло“, и прибъгвайки до доста силни епитети, усвоени във фамилиарната обстановка на стана, когато е била известна като „старата госпожа Атърли“ или „леля Сали“, заяви, че те не са „бедняци от Индиана“, „селяндури златотърсачи“, нито „мръсни северни янки“ и че тя още ще доживее да ги види „да си върнат пак своите земи и земите на прадедите си“. Успокоена най-после с опиати, тя заговори по-свързано, но едва ли по-малко обезпокоително. Като позна отново сина си и разбра, че силите ѝ свършват, тя му благодари саркастично, че е дошъл „да я изпрати“, поздрави го, че скоро ще може да си спести лъжите и разноските да я държи тука заради гордостта си под прозрачното извинение, че се мъчи да я „излекува“. Тя знаела, че Сали Атърли от Криво-ляво не се смята за подходяща компания за „Атърли от Атърли“ от изисканите му нови приятели! Каза му това и още много други неща с глас, в който се смесваше съзливлива сантименталност с горчиво негодувание, и със злокобен блясък в кървясалите изцъклени очи. Питър се гърчеше вътрешно от полуистините в укорите ѝ, но любопитството и вълнението, събудени от откровенията в безумството ѝ, надделяваха над угризенията на съвестта. Той каза бързо:

— Ти говореше за татко!... За семейството му... за неговите земи и владения. Кажи ми го пак!

— Накъде биеш? — дрезгаво възкликна тя с подозрение и обърна към него малките си очички, в които мъглата на смъртта вече забулваше другата мъгла на пиянското затъпяване.

— Разправи ми за татко... за моя баща и семейството му! За неговия працядо!... За тия Атърли, моите роднини, какво казваше ти? Как ще узная за тях?

— Това ли само искаш да знаеш, а? ... Заради това ли си дошъл при старата перачка, а?... — избухна тя с отчаянието на погнусата. — Е, можеш да се откажеш! Аз отде ще зная за тях?

— Но, майко... стария семеен летопис нали го знаеш? Семейната библия... това, дето едно време ни разправяше... на мен и на Джини?

В гърлото ѝ загъркори нещо като смях. С енергията на злорадството тя запелтечи:

— Не е имало никакви летописи... не е имало семейна библия! Всичко това е лъжа... чуваш ли ме? Твоят Атърли, с когото толкова се гордееш, е бил само един британски безделник, натирен от семейството си от Англия и изпратен да се мотае из Америка. Той ме подмами мен... Сали Магрегор... от по-добро семейство от неговото, в Канзас, и ме отмъкна, но то си беше направо женитба... и аз мога да го докажа. За нея писаха във вестниците в Сейнт Луис и аз го имам на сигурно място в моя сандък! Чуваш ли ме! Аз викам! Ама той не беше стар заселник в Мисури ... нито беше от семейството на някой заселник! Беше нов човек от Англия ... наскоро дошъл ... и говореше гърлено. И ме излъга мене, дъщеря на старо семейство, заселило се на десния бряг на Мисури още преди Даниъл Бун^[2] да дойде в Кентъки... излъга ме със своето умилкване. После се отпусна, съвсем пропадна, като стигнахме в Калифорния, и ме заряза мен, Сали Магрегор, чийто баща имаше свои негри, да стана перачка на Криво-ляво! Това е той, твоят Атърли... вземи си го! Аз не го ща ... аз съм скъсала с него! Скъсала съм с него дълго преди... преди ... — тя се закашля и се пресече — ... преди... — тя пак се задави, думите сякаш бяха заседнали в гърлото ѝ. Погълнат изцяло само от това, което тя казваше, почти без да обръща внимание на страданията ѝ, Питър беше се навел нетърпеливо над нея, когато докторът грубо го дръпна настрана и вдигна майка му в седнало положение. Но тя вече не проговори. Дадените ѝ незабавно най-силни възстановителни средства я възвърнаха само до състояние на едва дишащо безсъзнание.

— Умира ли? Не можете ли да я свестите? — запита разтревоженият Питър. — Поне за един миг, докторе!

— Аз мисля — отвърна поканеният доктор, стар шотландски военен лекар, като изгледа богатия господин Агърли със студено професионално презрение, — че майка ви няма вече да ми пере, както едно време, нито ще си жертвува пак живота, за да отгледа рожбите си. И нямам никакво намерение да я свестявам за нови болки заради някакви си там приказки!

Нито пък тя изобщо дойде в съзнание и издъхна без да довърши изречението си. И прислужниците едва бяха успели да й скръстят ръцете, когато Питър вече преравяше сандъка в нейната стая заради документа, който бе споменала. Намери го в стара кутия за ръкоделие — една захабена, пожълтяла изрезка от вестник, която лежеше сред остатъци от памучни конци, копчета и парче восък, които и сега си спомняше да е виждал в майчиния си скут, когато бе добавила зашиването на копчета към прането на ризите на златотърсачите. И мургавите му хлътнали бузи пламнаха от чувство на задоволство, когато прочете изрезката.

„С прискърбие се научаваме за смъртта на господин Филип Агърли от Криво-ляво в Калифорния. Господин Агърли, както ще си спомнят някои от читателите ни, беше героят на романтичното отвличане на госпожица Сали Магрегор, дъщерята на полковник «Боб» Магрегор, което вдигна толкова шум в заможните кръгове преди тридесетина години. Според неясни слухове младата девойка заминала «на Запад» — непознат тогава край, — ала, изглежда, след сурови негоди и изпитания с диваците на границата те емигрирали първо в Орегон, а после, след избухването на златната треска, в Калифорния. Но мнозина ще бъдат изненадани да узнаят станалото едва сега известно обстоятелство, че господин Агърли е бил вторият син на сър Ашли Агърли, английски баронет, и ако брат му умреше, е могъл да наследи имота и титлата.“

Господин Агърли остана няколко мига загледан втренчено в изрезката, докато баналното съобщение се запечата в ума му, както никога никое изречение на мъдрец или поет, след това я сгъна и я прибра в джоба си. В екзалтацията си той почувствува, че дори майката, която никога не беше обичал, се издигна в очите му като съпруга на неговия баща, макар че също така изпита и нова неприязън

към нея заради презрителните ѝ намеци за неговия баща и явно безнадеждната ѝ неспособност да проумее положението му. Майката му — боеше се той — беше действително проста! Но гой беше син на баща си! Въпреки това ѝ направи погребение в Атърли, което остана за дълго паметно с пищния си разкош и натруфеност. Тридесет файтона, докарани срещу големи разноски от Сакраменто, бяха щедро предложени на Приятелите му, за да участвуват в това поразително шествие. Останките на бившата перачка от Криво-ляво бяха сложени в чудесен ковчег от желязо и сребро, донесен от Сан Франциско. Но позабележително нововъведение беше добавянето на кралската корона към другите украшения на ковчега. Понятията на Питър Атърли за хералдиката бяха много смътни — по това време Сакраменто не му предлагаше никаква възможност да узнае какъв е гербът на семейство Атърли — и слагането на кралската корона като че задоволяваше представата на Питър какво би могло да бъде украшението над герба, докато на простите демократични умове то подсказваше само, че покойната е била англичанка. Щастливо избягвайки по този начин политическата критика, госпожа Атърли бе погребана на малкото гробище недалече от няколко груби дървени кръста, които бележеха гробовете на скитници, чиито имена не бяха известни; скоро след това на него бе издигната мраморна колона. Но когато на другия ден след погребението в околийския вестник след колона и половина описание на събитието бе напечатано и по-официално съобщение за смъртта на „госпожа Сали Атърли, съпруга на покойния Филип Атърли, втори син на сър Ашли Атърли от Англия“, се развихриха критики и коментари. Старите заселници на Криво-ляво смятаха, че са били заблудени и че по някакъв неясен за тях начин нещастницата ги е правела за смях толкова много години! Те не се съмняваха в това, че тя злобно се е радвала, че не знаят за общественото ѝ положение.

— Ами че аз си спомням веднъж, като я закачах един вид, че объркала дрипелите на доктор Симонс с моите и ми изпратила старите парцали на Дик Уискито, тя един вид се завъртя с един такъв писък и се втурна във в храсталака. По онова време си помислих, че е от пиячката или ѝ е кипнало от мене и щях да се изям от яд, че съм го прекалил със старата, ама сега зная, че цялото това време тая дъртачка, тая баронетска снаха само се е смяла до припадане там в храсталака! Не, драги, добре ни е разигравала тя, целия стан, години наред, а пък

ние лапахме въдицата като последни идиоти! А сега си лежи там на гробището, изиграла играта... и се киска под мрамора!

Дори и по-скорошни граждани на Атърли изпитваха същата неприязън към нея, но от други подбуди. Те съвсем не се съмняваха, че вечното ѝ пиянство и мръсният език се дължаха на връзките с аристокрацията. И макар поради това добродетелите на собствената им по-висша трезвеност да изпъкваха още повече, те се чувствуваха оскърбени, че са били подлъгани да участвуват в позлатеното погребение на една безпътна аристократка. Питър Атърли разбра, че е загубил популярността си в собствения град. Критикуваха го наравно и трезвите, които пиеха от безплатните му „Чешми“, и къркачите, които се напиваха в „Питейната зала“. Той не можеше, да го разбере: чудатите му възделения са били приемани преди, когато са били само предположения, защо да не се приемат сега, когато са станали потвърдени факти, а той не виждаше никаква промяна у себе си след погребението! Въпреки това продължаваха да го критикуват. След известно време критиката прие по-мека, но по-заразителна форма на подигравка. В собствения му хотел, построен със собствените му пари, и в негово лично присъствие той чу един дързък постоянен посетител на бара да отказва предложеното му питие под предлог, че „пиел само с благородните си роднини“. Местен шегаджия, сред одобрителните възгласи на възхитената тълпа пред прозорчето на пощенската станция, открито обвини началника на станцията, че задържал писмата от единствения му жив брат, „херцог Незнамкой си“.

— Дъртият херцог не е изпуснал нито една поща да ми обади какво става в дома на детството ми — добави шегаджията с плачевен тон, — а пък това проклето правителствено магаре, началникът, не ми дава писмата навреме!

На видни граждани се изпращаха писма с претенциозни позлатени гербове, изрязани от вътрешната опаковка в кутиите за пури. Съседното селище Червеното куче, нестигнало още до духовно възраждане, беше по-невъздържано в постъпките си. Техният вестник „Страж“ в бележките си за смъртта на Том Опнивъжето, пропил се английски матрос, писа:

„Може да не е широко известно, че покойният ни съгражданин, когато служил на бойния кораб на негово величество «Боксър», е сключил таен брак с кралица Кикалу от един от Дружествените

острови, но противно на нашите състоятелни съседи никога не се е похвалил с царствената си връзка и с неизменна британска решителност отхвърлял всички покани да раздели трона със съпругата си В същност всеки намек за такова нещо дълбоко го засягаше. Някои от нас си спомнят прекрасния портрет на царствената му съпруга, татуиран на лявата му ръка с кралската корона и кръстосаните знамена на двете нации.“

Само Питър Агърли и сестра му усетиха жилото, вложено случайно или с умисъл в последното изречение. И той, и сестра му имаха някакъв йероглиф, изгорен на ръцете им — може би спомен от живота в равнините като деца в плен на индианците. Но общото настроение бе пределно ясно. Критиката в едно малко градче може да бъде много парлива. Агърли реши при първи случай да замине за неопределено време. Беше богат, състоянието му бе сигурно, нищо не го задържаше там, където притежанията му за потекло се смятаха за недостатък. И едно друго обстоятелство укрепи решението му.

Той чакаше сестра си в новата къща на малко възвишение над градчето. По времето, когато умря майка им, и след това тя бе на частен пансион в манастира „Светото сърце“ в Санта Клара, откъдето я повикаха за погребението, но се върна там на другия ден. Малцина бяха забелязали във фойтона на брат й забулената фигура, която можеше да бъде духовно лице, още по-малко си спомняха мургавото, източено момиче със склучени вежди, което се беше мяркало понякога из Криво-ляво. Защото то беше меланхолично като брат си, още затворено и по собствена воля дълго след като бе завършило учението си в манастира беше останало да живее в усамотение под майчинския му покрив, без да се подстриже в монашески чин. Общото подозрение, че е „побъркана“ на религиозна тема или смята за унижение да живее в планинско миньорско градче, не допринасяше нищо за популярността на брат й. Обаче откъсната от светски възжеления, сестрата не споделяше семейните притежания на Питър. Той й бе определил достатъчна месечна издръжка, която я правеше независима, и се предполагаше, че участва на равна нога в неговите финансови успехи. Но ето че тя изведнъж обяви намерението си да се завърне в Агърли, за да се посъветва с него по важни въпроси. Питър беше и изненадан, и заинтригован — те не бяха много привързани един към

друг — и погълнат от единствения си интерес, той бе убеден, че тя иска да говори за семейството.

Но остана изумен, разочарован и объркан. Защото не можа да познае Джени Атърли, трезвата отшелница от Санта Клара с жалейните дрехи на погребението, в елегантната, но малко прекалено наконтена светска жена, която видя пред себе си. Въпреки едрите черти и биещия на очи орлов нос като неговия, тя изглеждаше дори хубава във възбуждението си. Била напуснала манастира, омръзнало ѝ да живее там, била се убедила, че духовното призвание не било за нея! С една дума, тя възнамерявала да се радва на живота, както другите жени. Ако той наистина се гордеел със семейството си, трябвало да я извежда, както правят другите братя, и „да я въведе в обществото“. Можел да го направи тук и тя щяла да домакинствува за него. Ако ли не, трябвало да има достатъчно пари, за да води светски живот в Сан Франциско. Но тя искала развлечения и щяла да ги получи! Искала да ходи по балове, театри и забави и имала намерение да ходи! Гласът ѝ зазвуча по-високо и мургавите ѝ бузи пламнаха от някаква новооткрита емоция.

Колкото и да беше изумен, Питър даде съгласието си. По-добре щеше да е да се отдаде на тази смайваща прищявка под неговия покрив, отколкото другаде. Би било много зле сестрата на един Атърли да направи скандал. Той започна да урежда забави, пикници, приеми и „Джини“ Атърли се впусна в тези увеселения с въодушевлението на ученичка. Беше способна не само да танцува с трескава енергия цяла нощ, но сутринта да яхне кон — беше безстрашна ездачка — и да надпрепуска най-опитния конник. Беше добър стрелец, ходеше неуморимо като койот, намираше пътя си в гората с усета на първите заселници. Питър я наблюдаваше със странна смесица на изумление и страх. Положително не го е научила това в училището? Добричките сестри не преподаваха и не упражняваха тези спортове! Веднъж се осмели да я запита за тази промяна в навиците ѝ.

— Винаги съм изпитвала такова влечение — отвърна тя, без да се замисли, — но съм го потискала. Понякога ми се струваше, че не мога да изтърпя повече и трябва да изскоча навън и да направя нещо — каза тя страстно, — но ... — продължи Джини, като криеше погледа си с внезапна дива плахост на сърне — беше ме страх! Беше ме страх, щях да бъда като майка! Струваше ми се, че това е нейната кръв, дето се

надига в мен, и аз я потисках, не исках да бъда като нея... и се молех и се борех с това. Ами ти — рече тя и го хвана неочаквано за ръката, — чувствувал ли си някога такава нещo?

Но Питър не беше чувствувал. Меланхолната вяра в бащиния род не му позволяваше дори да помисли кръвта на майката да се смеси с него.

— Но като си вярвала това — попита той мрачно, — защо се промени?

— Защото не можех да издържа повече. Щях да полудея. Понякога ми се искаше да хвана някоя от тия мекушави монахини, някоя от тия белолики ученички със сини очи й къдрава ленена коса и да ги удуша. Не можех да устоя да се моля и да се боря повече там и затова дойдох тук, да се отпусна! Предполагам, когато се омъжа (а с моите пари това би трябвало да стане), то може да ме промени! Нали не вярваш — каза тя пак с онази плахост на диво животно, — че това е нещo, останало от татко, от тия Атърли, а?

Но Питър не можеше да помисли за нищo друго освен за добродетели в кръвта на рода Атърли; бил чувал, че европейците от висшата класа обичали стрелбата и лова; странно било тези Наклонности да наследи сестра му, а не той. Той я погледна полюбезно заради това доказателство за чистата раса.

— Ти смяташ да се омъжиш? — попита я той по-благо, но с известно братско съмнение, че някой мъж би могъл да я хареса достатъчно много, дори с нейните пари. — Има ли тука някой, който... би ти подхождал? — добави той дипломатично.

— Не... мразя ги всичките! — избухна тя. — Няма нито един, когото да не презирам заради гадните превзети женски маниери.

Въпреки това беше съвсем ясно, че някои от мъжете я харесваха заради изключителната ѝ оригиналност и известни другарски прояви в държането. И при един от излетите с коне Питър забеляза, че хубав, русокос млад адвокат от градеца избра нея за обект на особеното си внимание. Когато кавалкадата се проточи нагоре по планинския склон, младият мъж препускаше до нея и когато разстоянието между отделните ездачи се удължи, те останаха сами. Пътеката навлезе в погъста гора и Питър ги загуби съвсем от погледа си. Но когато след няколко мига сам той загуби пътеката, те отново се появиха доста пред него и той така се изуми, че несъзнателно спря. Защото двата коня

вървяха един до друг и ръката на мъжа беше прихванала сестра му през кръста.

Да имаше чувство за хумор, Питър би се усмихнал на слабостта на тази амазонка, която бе негова сестра, но за него важеше само сериозната, практичната страна на положението и, разбира се, неизбежната му връзка с единствената неотстъпно преследваща го мисъл. Младежът имаше добра клиентела и би бил приемлив съпруг за всяка друга. Но беше ли той подходящ да вземе една Атърли? Какво биха казали за това тези още неизвестни и влиятелни роднини? Същевременно не можеше да не признае, че „Джини“ с ексцентричностите на девственото си закъсняло моминство би могла да се види неприятна на тях, както положително бе цяло изпитание за него тук. Ако можеше да се отърве от нея, щеше да пристъпи към търсенето на роднините си с по-голяма свобода. В края на краищата неравни бракове се срещаха във всички семейства, а тя, като жена, не беше и сродница по пряка линия. Затова, вместо да пришпори коня си, за да ги настигне, той се позабави, докато ги загуби от погледа и когато го настигна друг член на компанията, той преднамерено забави и него. Те вървяха бавно, за да дадат почивка на мустангите си, когато от неговия другар изведнъж се изтръгна тревожен вик и той скочи от коня. Защото на пътеката пред тях лежеше младият адвокат в пълно безсъзнание, а останалият без ездач кон щипеше млади листа от храстите. Явно е бил зашеметен от падане, при все че през лицето му се червенееше белег, който можеше да бъде причинен от блъсване в гъвкава вейка или от удар с камшик (за щастие последната мисъл се мярна само в ума на Питър). Когато го вдигнаха, той бавно дойде на себе си. Първо беше объркан и замаян, но когато заговори, ярка руменина заля лицето му. Не можел да разбере — запелтечи той — какво се е случило. Той яздел до госпожица Атърли и предполага, че конят му се подхлъзнал на окапали борови игли и го хвърлил! Лицето му внезапно се сви от болка и той вдигна ръка до темето си. Дали е ранен там? Не, но може би косата му, дълга и къдрава, се е оплела в клоните като на библейския Авесалом! Той се помъчи да се усмихне и дори ги помоли да му помогнат да се качи на коня, та да може да догони хубавата си дама, която сигурно се чуди къде е останал, но Питър, след като се увери, че младежът няма сериозни поражения, побърза да го убеди да не тръгва и каза, че самият той щял да догони

сестра си. Той пришпори коня си и въпреки хлъзгавата пътека успя да я настигне близо до върха. Когато чу копитата на коня му, тя рязко се обърна, препусна бясно срещу него и спря чак при звука на гласа му. Но не ѝ остана време да промени нито позата, нито изражението си и те го озадачиха и разтревожиха. Високата ѝ слаба фигура бе полуприведена, полупритисната към шията на коня, разпуснатата коса се развяваше над раменете, в черните очи светеше странно немирство като на някоя нимфа. Белите ѝ зъби блеснаха, когато го позна, но смехът ѝ все още звучеше подигравателно и неестествено. Питър призова на помощ възмущението.

— Какво се е случило? — остро запитва той.

— Глупакът се опита да ме целуне! — каза тя просто. — И аз... аз ... аз го шибнах ... като майка!

Въпреки това тя му отправи един от тези нерешителни, плахи погледи, които бе забелязвал и преди, и се залови да намотава нещо на пръстите си със свенливо смущение, в пълно несъответствие с доскорошната мъжка самостоятелност.

— Ти си могла да го убиеш — гневно каза Питър.

— Може и да съм могла! Трябваше ли да го убия, Питър? — отговори тя неспокойно, но все със същата подкупваща плаха усмивка. Ако не му беше сестра, би рекъл, че е доста хубавка.

— Така или иначе — каза той буйно, — ти направи тука ужасен скандал.

— Той няма да каже нищо... нали? — запитва тя стеснително, като продължаваше да навива това нещо на пръста си.

Питър не отговори; може би младият адвокат беше наистина влюбен в нея и щеше да запази тайната ѝ! Но той беше ядосан и имаше нещо маниакално в движението на пръстите ѝ.

— Какво държиш там? — запитва той рязко.

Тя го размаха пред себе си във въздуха със смях.

— Само една къдрица от косата му... — рече тя весело, — но аз не я отрязвах!

— Хвърли я и ела тук! — каза ядно Питър.

Обаче тя само я затъкна в колана на кръста си и поклати глава. Той подкара коня си, но тя се обърна и препусна със смях и той я подгони. Понеже беше по-добра ездачка, лесно му избягваше всеки път, когато я приближеше, и така в края на краищата те стигнаха дома си

много преди останалите. Но тя бе на достатъчно разстояние пред брат си, за да успее да слезе от коня и да скрие трофея си, ликуваща като дете, преди той да пристигне.

Беше права да вярва, че злощастният ѝ кавалер ще премълчи за поведението ѝ и прежеждието му мина като нещастен случай. Но Питър не можеше да прикрие факта, че голям дял от неговата непопулярност бе споделяна и от сестра му. Матроните в Атърли я смятаха за „разтурена“ и по-ясно от преди си спомняха пагубните навици на майка ѝ. В това, че с време тя щеше да се „впиянчи“, те не се и съмняваха. Начинът, по който танцуваше, се преценяваше като възмутителен с неударжимата му разюзданост, а изключителната ѝ издръжливост се считаше от по-слабите момичета, на които тя отнемаше партньорите, за „липса на женственост“. Тя, от своя страна, ги гледаше отвисоко и не скриваше презрението си към дребнавото им позиране и превземки. Харесваше ѝ само обществото на мъже и тя дори проявяваше към тях фамилиарност, която беше и безстрашна, и пренебрежителна. Питър разбра, че е безполезно да се бори с опозицията; госпожица Атърли като че не насърчаваше младия адвокат да поднови вниманието си към нея, макар и да личеше, че все още го привлича, нито пък насърчаваше авансите на други мъже. Трябваше да замине... и да я вземе със себе си. Изглеждаше смешно една тридесетгодишна жена да има нужда от придружител в лицето на брат си, който е на същата възраст, но Питър познаваше странно съчетаващите се у нея детинска наивност с качествата на амазонка. Беше уредил всичко, за да може да отсъствува от Атърли три-четири години и двамата заминаха заедно. Младият русокос адвокат дойде при кантората на дилижанса да ги изпрати. Питър не можа да открие никакво чувство в непринуденото сбогуване на сестра му със злополучния ѝ кандидат. В Ню Йорк обаче уредиха „Джини“ да остане при едно семейство, с което се бяха сприятелили по пътя — ако искаше, тя можеше да дойде в Европа по-късно и да се присъедини към него в Лондон.

Тъй, освободил се от една сродница, Питър Атърли от Атърли пристъпи към дългомечтаното дирене на своите останали и по-далечни роднини.

Питър Атърли беше прекарал в Англия четири месеца, но си даде пълна сметка за този факт едва един летен следобед, когато колата

му се търкаляше по добре поддържания път между станцията Нонигсби и имението Ашли Грейндж.

През тези четири месеца беше се съветвал със специалисти, проучвал граждански регистри, ходил в Хералдическата палата, писал писма и завързвал нови приятелства. Богат американец, който проследява родословното си дърво, не беше нещо ново в Лондон — дори и в тези дни, — но имаше нещо оригинално и простовато в неговите похвати и той се държеше толкова сериозно, затворено и не по американски, че будеше интерес. Това, че навсякъде го посрещаха като чужденец, но озадачено се чудеха на националността му, отначало го засягаше, ала той се помири с това горе-долу по същото време, когато английските му познати, изготвиха своята сдържаност и предпазливост пред по-голямата затвореност на този меланхоличен американец и фактически не той, а те започнаха да му задават въпроси. По този начин неговите издирвания се превърнаха само в любезно споделяне от негова страна и всички започнаха охотно да му предлагат помощта си. Във връзка с това сър Едуърд Атърли се видя сериозно изненадан една сутрин, когато седеше със семейния си адвокат в библиотеката на Ашли Грейндж.

— Хм! — рече сър Едуърд. — И вие твърдите, че той не гони никаква друга цел с тези проучвания?

— Положително никаква — отвърна адвокатът, — Готов е дори да подпише, че се отказва от всякакви претенции, които тези сведения биха могли да породят. Това е доста изключителен случай, но изглежда, че е богат човек и е напълно в състояние да задоволява безобидните си прищевки.

— Напълно ли сте сигурен, че е син на Филип?

— Напълно, като съдя по документите, които ми представи. Разбира се, аз го осведомих, че дори да може да установи законността на брака, не би могъл да очаква нищо като най-близък сродник, понеже вие си имате деца. Той като че ли го знаеше вече и заяви, че го прави само за личното си морално удовлетворение.

— Предполагам, че иска да установи роднинската връзка и така нататък, за да си създаде обществено положение.

— Мисля, че не сте прав — сухо възрази адвокатът. — Предложих му една среща с вас, но той като че ли сметна това за съвсем излишно, щом аз мога да му дам исканите от него сведения.

— Ха! — възкликна в отговор сър Едуърд. — Ще го поканим тука. Лейди Атърли може да се обади на някои познати да дойдат да го видят. Сигурно е... ъ-ъ-ъ... Как изглежда? Предполагам, като всички американци?

— Съвсем не. Има вид на чужденец... мургав и доста прилича на италианец. С нищо не напомня господин Филип — добави той, като хвърли поглед към портрета на дете с лепеноруса коса, което гали хрътка под брястовете напарка в Ашли.

— А, да, да! Може майката да е била от тия южни креолки или мулатки — каза сър Едуард с английската търпимост към странностите на хора, който явно не са англичани, — чувал съм, че тези жени са доста привлекателни.

— Мисля, че е много мило от ваша страна да проявявате любезност към него — каза адвокатът. — Изглежда, че много се интересува от семейството и както е богат... и явно има желание само да повиши престижа на семейството, би трябвало да се запознаете с него. А сега, във връзка с тези ипотечи на стопанството Апълби... ако бихте могли да намерите ...

— Да, да — побърза да го прекъсне сър Едуърд — ще го поканим тука и... вижте какво, вие също ще дойдете. Адвокатът се поклони.

— И между другото — продължи сър Едуърд, — имаше и момиче... нали? — Той има сестра, доколкото зная.

— Да, но я е оставил в Америка.

— А, да... много добре... да, разбира се! Ще поканим лорд Грейшот и сър Роджър, и старата лейди Евъртън... тя знае всичко за сър Ашли и семейството. И... ъ-ъ-ъ... той млад ли е, или стар?

— Някъде към трийсет бих казал, сър Едуърд.

— А, добре! Ще поканим и лейди Елфрида от Тауърс. Да знаеше за тези приготовления, Питър щеше може би да се върне в Нонингсби, след посещението на старата черква в Ашли, в която, както му бяха казали, почиваше прахът на дедите му. Защото през тези четири месеца недвусмислено му бе натрапвано убеждението, че е чужденец и няма нищо общо с живота тук. Можеше да намери известно сходство в държането и обичаите на хората тук с онези, които познаваше в западните щати и на брега на Атлантика, но не и със своите, и май се чувствуваше още по-чужд тука, където бе очаквал да усети тръпката на

кръвната връзка. Беше приел поканата на живите Атърли заради отдавна починалите и забравени. Когато огромният четириъгълник от камък и бръшлян се открие в парка, той загледа с копнеж малката квадратна кула, която надзърташе от тисовите дървета по-близо до пътя. Колата спря пред резбования свод, през който толкова много членове на семейството Атърли са навлизали в света, но той не можеше да повярва някой негов близък да е излязъл или, с изключение на самия него, да е влязъл някога в този дом. Намерил се в грамадната сграда, той се почувствува като затворник, докато стигна през дългите коридори до стаята си; дори и величествените дървета отвъд прозорците му се струаха по-различни от тези, които познаваше.

Няма никакво съмнение, че той произведе сензация в Ашли Грейндж не само с неочакваната си родствена връзка, но и с поразителната си индивидуалност. Цялото семейство Атърли и гостите им бяха очаровани и открито му се възхищаваха. Самата му оригиналност, която не им позволяваше да го сравняват с някой английски или американски образец на съвършенство, създаваше у тях приятно чувство на сигурност при това възхищение. Неговата сдържаност, сериозност, неговата непристойност, с които толкова се различаваше от тях и въпреки това бяха достатъчно близки, за да приличат на тактично ласкателство, бяха в негова полза. Така беше и с наивната му откровеност по отношение на положението му в семейството, прозвучала в няколкото думи, с които поздрави сър Едуърд, както и направените по-после простодушни и непринудени признания относно безрадостната му младост, предишната бедност и сегашната заможност; и към двете беше еднакво равнодушен. Намерил се самичък, чужденец, за първи път сред видни мъже и жени с титли, той не прояви никакво стеснение; заобиколен за първи път с предмети, които, както знаеше, не можеше да купи с богатството си, той остана съвършено безразличен — с безразличие, присъщо на темперамента. Дамите се състезаваха да преборят тази липса на впечатлителност, тази пълна изолираност от всичко, което би могло да го привлече. Те ходеха подир него, надзъртаха в черните му меланхолични очи; не е възможно — мислеха те — той да може да продължи тази несравнима игра вечно. Някой поглед, усмивка, неочаквано чистосърдечно признание, прикрито позоваване на кавалерството му все щеше да го уличи в преструвка. Но меланхоличните очи, които бяха гледали съкровищата

на Ашли Грейндж и безкрайната непринуденост на гостите без да заиграе в тях някакво пламъче, се отвориха за първата им емоция — учудване! При което лейди Елфрида, която искрено му се беше възхищавала, малко го намрази, като първа стъпка към едно по-силно чувство.

На другия ден, след като обяви намерението си да посети черквата на Ашли и също така откровено намерението си да отиде там самичък, той излезе потайно след обяд и се запъти тихомълком през парка към квадратната, обрасла с бръшлян кула, която беше видял преди. В цялото това мирно равно горско пространство имаше само едно място — черковния двор, — където, колкото и да е странно, зелената земя се надигаше на вълнички, сякаш за да покаже колко бурен е бил този живот, който спящите под тях бяха напуснали напоследък. Беше приятна промяна в малко преднамереното и прекалено подредено еднообразие на добре гледаната гора, всяка педя от която е била кръстосвана от посетители, пазачи и браконieri, да се натъкнеш на тези порутени и разкривени надгробни камъни, крепени от къпини под най-различен ъгъл или дълбоко потънали в зеленото море на забравата около тях. Всичко това и пътеките, утъпкани от селяните към мястото на общата им среща, му направиха впечатление на нещо по-човечно от всичко, което бе оставил зад гърба си в имението.

Той влезе през обраслия с бръшлян вход и загледа за миг звучащите почти като разпоредби официални енорийски съобщения, сложени на дъбовата врата — първото натрапчиво подсеждане за единството на черковната и държавната власт, — и се поколеба. Не беше готов да приеме, че това място за вечен покой на близките му има нещо общо с данъци и налози и че плащаният от него оброк е и известно указание за материалната му почтеност и благонадеждност. Бог и царстващият самодържец на Англия бяха в благопристоен съюз на кралския герб, който стоеше над официалните съобщения. Но Питър леко бутна вратата и влезе в кораба на черквата. В първия момент му се стори, че мракът на дървения свод, който беше оставил зад себе си, се пренасяше в полуосветения проход и дъгата на извития таван; миришеше на пръст, сякаш самата черква, покълнала от наторения прах долу, беше пуснала корени в почвата; квадратчетата светлина от избелелите стъклописи на прозорците падаха като

трепкащи листа на камения под. Той се поспря пред студения олтар... и трепна, защото до него видя лежаща фигура на воин, отпуснал глава на шлема си и заобиколен от принадлежностите на своя занаят. В ума му проблясва внезапно детински спомен за безпределните западни равнини и за вдигнати на пръти към изцъкленото небе и над обгорялата от слънце прерия носила на умрели индиански бойци. И там също бяха сложени оръжията на починалия вожд, там също бе лежало „вярното куче“ на индианеца, заместено тук, при кръстоносеца, от кучешка фигура с кръстосани крака. И сега — което беше най-странно, — той разбра, че този нечакан и нетърсен спомен го развълнува много повече, отколкото покойникът пред него. Тук почиваха те — членовете на рода Атърли през вековете, — положени в броня или свещенически одеяния, изправени в бюстове с перуки или дълги къдрици, над мраморни плочи, изброяващи делата и добродетелите им. Някои от тези записи бяха на латински — непознат език за Питър, — други на чудноват английски, почти също толкова неразбираем, но никой не му беше по-чужд от самите покойници. Знамената им се развяваха над главата му, гласовете им изпълваха смълчаната черква и се натрапваха на равнодушния му поглед и притъпления слух. Не, той не принадлежеше към тях.

Изведнъж долови стъпки, толкова леки, толкова неясни, че можеха да бъдат на някой бродещ дух. Той рязко се обърна и видя лейди Елфрида, доста смела и все пак уплашена, спряла до една от колоните на олтаря. Но в нея нямаше нищо мъртвешко — тя излъчваше и пулсираше с налагаща се осезаема свежест на английска девойка. Шипката в живия плет не беше по-реална от нейните бузи, нито лятното небе по-ясно, ведро и синьо от нейните очи. Изпълнено с жизненост здраве и неограничена свобода на движенията лъхаше от фигурата ѝ, от катарамите на обувките до кестенявата коса, увенчана с моряшка шапка. Увереността и задоволството на добре подреден живот, на сигурно обществено положение и необвързаността със суетни опасения и надежди личаха във всяка извивка на тънките ѝ, нежни и спокойни черти. И въпреки това за първи път в моминството си лейди Елфрида се чувствуваше малко нервна.

Все пак тя беше откровена, с откровеността на тези, които не вярват да бъдат погрешно разбрани. Тя каза, че дошла тук от любопитство, да види как той „ще се разбере“ с дедите си.

Наблюдавала го откъм олтара, откакто бил дошъл, и била разочарована. Доколкото се отнасяло до емоциите, тя мислела, че той е най-безразличният и най-отдавна мъртвият от всички тях. Може би не ги харесва? Но трябва да внимава какво ще каже, защото тук били и някои нейни сродници, например този (тя допря с носа на обувката си кръстоносеца, когото Питър току-що беше загледал). А имало и още един в ъгъла. Тъй че и тя имала право да дойде тук, както и той... и могла да му стане чичероне! Този бил от рода Бреси, един от рицарите на крал Джон, оженил се за една Атърли. (Тя се отпусна в полуседнало положение върху статуята на починалия рицар, оправи не много дългата права пола върху изящните си глезени и погледна Питър в мрачното му лице). Това ги правело някакви роднини, нали? Трябвало утре да дойде в Бентли Тауърс и да види останалите Бреси в параклиса там. Може би там ще намери някой, когото да хареса повече и който да прилича повече на него. Защото тука, в Грейндж, нямало нито един, с когото да има и най-малка прилика.

Той се съгласи с истиността на тези думи с такава сериозна обезоръжаваща учтивост, но и с такава нотка на учудване, че тя може да говори на един непознат с по-голяма свобода от някое американско момиче, че тя веднага скочи от кръстоносеца и го разведе малко по-въздържано из черквата. Изведнъж тя спря с леко възклицание.

Бяха стигнали пред паметна плоча на един по-късен Атърли, офицер от Стотния пехотински полк на негово величество, убит при победата на Брадок. Плочата се крепеше на едната страна от плачещата Слава, а на другата от окован североамерикански индианец. Тя се запъна и рече:

— Ето, виждате, има други Атърли, които са били в Америка и преди баща ви... — И млъкна, с чувството, че е направила някаква грешка.

Неудържимо и необяснимо негодувание против самодоволното изопачаване на историята неочаквано обзе Питър. Той съзнаваше, че гневът му е в разрез с обичайното спокойствие, но не може да се сдържи. Мургавите му бузи пламнаха, черните очи заблестяха и малко остана да се разтрепери от възбуда, когато припряно изтъкна на лейди Елфрида, че индианците са били победители в тази злополучна експедиция на британските въоръжени сили и че плененият дивак бе една алегорична измама. Избухването му бе тъй внезапно и

убедително, че девойката, която не знаеше нищо за това събитие и още по-малко се интересуваше от него, сподели възмуцението му, изгледа го с разтревожен поглед и за миг ръцете им се склучиха с невинно и благородно съчувствие. И тогава — той не знаеше как и защо — го облада още по-неудържимо и ужасно желание. Знаеше, че е лудост и все пак за миг можа само да остане тъй и мълком, задъхан, да се бори с него. То беше да грабне това младо и невинно момиче, тази свидетелка на разочарованието му, тази самодоволна и хубава представителка на всичко, което ценяха тук, и да я отведе... като пленница... като заложница... и той не знаеше защо... на препускащ кон в прахоляка на прерията... далече отвъд моретата! И едва когато видя бузите ѝ да поруменяват и да пребледняват, когато я видя да го гледа с безпомощен, уплашен, но очарован поглед — поглед на пърпореща птичка, замаяна от гърмяща змия, — пое дълбоко дъх и смутен извърна очи.

— И знаеш ли, мила — каза тя с наивна непринуденост на сестра си същата вечер, — макар че е американец и всички разправят, че те съвсем не обичат тия нещастни индианци, той беше толкова великодушен в негодуванието си, че ми заприлича повече на някой герой на Каупър^[3], отколкото на Атърли. Беше толкова глупаво от моя страна да му покажа тоя гроб на майор Атърли, нали го знаеш, дето е воювал с американците (така ли беше, или е било по-късно?), но бях съвсем забравила, че той е американец.

Така, с това вътрешно убеждение и с благородната готовност да изкупи грешката си, тя се въздържа от характерните за нея задявки и скована духом като алегоричната фигура, покорно го последва до черковната врата, където те се разделиха до срещата на утрешния ден. Ала този утрешен ден изобщо не дойде.

Късно подир обед той получи телеграма от Калифорния, с която го викаха да се завърне поради поставянето на кандидатурата му за Конгреса от неговия окръг. Това утвърди решението му, в което за миг се беше разколебал на черковния вход под лъчистия поглед на лейди Елфрида. Той телеграфира, че приема, сбогува се набързо със своя искрено съжаляващ сродник, тръгна след телеграмата си за Лондон и подир няколко дена беше вече в Атлантика.

Как е бил посрещнат в Калифорния, как е намерил сестра си, омъжена за русия адвокат, как е възстановил популярността си и

спечелил в изборите, са подробности, които нямат нищо общо с хрониката на издирванията му. И тези издирвания като че ли се прекъснаха завинаги с появяването му във Вашингтон, за да заеме мястото си като народен представител в Конгреса.

Беше вечерта на приема в Белия дом. В източната стая се тълпяха елегантно облечени мъже и жени от столицата, странно простовати законодатели от далечните щати, облечени по отдавна забравена мода, офицери с униформи и дипломати с блестящи ордени. Домакинът на това великолепно общество, облечен с обикновен фрак, стоеше до вратата, без свита, неограничен от никакви официалности. Той стисна ръка на новия народен представител, поздрави го по име и с усмивка се обърна към следващия гост. В един момент настъпи леко раздвижване при една от противоположните врати, тълпата се разстъпи и пет фигури величествено пристъпиха към центъра на стаята. Това бяха висшите вождове от резервата на апачите, дошли да поднесат почитанията си на „Великия баща“ — президента. Облеклото им беше смесица на живописното с гротескното, на лъжливия блясък с великолепието, на евтината сърма и изкуствения разкош с царствените ловни трофеи, на детинското тщеславие с първобитната гордост. И въпреки това пред тях блестящите ордени и ленти на дипломатите потъмняха и загубиха значението си, униформите на офицерите заприличаха на лакейски ливреи. Боядисаните им застинали лица и украсените с пера глави се извисяваха със сурово величие над по-незначителното множество, загадъчните им очи не даваха отговор на насочените към тях плахи погледи. Те не се смесиха с другите и стояха сами и безстрастни и присъствието им изпълваше стаята с чувството за присъствие на царе. Скромните, не биещи на очи републикански избраници като че ли се бяха превърнали внезапно в царски двор. Дори и преводачът, който стоеше между отделената им величествена група и по-близкия цивилизован свят, се издигна до положението на дворецов шамбелан.

След като техният „Велик баща“ — явно по-незначителна личност — усмихнато ги поздрави, един политически колега се доближи до Питър и го хвана под ръка.

— Сивият орел би искал да поговори с вас. Елате! Прекрасен случай за вас! Може да ви сложат в Комисията за отношенията с индианците и да съберете някои сведения. Помнете, че ние искаме

стабилна политика, да няма вече празни приказки за „Великия баща“, да няма вече одеяла и пушки! Вие знаете какво казвахме ние на Запад. „Единственият добър индианец е мъртвият.“ Тъй че вървете и чуйте какво иска да ви каже дъртият.

Питър се остави да го заведат при групата. И в този миг си спомни фигурата на индианеца на гроба в Ашли Грейидж и усети да го обзема леко задоволство от по-високия ръст и величественото държане на Сивия орел.

— Здравей! — каза Сивия орел.

— Здравей! — казаха останалите четирима вождове.

— Здравей! — машинално повтори Питър. По знак на Сивия орел преводачът каза:

— Нека приятелят ти се оттегли... Сивия орел няма какво да му каже на него. Той иска да говори само с теб.

Приятелят на Питър недоволно отстъпи, но му хвърли предупредителен поглед.

— Ъх — рече Сивия орел.

— Ъх — рекоха другите вождове.

Последваха няколко гърлени думи, отправени към преводача, който се обърна с лице към Питър и с монотонното безразличие, възприето от вождовете, заговори:

— Той казва, че познавал баща ти. Той бил велик вожд, с много коне и много жени. Той е умрял.

— Баща ми беше англичанин, Филип Ашли! — отвърна Питър с чувството, че го обзема някаква чудновата нервност.

Преводачът повтори думите му на Сивия орел, който след едно гърлено „Ъх“, отговори на своя език.

— Той казва — продължи преводачът, като леко сви рамене, но пак се върна към предишното си безразличие, — че баща ти е бил велик вожд, а майка ти бледолика, сиреч бяла жена. Тя била взета в плен с един англичанин, но станала жена на вожда, докато е била в плен. Пуснали я чак преди да роди децата си, а една-две години след това ги довела като бебета да видят баща си. Великия вожд, да им сложат белега на племето. Той казва, че ти и сестра ти, и двамата сте белязани на лявата ръка.

Тогавя Сивия орел отвори уста и промълви първото си изречение на английски:

— Баща ти, той голям индианец, взел проста бяла жена! Деца не добри... прекалено много бяла майка ... не стига голям индиански баща! Гледай! Той голям мъж... а не може понесе болка! Тъх!

Преводачът се обърна тъкмо навреме, да прихване Питър. Той беше припаднал.

---

[1] Болезнено влечение към определен предмет, мисъл или идея.
Б. пр. ↑

[2] Едни от първите заселници (1735 — 1820). Б. пр. ↑

[3] Уилиам Каудър (1731–1800), английски поет. Б. пр. ↑

Издание:

Франсис Брет Харт
Калифорнийски разкази

Подбор и превод от английски Сидер Флорин, 1983
Александър Алексов, художник, 1983
Издателство „Отечество“, София
с/о Jusautor, Sofia

HARTE OF THE WEST. 17 Stories by Bret Harte.
Dell Publishing Co., Inc.. N. Y., 1966.
BRET HARTE. The Ancestors of Peter Atherly
i and other Stories. B. Tauchnitz. Leipzig, 1897.
BRET HARTE. Stories in Light and Shadow.
Houghton Mifflin Company, Boston and New York, 1898.
SHORT STORIES OF YESTERDAY.
George G. Harrap & Co. Ltd. London, 1930.
NINETEENTH CENTURY AMERICAN SHORT STORIES.
Progress Publishers, Moscow, 1978.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.